

Mångfaldens kyrka

Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland
åren 2004–2007

Kyrkans forskningscentrals publikationer 106

Kyrkans forskningscentral
Tammerfors 2009

ISBN 978-951-693-293-7
WS Bookwell Oy
Borgå 2009
Översättning: Eivor Rajala
Pärm: Kyrkans forskningscentral
Foto: Jukka Granström

INNEHÅLL

FÖRORD	7
1. Förändringar i kyrkans omvärld	10
1.1. De finländska samhällsförändringarnas riktning . . .	12
1.2. Värderingar och attityder	21
1.3. Finländarna som medlemmar i religionssamfund . .	26
1.4. Finländarnas religiositet	33
1.5. Finländarnas förhållande till kyrkan	48
2. Medlemmar	54
2.1. Att höra till kyrkan	54
2.2. Döpta, avlidna samt ut- och inflyttade	60
2.3. Utträde ur kyrkan	62
2.4. Inträde i kyrkan	70
3. Gudstjänstliv och annan församlingsverksamhet	75
3.1. Utvecklandet av gudstjänsten och de kyrkliga förrättningarna	75
3.2. Gudstjänster och övriga offentliga sammankomster .	79
3.3. Kyrkliga förrättningar	92
3.4. Övrig församlingsverksamhet	99
4. Musik och kultur	103
4.1. Musikverksamhet	103
4.2. Kulturell verksamhet	107
5. Fostran	118
5.1. Riktlinjer för fostran	118
5.2. Kyrkans småbarnsfostran	124
5.3. Minior- och juniorarbete	133
5.4. Konfirmandarbete	137
5.5. Ungdomsarbete	147
5.6. Specialungdomsarbete	151
5.7. Arbete i skolor och läroanstalter	152
5.8. Arbete bland unga vuxna	154
5.9. Vuxenfostran	156

6. Självvård	159
6.1. Självvård i församlingarna	159
6.2. Familjerådgivning	161
6.3. Sjukhussjälvvård	167
6.4. Samtalstjänst och Samtalstjänstens nätjour	172
7. Diakoni och samhällsarbete	175
7.1. Församlingsdiakoni	175
7.2. Handikapparbete	185
7.3. Missbruks- och kriminalarbete	187
7.4. Samhällsrelaterat arbete	189
7.5. Arbete bland invandrare	193
7.6. Beredskap vid storolyckor och kriser	195
7.7. Insamlingen Gemensamt Ansvar och övriga projekt	199
8. Mission och internationell diakoni	207
8.1. Kyrkans missionsuppgift	207
8.2. Missionsarbete	210
8.3. Internationell diakoni	222
9. Mellankyrklig verksamhet	230
9.1. Ekumenik i Finland	230
9.2. Kyrkans internationella kontakter	234
9.3. Arbete bland finländare utomlands	239
10. Kyrkliga väckelserörelser och organisationer	244
10.1. Väckelserörelserna och organisationerna som en del av kyrkans verksamhet	244
10.2. Väckelserörelsernas och organisationernas utbredning	246
10.3. Bedjarrörelsen	247
10.4. Laestadianismen	248
10.5. Pietismen	252
10.6. Evangeliska rörelsen	254
10.7. Femte väckelsen	256
10.8. Karismatiska rörelsen	260
10.9. Övriga rörelser och organisationer	262
10.10. Samarbete mellan väckelserörelserna och församlingarna	264
10.11. Samarbete med övriga organisationer	268

11. Personal, utbildning och förtroendevalda	272
11.1. Personalstyrka.	272
11.2. Personalstruktur.	274
11.3. Utbildning för tjänster inom kyrkan och arbetskraftssituationen	280
11.4. Personalutbildning	299
12. Kommunikation	313
12.1. Förändringar på kommunikationsfältet	313
12.2. Kyrkan i medierna.	316
12.3. Kyrklig information	318
12.4. Kyrklig kommunikation i televisionen	324
12.5. Kyrklig kommunikation i radion	326
12.6. Kyrklig nätkommunikation	330
12.7. Kyrklig AV-verksamhet	333
13. Förvaltning	335
13.1. Församlingarna	335
13.2. Stiftelsen	346
13.3. Biskopsmötet	347
13.4. Kyrkostyrelsen	349
13.5. Kyrkomötet	353
14. Ekonomi	355
14.1. Allmän utveckling av församlingarnas ekonomi.	355
14.2. Församlingarnas ekonomi	357
14.3. Det ekonomiska läget inom Kyrkans centralfond	372
15. Service som samhället ansvarar för	380
15.1. Religionsfostran.	380
15.2. Kyrkligt arbete inom försvarsmakten.	385
15.3. Kriminalarbete	388
16. Slutsatser och utmaningar inför framtiden.	391
Förteckning över sökord	402

FÖRORD

I denna bok beskrivs verksamheten inom den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland under åren 2004–2007. Ett stort antal förändringar inträffade både i kyrkans omvärld och inom kyrkan. De allmänna attityderna i samhället, värderingarna och livsstilen har förändrats kraftigt under 2000-talet. De ändrade kommunstrukturerna förändrade församlingsstrukturerna. Flyttningsrörelsen var livligare än någonsin. Ett betydande antal invandrare kom till Finland och de religiösa manifestationsformerna ökade. Antalet medlemmar i kyrkan började sjunka på grund av att allt fler lämnade kyrkan.

Den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland är en del av den världsomspännande kyrkan, som allt sedan apostlarnas tid har vittnat om den treenige Guden och tjänat medmänniskorna. Kyrkans andliga väsen och centrala budskap är bestående, men samtidigt måste kyrkans verksamhetssätt förnyas. Eftersom den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland är en synlig organisation kan själva kyrkan och dess verksamhet, förvaltning och ekonomi granskas på samma sätt som verksamheten i vilken annan mänsklig sammanslutning som helst. I kyrkans fyraårsberättelse granskas den omvärld där den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland har utfört sin uppgift och på vilket sätt den har fullgjort uppgiften.

Kyrkans fyraårsberättelse har utarbetats på uppdrag av kyrkomötet. Syftet med berättelsen är att beskriva och analysera läget inom kyrkan och de riktningar i vilka kyrkan utvecklas. Beskrivningarna och analyserna kan ligga till grund för beslut om framtidsplanerna för kyrkan. Beskrivningen tar fasta på verksamhetens volym och omfattning och hur dessa har förändrats. Boken stöder också planering och utveckling på det lokala planet. Som en handbok betjänar berättelsen dessutom församlingarna, de anställda inom kyrkan och medierna. Den används också som läro- och tentamensbok samt som käll- och jämförelsematerial inom forskningen. Kyrkans forskningscentral har utarbetat motsvarande berättelser från och med år 1967.

Under redogörelseperioden har utvecklingen av kyrkans verksamhet underbyggts med ett flertal strategier där målen för verksamheten har utstakats. Strategin *Den närvarande kyrkan*, som godkändes i november 2002, är ett viktigt dokument. Dessutom har många verksamhetsfält fått egna strategier. Ett av målen med denna bok är att utvärdera hur målen har nåtts, vilka kyrkans starka sidor är och vilka områden som särskilt bör utvecklas. Utvärderingen gäller kyrkan som helhet och på stiftsnivå. De enskilda församlingarnas situation kan variera i mycket hög grad.

I det första huvudkapitlet granskas förändringarna i kyrkans omvärld. I de följande kapitlen behandlas kyrkans medlemmar, verksamhet, ekonomi och förvaltning. Varje kapitel inleds med de viktigaste fakta om temat i fråga. I slutet av kapitlen presenteras viktiga områden för utveckling. I det sista kapitlet presenteras centrala slutsatser om hur de viktigaste utvecklingstrenderna bör tolkas och förslag till hur kyrkan borde handla utgående från dem.

Fyraårsberättelsen har skrivits av direktorn för Kyrkans forskningscentral, docent Kimmo Kääriäinen samt forskarna FD Kimmo Ketola, docent Kati Niemelä, TD Harri Palmu och TD Hanna Salomäki

De många enheterna vid Kyrkostyrelsen har beskrivit och utvärderat sitt arbetsområde och tillhandahållit författarna översikter över det.

Under olika skeden av arbetet har också alla övriga anställda vid Kyrkans forskningscentral deltagit i utarbetandet av berättelsen. Forskningsassistent Risto Nissilä har haft hand om datakörningen av berättelsens enkätmaterial, de grafiska figurerna och ombrytningen. Byråsekreterare Anita Lamminen och forskningssekreterarna Annika Aroharju och Hanna Lilius har stått till tjänst med hjälp under samtliga skeden av arbetet. De visstidsanställda forskningsassistenterna Kyllikki Hovila, Satu Ikonen och Silja Pitkänen har förbehandlat forskningsformulären och datalagrat dem samt sett till att alla församlingar svarade på enkäterna. Översättningen har granskats av Ulf Särns för att undvika felöversättningar och sakfel.

Källor I fråga om statistikmaterialet baserar fyraårsberättelsen sig i huvudsak på uppgifter som samlats in hos församlingarna. Kyr-

kostyrelsen samlade årligen hos varje församling in basuppgifter om befolkningsförändringarna i kyrkan samt om verksamheten och ekonomin (A-formulären). Med tanke på fyraårsberättelsen bad forskningscentralen dessutom församlingarna och de kyrkliga samfälligheterna lämna närmare uppgifter för år 2007 om olika verksamhetsfält. Enkäterna gällde följande: B1 det allmänna församlingsarbetet, B2 barn-, junior- och familjearbetet, B3 ungdoms- och konfirmandarbetet, arbetet i skolor och läroanstalter, B4 diakonin och samhällsarbetet, B5 missionen, B6 kommunikationen, B7 personalen, B8 förvaltningen och B9 de religiösa rörelsernas och organisationernas verksamhet samt invandrar- och vänförsamlingsverksamheten. Med C-formulären samlades uppgifter om de kyrkliga samfälligheternas verksamhet i fråga om samfälligheternas gemensamma diakoni, information, personal, planering och förvaltning.

För fyraårsberättelsen samlades dessutom uppgifter in genom följande separata enkäter: en enkät till de kyrkliga tidningarna, en enkät till de läroanstalter som ger kyrklig utbildning, en enkät till notarierna i domkapitlen om frågor som gäller prästerna, lektorerna och kantorerna i stiftet och en enkät till de kyrkliga organisationerna. Som material användes dessutom de kyrkliga organens protokoll, betänkanden och verksamhetsberättelser samt pressmeddelanden och undersökningar som gäller redogörelseperioden.

Hela den finländska vuxna befolkningens religiositet, förhållande till kyrkan och deltagande i församlingsverksamheten har granskats utgående från det material som fåtts genom enkätundersökningar. För ändamålet användes enkätundersökningen *Gallup Ecclesiastica 2007*, som TNS Gallup Oy utförde på uppdrag av Kyrkans forskningscentral. Materialet samlades in genom intervju-besök i januari–februari 2007. Samplet omfattade 1 030 personer. Ett annat viktigt enkätmaterial är *Kyrkomonitor 2007*, som MDC RISC International Oy ansvarade för som ett led i den internationella attitydkartläggningen RISC Monitor. Enkäten genomfördes i januari–mars 2007 i form av en telefoninstruerad formulärenkät för ett sampel på 4 004 personer. Dessutom användes även andra enkätundersökningar som Kyrkans forskningscentral genomförde under redogörelseperioden.

1. Förändringar i kyrkans omvärld

Under redogörelseperioden framskred förändringarna i kyrkans omvärld i snabb takt. Det finländska samhället blev allt mera beroende av de internationella utvecklingstrenderna. Det gränsöverskridande flödet av varor, kapital, människor, idéer och värderingar ökade. Samtidigt blev de olika delarna av jordklotet allt mera beroende av varandra. Globaliseringen påverkade människornas vardag. Avstånden krympte och förbindelserna mellan människorna ökades. Var och en fick allt fler valmöjligheter. Samtidigt spjälkades samhället allt mer upp i olika subkulturer och livsmiljöer.

Kommunikationsstrukturerna förändrades snabbt. Samhällsfunktionerna, informationen och servicen överfördes allt mer till internetbaserade, ständigt tillgängliga nät. Den snabba informationsgången i realtid förändrade människornas arbete och sociala relationer. Nätet erbjöd nya informationskällor och former för interaktion.

Under redogörelseperioden blev religionen ett tema för offentlig diskussion på ett starkare sätt än tidigare. Förhållandet mellan religionsfrihet och yttrandefrihet och betydelsen av respekt för det heliga diskuterades. I den muslimska världen upplevdes det som kränkande i vida kretsar när tidningen *Jyllands-Posten* publicerade skämtteckningar om profeten Muhammed i september 2005. Till följd av tvisten drogs Danmark in i den mest anmärkningsvärda internationella förvecklingen under sin modernaste historia. I september 2006 höll påven Benedictus XVI ett tal vid Regensburgs universitet som förargade den muslimska världen genom att det innehöll ensidiga citat om våldsinslagen inom islam. Talet väckte livliga diskussioner och ett flertal oroligheter på olika håll i världen. Många namnkunniga ateister, såsom biologen Richard Dawkins, utgav religionskritiska böcker, som väckte livlig debatt också i Finland.

Även religionsfriheten och förhållandena mellan staten och religionen diskuterades. På våren 2004 godkändes i Frankrike ett lag-

förslag om förbud att i skolorna använda synliga religiösa attribut, såsom slöjor bland muslimerna och stora kors bland de kristna. Slöjorna diskuterades i flera länder i Europa, exempelvis i Sverige. Under redogörelseperioden diskuterades också omnämnandet av kristendomen som en gemensam europeisk värdegrund i samband med beredningen av EU:s nya grundlag.

Religionsfriheten diskuterades även i Finland. Riksdagens grundlagsutskott godkände en tolkning enligt vilken grundlagens bestämmelser om religionsfrihet och yttrandefrihet medför rätt att fritt sprida religiösa meddelanden. Avgörandet hade sin upprinnelse i Postens beslut att upphöra med distributionen av adresslösa församlingstidningar till de hushåll som hade förbjudit utdelning av reklam.

Under redogörelseperioden färgades det internationella läget av ett flertal oroligheter och naturkatastrofer. Terroristhotet försvann inte trots ”kriget mot terrorismen”. Utvecklingen gick snarare i motsatt riktning. Läget i Irak lugnade sig inte och det förmedlades ständigt budskap om terrorattacker i olika delar av världen. Oroligheterna och bombattentaten i Mellanöstern fortsatte.

Oron för klimatförändringen växte. Klimatförändringspanelen, som lyder under FN, publicerade år 2007 ett flertal rapporter om klimatförändringen. Rapporterna innehöll bedömningar om de dramatiska följderna av uppvärmningen. Det förutspåddes till exempel att medeltemperaturen i Finland kommer att stiga med hela nio grader inom en kortare tid än 100 år. Ett flertal naturkatastrofer på olika håll i världen väckte medborgarna till medvetande om att klimatet håller på att värmas upp och att extrema väderleksförhållanden ökar. Också i Finland upptäckte människorna att många vanor och rutiner hotar både miljön och människan.

Under redogörelseperioden rubbades medborgarnas trygghetskänsla av ett flertal tragedier som berörde Finland och som på många sätt återspeglades i kyrkans verksamhet. Olyckan i Konginkangas chockerade finländarna i mars 2004. I kollisionen mellan en buss och en lastbil miste 23 människor livet. Finland stannade upp för att sörja. Det ordnades bönestunder i ett flertal kyrkor och erbjöds möjlighet till enskilda samtal. Minnesandakten i Helsingfors domkyrka sändes i TV och radio.

Flodvågskatastrofen i Asien annandag jul 2004 chockerade världen i vida kretsar och berörde även finländarna in på livet. Mer än 300 000 människor miste livet; 178 finländare dog eller försvann. Anställda inom kyrkan tog del i katastrofarbetet både i Thailand och i Finland. Ett stort antal anställda i församlingarna engagerade sig för att stödja de finländare som återvände från Asien och offrens anhöriga. De anhöriga fick fortsatt stöd i form av personliga möten, minnesandakter, jordfästningsakter och sorggrupper. I kyrkorna runtom i Finland ordnades minnesstunder och musikevenemang för dem som berörts av olyckan. Avsikten var att jubileumsåret Kyrkan i Finland 850 år skulle inledas med en öppningsgudstjänst i Åbo domkyrka på trettondagen 2005. Evenemanget ändrade karaktär och blev en riksomfattande minnesgudstjänst för katastroffoffren.

I november 2007 dödade en gymnasieelev i Jokela i Tusby rektor, en hälsovårdare, sex studiekamrater och slutligen sig själv. Andra skolor i olika delar av Finland utsattes för ett flertal falska hot. Finländarnas trygghetskänsla vacklade kraftigt. Det ordnades minnesandakter i kyrkorna och församlingsanställda erbjöd omedelbar samtalshjälp. Kyrkan tog på många sätt del i eftervården efter krisen.

1.1. De finländska samhällsförändringarnas riktning

Befolkningsförändringarna Enligt uppgifter från Statistikcentralen ökade Finlands folkmängd med mer än 80 000 personer under redogörelseperioden och uppgick vid utgången av 2007 till 5 300 484. År 2007 ökade folkmängden med 23 529 personer, vilket är den största ökningen efter år 1992. Första gången under självständighetstiden var inflyttningsöverskottet från utlandet en större bidragande faktor till befolkningsökningen än den naturliga befolkningstillväxten. År 2007 utgjorde 55–59-åringarna den största av åldersklassen med en spännvidd om fem år i Finland. Den näst största utgjordes av 50–54-åringarna. Enligt prognoserna kommer andelen personer över 65 år att stiga från nuvarande 17 till 26 procent av befolkningen fram till år 2030 och hållas på näs-

tan samma nivå i tio års tid efter det. Andelen personer under 15 år beräknas kvarstå nästan oförändrad, vid 17 procent.

Av befolkningen hade 91 procent finska som modersmål, drygt 5 procent svenska och 3 promille samiska. När det gäller antalet svenskspråkiga bör det likväl beaktas att en betydande del av finländarna är tvåspråkiga. Nästan 1 procent hade ryska som modersmål och mer än 2 procent talade ett annat främmande språk. Under redogörelseperioden minskade andelen personer med finska och svenska som modersmål en aning. I stället ökade andelen personer med något annat språk.

Nästan hälften av finländarna var ogifta, drygt en tredjedel var gifta och 15 procent var fränskilda eller efterlevande. År 2006 fanns det 490 000 barnlösa gifta par och 460 000 gifta par som hade barn. Det fanns 185 000 barnlösa sambopar och 115 000 sambopar som hade barn. Det fanns mer än 180 000 familjer med bara en förälder. Av dem var 151 000 familjer som bestod av mamma och barn och 29 000 familjer som bestod av pappa och barn. Från och med år 2002 räknas även registrerade partnerskap med bland gifta, fränskilda och efterlevande. År 2006 fanns det 455 registrerade manliga partnerskap och 493 kvinnliga. De registrerade manliga partnerskapen hade sammanlagt fyra minderåriga barn, de kvinnliga hade 194. Det bör dock beaktas att en stor del av paren med samma kön inte har registrerat sitt partnerskap, vilket betyder att också antalet barn i familjerna är större.

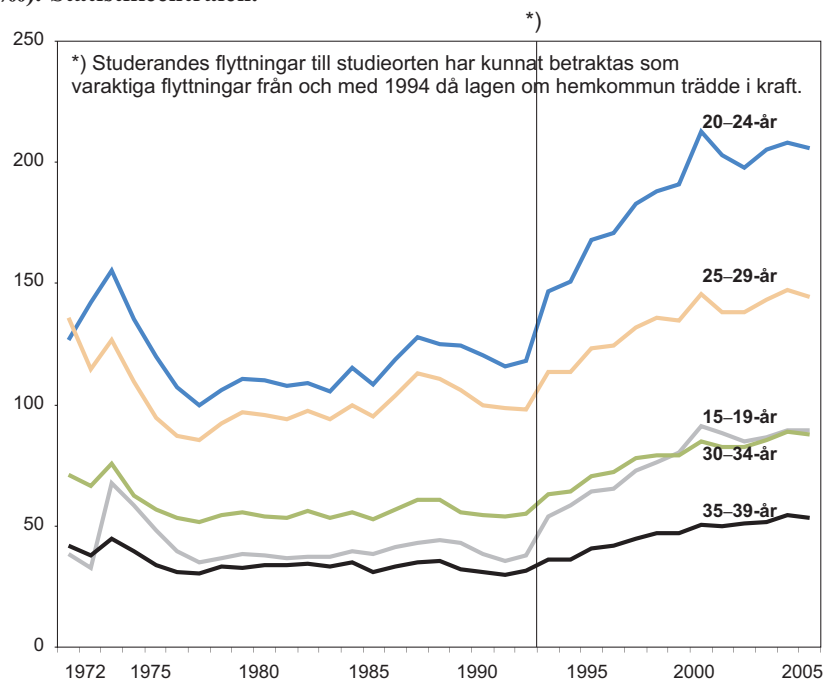
Flyttningsrörelsen Finländarna flyttade till annan ort flitigare än någonsin. Enligt Statistikcentralens uppgifter flyttade 279 000 personer till en annan kommun år 2004. År 2005 var antalet flyttare 289 000 personer, år 2006 flyttade 286 500 personer till annan ort och år 2007 var antalet det rekordartade 293 000. Under redogörelseperioden rörde sig alltså antalet flyttningar till en annan kommun kring 1,15 miljoner. Flera faktorer påverkade flyttningsrörelsen, men den viktigaste faktorn var flyttning på grund av arbete. Flyttningsrörelsen inom landet år 2007 medförde det numerärt sett största inflyttningsöverskottet för landskapet Birkaland (2 350 personer). På andra plats kom landskapet Nyland (2 300). Relaterat till folkmängden var inflyttningsöverskottet störst i Egentliga Tavastland. Flyttningen inom landet innebar att de numerära för-

lusterna i folkmängden var störst i landskapen Södra Savolax (1 250) och Lappland (950). Relativt sett var utflyttningsöverskotten störst i Kajanaland och Södra Savolax.

På orter med ett inflyttningsöverskott orsakade den kraftiga flyttningsrörelsen bostadsbrist, stegring i bostadspriserna och överbelastning av den offentliga servicen. På orter med ett utflyttningsöverskott uppkom andra typer av problem när skatteintäkterna minskade och servicen försämrades samtidigt som åldersstrukturen blev äldrebetonad.

Den största åldersklassen bland flyttarna utgjordes av 20–24-åringar, av vilka närmare 70 000 flyttade till en annan kommun år 2007. På andra plats kom 25–29-åringarna med nästan 50 000 och på tredje plats 15–19-åringarna med mer än 30 000.

Figur 1.1. Omflyttningen mellan kommuner efter ålder åren 1972–2007 (%). Statistikcentralen.

På våren 2005 startade statsrådet projektet Paras med sikte på att revidera kommun- och servicestrukturen. Det handlar om den största reformen av kommunalförvaltningen och den kommunala

servicen i Finlands historia. Kommunerna ska genomföra reformen i samråd med staten fram till utgången av 2012. Målet är att stärka kommun- och servicestrukturen, utveckla nya sätt att producera och organisera servicen, revidera kommunernas finansierings- och statsandelssystem samt se över uppgiftsfördelningen mellan kommunerna och staten så att det under kommande årtionden finns en stark strukturell och ekonomisk grund för ordnandet och produktionen av den service som kommunerna ansvarar för samt för kommunernas utveckling.

Den ramlag som styr genomförandet av projektet trädde i kraft år 2007 och gäller till utgången av 2012. Före utgången av augusti 2007 skulle alla kommuner, så som förutsätts i ramlagen, lämna statsrådet planer för hur strukturerna ska revideras och servicen ordnas. Stadsregionerna utarbetade dessutom planer för ökat samarbete inom regionen. Kommunstrukturen kommer att förändras i väsentlig grad under de närmaste åren. Efter besluten om kommunsammanslagningarna och samarbetsområdena ska kommunerna inrikta sig på att utveckla servicestrukturerna, produktionssätten och processerna i syfte att säkerställa servicens kvalitet och tillgången till service och förbättra produktiviteten.

Under redogörelseperioden minskade antalet kommuner med 30. År 2003 fanns det sammanlagt 446 kommuner, av vilka 111 var städer och 335 andra kommuner. År 2007 fanns det sammanlagt 416 kommuner, av vilka 113 var städer 303 andra kommuner. Antalet kommuner kommer att minska betydligt fram till år 2013 och kommunstorleken kommer att växa.

Flyttningen inom samma kommun var det dubbla jämfört med flyttningen till en annan kommun. Under redogörelseperioden flyttade årligen cirka 586 000 personer inom kommunen. År 2005 flyttade hela 603 000 personer inom samma kommun.

Invandringen I början av redogörelseperioden fanns det 107 000 utlänningar i Finland, i slutet av perioden närmare 133 000. År 2007 ökade antalet utländska medborgare med 11 000 personer. De största utlänningsgrupperna var de ryska medborgarna (26 000 personer), de estniska (20 000 personer), de svenska (8 300 personer) och de somaliska (5 000 personer). Vid utgången av 2007 fanns det 47 000 medborgare från EU-länderna i Finland.

Tabell 1.1. Utländska medborgare i Finland åren 1990–2007.
Statistikcentralen.

Medborgarskap i:	1990	1995	2000	2003	2007
Ryssland	.	9 700	20 600	25 000	26 000
Estland	.	8 400	10 800	13 400	20 000
Sverige	6 100	7 000	7 900	8 100	8 300
Somalia	44	4 000	4 200	4 600	5 000
Kina	300	1 400	1 700	3 400	4 000
Thailand	240	800	1 300	2 100	3 500
Tyskland	1 600	1 700	2 200	2 600	3 300
Turkiet	300	1 300	1 800	2 300	3 200
Storbritannien	1 400	1 900	2 200	2 700	3 100
Irak	100	1 300	3 100	3 500	3 000
Utländska medborgare sammanlagt	26 300	68 600	91 100	107 000	133 000

I slutet av redogörelseperioden fanns det enligt Statistikcentralen 173 000 personer som hade ett annat modersmål än finska, svenska eller samiska. I synnerhet antalet personer med ryska som modersmål ökade och uppgick till 45 000 i slutet av 2007. Trots att invandringen ökade var Finland alltså till sin befolkning ett av Europas mest homogena länder, eftersom endast 2,5 procent av befolkningen var utlänningar. Om den andra generationen medräknas har dock cirka 5 procent av befolkningen utländsk bakgrund. Utlänningarnas åldersstruktur avvek klart från åldersstrukturen för hela landets befolkning. Det fanns många barn och personer i arbetsför ålder. Arbetslöshetssiffrorna var höga inom många utlänningsgrupper.

År 2007 flyttade cirka 12 500 personer från Finland. Antalet emigranter var trots allt betydligt mindre än antalet invandrare. Emigranterna var oftast unga, språkkunniga och högt utbildade. Deras vistelse utomlands är vanligen tidsbegränsad.

Utvecklingen av det ekonomiska läget Den internationella krisen på finansmarknaden återspeglades på den ekonomiska utvecklingen mot slutet av redogörelseperioden. Krisen började i Förenta staterna som ett subprime-problem och återspeglades på bred front i olika delar av världen. Finanskrisen avslöjade grundproblemet i bakgrunden: hushållen är svårt överskuldssatta i många

länder. Situationen försvårades också av att oljan och de övriga råvarorna blev dyrare, vilket tog sig uttryck i en inflationstopp.

Ekonomi inom euroområdet utvecklades i gynnsam riktning under redogörelseperioden. I början av redogörelseperioden ökade bruttonationalprodukten med 1 procent, men år 2007 var den redan uppe i cirka 3 procent. Tillväxttakten inom euroområdet var snabbare än i Förenta staterna men började mattas av år 2007. Det rådde även intern differentiering i Europa. Samtidigt som det ekonomiska läget kvarstod förhållandevis stabilt i Tyskland spred sig oron i dess grannländer och de nordiska länderna (med undantag för Island) till Spanien, Portugal, Italien, Storbritannien, Irland och Baltikum.

Under den gångna fyraårsperioden var den ekonomiska tillväxten i Finland klart snabbare än inom euroområdet i genomsnitt. År 2004 ökade bruttonationalprodukten med 3,7 procent från det föregående året, året därpå med 2,8 procent och året efter det med 4,9 procent. År 2007 ökade bruttonationalprodukten med 4,4 procent och uppgick till 179 miljarder euro. Export, konsumtion och investeringar ökade efterfrågan inom samhällsekonomin.

År 2007 uppvisade företagen större vinster än någonsin tidigare. Hushållens realinkomster ökade med 2,4 procent, men skuldsättningen överskred första gången de disponibla inkomsterna för ett år och det finansiella underskottet ökade till 8 miljarder euro.

Inflationen accelererade under redogörelseperioden. År 2004 var inflationen bara 0,2 procent, år 2005 var den 0,9 procent och året därpå 1,6 procent. År 2007 steg konsumentprisindexet redan till 2,5 procent. Räntorna steg från en rekordlåg nivå. År 2003 var tremånaders Euribor bara 2,5 procent, men fram till år 2007 steg den till 4,3 procent.

I Finland var inkomstskillnaderna mindre än i de flesta andra EU-länder. I Finland var också andelen fattigdomshotade personer bland befolkningen något lägre än medelnivån i EU. Av befolkningen bestod 12,5 procent av låginkomsttagare. Enligt EU:s definition avses med en låginkomsttagare en person vars hushåll har inkomster som är lägre än 60 procent av den genomsnittliga inkomsten. Utöver granskningen av låginkomsttagare visade en granskning av hushållens självupplevda ekonomiska trångmål att 8 procent av befolkningen i Finland hörde till hushåll som hade svårt

eller mycket svårt att täcka utgifterna med inkomsterna. Enligt EU:s undersökning av inkomst- och levnadsvillkoren var motsvarande andel som högst i Lettland, Grekland och Polen. I de länderna hade ungefär hälften av hushållen tydliga försörjningsproblem. Förutom i Finland var andelen under 10 procent i Norden, Luxemburg och Österrike.

Det förekom betydande löneskillnader mellan olika regioner i Finland. I Nyland var lönerna klart högre än i andra delar av landet. Enligt 2006 års Lönestrukturstatistik var förvärvsnivån i Nyland ungefär 11 procent högre än i landet i snitt. Inget annat landskap nådde upp till medelvärdet för hela landet. Inkomsterna var lägst i Södra Österbotten och Södra Savolax.

Förändringarna i arbetslivet Arbetslösheten minskade under redogörelseperioden. Enligt Statistikcentralens statistik rörde arbetslöshetsgraden sig kring 9 procent (8,8) i början av perioden och kring 7 procent (6,9) i slutet av perioden. De regionala skillnaderna var dock stora. I Södra Finlands län och Västra Finlands län minskade antalet arbetslösa med 35 000 personer, 22 procent. Vid utgången av 2007 var arbetslöshetsgraden i Södra Finlands län 5,6 procent och i Västra Finlands län 6,5 procent. I Östra Finlands län, Uleåborgs län och Lapplands län minskade antalet arbetslösa med 10 000 personer, 15 procent. I dessa län var arbetslöshetsgraden fortfarande klart högre än medelvärdet i landet: 10,3 procent i Östra Finlands län, 10,9 procent i Lapplands län och 9,5 procent i Uleåborgs län.

Under redogörelseperioden ökade antalet sysselsatta med sammanlagt 127 000 personer, mer än 5 procent (5,4). Sysselsättningen ökade mest i Södra Finlands län och Västra Finlands län, där antalet sysselsatta ökade med sammanlagt 111 000 personer, 6 procent. I Östra Finlands län, Uleåborgs län och Lapplands län ökade antalet sysselsatta med sammanlagt 15 000 personer, 3 procent. Bland dessa län ökade sysselsättningen mest i Uleåborgs län, med 12 000 personer.

Arbetslöshetsgraden bland de unga sjönk under redogörelseperioden, men ungdomsarbetslösheten (15–24-åringar) rörde sig trots allt kring 17 procent år 2007. Sysselsättningsgraden bland per-

soner i arbetsför ålder (15–64-åringar) ökade. År 2004 var den 67 procent, men under 2007 beräknades den till 70 procent.

Enligt 2007 års arbetsmiljöbarometer gav löntagarna sina arbetsplatser medelvitsordet 8. Vitsordet förblev något så när oförändrat under hela redogörelseperioden. Bland dimensionerna för arbetslivets kvalitet fick en säker arbetsplats det bästa skolbetyget (8,9), medan rättvis behandling på arbetsplatsen fick det sämsta betyget (7,6).

Sjukfrånvaron minskade trots att den yrkesverksamma befolkningen har blivit äldre. År 2007 var arbetstagarna borta från arbetet åtta dagar under året på grund av sjukdom. Också den genomsnittliga sjukfrånvarolängden blev kortare. Minskningen var tydligast i den äldsta åldersgruppen över 54 år. Av löntagarna var 38 procent inte borta från arbetet en enda dag under året på grund av sjukdom. Sådana personer fanns det mest av inom de yngsta och de äldsta åldersklasserna.

Nästan alla arbetsplatser hade någon form av utvecklingsverksamhet. Så kallad tyky-verksamhet (verksamhet för att bevara arbetsförmågan) med insatser för att förbättra arbetarskyddet och höja arbetstagarnas kompetens förekom mest allmänt. Det förekom dock rikligt med mobbning och i värsta fall våld på arbetsplatserna. De svåraste problemen fanns inom den kommunala sektorn, där arbetstagarna mobbades och utsattes för våld också av kunderna och klienterna. Varannan av de kommunalt anställda hade mobbats och 17 procent hade utsatts för våld eller hot om våld. I kommunerna var andelarna nästan det dubbla i jämförelse med andra löntagare.

En fjärdedel av löntagarna hade en huvudsyssla också utanför sin egentliga arbetsplats. I ungefär 10 procent av fallen handlade det om traditionellt distansarbete som utförs hemma med IT-verktyg. Ungefär 14 procent av löntagarna utförde mobilt arbete. Det arbetssättet ökade under redogörelseperioden.

Mängden övertidsarbete ökade under redogörelseperioden. År 2007 utförde mer än hälften av löntagarna övertidsarbete. Det utfördes mycket övertidsarbete inom alla sektorer, men i synnerhet inom den offentliga sektorn ökade andelarna för dem som utfört övertidsarbete av olika slag.

Andelen invandrare bland löntagarna ökade kraftigt. På nästan varannan arbetsplats (45 procent) inom industrin arbetade personer med en annan etnisk bakgrund än finländsk. Andelen var minst i kommunerna, men också där var den 32 procent. Antalet arbetsplatser där man hade anställt invandrare ökade i synnerhet inom den privata servicesektorn, där det fanns invandrare på 36 procent av arbetsplatserna. Enligt arbetsmiljöbarometern minskade diskrimineringen av invandrare på de arbetsplatser där invandrare arbetade.

Under redogörelseperioden fördes många diskussioner om hur de så kallade stora åldersklasserna ska kunna hållas friska i arbetslivet. Visionen för det nationella åldersprogrammet, som pågick åren 1998–2002, var att man i Finland skulle uppnå en situation där sysselsättningsgraden bland äldre är densamma eller nästan densamma som bland 35–45-åringarna, som är i den bästa arbetsföra åldern. Enligt åldersprogrammet kan målet nås genom att arbetslivet utvecklas så att det lämpar sig även för äldre. Information på bred front utgjorde en viktig deluppgift inom åldersprogrammet. Avsikten var att påverka de allmänna attityderna, företagens attityder och rekryteringspolitik samt de äldres egna attityder.

I det nationella åldersprogrammet och i regeringsprogrammet uppställdes som mål att pensionsåldern bör infalla ungefär två till tre år senare än vid nuvarande 59 års ålder. På så vis säkerställs tillräckliga pensioner och ett framtida välfärdssamhälle. Den pensionsåldersreform som trädde i kraft år 2005 tillhandahåller ekonomiska incitament för att fortsätta arbeta efter 63 års ålder. Enligt de bestämmelser som trädde i kraft vid ingången av 2005 kan övergången till ålderspension infalla flexibelt mellan 63 och 68 års ålder. Den som fortsätter arbeta efter att ha fyllt 63 år intjänar anmärkningsvärt mer pension, eftersom intjäningsprocenten då stiger till 4,5 procent av årsinkomsterna. Ju längre man fortsätter arbeta, desto större pension får man. Arbetsmotivationen stöds bland annat genom yrkesinriktad rehabilitering. Målet med rehabiliteringen är att arbetstagarna ska fortsätta i arbetslivet och återvända till arbetet trots sjukdom eller skada. Man kan också fortsätta arbeta på deltid genom att ansöka om delinvalidpension eller deltidspension. Den som är deltidspensionerad får arbeta ända till 68 års ålder. Pensionsskyddet kan förbättras också genom fortsatt arbete under pensionstiden.

1.2. Värderingar och attityder

Från och med mitten av 1980-talet har finländarnas värderingar utvecklats i en allt egocentriskare riktning. Enligt en artikel av Pertti Suhonen, *Suomalaisten eriytyvät ja muuttuvat arvot* (i publikationen *Uskonto, arvot ja instituutiot*, Finlands samhällsvetenskapliga dataarkiv, publikation 4, 2007) blev de egocentriska värdena viktigare och ökade som primärt alternativ från 44 till 76 procent i undersökningen *World Values*. De jagorienterade värderingarna inrymmer allt från individens behov att förverkliga sig själv till att tillfredsställa fysiska behov. Hälsa, människorelationer, utkomst, att åstadkomma någonting betydelsefullt och själens frälsning definierades som egocentriska värderingar i undersökningen. Vikten av nationella värderingar (självständighet, sysselsättning och jämlikhet) har däremot minskat. År 1984 valde 19 procent av respondenterna dessa som primära värderingar, år 2006 endast 9 procent. De primära valen i anslutning till globala värderingar (fred, avhjälpande av hungersnöd och bevarande av naturen) minskade från 40 till 14 procent.

För undersökningen *World Values* klarlades värderingarna utifrån tio olika värden: rikedom, uppskattning, spänning, njutningar, kreativitet, konventionalism, trygghet, traditioner, medmänniskor och miljöskydd. Respondenterna uppmanades bedöma i vilken mån de upplevde sig vara likadana som de människor för vilka de nämnda värdena var viktiga. Respondenterna såg störst likhet med dem för vilka miljöskyddet var viktigt. Även trygghet, kreativitet och medmänniskor ansågs vara viktiga.

Värdena bildar tydliga grupper: förespråkandet av vissa värden har samband med förespråkandet av vissa andra värden. Den första gruppen består av rikedom, uppskattning, spänning och njutningar. Den andra gruppen består av traditioner, konventionalism och trygghet. Den tredje gruppen består av miljön, medmänniskorna och traditionerna.

Värderingarna varierar från en grupp av människor till en annan. Exempelvis ålder, könstillhörighet, utbildning, livsmiljö och social bakgrund inverkar på hur människornas värderingar tar form. I olika miljöer socialiseras individerna till olika slags värde-

ringar. Värdesättning av rikedom har den tydligaste anknytningen till ålder och partipolitisk ståndpunkt, men även till könstillhörighet och religiositet. Ungefär en fjärdedel av 50–64-åringarna värdesätter rikedom, men bland de unga anser ungefär hälften rikedom vara viktig. Bland partierna är skillnaderna störst mellan anhängarna av Samlingspartiet och De grönas anhängare. Endast ungefär en femtedel av De grönas anhängare anser rikedom vara viktig, medan andelen är hälften bland samlingspartisterna.

Kvinnor och religiösa personer anser rikedom vara en mindre viktig värdering än vad som är fallet bland män och personer som är mindre religiösa. Det förekommer dock inga könsrelaterade skillnader bland dem som ber aktivt.

Framgång och uppskattning varierade i de olika grupperna i samma riktning som när det gäller rikedom. Männen, de som ber sporadiskt och den yngsta och den äldsta åldersgruppen satte mest värde på uppskattning. Även ett spännande liv är ett åldersrelaterat värde. Två av tre personer under 25 år värdesätter ett spännande liv, men bland personer i pensionsåldern är motsvarande andel bara knappt en tredjedel. Det finns också ett samband mellan utbildningsnivå och värdesättning av ett spännande liv: högt utbildade värdesätter ett spännande liv mer än personer med en lägre utbildning. Njutningar värdesätts likaså mest i den unga åldersklassen. I den yngsta åldersgruppen anser hela 84 procent att det är viktigt att ha roligt och skämma bort sig själv. I den äldsta åldersgruppen anser cirka 44 procent att njutningar är viktiga.

Unga, akademiskt utbildade och De grönas anhängare ser i högre grad än andra kreativitet som ett viktigt värde. De som bor på landsbygden, de äldre åldersgrupperna och anhängarna av vänsterinriktade partier ser kreativitet som ett mindre viktigt värde.

Konventionalism, trygghet och traditioner är värderingar som förklaras av ålder, utbildning, religiositet och partipolitisk ståndpunkt. Uppfattningen av dessa värden som viktiga ökar med åldern. De uppfattas oftast som viktiga bland dem som ber ofta och bland dem som har en låg utbildning. Bland de politiska partierna är Centerns anhängare de som värdesätter traditionerna mest.

Medmänniskorna blir viktigare med åldern. Medmänniskorna värdesätts minst bland unga vuxna i åldern 25–34 år. Invånarna i huvudstadsregionen, utbildade personer och anhängarna av Sam-

lingspartiet, De gröna och Vänsterförbundet ser inte respekten för medmänniskorna som någon speciellt viktig värdering.

Miljön värdesätts mest av 50–64-åringarna och minst av dem som är under 35 år. Bland partianhängarna ansåg anhängarna av De gröna att miljön var det viktigaste värdet, medan samlingspartisterna inte såg miljön som något viktigt värde. Könstillhörighet, boplatz och utbildningsnivå hade inte något starkt samband med hur miljön värdesattes. De som ber aktivt såg miljön som ett viktigare värde än de som ber lite.

Forskarna har grupperat värderingarna i traditionella och posttraditionella. Inom det posttraditionella värdesystemet framhävs värden som understryker initiativtagande och individens autonomi.

Tabell 1.2. Traditionella och posttraditionella värderingar. (Källa: Stephen Harding, David Phillips & Michael Fogarty: *Contrasting Values in Western Europe*. Macmillan, 1984.)

Traditionella värderingar	Posttraditionella värderingar
Lydnad	Ansvarsfullhet
Gott sätt	Självständighet
Ärlighet	Fantasi
Hårt arbete	Tolerans och respekt för andra
Sparsamhet	Känsla av ledarskap
	Osjälviskhet

Enligt sociolog Teija Mikkola är skillnaden mellan traditionella och moderna värderingar dock inte någon självklarhet. Hon har i sin doktorsavhandling *Muuttuvat arvot ja uusi keskiluokka* (Sociologiska institutionen vid Helsingfors universitet, publikation 241, 2003) fört fram att förespråkandet av vissa värderingar och beteendemönster inte nödvändigtvis är ett uttryck för modernitet. Modernitet påvisas i stället av hur man går in för vissa livsmönster. Enligt Mikkola är modernitet inte ett idésystem, utan en livsattityd där människorna är beredda att öppet dryfta livsvärden. Det kan då hända att man kommer fram till lösningar med en traditionell klang, exempelvis betoning av familjelivet, arbetets centrala roll eller kyrkotillhörighet. Det väsentliga är enligt Mikkola att lösningarna grundar sig på fria överväganden. I detta tankesätt kan också religionen ses som en modern lösning, om det handlar om indivi-

duella val. Ett religiöst val är modernt om det har utgått från personen själv och följer personens ”verkliga själv”.

Till skillnad från många andra forskare anser Mikkola inte att den nuvarande tiden krymper till enbart en ”jagjag-kultur”. En kultur som betonar val, frihet och personen själv kan också inrymma strävanden att sammanjämka miljörelaterade, andra människors och egna intressen. Enligt Mikkola präglas det moderna av mångfald, samordning av gamla och nya värderingar samt egna, andras och miljörelaterade intressen.

Religiositet, värderingar och attityder Religiositeten har samband med livsvärdena. I Kimmo Ketolas, Kimmo Kääriäinens och Kati Niemeläs artikel *Näkykö usko elämässä? (Uskonto, arvot ja instituutiot*. Finlands samhällsvetenskapliga dataarkiv, publikation 4, 2007) redogjordes för hur pass viktiga respondenterna ansåg familj, vänner, fritid, politik, arbete och religion vara. De som ansåg att religionen var viktig värdesatte familjen och vännerna mer än de som inte ansåg att religionen var viktig. Också arbete och politik är något viktigare för dem som anser att religionen är viktig eller ganska viktig.

I frågor kring samhällsmoral hade religionen inte någon betydande inverkan på moraluppfattningarna. I enkäten *World Values* utforskades finländarnas inställning till exempelvis skattefusk, att resa utan biljett, prostitution, abort, skilsmässa, eutanasi och självmord. Av undersökningen framgick att för nästan alla frågor gällde att bland dem som ansåg religionen vara viktig fanns det fler sådana som inte godkände de nämnda företeelserna. Skillnaderna var dock små i frågor som gällde samhällsmoral.

Vid internationell jämförelse företräder finländarna en rätt så hög samhällsmoral, och moraluppfattningarna inom det här området har liberaliserats i förhållandevis liten grad. Inom det privatmoraliska området, i synnerhet det sexualetiska, har moraluppfattningarna däremot blivit toleranter i snabb takt. Här förekommer det anmärkningsvärt stora skillnader mellan religiösa och icke-religiösa. Betydande skillnader kunde skönjas i inställningen till exempelvis skilsmässa, homosexualitet och prostitution. Bland dem som ansåg religionen vara viktig kunde 71 procent aldrig god-

känna prostitution, medan motsvarande andel var 22 procent bland dem som inte alls såg religionen som viktig.

Homosexualitet och eventuell kyrklig välsignelse av par av samma kön diskuterades livligt under redogörelseperioden. Enligt enkäten *Kyrkomonitor 2007* motsatte sig 45 procent av finländarna kyrklig välsignelse av registrerade partnerskap. Av finländarna ansåg 40 procent att registrerade partnerskap mellan homosexuella män eller lesbiska kvinnor borde kunna få kyrklig välsignelse. Tanken på kyrklig välsignelse av registrerade partnerskap har fått ett bredare understöd. Fem år tidigare förespråkade en tredjedel av finländarna kyrklig välsignelse av homosexuella par. Mer än hälften motsatte sig då möjligheten.

Framtida utvecklingstrender I den utveckling som startade mot slutet av 1990-talet har traditionell social gemenskap och traditionellt medborgarskap börjat förlora terräng. Antalet medlemmar i traditionella sammanslutningar, såsom partierna, har sjunkit. Samma trend kan skönjas i medlemstalet för vissa traditionella organisationer.

Tabell 1.3. Medlemstalen för de största partierna och vissa organisationer åren 1980–2007.

	SDP	Centern	Samlingspartiet	FRK	FFC (LO)	AKAVA	MTK
1980	100 200	304 700	72 000	146 700	1 032 100	162 000	329 000
1990	81 900	276 900	70 000	167 900	1 071 300	265 000	268 500
2000	61 100	217 800	40 000	95 500	1 070 800	375 000	179 500
2007	52 000	151 700	41 000	93 200	1 046 400	497 500	160 300

Enligt värdeforskare Ilkka Halava har viljan att bidra till samhällets bästa sjunkit. Andelen finländare som vill medverka i någon organisation som koncentrerar sig på att utöva samhällsligt inflytande har minskat i rätt så snabb takt. År 2004 var andelen 37 procent och år 2006 endast 23 procent.

Individens förhållande till offentliga institutioner har förändrats. Enligt *Ungdomsbarometern (Uskon asia. Nuorisobarometri 2006)* har de ungas förtroende för försvarsmakten, storföretagen, kyrkan och Europeiska unionen minskat (1996–2006). De unga litar däremot klart mer än år 1996 på de politiska institutionerna i

hemlandet (riksdagen, kommunfullmäktige, de politiska partierna), men bara 3 procent uppgav sig hysa stort förtroende för de politiska partierna.

Konsumtion har blivit en viktig samhällsmekanism för distribution av såväl varor som tjänster och välfärd till medborgarna. Halava kallar den gångna tioårsperioden för den konservativa materialismens period. Med europeiska mått mätt skaffade människorna i Finland sig då ett rekordantal redskap och anordningar för att stödja jagbilden. Konsumtionen har också blivit ett medel för att påverka: exempelvis antalet personer som medvetet hade köpt rättvisemärkta produkter var i mitten av 2000-talet mer än 10 procent större än antalet finländare som trodde på sina möjligheter att påverka via partier eller organisationer.

Halava tror dock att en intellektuell, andlig och immateriell trend kommer att växa fram på 2010-talet som motvikt till konsumentskapet och materialismen. Diskussioner om frågor kring spiritualitet har emellertid inte nödvändigtvis sin upprinnelse i kristen undervisning, utan startpunkten utgörs av det egna jaget samt individuella andliga eller intellektuella avsikter. Den spirituella agendan byggs upp med egna händer. En ”skräddarsydd” andlighet som är fri från lärdomar och innehåller ingredienser från flera olika källor blir en utmaning för den traditionella kristendomen.

1.3. Finländarna som medlemmar i religionssamfund

Antalet medlemmar i religionssamfunden I jämförelse med många andra länder i Europa är Finland exceptionellt enhetligt vad religionen beträffar. Dessutom är andelen personer som hör till religionssamfund större än i snitt. Enligt kyrklig statistik motsvarade den närvarande befolkningen i den lutherska kyrkan 81,7 procent av landets befolkning vid utgången av 2007 (enligt Statistikcentralen 81,8 procent). Femtio år tidigare var andelen 10 procentenhet större.

Tabell 1.4. Finlands befolkning enligt religionssamfund åren 1920–2007. Statistikcentralen.

År	Lutheraner %	Ortodoxa %	Övriga %	Personer som inte tillhör re- gistrerade reli- gionssamfund	Okänt %
1920	98,1	1,6	0,3	0,03	-
1930	96,3	1,9	0,3	1,5	-
1940	95,9	1,8	0,3	2	-
1950	95,1	1,7	0,4	2,7	0,1
1960	92,4	1,4	0,6	5,5	0,1
1970	92,4	1,3	0,6	5,2	0,5
1980	90,3	1,1	0,7	7,8	0,1
1990	87,9	1,1	0,8	10,2	0
2000	85,1	1,1	1,1	12,7	0
2003	84,1	1,1	1,1	13,5	0
2004	83,7	1,1	1,2	14	0
2005	83,1	1,1	1,2	14,6	0
2006	82,5	1,1	1,3	15,1	0
2007	81,8	1,1	1,3	15,9	0

Av finländarna hörde 1,1 procent (cirka 58 000 medlemmar) till den andra folkkyrkan i Finland, ortodoxa kyrkan. Sammanlagt drygt 1 procent av finländarna hörde till övriga registrerade religionssamfund. Som exempel på samfund som har flest medlemmar kan nämnas Jehovas vittnen (cirka 18 000 medlemmar), Frikyrkan i Finland (cirka 14 000 medlemmar) och Katolska kyrkan i Finland (cirka 9 000 medlemmar).

Av finländarna tillhör 15,9 procent inte något religionssamfund. Deras antal har ökat i sakta mak. Siffran för personer som inte hör till något religionssamfund inrymmer också siffran för dem som hör till oregistrerade religionssamfund, såsom pingstvännen och personer med islamsk tro. Pingstförsamlingarna har sammanlagt cirka 50 000 döpta medlemmar, och om familjemedlemmarna medräknas närmar antalet sig 100 000. Av dem är bara 3 500 registrerade medlemmar i Suomen helluntaikirkko (Pingstkyrkan i Finland).

Tabell 1.5. Det statistikförda medlemstalet för de största religionssamfund (>100 medlemmar) vid utgången av 2007. Statistikcentralen.*

Religionssamfund	Antalet medlemmar
Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland	4 514 359**
Ortodoxa kyrkan i Finland	58 379
Jehovas vittnen	18 177
Frikyrkan i Finland	14 022
Katolska kyrkan i Finland	9 184
Suomen Adventtikirkko och Finlands svenska adventkyrka	3 821
Suomen Helluntaikirkko och Finlands svenska pingstkyrka	3 455
Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen Kirkko	3 264
Suomen Baptistiyhdyskunta och Finlands svenska baptistsamfund	2 398
Ortodoxa Heliga Nikolai församling	1 598
Helsinki Islam Keskus	1 500
Suomen Metodistikirkko och Finlands svenska metodistkyrka	1 267
De judiska församlingarna i Helsingfors och Åbo	1 181
Suomen Islamilainen Yhdyskunta	777
Tampereen Islamin Yhdyskunta	734
The Islamic Rahma Center in Finland	572
Suomen Islam-seurakunta och Tampereen Islamilainen seurakunta	660
Bahá'í-samfundet i Finland	534
Suomen vapaa evankelisuterilainen seurakuntaliitto	522
Ortodoxa Pokrova församling	356
Suomen Tunnustuksellinen Luterilainen Kirkko	334
Resalat Islamilainen Yhdyskunta	246
Pohjois-Suomen Islamilainen Yhdyskunta	214
Kristensamfundet	209
Luterilainen Sanan Yhdyskunta	161
Suomen vapaa katolinen kirkko	137
Savon Islamilainen Yhdyskunta	135
Keski-Suomen Islamilainen Yhdyskunta	114
Anjuman-E-Islahul-Muslimeen of Turku	101

* I den officiella statistiken statistikförs endast personer som har en finländsk personbeteckning och boplat i Finland. Därför har en del invandrarsamfund i praktiken fler medlemmar än vad som framgår av statistiken.

** Det totala antalet medlemmar i kyrkan, även kyrkans frånvarande medlemmar.

Det religiösa utbudet i Finland fortsatte att växa under redogörelseperioden. Vid utgången av 2007 fanns det redan 66 registrerade verksamma religionssamfund i Finland. Antalet är mer än det dubbla jämfört med situationen vid decennieskiftet 1990. De flesta av de nya sammanslutningarna är islamska samfund. Antalet registrerade religionssamfund säger dock bara lite om förändringarna på det religiösa fältet, eftersom merparten av de verksamma sammanslutningarna i Finland verkar i föreningsform. I databasen om religioner i Finland, *Uskonnot Suomessa* (www.uskonnot.fi), som Kyrkans forskningscentral har hand om, fanns vid utgången av 2007 redan cirka 800 samfund, föreningar och andra organisationer med någon religiös rörelse eller sammanslutning i bakgrunden. Trots att en stor del av de förtecknade sammanslutningarna är frikyrkliga församlingar som verkar på föreningsbasis, exempelvis pingstförsamlingar, är antalet beaktansvärt. Förutom antalet nya kristna församlingar har också antalet österländska sammanslutningar och sammanslutningar som öser ur den västerländska esoteriska traditionen ökat kraftigt under de senaste decennierna. De flesta av religionerna med främmande ursprung är fortfarande marginella i Finland med antalet medlemmar som måttstock, men ökningen av antalet sammanslutningar vittnar om en tilltagande mångfald på det religiösa fältet i Finland.

Invandrarnas religiösa bakgrund Den finländska befolkningen med utländsk bakgrund är större och brokigare än någonsin under den historiska tid man känner till. Trots den snabba förändringen har Finland i europeisk jämförelse både numerärt och relativt sett få invandrare. Det beräknas dock att invandringen kommer att fortsätta öka, eftersom de stora årsklassernas pensionering väntas medföra brist på arbetskraft.

Det finns inte någon fullständigt entydig statistik över invandrarbefolkningen, utan den måste granskas med hjälp av statistiken över medborgarskap, språk och födelseland. Exempelvis de personer med utländsk bakgrund som redan har fått finskt medborgarskap faller utanför statistiken. När personerna statistikförs enligt språk ingår till exempel en del av ingermanfinländarna inte i siffrorna. Statistiken över födelselandet kan betraktas som den mest användbara mätaren när det gäller invandringen. Men också

den inrymmer adopterade finländare och finländare födda utomlands. Enligt Statistikcentralen bodde det i Finland vid utgången av 2007 133 000 utländska medborgare, 173 000 personer med ett främmande språk och 203 000 personer som var födda utomlands. Enligt en beräkning på basis av antalet personer födda utomlands och den andra generationen medräknad (cirka 80 000) kan det uppskattas att cirka 5 procent av befolkningen har utländsk bakgrund.

Invandrarna bildar en mycket mångskiftande grupp vad gäller social, utbildningsmässig och etnisk bakgrund. Allmänt taget är familjeskäl den viktigaste orsaken till flyttningen till Finland. Enligt arbetsministeriets uppgifter finns familjeskäl i bakgrunden till ungefär två tredjedelar av flyttningsrörelsen efter 1990-talet. Av forskare Tuomas Martikainens artikel om invandrare och religion, *Maahanmuuttajat ja uskonto (Kristinusko Suomessa*. Finlands vetenskapliga bibliotekssamfund, STKS, 2006) framgår att invandrarbefolkningen i Finland kan indelas i tre huvudgrupper. Den första och största gruppen består av invandrare från forna Sovjetunionen och Östeuropa. Bland dem finns många ingermanfinländska återflyttare. Gruppen utgör cirka 40 procent av invandrarna. Den andra gruppen består av personer från västländerna och utgör ungefär en fjärdedel av alla som har invandrarbakgrund. I gruppen ingår finländska återflyttare och personer som flyttat på grund av arbete. Den tredje och minsta gruppen omfattar personer som rest in i landet med flyktingstatus, asylstatus och familjeföreningsstatus. De som ingår i denna grupp kommer i första hand från Mellanöstern, Nordafrika, Somalia och vissa länder i Asien. Gruppen utgör ungefär en fjärdedel av alla invandrare.

Det finns inte några exakta statistiska uppgifter om invandrarernas religiösa bakgrund. Genom att använda majoritetsreligionen i födelselandet som förväntningsvärde kan man trots allt få en vägledande överblick av situationen. Martikainens bedömning ger vid handen att ungefär tre fjärdedelar av invandrarna var kristna och ungefär en sjättedel muslimer. Av den återstående andelen var de största grupperna buddhister och hinduer. Martikainen har dessutom bedömt att ungefär två tredjedelar av de kristna med invandrarbakgrund är protestanter, ungefär en femtedel ortodoxa och återstoden katoliker och övriga. Bland religionssamfunden hade

den evangelisk-lutherska kyrkan klart flest antal nya medlemmar med invandrarbakgrund. År 2007 hade den 47 200 medlemmar som var födda utomlands och cirka 12 000 medlemmar som hade något annat än finskt medborgarskap. Näst flest medlemmar födda utomlands hade den ortodoxa (6 000) och den katolska kyrkan (4 100) (Statistikcentralen).

Genom invandrarna förändrades dock Finlands religiösa karta mera än vad medlemstalet i de officiella registrerade religionssamfundet visar. Enligt Statistikcentralens uppgifter var år 2007 cirka 31 procent av dem som fötts utomlands och 16 procent av dem som var medborgare i något annat land medlemmar i religionssamfund med verksamhet i Finland. Exempelvis genom den växande ryska befolkningen ökade antalet ortodoxa mera än enligt de officiella statistiska uppgifterna. I Ryssland hör människorna inte till kyrkan som registrerade medlemmar på samma sätt som i Finland. Många av dem som flyttat till Finland och är döpta ortodoxa har därför hållit fast vid praxisen och kommit att stå utanför alla religionssamfund.

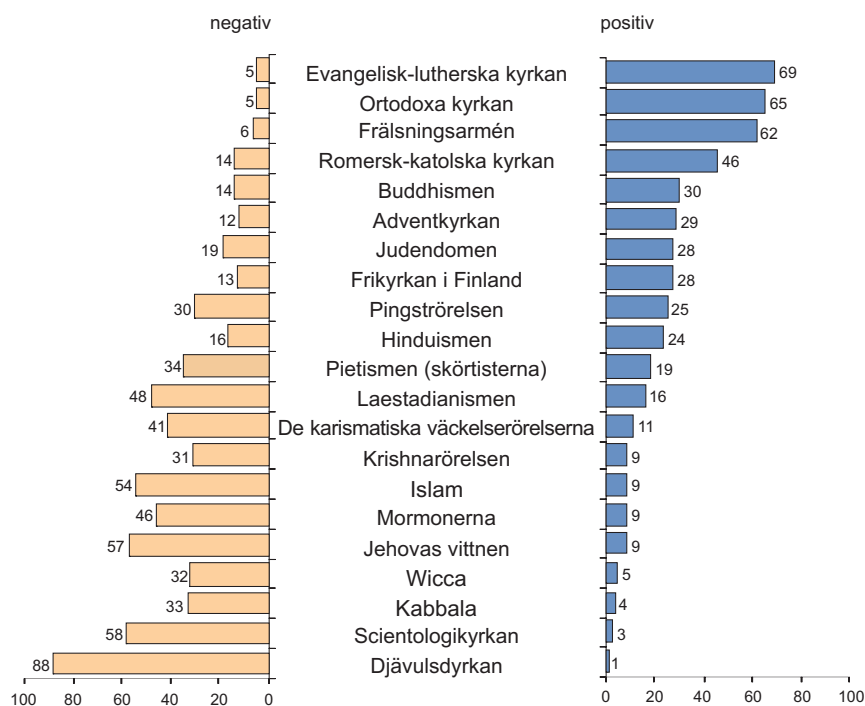
Antalet muslimer i Finland ökade till uppskattningsvis 40 000, det vill säga ungefär 1 procent av finländarna. Av dem hörde 5 700 till registrerade islamska samfund vid utgången av 2007. Det bör dessutom beaktas att i befolkningsdatasystemet upptas endast personer som har hemkommun i Finland och finsk personbeteckning. I Finland finns sammanlagt cirka 40 moskéförsamlingar.

Finländarnas inställning till olika trossamfund Finländarna förhåller sig till övervägande del positivt till att olika religioner har frihet att verka. En majoritet av finländarna anser att alla religiösa grupperingar i Finland bör ha lika rättigheter. Enligt *ISSP Esites-tausdata 2006* motsätter sig endast var femte finländare lika rättigheter för de religiösa grupperingarna. Finländarna ser respekt för alla religioner som en ännu viktigare angelägenhet. Endast var tionde finländare ansåg att alla religioner inte bör respekteras.

Inställningen till olika religiösa grupper varierar trots allt. Finländarna förhåller sig positivast till de kristna sammanslutningarna, allra positivast till den evangelisk-lutherska kyrkan. Bara 5 procent av finländarna har en negativ uppfattning om den evangelisk-lutherska kyrkan. År 2007 hade 69 procent av finländarna en

positiv inställning till kyrkan, även om andelen positivt inställda hade sjunkit med 8 procentenheter (77 procent år 2003). Finlän-
darna är nästan lika positivt inställda till ortodoxa kyrkan och
Frälsningsarmén. Nästan två av tre förhåller sig positivt till dessa,
och endast 5–6 procent är negativt inställda. Bland de sammanslut-
ningar som enkäten gällde placerade den katolska kyrkan sig på
följande plats som föremål för positiva uppfattningar. Nästan hälft-
en förhåller sig positivt till den (46 procent) och 14 procent nega-
tivt.

**Figur 1.2. Finländarnas inställning till olika religiösa grupperingar. ISSP
Esitestausdata 2006, N=1 346 (%).**

När det gäller övriga religiösa sammanslutningar växer andelen
neutralt inställda betydligt. En partiellt bidragande orsak är att
rörelserna och sammanslutningarna inte är kända. Exempelvis när
det gäller hinduismen och buddhismen intog nästan hälften av res-
pondenterna en neutral ståndpunkt. För vissa sammanslutningar

gäller att andelen negativt inställda är rätt så stor. Inställningen till djävulsdyrkan var rätt så entydigt negativ. Mer än hälften av finländarna förhöll sig negativt också till scientologin, Jehovas vittnen och islam. Den negativa inställningen till islam hade ökat en aning jämfört med den förra redogörelseperioden (50 procent år 2003). Även laestadianismen, mormonerna och de karismatiska väckelserörelserna väckte en negativ reaktion hos mer än 40 procent av finländarna. Orsaken till den negativa inställningen till olika religioner är med största sannolikhet uppfattningen att religionerna uppställer striktare krav på livsstil och moral för sina medlemmar än normalt.

1.4. Finländarnas religiositet

Religionsutövning och religiös aktivitet När det gäller offentlig religionsutövning placerar finländarna sig i den minst aktiva gruppen vid internationell jämförelse (se figur 1.3). I undersökningen *World Values 2005* granskades deltagandet i religiösa sammankomster med hjälp av frågan ”Bortsett från bröllop och begravningar, ungefär hur ofta går Du för närvarande i kyrkan/deltar i religiösa sammankomster?”. Av svaren på frågan framgick att 14 procent av finländarna deltog i religiösa sammankomster minst en gång i månaden. Knappt hälften av dem (6 procent) var mycket aktiva och deltog i religiösa sammankomster varje vecka eller flera gånger i veckan. De mycket aktiva var oftast kvinnor (60 procent) och företrädde rätt så jämnt alla åldersgrupper med undantag för 18–25-åringar, av vilka bara 3 procent var mycket aktiva när det gäller religionsutövning. Två tredjedelar (62 procent) av de mycket aktiva deltagarna hörde till den evangelisk-lutherska kyrkan, de övriga i första hand till pingstförsamlingarna, Frikyrkan eller Jehovas vittnen.

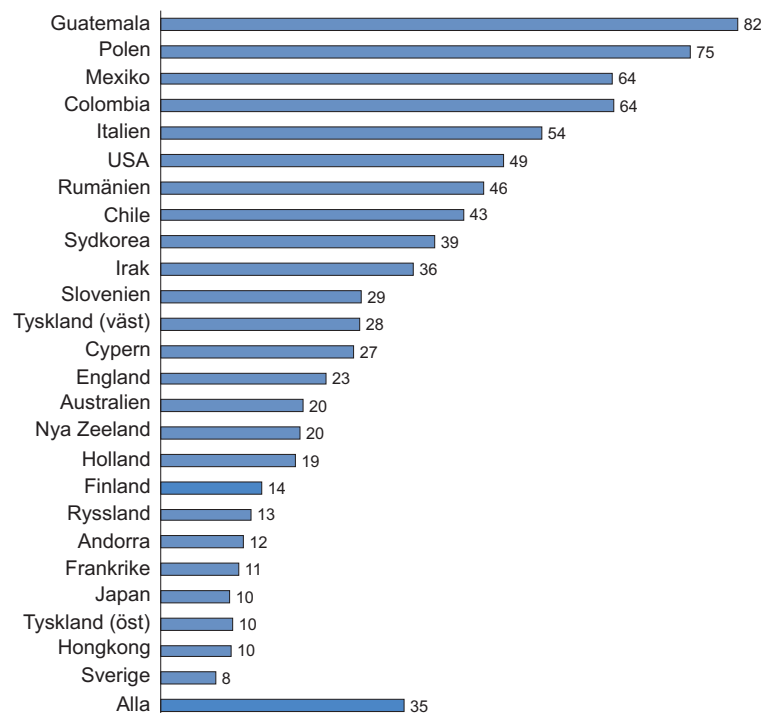
Nästan hälften av finländarna (46 procent) deltog i religiösa sammankomster mera sällan än en gång om året. Merparten av dem (73 procent) hörde trots det till den evangelisk-lutherska kyrkan. När det gäller religionsutövning har andelen passiva ökat sedan år 1981, då bara var tredje uppgav sig besöka religiösa evenemang mera sällan än en gång per år eller aldrig. Andelen religiöst mycket aktiva (deltar minst en gång i veckan) och aktiva

(deltar minst en gång i månaden) har däremot kvarstått i det närmaste oförändrad.

Tabell 1.6. Finländarnas deltagande i religiösa sammankomster åren 1981–2005 enligt undersökningen World Values (%)

	1981	1990	1995-97	2000	2005
Minst en gång i månaden	13	11	11	14	14
Endast i samband med speciella helger	29	23	20	28	23
En gång om året	25	16	23	13	17
Mera sällan än så eller aldrig	33	50	47	45	46
Sammanlagt	100	100	100	100	100

Figur 1.3. Den andel i olika länder som deltar i religiösa sammankomster minst en gång i månaden. World Values 2005/2006 (%).

Bland referensländerna besökte guatemalerna och polackerna flitigast religiösa sammankomster. I Guatemala och Polen deltog minst fyra av fem i religiösa sammankomster en gång i månaden

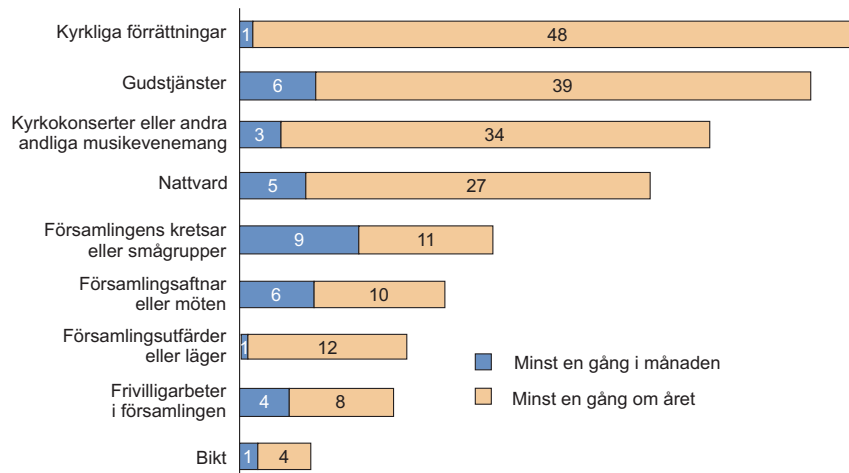
eller oftare (se figur 1.3). De aktivaste deltagarna fanns fram för allt i katolska länder, utöver de ovan nämnda även i Mexiko, Colombia och Italien. Bland referensländerna besöktes religiösa sammankomster minst i Sverige, där bara 8 procent deltog i religiösa sammankomster minst en gång i månaden. Hongkongborna, östtyskarna, japanerna och fransmännen var nästan lika passiva.

I enkäten *World Values* ingick inte bröllop och begravningar i det deltagande som uppmättes. Bröllop och begravningar sammanför dock årligen ett betydande antal finländare, eftersom nästan två tredjedelar av vigslarna är kyrkliga vigslar och nästan alla avlidna jordfästs under kyrkliga ceremonier.

I undersökningen *World Values 2005* fick finländarna svara på en fråga om huruvida de ansåg att religiösa förrättningar i samband med födelse, äktenskap eller död var viktiga. Av respondenterna ansåg 82 procent att en kyrklig förrättning i samband med födelse var viktig, 79 procent att den var viktig i samband med äktenskap och 86 procent i samband med dödsfall. Det fanns inte någon stor skillnad mellan könen och åldersgrupperna när det gäller upplevelsen av förrättningarna som viktiga. Som väntat fanns det bland dem som inte tillhör något religionssamfund minst av sådana som såg förrättningarna som viktiga. Också inom den gruppen ansåg trots allt ungefär hälften att alla de nämnda religiösa förrättningarna var viktiga.

Finländarnas privata religionsutövning är klart aktivare än den offentliga och närmar sig medelvärdet vid europeisk jämförelse. När det gäller den privata religionsutövningen kan inte heller observeras samma nedgång med åren som i vissa former av offentlig religionsutövning. Enligt enkäten *Gallup Ecclesiastica 2007* bad inalles två av tre finländare (66 procent) minst en gång om året. Var fjärde finländare (27 procent) uppgav sig be varje dag. Andelen har kvarstått på samma nivå i flera årtionden. Endast var femte (21 procent) uppgav att de inte har bett över huvud taget under de senaste åren.

Figur 1.4. Finländarnas offentliga religionsutövning. Gallup Ecclesiastica 2007, N=1 030 (%); Kyrkomonitor 2007, N=4004 (aktivitet när det gäller deltagande i kyrkliga förrättningar och gudstjänster enligt Kyrkomonitor 2007, övriga enligt Gallup Ecclesiastica 2007).

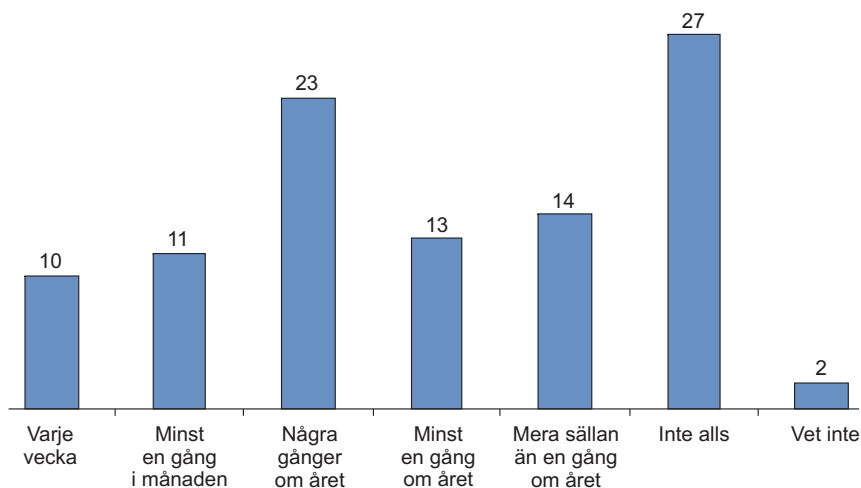

Mindre än hälften av finländarna (43 procent) uppgav sig läsa Bibeln minst en gång om året. Fem procent av finländarna uppgav sig läsa Bibeln varje dag. Dessutom läste var tionde (12 procent) Bibeln varje vecka eller minst en gång i månaden. Ungefär en tredjedel (36 procent) uppgav att de inte hade läst Bibeln över huvud taget under de senaste åren och dessutom uppgav ungefär en femtedel (21 procent) att de läser Bibeln mera sällan än en gång om året. De som läser Bibeln aktivt var oftare kvinnor än män.

Finländarnas offentliga religionsutövning är mindre omfattande än vad som kunde antas utifrån den privata religionsutövningen. I enkäten *Gallup Ecclesiastica 2007* tillfrågades finländarna om sitt intresse för religionsutövning i situationer där individens egna tidtabeller inte begränsar och där det faktiskt ordnas evenemang enligt individens önskemål. Inom alla åldersgrupper finns det rätt så många som är intresserade av aktiv religionsutövning. Inom alla åldersgrupper finns det åtminstone nästan en femtedel finländare som är intresserade av att delta minst en gång i månaden. Ungefär var tionde är intresserad av att delta till och med varje vecka. Pensionärerna är mest intresserade av religionsutövning. Av dem är

fler än var tredje intresserad av att delta minst en gång i månaden. Inom alla åldersgrupper finns det också ganska många sådana som inte alls är intresserade av religionsutövning. För alla åldersgrupper bland 15–64-åringarna gäller att en knapp tredjedel är helt ointresserad, bland pensionerna var femte. Inom alla åldersgrupper är kvinnorna mera intresserade av religionsutövning än männen. Av alla finländska män är 16 procent intresserade av att delta minst en gång i månaden, av kvinnorna 26 procent.

Figur 1.5. Finländarnas intresse för församlingsdeltagande. "Hur ofta vill Du besöka religiösa sammankomster, förutsatt att det ordnas sammankomster enligt Dina önskemål och att Dina tidtabeller inte begränsar deltagandet?" Gallup Ecclesia

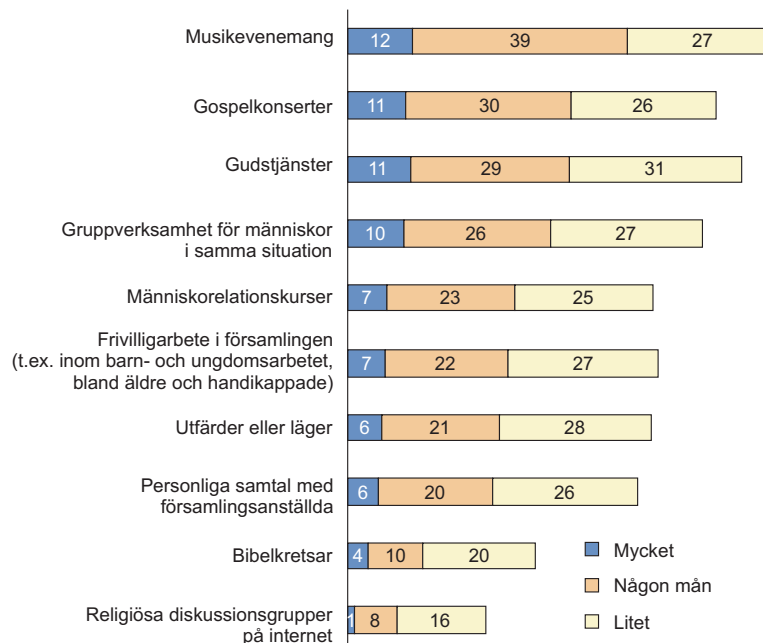

Finländarna tilltalas mest av olika slags musikevenemang, som ungefär varannan finländare – i alla åldrar – var mycket eller i någon mån intresserade av. Ungefär 12 procent av finländarna var mycket intresserade av musikevenemangen. Gudstjänsterna intresserade nästan lika mycket, om än åldern bestämmer varför just gudstjänsterna intresserar bland de olika verksamhetsformerna: unga och unga vuxna är klart mindre intresserade av gudstjänsterna än äldre finländare. På motsvarande sätt är intresset för gospelkonserter störst bland de unga.

Gruppverksamhet för människor i samma situation och människorelationskurser intresserade finländarna i alla åldrar i nästan lika hög grad. På det hela taget intresserade gruppverksamheten och människorelationskurserna var tredje finländare. Var tionde var mycket intresserad.

Inom alla åldersgrupper fanns det likaså ganska många som var intresserade av frivilligarbete. Inalles cirka 7 procent av finländarna i alla åldrar var mycket intresserade av församlingens frivilligarbete. Dessutom var var femte en aning intresserad. Ungefär lika många var intresserade av församlingens utfärder och läger – likaså inom alla åldersgrupper. Inom alla åldersgrupper fanns det också nästan lika stort behov av personliga samtal med församlingsanställda; allra störst dock bland de allra äldsta finländarna (personer över 75 år). Inalles 6 procent av finländarna var intresserade av att samtala med en församlingsanställd. Dessutom var var femte en aning intresserad.

Figur 1.6. Finländarnas intresse för församlingens olika former av verksamhet. Gallup Ecclesiastica 2007, N=1 030 (%).

På det hela taget intresserade bibelkretsarna mindre än de andra verksamhetsformer som enkäten gällde. Fyra procent av finländarna var mycket intresserade, dessutom var var tionde en aning intresserad. De unga är klart mindre intresserade av bibelkretsar än de äldre.

Religionsrelaterade diskussioner på internet intresserade ungefär var tionde finländare i någon mån. Diskussionerna intresserade ungefär en procent av finländarna mycket. Övriga var inte intresserade. Övriga fanns det ungefär lika många intresserade i alla åldersgrupper, vilket för sin del vittnar om att användningen av internet vinner terräng inom hela befolkningen.

I tabell 1.7. har samlats de fem verksamhetsformer som finländare i olika åldrar är mest intresserade av. Av tabellen kan snabbt utläsas att olika slags musikevenemang och gospelkonserter ligger högst i synnerhet bland unga vuxna och medelålders. Äldre människor är speciellt intresserade av gudstjänster vid sidan om musikevenemang. För alla åldersgrupper gäller att gruppverksamhet för personer i samma situation finns med bland de intressantaste verksamhetsformerna. Bland de verksamhetsformer som intresserar unga och unga vuxna placerar frivilligarbete i församlingen sig relativt sett högt och intresserar mera än till exempel gudstjänsterna. Bland äldre finländare når frivilligarbetet däremot inte upp till en placering bland de fem intressantaste verksamhetsformerna. Det bör likväl noteras att numerärt sett finns det ungefär lika många intresserade av frivilligarbete inom alla åldersgrupper.

I undersökningen *Gallup Ecclesiastica 2007* ställdes också frågor om faktorer som bidrar till att människorna inte deltar i evenemang i församlingen. Som den viktigaste orsaken uppgav finländarna att de helst sköter sin gudsrelation privat utan kyrkan. Av respondenterna uppgav 68 procent att den faktorn bidrar i någon mån eller på ett avgörande sätt, och här fanns det inte några skillnader mellan män och kvinnor. Tänkesättet var vanligast bland 25–34-åringarna.

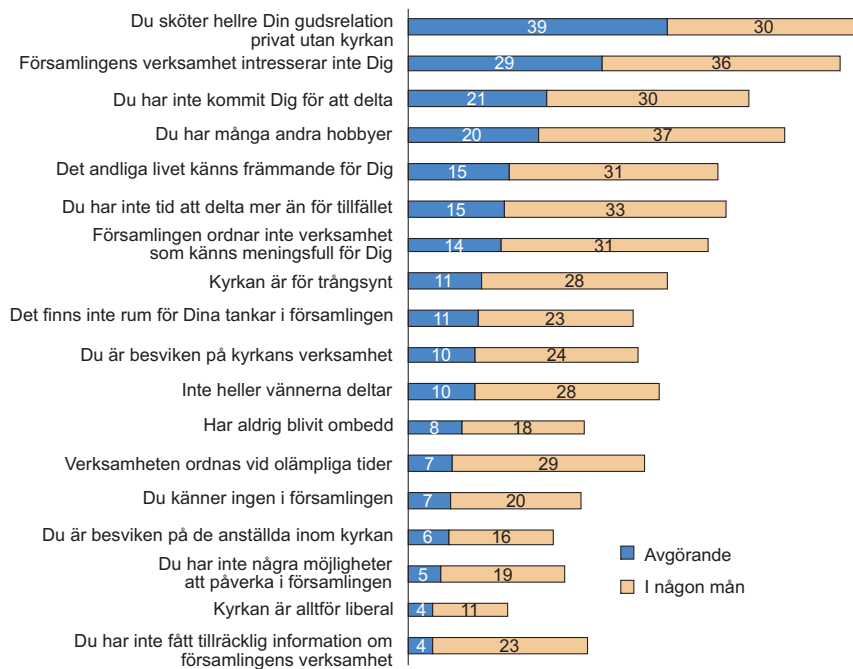
Tabell 1.7. Verksamhetsformer i församlingen som finländare i olika åldrar är mest intresserade av. Gallup Ecclesiastica 2007, N=1 030.

Aldersgrupp	Intres- santaste	Näst intres- santaste	Tredje intres- santaste	Fjärde intres- santaste	Femte intres- santaste
15-24	Övriga musik- evenemang	Gospelkonserter	Gruppverksam- het för personer i samma situation	Frivilligarbete i församlingen	Gudstjänst
25-34	Övriga musik- evenemang	Gruppverksam- het för personer i samma situation	Gospelkonserter	Frivilligarbete i församlingen	Gudstjänst
35-44	Övriga musik- evenemang	Gospelkonserter	Gruppverksam- het för personer i samma situation	Gudstjänst	Människorela- tionskurser
45-54	Övriga musik- evenemang	Gospelkonserter	Gudstjänst	Människorela- tionskurser	Gruppverksam- het för personer i samma situation
55-64	Övriga musik- evenemang	Gudstjänst	Gospelkonserter	Gruppverksam- het för personer i samma situation	Människorela- tionskurser
65-74	Gudstjänst	Övriga musik- evenemang	Gruppverksam- het för personer i samma situation	Gospelkonserter	Personliga sam- tal med en för- samlingsanställd
75+	Gudstjänst	Övriga musik- evenemang	Gruppverksam- het för personer i samma situation	Personliga sam- tal med en för- samlingsanställd	Utflykter och lä- ger

Som de näst viktigaste orsakerna såg människorna olika orsaker som beror på deras olika individuella intressen och orsaker med anknytning till tidsanvändningen. Nästan en tredjedel av finlän-
darna (29 procent) ansåg att den avgörande orsaken var att försam-
lingens verksamhet helt enkelt inte intresserade. Dessutom ansåg
mer än en tredjedel att avsaknaden av intresse bidrog i någon mån.
Det var kännetecknande att samma respondenter över lag upplevde
det andliga livet som främmande och ansåg att de inte heller i sin
närmaste krets hade någon som deltog. Många av dem upplevde att
det i församlingen inte ordnas verksamhet som är meningsfull för
dem.

Var femte finländare ansåg att den avgörande orsaken till att de
inte deltog var att de helt enkelt inte hade kommit sig för att delta.
Dessutom ansåg var tredje att detta bidrog i någon mån. Känne-
tecknande för dessa respondenter är likaså att de inte har tid att
delta mer än de gör och att de upplever att verksamheten ordnas på
olämpliga tider.

Figur 1.7. Finländarnas åsikter om varför de inte deltar i offentlig religionsutövning i större utsträckning. Gallup Ecclesiastica 2007, N=1 030 (%).

För var tionde respondent var den avgörande bidragande orsaken till det obetydliga deltagandet ett visst mått av besvikelse över församlingens verksamhet eller en upplevelse av kyrkan som trångsynt och en plats där det inte finns utrymme för egna tankar. Dessutom anser var fjärde att faktorer av detta slag inverkar i någon mån.

Ungefär var tionde ansåg att olika slags sociala skäl bidrog till att de inte deltog: inte heller vännerna deltar och ingen har någonsin bett dem delta. I typiska fall ansåg samma människor det vara av betydelse att de inte känner någon i församlingen och inte har fått tillräcklig information om församlingens verksamhet.

Som den faktor som minst bidrar till det uteblivna deltagandet upplevdes kyrkans alltför stora tolerans, som enligt 16 procent bidrog åtminstone i någon mån. Mer än det dubbla (39 procent) åberopade kyrkans överdrivna trångsynthet som en faktor som bidrog åtminstone i någon mån.

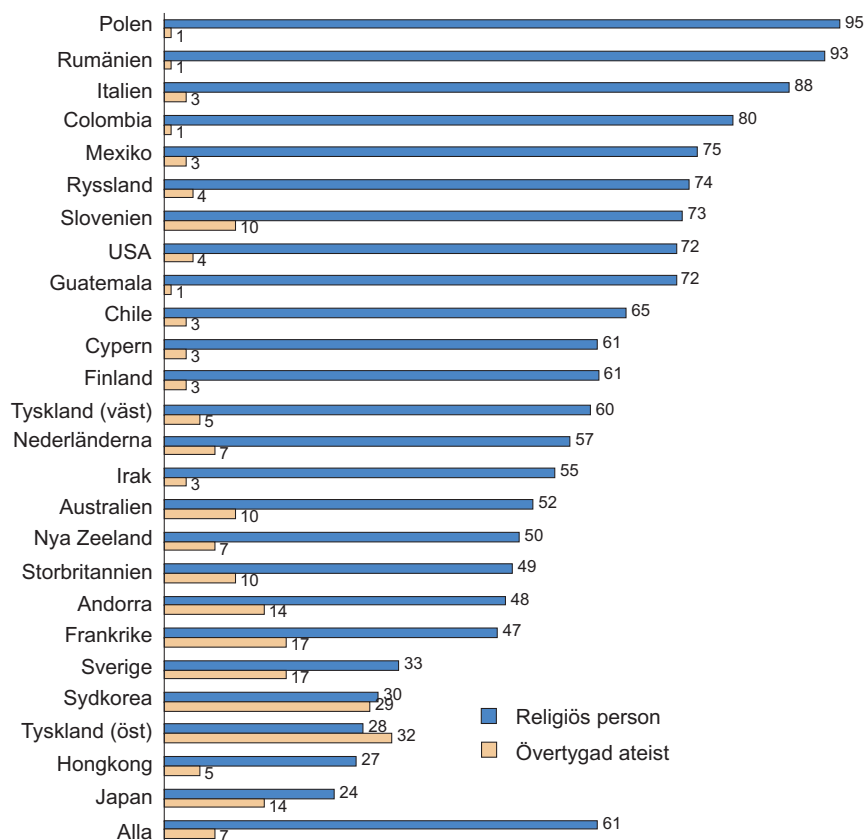
Religiös identitet I enkäterna *Kyrkomonitor 2007* och *World Values 2005* ställdes frågor om finländarnas religiösa identitet. Den sistnämnda enkäten gör det möjligt att jämföra finländarna med dem som är bosatta i andra länder. I enkäten *World Values 2005* fick respondenterna svara på följande fråga: ”Oavsett om Du besöker religiösa sammankomster, anser Du Dig vara...”. Svartalternativen var en religiös person, en icke-religiös person och en övertygad gudsförnekare, det vill säga ateist. Enligt undersökningen betraktar 61 procent av finländarna sig som religiösa, 36 procent som icke-religiösa och 3 procent som övertygade ateister. Andelen personer som betraktar sig som religiösa har ökat en aning sedan år 1981. I alla mätningar åren 1981–2005 har det funnits ungefär 3 procent som ansett sig vara övertygade ateister. Andelen personer som betraktar sig som religiösa var som högst vid mätningen år 2000 och som lägst år 1981.

Tabell 1.8. Andelen finländare som betraktar sig som religiösa, icke-religiösa och ateister åren 1981–2005 enligt undersökningarna World Values (%).

	1981	1990	1995-97	2000	2005
Religiös person	55	59	59	67	61
Icke-religiös person	42	38	38	30	36
Övertygad ateist, gudsförnekare	3	3	3	3	3
Sammanlagt	100	100	100	100	100

Det att en person inte tillhör något religionssamfund innebär inte nödvändigtvis att han eller hon är icke-religiös eller motsätter sig religion. Hela 40 procent av dem som inte tillhörde något religionssamfund såg sig själva som religiösa. Ungefär hälften (48 procent) betraktade sig som icke-religiösa. Endast 11 procent betraktade sig som övertygade ateister.

Figur 1.8. Den andel i olika länder som anser sig vara religiösa och ateister år 2005. World Values 2005 (%).

Av den internationella jämförelsen framgår att bland referensländerna fanns det i Polen och Rumänien flest personer som betraktade sig som religiösa. Andelen ateister är allra högst i forna Östtyskland (32 procent) och Sydkorea (29 procent).

Materialet från enkäten *Kyrkomonitor 2007* gör det möjligt att granska finländarnas religiösa identitet mera detaljerat. I undersökningen ombads respondenterna svara på om de kände likhet med ett antal olika termer. På så vis kunde respondenterna identifiera sig på flera olika sätt, till skillnad från den ovan nämnda undersökningen *World Values*, där individen kunde identifiera sig enbart som religiös, icke-religiös eller ateist. Svaren påverkades naturligtvis i viss mån av att svarsskalan var annorlunda. Enligt

enkäten *Kyrkomonitor 2007* betraktar två av tre finländare (68 procent) sig som kristna. Bara var femte anser sig inte vara kristen och 12 procent vet inte. Av medlemmarna i kyrkan betraktar 74 procent sig som kristna, 14 procent inte som kristna och 12 procent vet inte.

Det näst vanligaste var att finländarna betraktade sig själva som sanna lutheraner. Drygt hälften av finländarna (55 procent) identifierade sig som sanna lutheraner. Likaså betraktade drygt hälften av finländarna (51 procent) sig som lutheraner. När det gäller termen "lutheran" är emellertid skillnaderna mellan olika åldersgrupper som störst. Av dem som var under 35 år betraktade bara 40 procent sig som lutheraner, av dem som var över 65 år nästan fyra av fem (78 procent).

Var tredje finländare ansåg sig vara troende. Var femte ansåg sig var sökare. Lika många ansåg sig vara kyrkliga. Likaså identifierade var femte sig som en religiöst liberal person. Åtta procent av finländarna ansåg sig vara religiöst konservativa. Antalet religiöst konservativa följer åldern på ett lineärt sätt. I de äldsta åldersgrupperna finns det största antalet personer som identifierar sig som religiöst konservativa. I alla åldersgrupper finns det däremot nästan lika många religiöst liberala (19–23 procent), med undantag för den allra yngsta åldersgruppen där det finns minst personer som identifierar sig som religiöst liberala (14 procent).

Det fanns 5 procent som betraktade sig som pånyttfödda kristna, och 2 procent av finländarna betraktade sig som karismatiskt kristna. Enligt enkäten *Kyrkomonitor 2007* fanns det ungefär lika många personer som betraktade sig som övertygade ateister som antalet personer som betraktade sig som pånyttfödda. Männerna identifierade sig som övertygade ateister två gånger oftare än kvinnorna. Bland männen fanns det likaså i alla åldersgrupper fler som betraktade sig som religiöst konservativa än vad som var fallet bland kvinnorna. Männerna såg sig också oftare som fundamentalister än kvinnorna. Sammantaget betraktade bara en procent av finländarna sig som fundamentalister.

Tabell 1.9. Finländarnas religiösa identitet. Kyrkomonitor 2007, N=4 004 (%).

	Ja	Nej	Vet inte
Kristen	68	20	12
Finländsk sann lutheran	55	29	15
Lutheran	51	35	14
From	32	48	20
Religiöst liberal	20	57	23
Sökare	20	61	19
Kyrklig	19	59	22
Troende	15	65	20
Religiöst konservativ	8	73	20
Pånyttfödd kristen	5	78	17
Övertygad gudsfömekare, ateist	5	86	9
Karismatiskt kristen	2	80	17
Fundamentalist	1	81	18

Kristna föreställningar I enkäten *Gallup Ecclesiastica 2007* uppgav drygt en tredjedel av finländarna att de trodde på Gud enligt den kristna tros läran. Andelen har kvarstått oförändrad sedan den förra redogörelseperioden, men på längre sikt kan en sjunkande trend skönjas. År 1976 uppgav mer än hälften av finländarna att de trodde på Gud enligt den kristna tros läran.

Också andelen finländare som uppgav sig tro på Gud på ett annat sätt än vad kyrkan lär har kvarstått oförändrad under redogörelseperioden. Antalet finländare som tror på Gud på ett annat sätt har likväl visat en stigande trend på lång sikt. År 1976 trodde en femtedel av finländarna på annat sätt.

Ungefär en tiondel av finländarna uppgav att de inte tror på Gud. Utöver dem hade dessutom 6 procent en skeptisk inställning. Andelen osäkra har ökat till nästan en femtedel av finländarna. Den största förändringen under redogörelseperioden gällde andelen personer som var osäkra på Guds existens. Den andelen hade ökat med 4 procentenheter.

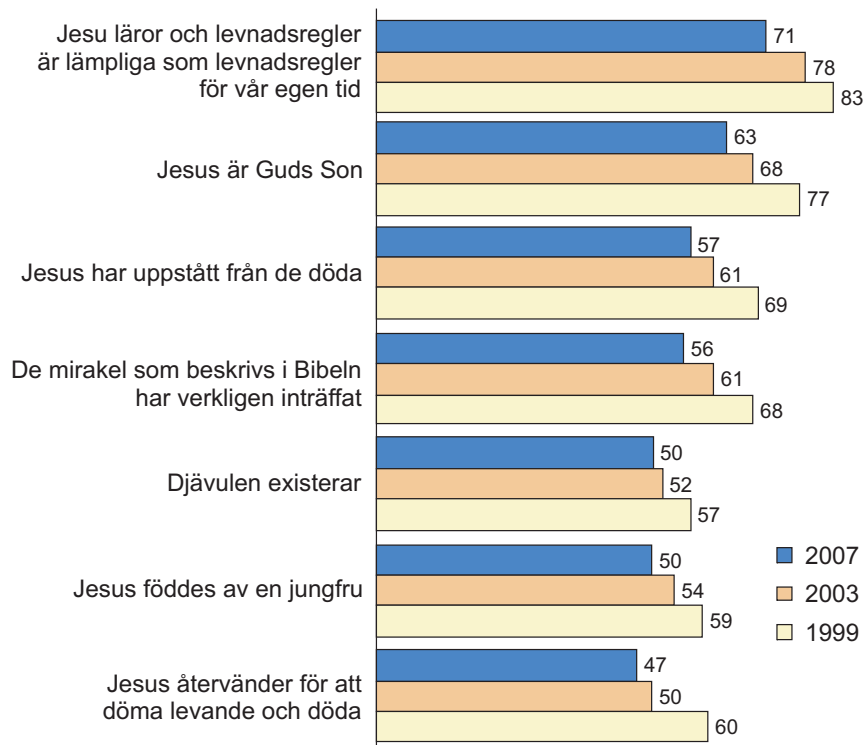
Tabell 1.10. Finländarnas gudstro åren 1976–2007 enligt enkäterna Gallup Ecclesiastica (G) och Monitor (M) (%).

	G 1976	G 1982	M 1991	M 1993	M 1995	G 1999	M 2001	G 2003	G 2007
Jag tror på Gud enligt den kristna trosläran	51	44	33	37	41	47	39	36	37
Jag tror på Gud om också på ett annat sätt än kyrkan lär	22	23	30	30	28	27	24	28	27
Jag vet inte riktigt om jag tror på Gud eller inte	17	13	18	17	16	12	15	15	19
Jag tvivlar på Guds existens	4	4	5	7	5	5	5	5	6
Jag tror inte på Guds existens	5	6	8	7	10	6	8	10	11
Kan inte/vill inte svara	1	10	6	2	0	3	9	6	*
Sammanlagt	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	1301	1026	2007	1989	2440	992	2475	1009	1030

I enkäten *Gallup Ecclesiastica 2007* fick finländarna också svara på hur de förhåller sig till grundläggande kristna föreställningar, såsom Jesu gudomlighet, jungfrufödelse och uppståndelse och miraklen i Bibeln (figur 1.9). Det vanligaste var att man trodde att Jesu levnadsregler fortfarande lämpar sig för vår tid. Nästan tre fjärdedelar ansåg detta vara åtminstone sannolikt och en tredjedel (35 procent) trodde fullt och fast på det. Däremot trodde respondenterna minst på att Jesus kommer att återvända för att döma levande och döda. Mindre än hälften av finländarna uppgav sig anse detta vara åtminstone sannolikt. Drygt en fjärdedel trodde fullt och fast på detta. En fjärdedel uppgav att de inte alls trodde på detta. Det rådde också starka dubier om Djävulens existens. Drygt en fjärdedel (27 procent) trodde inte alls på detta och en femtedel ansåg det vara osannolikt.

När siffrorna jämförs med resultaten i slutet av de två föregående redogörelseperioderna kan en nedgång observeras för alla föreställningar. För nästan alla föreställningar gäller att den andel som ansåg dem vara åtminstone sannolika hade sjunkit med cirka 10 procentenheter från år 1999. Den största nedgången, med 14 procentenheter, gällde uppfattningen om Jesus som Guds son. Också tron på att Jesus ska återvända hade sjunkit med 13 procentenheter.

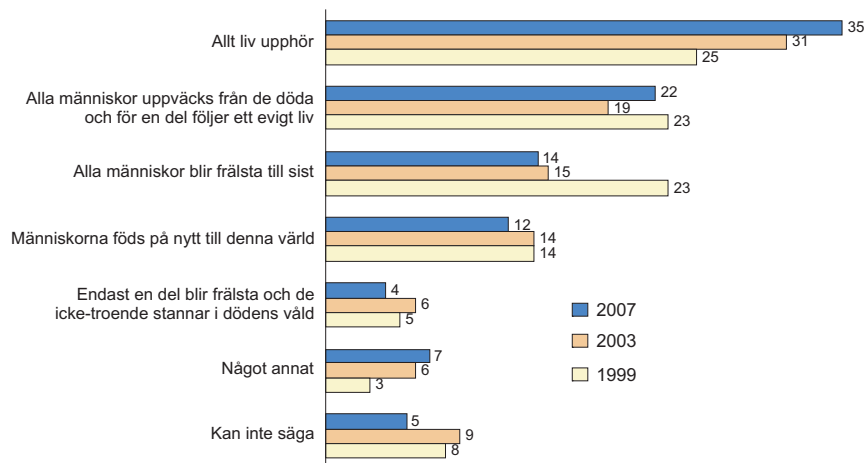
Figur 1.9. Andelen finländare som anser att vissa kristna läror är åtminstone sannolika åren 1999, 2003 och 2007. Gallup Ecclesiastica 2007, N=1 030, 2003, N=1 009 och 1999, N=992 (%).

Också uppfattningarna om livet efter döden har förändrats kraftigt sedan år 1999. År 1999 trodde bara en fjärdedel av finländarna att döden innebar att allt liv upphörde, men nu hade redan en tredjedel den uppfattningen. Av männen ansåg nästan hälften (46 procent) och av kvinnorna en fjärdedel (24 procent) att döden innebär att allt liv upphör.

Den andel som tror att människorna uppväcks från de döda och att det följer ett evigt liv eller förtappelse har kvarstått oförändrad. Ungefär en femtedel av respondenterna valde det här alternativet i alla enkäter. Den andel som tror att alla människor blir frälsta hade däremot sjunkit drastiskt. År 1999 tänkte en fjärdedel av finländarna på det sättet, men år 2007 valde bara en sjundedel alternativet som sin ståndpunkt. Även tron på återfödelse hade minskat en aning.

Figur 1.10. Finländarnas uppfattningar om vad som händer efter döden.
Gallup Ecclesiastica 2007, N=1 030, 2003, N=1 009 och 1999, N=992 (%).

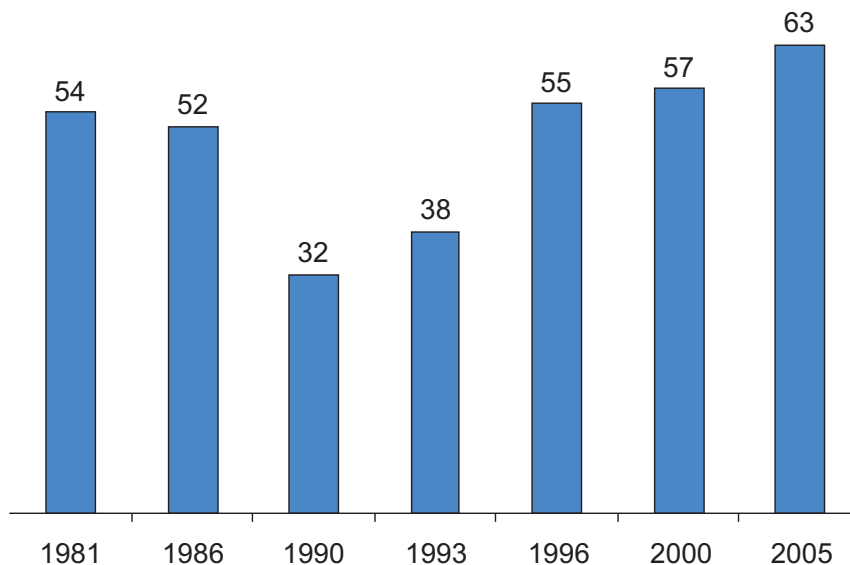

1.5. Finländarnas förhållande till kyrkan

Den offentliga bilden av kyrkan Finländarnas förtroende för kyrkan steg rekordartat högt under redogörelseperioden. Enligt enkäten *World Values 2005* litade 63 procent av finländarna på kyrkan. Andelen finländare som litade på kyrkan hade ökat med 6 procentenheter från den förra undersökningen år 2000. Ökningen har varit anmärkningsvärd med år 1999 som utgångspunkt. Det året sade bara en tredjedel av folket sig lita på kyrkan.

Enligt enkäten *World Values 2005* upplevde finländarna också att kyrkan blivit bättre på att ge kompetenta svar på människornas problem. Knappt hälften av finländarna ansåg att kyrkan ger kompetenta svar på människornas moraliska problem och behov (44 procent), problem i familjelivet (47 procent) och dagens sociala problem (35 procent). Jämfört med år 2000 visade förändringarna en uppåtgående trend på ungefär 10 procentenheter. Förra gången var siffrorna lika höga i början av 1980-talet.

Figur 1.11. Andelen finländare som litar på kyrkan enligt enkäterna *World Values* åren 1981–2005 (%).

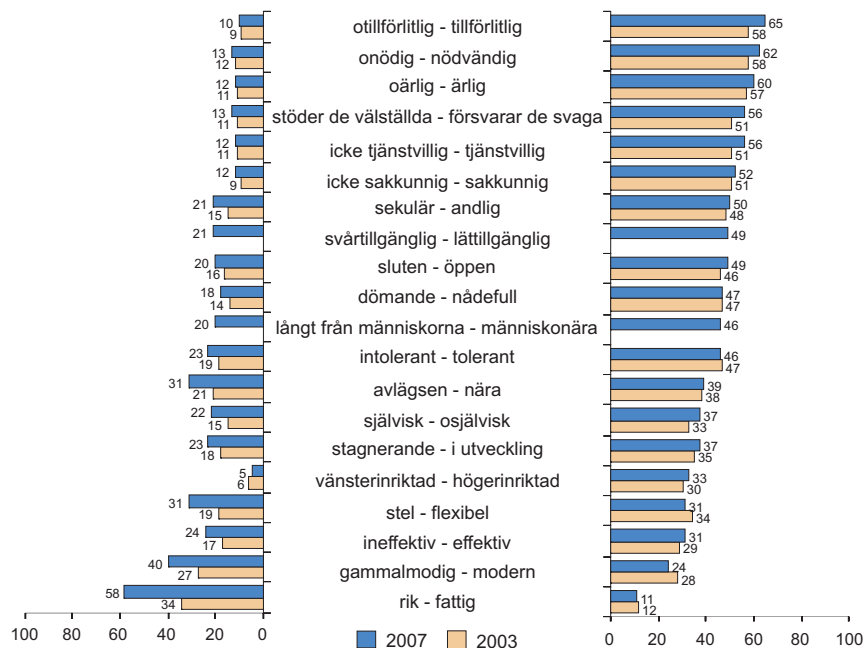

I enkäten *Gallup Ecclesiastica 2007* ställdes också frågor om finländarnas föreställningar om kyrkan. Av figur 1.12 kan det utläsas att föreställningarna om kyrkan hade förändrats förhållandevis litet under redogörelseperioden. På det hela taget vittnar figuren om att merparten av finländarna har rätt så positiva föreställningar om kyrkan.

Mer än 60 procent av finländarna ansåg att kyrkan var tillförlitlig, nödvändig och ärlig. Dessutom ansåg mer än hälften av finländarna att kyrkan var en tjänstvillig och sakkunnig andlig organisation som försvarar de svaga.

Däremot ansåg finländarna inte att kyrkan var effektiv, modern eller flexibel. Mindre än en tredjedel av finländarna skrev under de attributen. Det fanns fler som ansåg att kyrkan var stel och gammalmodig än de som ansåg att den var effektiv och flexibel. Den andel som ser kyrkan som gammalmodig hade ökat till 40 procent av finländarna. Den andel som betraktar kyrkan som rik hade ökat mest.

Figur 1.12. Finländarnas föreställningar om kyrkan. Gallup Ecclesiastica 2003, N=1 009, och 2007, N=1 030 (%).

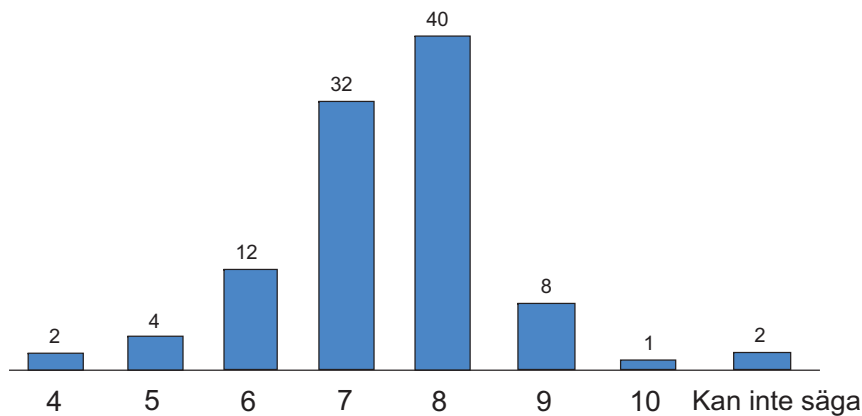

Av resultaten kan också utläsas en viss grad av ökad polarisering. Procenttalen hade nämligen till största delen ökat för båda föreställningsparen. Med andra ord hade både de positiva och de negativa föreställningarna om kyrkan stärkts.

Tillfredsställelse med kyrkan I enkäten *Gallup Ecclesiastica 2007* ombads respondenterna bedöma hur de evangelisk-lutherska församlingarna klarade sina uppgifter. Respondenterna skulle betygsätta prestationerna från 4 till 10. Kyrkan fick i medeltal vitsordet 7½. För det mesta fick kyrkan det allmänna vitsordet 8 (40 procent av finländarna) eller 7 (32 procent). Var tionde finländare gav kyrkan berömliga 9 eller 10.

Knappt en femtedel gav ett försvarligt eller svagt vitsord (6 eller lägre). Majoriteten av dem är personer som står långt från kyrkan och personer som nästan aldrig deltar i religiösa sammankomster. Hälften hör inte till kyrkan. Bland dem som gav högst ett försvarligt vitsord fanns likväl också en liten del religiöst aktiva medlemmar i kyrkan.

Figur 1.13. Finländarnas betygsättning av hur den evangelisk-lutherska kyrkan har utfört sina uppgifter. Gallup Ecclesiastica 2007, N=1 030 (%).

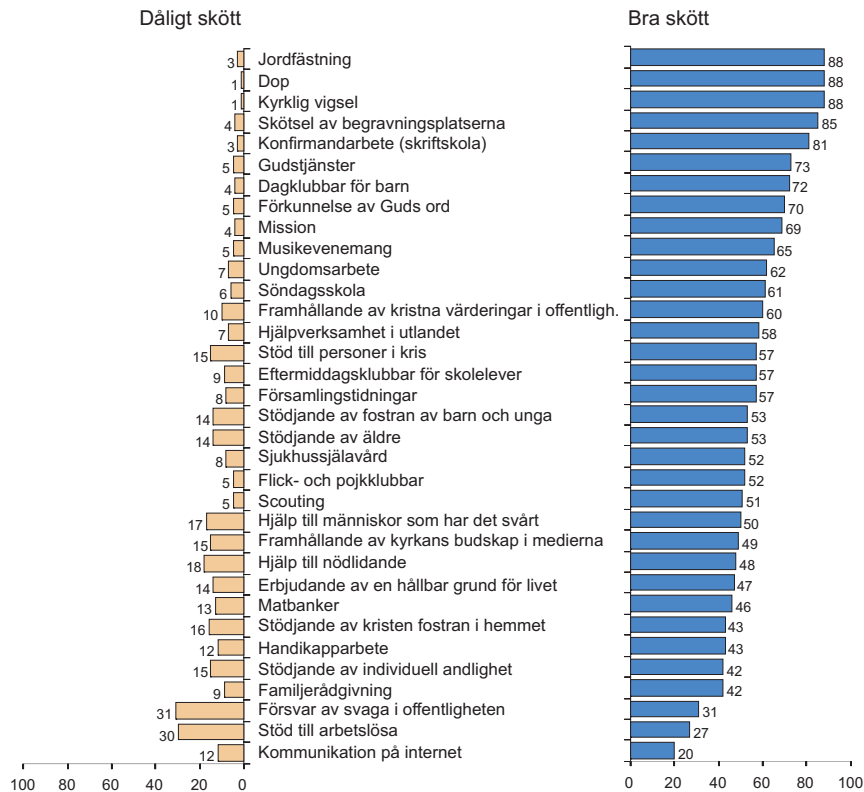

Finländarna fick också särskilt bedöma kyrkan utgående från hur den sköter sina uppgifter. Finländarna var nöjdast med hur kyrkan sköter de kyrkliga förrättningarna. Nästan nio av tio ansåg att kyrkan skötte dem mycket bra eller ganska bra. Endast några procent av finländarna ansåg att de sköttes dåligt. Finländarna var nöjda med i synnerhet dop och kyrkliga vigslar. Endast en procent av finländarna ansåg att dessa sköttes dåligt.

Också skötseln av begravningsplatserna fick beröm. Inalles 85 procent av finländarna uppgav sig vara nöjda med skötseln. Fyra procent av finländarna ansåg att begravningsplatserna sköttes dåligt. Återstoden hade ingen åsikt.

Likaså var finländarna speciellt nöjda med hur kyrkan sköter konfirmandarbetet (skriftskolorna). Inalles 81 procent uppgav sig vara nöjda, bara 3 procent var missnöjda. Finländarna uttryckte mest missnöje över kyrkans insatser för att stödja arbetslösa och försvara de svaga i offentligheten. Var tredje var missnöjd med skötseln av dessa uppgifter.

Figur 1.14. Finländarnas tillfredsställelse med skötseln av kyrkans olika uppgifter. Gallup Ecclesiastica 2007, N=1 030 (%).

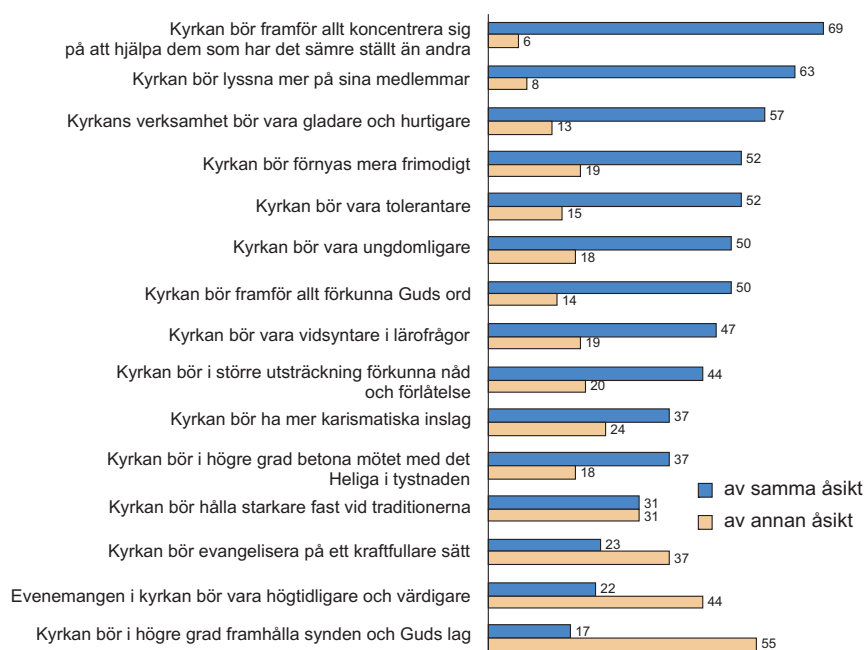

I enkäten *Gallup Ecclesiastica 2007* fick finländarna också svara på hurdan kyrka de ville ha och i vilken riktning den borde förändras. Finländarna önskade mest att kyrkan framför allt skulle koncentrera sig på att hjälpa dem som är svagare än andra och lyssna mera på sina medlemmar. Två av tre finländare önskade detta. Det att kyrkan koncentrerar sig på att hjälpa dem som är svagare än andra är enligt finländarna i alla åldrar den viktigaste egenskapen hos kyrkan.

Fler än varannan finländare önskade att kyrkans verksamhet skulle vara gladare och hurtigare och förnyas på ett frimodigare sätt. Ungefär var sjätte finländare var av annan åsikt. De som ville ha en gladare kyrka som förnyas på ett frimodigare sätt önskade vanligen också att kyrkan skulle vara tolerantare, ungdomligare och vidsyntare i lärofrågor. En del av dem efterlyste också en mera

karismatisk kyrka. I alla åldersgrupper fanns det sådana som efterlyste en kyrka som förnyas på ett kraftfullare sätt, som är toleranter och ungdomligare och mera karismatisk, men de flesta av dem var omkring 40 år.

Figur 1.15. Finländarnas visioner om hur kyrkan borde vara. Gallup Ecclesiastica 2007, N=1 030 (%).

Samtidigt önskar ungefär en tredjedel av finländarna att kyrkan i högre grad håller fast vid sina traditioner. Det är ofta kännetecknande för dessa finländare att de önskar att kyrkan evangeliserar på ett kraftfullare sätt och i större utsträckning framhåller Guds ord, även synden och Guds lag. Personer med tankegångar av det slaget fanns framför allt bland de äldre finländarna.

Av det som frågorna gällde hade finländarna mest olika åsikter om huruvida kyrkan i högre grad bör framhålla synden och Guds lag och huruvida evenemangen i kyrkan bör vara högtidligare och värdigare.

2. Medlemmar

- Vid utgången av redogörelseperioden hörde 81,7 procent av finländarna till kyrkan. De kyrkliga förrättningar var som den viktigaste orsaken till medlemskap i kyrkan.
- Av de nyfödda döptes 84,0 procent till medlemmar av den evangelisk-lutherska kyrkan år 2007. Andelen döpta av de nyfödda sjönk med 3 procentenheter under redogörelseperioden.
- Utträdena ur kyrkan kvarstod på en hög nivå under hela redogörelseperioden. Under redogörelseperioden lämnade sammanlagt 133 000 personer kyrkan, vilket motsvarar 2,9 procent av medlemmarna i kyrkan.
- Under redogörelseperioden inträdde 39 500 personer i kyrkan. Inträdena minskade med 6,4 procent från den förra redogörelseperioden. Unga vuxna hörde till de aktivaste inträdarna liksom också till de aktivaste utträdena. Såväl utträdet som inträdet var kraftigast i Helsingfors stift.
- Den livliga flyttningsrörelsen fortsatte under redogörelseperioden, och 1,35 miljoner människor flyttade till en ny församling. Folkmängden ökade endast i Esbo stift, i de övriga minskade den.

2.1. Att höra till kyrkan

Medlemmarna i kyrkan hör till lokalförsamlingen i sin hemkommun. Medlemmarna har rätt att ta del av kyrkans heliga förrättningar samt församlingens tjänster och verksamhet. De är röstberättigade i församlingsval. Konfirmerade församlingsmedlemmar har rätt att stå fadder.

När det gäller medlemskapet uppställdes i strategin *Den närvarande kyrkan* som mål att förstärka medlemmarnas band till kyrkan. Särskilt avseende bör fästas vid de medlemmar som inte deltar i kyrkans verksamhet. Det gäller att stärka deras band till kyrkan, även om de är tunna.

Enligt kyrkans befolkningsstatistik hörde 4 328 522 personer till den evangelisk-lutherska kyrkan vid utgången av 2007, vilket motsvarar 81,7 procent av hela landets befolkning (enligt Statistikcentralen 81,8 %). Kyrkan hade totalt 4 514 359 medlemmar. I siffran ingår också 185 837 frånvarande medlemmar i kyrkan, till

exempel finländare som arbetar utomlands. Kyrkans folkmängd minskade med sammanlagt 1,4 procent (62 840 personer) från år 2003. Medlemmarna i kyrkan hörde till 517 församlingar. Under redogörelseperioden minskade antalet församlingar med sammanlagt 65 (år 2003 fanns det 582 församlingar).

Under redogörelseperioden minskade den relativa andel som hörde till kyrkan med 2,4 procentenheter. Det absoluta medlemstalet minskade med 62 840 personer (under den förra redogörelseperioden med 9 854 personer, -0,2 procent). Av kvinnorna hörde 84,3 procent till kyrkan och av männen 79,2 procent. För kvinnorna sjönk den andel som hör till kyrkan med 2,2 procentenheter och för männen med 2,6 procentenheter under redogörelseperioden.

Under redogörelseperioden minskade folkmängden såväl absolut som relativt mest i S:t Michels stift (-4,2 procent) och Kuopio stift (-3,6 procent). Till följd av flyttningsrörelsen är båda stiftens områden med ett utflyttningsöverskott. Folkmängden ökade endast i Esbo stift (+2,7 procent).

Tabell 2.1. Församlingarnas folkmängd stiftsvis år 2007 och förändring i folkmängden åren 2003–2007.

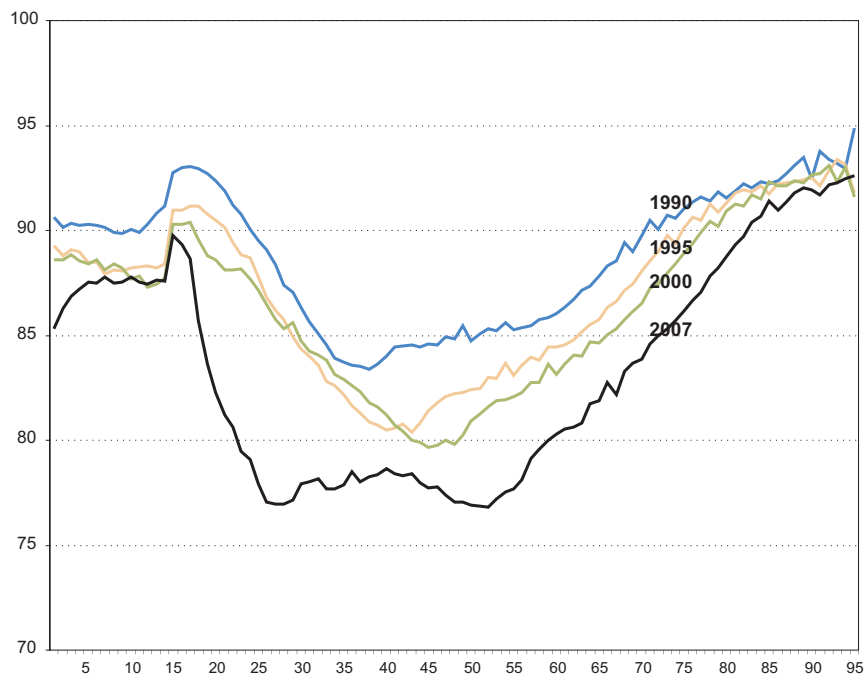
Stift	Folkmängd 31.12.2007	Förändring 2003–2007	Förändring %	Andelen för stiftets folkmängd av hela kyrkans folkmängd, %	Andel som hör till kyr- kan, % 2007	Andel som hör till kyr- kan, % 2003
Åbo	564 942	-11 661	-2	13,1	84,2	86,5
Tammerfors	657 926	-1 470	-0,2	15,2	81,3	83,8
Uleåborg	548 498	-3 492	-0,6	12,7	87,7	89,7
S:t Michel	429 420	-18 878	-4,2	9,9	85,7	88
Borgå	261 580	-3 655	-1,4	6	89,1	90,5
Kuopio	442 765	-16 669	-3,6	10,2	84,1	85,8
Lappo	449 908	-4 448	-1	10,4	86,1	87,7
Helsingfors	539 189	-13 979	-2,5	12,5	69,6	76,4
Esbo	4 34 294	11 412	2,7	10	78,2	-
Hela kyrkan	4 328 522	-62 840	-1,4	100	81,7	84,1

Andelen personer som hörde till kyrkan var lägst i Helsingfors stift, där 69,6 procent av befolkningen hörde till kyrkan. Andelen var högst i Borgå stift (89,1 procent). Andelen personer som hör

till kyrkan minskade i alla stift. Minskningen var kraftigast i Helsingfors stift (–6,8 procentenheter) och minst i Borgå stift (–1,4 procentenheter).

Den andel som hör till kyrkan var lägst inom åldersgruppen 40–49 år. Enligt Statistikcentralens uppgifter hörde 77,9 procent av åldersgruppen till kyrkan. Flest som hörde till kyrkan fanns i de allra äldsta åldersgrupperna samt bland dem som var i konfirmandåldern och något äldre. Av dem som var över 80 år hörde mer än 90 procent till kyrkan, av 15–19-åringarna nästan 90 procent. Den andel av åldersgrupperna som hörde till kyrkan bildade alltså en nästan U-formad kurva, där den lägsta punkten utgjordes av medelålders personer. Under redogörelseperioden minskade den andel som hör till kyrkan i alla andra åldersgrupper än bland personer över 90 år. Minskningen var kraftigast i åldersgrupperna 20–29 år (–6,4 procentenheter) och 30–39 år (–4,2 procentenheter).

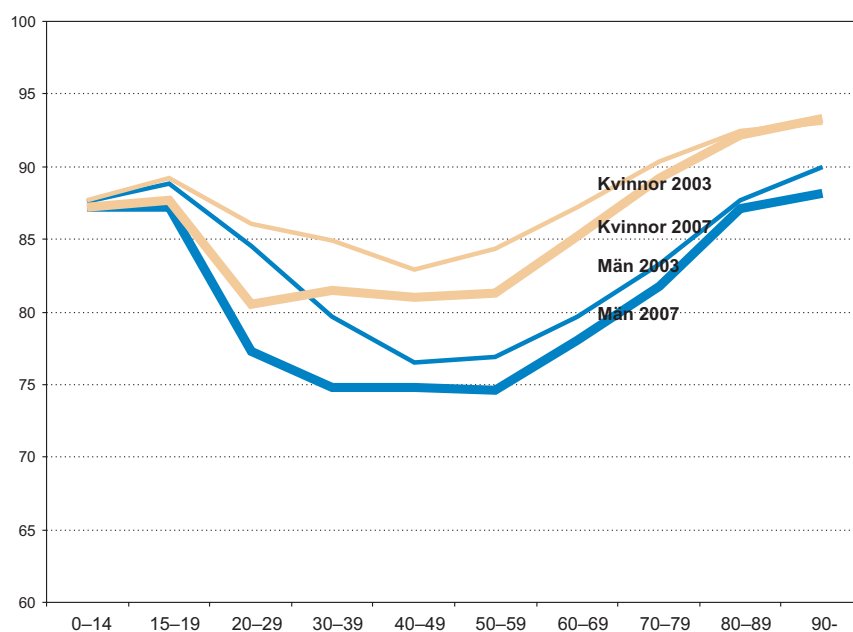
Figur 2.1. Den andel som hör till kyrkan enligt åldersgrupp åren 1990, 1995, 2000 och 2007. Statistikcentralen (%).

Under 2000-talet har den andel som hör till kyrkan minskat speciellt kraftigt bland unga och unga vuxna, men även bland de äldre ålderskohorterna kan en nedgång skönjas. Trots att en klart större del av dagens pensionärer hör till kyrkan än vad som är fallet bland unga vuxna finns det inga garantier för att de unga vuxna blir "religiösare" eller "kyrkligare" med stigande ålder.

Relativt sett hörde en större andel kvinnor än män till kyrkan i alla åldersgrupper med undantag för personer under 15 år. Skillnaderna mellan män och kvinnor var som störst i åldersgruppen 60–69 år, där andelen kvinnor som hörde till kyrkan var mer än 7 procentenheter högre än bland männen i motsvarande ålder. Både för kvinnorna och för männen sjönk den andel som hör till kyrkan mest bland 20–29-åringarna under redogörelseperioden. För kvinnorna var nedgången 5,6 procentenheter och för männen 7,2 procentenheter.

Figur 2.2. Andelen män och kvinnor som hörde till kyrkan enligt åldersgrupp åren 2003 och 2007. Statistikcentralen (%).

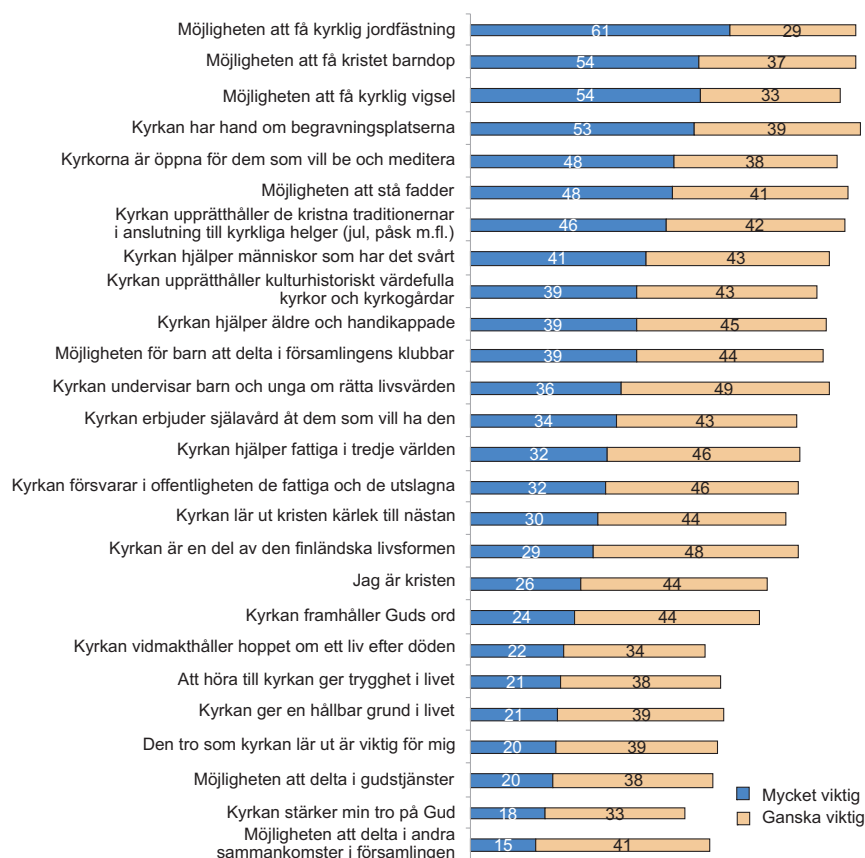
Orsakerna till att man hör till kyrkan I undersökningen *Gallup Ecclesiastica 2007* frågades vilken betydelse olika faktorer har för att finländarna hör till kyrkan. Bland orsakerna till att man hör till kyrkan accentuerades på det hela taget framför allt de av kyrkans uppgifter som stöder samhällsgemenskapen. Hit hör bevarandet av traditioner vid vändpunkter i livet, såsom genom dop och jordfästning, och olika former av omsorg om medmänniskorna och i synnerhet de svaga. Dessa var viktiga för människorna i alla åldrar.

Bland de viktigaste orsakerna till kyrktillhörigheten fanns fortfarande de kyrkliga förrättningarna, dopet, den kyrkliga vigseln och jordfästningen samt att kyrkan har hand om begravningsplatserna (se figur 2.3). Ungefär nio av tio medlemmar i den evangelisk-lutherska kyrkan ansåg dessa vara viktiga eller ganska viktiga orsaker till att de hörde till kyrkan. De kyrkliga förrättningarna var mycket viktiga för varannan medlem i kyrkan. Andra viktiga orsaker till kyrktillhörigheten var möjligheten att stå fadder och att kyrkan upprätthåller den kristna traditionen i anslutning till kyrkliga helger och undervisar barn och unga om rätta livsvärden. Den andel som ser fadderskapet som en mycket viktig orsak ökade under redogörelseperioden. År 2003 ansåg bara 39 procent av dem som deltog i undersökningen att möjligheten att stå fadder var en mycket viktig grund för medlemskapet, år 2007 var andelen 48 procent.

Kyrkan förväntas stödja dem som har det sämre ställt. Mer än fyra av fem (84 procent) ansåg att grunden för det egna medlemskapet var att kyrkan hjälper människor som har det svårt, gamla och handikappade. Också kyrkans hjälpverksamhet utomlands upplevdes som en viktig orsak till att höra till kyrkan. Som en viktig grund för kyrktillhörigheten sågs likaså att kyrkan i offentligheten försvarar de fattiga och de utslagna.

Även kyrkans kulturella uppgift uppskattas och ses som en central grund för medlemskapet. Fyra av fem (80 procent) ansåg att en viktig grund för medlemskapet var att kyrkan upprätthåller kulturhistoriskt värdefulla kyrkor och kyrkogårdar.

Figur 2.3. Orsakerna till kyrktillhörigheten för dem som hör till den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland. Gallup Ecclesiastica 2007, N=793 (%).

För tre fjärdedelar av medlemmarna i kyrkan (77 procent) var det att kyrkan är en del av den finländska livsformen en viktig orsak till kyrktillhörigheten. Drygt en fjärdedel ansåg den ursaken vara mycket viktig. Det är trots allt anmärkningsvärt att denna orsak sällan betonas bland de unga. Det är just i fråga om denna faktor som de unga skiljer sig allra mest från de äldre åldersklasserna. Av de unga under 25 år och av de unga vuxna ansåg bara drygt en tiondel (13 procent) att det att kyrkan är en del av den finländska livsformen var en mycket viktig orsak att höra till kyrkan. Bland

personer över 65 år var andelen hälften. De unga anser inte att kyrktillhörigheten är någon viktig del av den finländska livsformen, till skillnad från de äldre generationerna där tanken på ”hemmet, religionen och fosterlandet” sitter djupt. Kopplingen är desto svagare, ju yngre generation det handlar om.

Klart andliga orsaker var viktiga för fler än varannan medlem i kyrkan. Nästan en fjärdedel av medlemmarna ansåg att de andliga orsakerna var mycket viktiga. Den viktigaste andliga orsaken ansågs vara att kyrkan ger en hållbar grund i livet (60 procent såg den som en viktig orsak) och ger trygghet i livet (59 procent). Fler än varannan medlem (59 procent) ansåg att den tro som kyrkan lär ut var av betydelse för att de hörde till kyrkan. Hälften av medlemmarna i kyrkan ansåg att kyrkans betydelse som förstärkare av den egna tron var en viktig orsak till att de hörde till kyrkan. Likaså ansåg hälften av kyrkans medlemmar att möjligheten att delta i gudstjänster var viktig för medlemskapet.

Enligt finländarna är det speciellt viktigt att kyrkan erbjuder möjligheter även till enskild andakt. Merparten av medlemmarna i kyrkan (86 procent) ansåg det vara viktigt att kyrkorna är öppna för dem som vill be eller meditera. En sådan möjlighet till enskild meditation var en betydligt viktigare orsak till att medlemmarna hör till kyrkan än möjligheten att delta i gudstjänster. Likaså ansågs den själavård som kyrkan erbjuder vara viktig.

2.2. Döpta, avlidna samt ut- och inflyttade

Döpta och avlidna Nativiteten ökade under redogörelseperioden och var varje år högre än under något av åren under den förra redogörelseperioden. Åren 2004–2007 föddes det sammanlagt 233 000 barn i Finland, ungefär 8 000 fler än under den förra redogörelseperioden. Under den förra redogörelseperioden hade nativiteten sjunkit exceptionellt lågt: före år 2002 hade nativiteten senast varit på en lägre nivå år 1847 under hungeråren.

År 2007 föddes det sammanlagt 58 729 barn i Finland. Av dem döptes 84,0 procent till medlemmar i kyrkan. Under redogörelseperioden sjönk den relativa andelen döpta med 3,0 procentenheter (87,0 procent år 2003). I och med att nativiteten ökade kvarstod

dock det absoluta antalet döpta nästan oförändrat. År 2007 döptes sammanlagt 49 325 barn, vilket är 58 fler än år 2003. Under redogörelseperioden döptes sammanlagt 197 965 barn, vilket är 413 fler än under den förra redogörelseperioden. År 2007 döptes 1 014 vuxna, av vilka 444 var män och 570 kvinnor. I anslutning till skriftskolan döptes 1 114 unga (år 2003 döptes 1 070 unga i anslutning till skriftskolan).

Antalet döpta är fortfarande högre än dödligheten bland den närvarande befolkningen i kyrkan. År 2007 avled 42 170 av medlemmarna i kyrkan, vilket var 7 155 färre än antalet döpta barn samma år. Av kyrkans närvarande medlemmar avled 165 934 under redogörelseperioden, årligen knappt en procent av den närvarande befolkningen. Antalet avlidna minskade med 5 604 (3,3 procent) jämfört med den förra redogörelseperioden.

Flyttningsrörelsen Den livliga flyttningsrörelsen fortsatte under redogörelseperioden. Totalt flyttade 1,35 miljoner personer till en ny församling, vilket var nästan lika många som under den förra redogörelseperioden (–0,7 procent, –8 908 personer). Flyttningsrörelsen riktades särskilt till Helsingfors stift, där totalt 277 913 personer flyttade till en ny församling under redogörelseperioden, vilket utgjorde mer än hälften (52 procent) av folkmängden i stiftet. Fler än varannan församlingsbo i Helsingfors stift var alltså ”ny församlingsbo” i något skede under redogörelseperioden. Det bör emellertid beaktas att flyttningen tenderar att anhopas så att en person kan ha flyttat flera gånger under redogörelseperioden. I synnerhet studerande flyttar ofta inom en kort tidsperiod. Flyttningsrörelsen var kraftig också i Tammerfors stift och Åbo ärkestift, där var tredje medlem flyttade till en ny församling. Inflyttningen var minst till församlingarna i Borgå stift och Lappo stift.

Nästan alla församlingar hälsade de nya församlingsborna välkomna på något sätt. I 80 procent av församlingarna fick alla nya församlingsbor ett välkomstbrev och i 5 procent av församlingarna fick en del av de nya församlingsborna ett sådant brev. I nästan var femte församling inbjöds nyinflyttade till en sammankomst; i 13 procent av församlingarna inbjöds alla nyinflyttade och i 5 procent av församlingarna en del av de nyinflyttade. Det var sällsynt med hembesök hos nya församlingsbor. I två procent av församlingarna

gjordes hembesök hos alla nyinflyttade och i var tionde församling (9 procent) hälsades en del av de nyinflyttade välkomna genom hembesök. I bara några få församlingar hälsades de nya medlemmarna inte välkomna på något sätt över huvud taget.

Tabell 2.2. Inflyttade till en församling stiftsvis åren 2004–2007.

Stift	Inflyttade till församlingen 2007	% av medelfolkmängden	Åren 2004-2007	% av folkmängden 2004-2007	Förändring 2003-2007
Åbo	42 715	7,5	173 322	31	-1 376
Tammerfors	56 805	8,6	228 147	35	1 102
Uleåborg	37 864	6,9	160 943	29	-998
S:t Michel	23 759	5,5	98 089	23	-1 430
Borgå	11 763	4,5	47 699	18	58
Kuopio	30 322	6,8	122 169	28	309
Lappo	24 157	5,4	96 486	21	532
Helsingfors	66 142	12,2	277 913	52	-7 431
Esbo	33 776	7,8	140 535	32	-1 331
Hela kyrkan	327 303	7,5	1 345 303	31	-10 565

Andelen församlingar där det hade skickats välkomstbrev ökade med 10 procentenheter från år 2003 och andelen församlingar där det hade ordnats sammankomster för inbjudna ökade med 7 procentenheter. Andelen församlingar där det hade gjorts hembesök kvarstod oförändrad. Den största förändringen jämfört med den förra redogörelseperioden var att nu hade man i nästan alla församlingar hälsat de nya medlemmarna välkomna på ett eller annat sätt. Under redogörelseperioden poängterades vikten av att hälsa nya församlingsbor välkomna.

2.3. Utträde ur kyrkan

Under redogörelseperioden lämnade numerärt sett fler människor kyrkan än under någon av de föregående fyraårsperioderna. Åren 2004–2007 utträdde sammanlagt 132 883 personer ur kyrkan, vilket motsvarar 3 procent av den närvarande befolkningen. Utträdet var som högst år 2007, då sammanlagt 37 879 personer utträdde ur kyrkan, vilket motsvarar 0,9 procent av medelfolkmängden. Av

dem som utträdde var 56 procent män. Antalet personer som utträdde var nästan det dubbla jämfört med den förra redogörelseperioden.

Utgångspunkten för de höga utträdessiffrorna är den nya religionsfrihetslag som trädde i kraft år 2003 och de förenklade möjligheterna att utträda som började gälla enligt den. För utträde ur kyrkan förutsätts det inte längre ett personligt besök för att fylla i en anmälan om utträde och utträdet är inte heller längre förenat med en betänketid på en månad. Anmälan om utträde kan postas till den församling man är medlem i eller till vilken magistrat som helst. Anmälan kan formuleras fritt och det behövs inte någon särskild blankett. Utträdet kan också skötas elektroniskt och största delen av dem som utträder använder det alternativet.

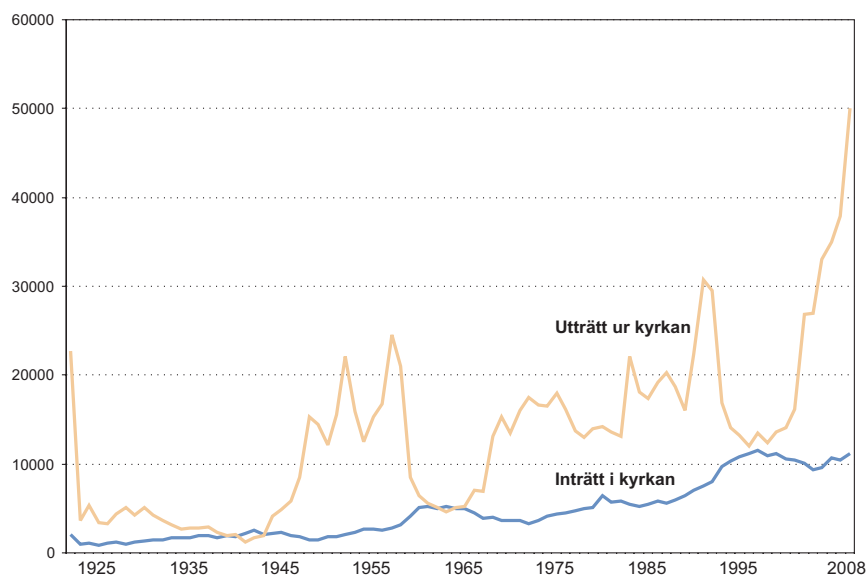
Det var klart mer allmänt i stadsförsamlingarna än på landsbygden att utträda ur kyrkan. År 2007 skedde 79 procent (80 procent år 2003) av utträdena ur kyrkan i stadsförsamlingar. I landsförsamlingarna utträdde 0,6 procent av medelfolkmängden, i stadsförsamlingarna en procent. Såväl absolut som relativt var utträdet kraftigast i Helsingfors stift, där 1,3 procent av folkmängden utträdde år 2007 (0,9 procent år 2003), och i Esbo stift och Tammerfors stift, där en procent av folkmängden utträdde ur kyrkan år 2007.

Tabell 2.3. De som utträtt ur kyrkan åren 2004–2007.

Stift	Uträdde 2007	% av utträdde ur kyrkan	% av medelfolkmängden 2007	Totalt 2004–2007	Totalt 2000–2003	Förändring från förra redogörelseperioden, %
Åbo	4 681	12	0,83	16 344	8 619	90
Tammerfors	6 409	17	0,97	23 786	12 291	94
Uleåborg	4 265	11	0,78	14 440	6 518	122
S:t Michel	3 308	9	0,77	11 836	5 893	101
Borgå	1 380	4	0,53	4 813	2 214	117
Kuopio	3 295	9	0,74	11 302	6 107	85
Lappo	3 236	9	0,72	10 760	5 360	101
Helsingfors	6 932	18	1,29	24 038	23 581	68
Esbo	4 373	12	1,01	15 564		
Hela kyrkan	37 879	100	0,88	132 883	70 583	88

Jämfört med förra redogörelseperioden ökade antalet utträden relativt mest i Uleåborgs stift och Borgå stift, där de andelar som hörde till kyrkan var högst. När det gäller Helsingfors stift och Esbo stift kan den avslutade redogörelseperioden inte jämföras med den föregående, eftersom delningen av Helsingfors stift trädde i kraft vid ingången av 2004. En jämförelse av antalet utträden i det odelade Helsingfors stift åren 2000–2003 med det sammanräknade antalet utträden i Helsingfors stift och Esbo stift åren 2004–2007 visar att ökningen var 68 procent. När siffrorna jämförs bör det likväl beaktas att den finska församlingen Orimattilan seurakunta överfördes till Tammerfors stift när Helsingfors stift delades. I Orimattila lämnade sammanlagt 359 personer kyrkan åren 2004–2007.

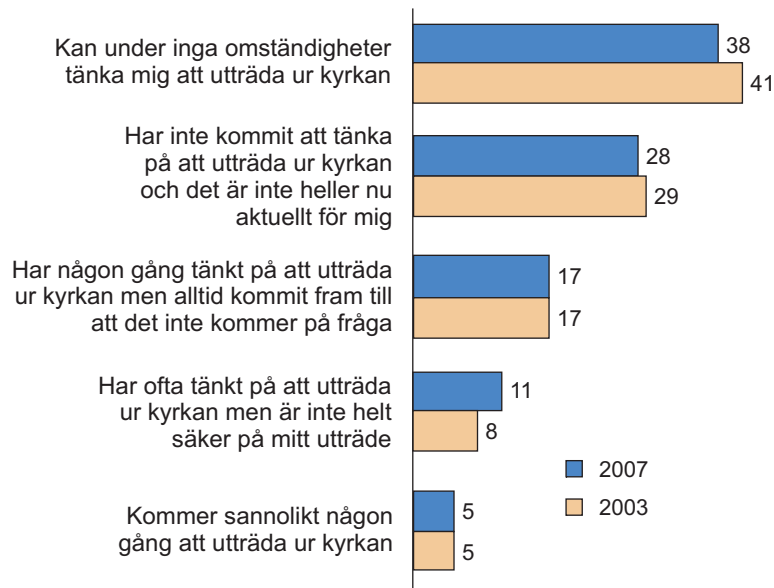
Figur 2.4. De som utträtt ur och inträtt i kyrkan åren 1923–2007.

Under redogörelseperioden minskade andelen personer som förbundit sig starkt vid medlemskapet en aning. Enligt undersökningen *Gallup Ecclesiastica 2007* kan 38 procent av medlemmarna under inga omständigheter tänka sig att utträda ur kyrkan. År 2003 bestod 41 procent av medlemmarna av sådana som förbundit sig

starkt vid medlemskapet. En motsvarande förändring kan skönjas i andelen medlemmar som överväger att utträda. År 2003 övervägde 8 procent att utträda, nu 11 procent. För båda åren gäller dessutom att 5 procent av medlemmarna ansåg att ett utträde var sannolikt. Merparten av medlemmarna i kyrkan har dock fortfarande förbundit sig vid medlemskapet, och för dem framstår inte möjligheten att utträda ur kyrkan som något alternativ. Två av tre medlemmar i kyrkan har inte ens övervägt att utträda, och en majoritet av dem kan inte heller tänka sig att utträda under några som helst omständigheter. Något under en femtedel av finländarna (17 procent) har någon gång funderat på att utträda ur kyrkan men alltid kommit fram till att det inte är aktuellt.

Figur 2.5. Inställningen till tanken på att utträda ur kyrkan bland medlemmarna i den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland åren 2003 och 2007. Gallup Ecclesiastica 2003, N=827; Gallup Ecclesiastica 2007, N=793 (%)

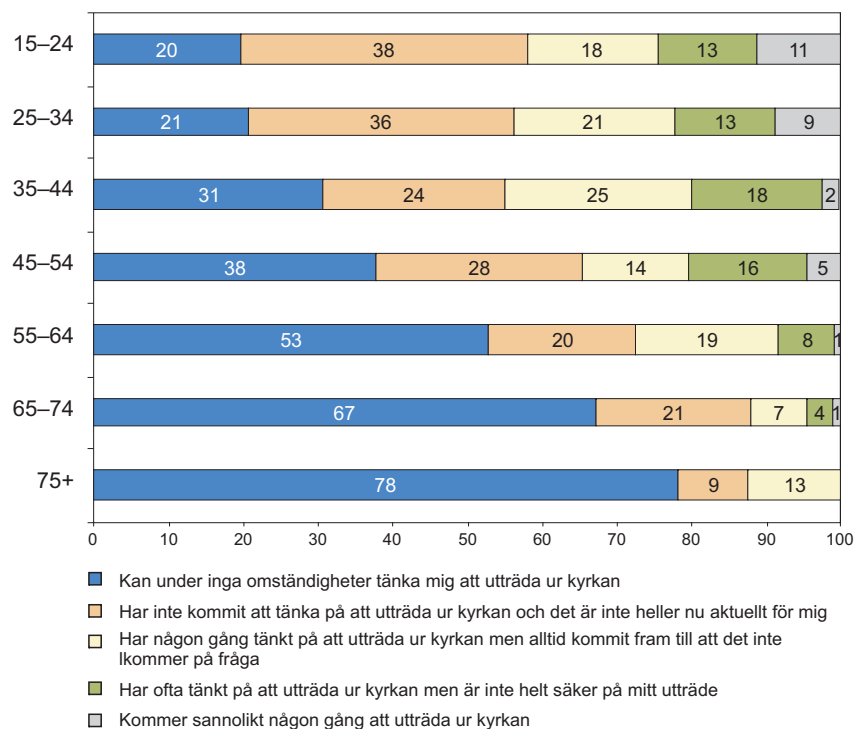

Kvinnorna har förbundit sig starkare vid medlemskapet i kyrkan än männen. Enligt undersökningen *Gallup Ecclesiastica 2007* kan 42 procent av kvinnorna (46 procent år 2003) under inga omständigheter tänka sig att utträda ur kyrkan. En tredjedel av männen

(33 procent, 35 procent år 2003) är av denna åsikt. Så som konstaterats ovan är de som faktiskt utträder ur kyrkan något oftare män än kvinnor.

När det gäller bundenheten vid medlemskapet förekommer det stora skillnader mellan åldersgrupperna. Ju yngre åldersgruppen är, desto färre personer finns det som är starkt förbundna vid medlemskapet. Bland personer under 35 år uppgav endast var femte att de under inga omständigheter kunde tänka sig att utträda ur kyrkan. Samtidigt förhöll det sig så att var fjärde antingen övervägde att utträda eller ansåg det vara sannolikt att de utträder. Mer än två av tre av dem som var över 65 år var starkt förbundna vid medlemskapet och bara enstaka personer ansåg det vara sannolikt att de kommer att utträda.

Figur 2.6. Inställningen till tanken på att utträda ur kyrkan bland medlemmar i olika åldrar år 2007. Gallup Ecclesiastica 2007, N=793 (%).

Enligt Kati Niemeläs undersökning *Vieraantunut vai pettynyt? (Alienerad eller besviken?)* (Kyrkans forskningscentrals publikationer 95, 2006), som baserar sig på statistik och brev skrivna av personer som lämnat kyrkan, utträder människorna ur kyrkan framför allt därför att de upplever att kyrkan inte betyder tillräckligt mycket på det personliga planet. Det leder till att individerna inte heller vill betala kyrkoskatt. För unga vuxna som utträder ur kyrkan – vilka är i klar majoritet bland dem som utträder – handlar det inte om att de har en negativ bild av kyrkan eller är besvikna på kyrkan. I stället motiverar många sitt utträde med att de inte kan omfatta kyrkans budskap. För beslutet om att utträda krävs det ofta en yttre utlösande faktor, till exempel irritation över ett ställningstagande som kyrkan har gjort. De som har en avlägsen relation till kyrkan blir oftast irriterade över kyrkans åsikter som de upplever som konservativa.

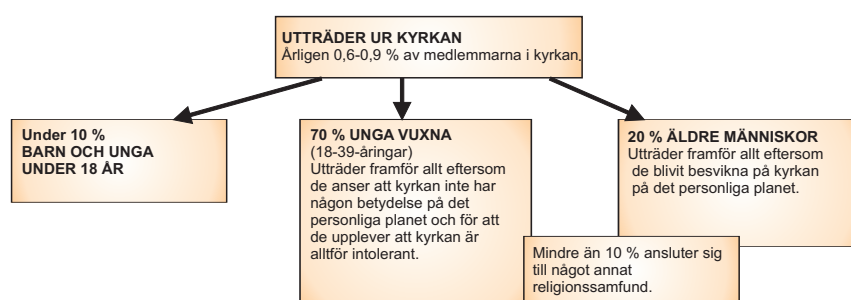
Bland dem som utträder ur kyrkan finns det också sådana som är starkt religiösa och anser att tron är viktig, men som inte hittat sin plats i kyrkan och vill ha ett annat slags religiös gemenskap. Den gruppen utgör cirka var tionde av dem som utträder. Däremot har tron ingen eller nästan ingen betydelse för ungefär två tredjedelar av dem som utträder ur kyrkan.

För en del är utträdet ur kyrkan också en protest och ett ställningstagande mot kyrkans beslutsfattande. Speciellt kännetecknande för unga vuxna är att de är besvikna på att kyrkan är intolerant och inte tillräckligt jämlik. Unga vuxna har svårt att acceptera i synnerhet erfarenheter av att kyrkan ställer sig avvisande till homosexualitet eller diskriminerar kvinnliga präster. De upplever att diskrimineringen strider markant mot deras värderingar. Medierna spelar ofta en avgörande roll för att uppfattningar av det slaget ska uppkomma. Trots att det bland dem som utträder ur kyrkan av dessa orsaker också finns sådana som anser att tron har relevans, visar undersökningen att majoriteten består av sådana som redan står långt från kyrkan och dess tro och för vilka kyrkan och tron inte har någon stor betydelse på det personliga planet. Också bland dem som upplever kyrkan som viktig finns det sådana som är besvikna på kyrkans ställningstaganden och linjeval. För ett flertal av dem räcker motstridigheterna trots allt inte till som grund för att utträda ur kyrkan, utan de vill fortsätta som medlemmar i kyrkan trots motstridigheterna.

För äldre människor grundar utträdet sig ofta på olika former av besvikelser gentemot kyrkan. De har blivit besvikna i situationer som varit viktiga för dem på det personliga planet, till exempel i samband med jordfästning av en anhörig. Numerärt finns det dock bara ett fåtal situationer av det slaget. Olika undersökningar ger vid handen att ungefär en procent av dem som tagit del av kyrkliga förrättningar har blivit besvikna.

Även i undersökningen *Kyrkomonitor 2007* kartlades orsakerna till utträde ur kyrkan. I intervjumaterialet som omfattade 4 000 finländare ingick 560 personer som hade utträtt ur kyrkan. Resultaten stöder resultaten av den nämnda undersökningen på basis av brevmaterial. Bland de viktigaste orsakerna till utträde kan nämnas ovilja att betala kyrkoskatt, upplevelse av att kyrkan inte har någon betydelse och att personen inte trodde på kyrkans läror. Ungefär 70 procent av respondenterna ansåg att dessa faktorer åtminstone i någon mån hade bidragit till utträdet ur kyrkan. Bara cirka 15 procent bedömde att de inte hade någon som helst betydelse. I synnerhet hos unga vuxna accentueras bland orsakerna till utträdet ur kyrkan en upplevelse av att kyrkan saknar betydelse och att de inte tror på kyrkans läror.

Figur 2.7. Överblick över dem som utträtt ur kyrkan.

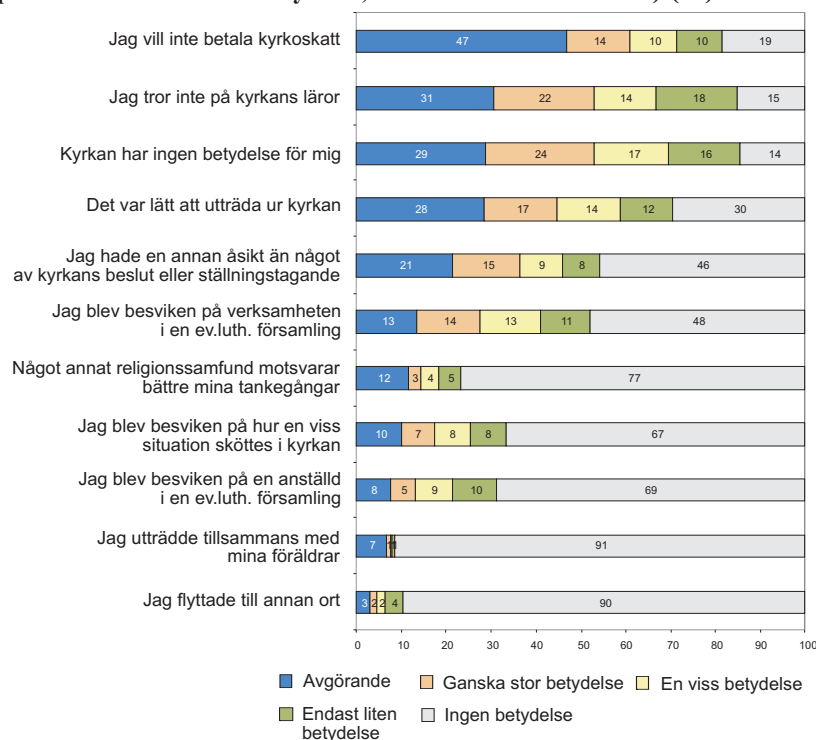

För nästan varannan av dem som utträtt hade möjligheten att enkelt och lätt skriva ut sig ur kyrkan varit antingen en avgörande faktor eller en faktor som ganska mycket bidrog till utträdet.

Endast drygt en fjärdedel ansåg att det enkla tillvägagångssättet saknade betydelse. För en lika stor del hade det enkla förfarandet varit den avgörande orsaken.

För var tredje av dem som utträtt hade oenighet med något kyrkans beslut eller ställningstagande varit antingen den avgörande faktorn eller en faktor som ganska mycket bidrog till utträdet. För var femte hade den varit avgörande, för varannan irrelevant. Besvikelser på församlingens verksamhet, enskilda situationer eller anställda hörde helt tydligt till de sällsyntare orsakerna till utträde ur kyrkan. Ungefär var tionde som utträtt ur kyrkan såg dem som den avgörande orsaken till utträdet. För en majoritet var besvikelserna en fullständigt betydelselös faktor. Framför allt bland de äldre personer som utträtt ur kyrkan accentuerades besvikelserna som orsak till utträdet.

Figur 2.8. Orsakerna till utträde ur kyrkan. Kyrkmonitor 2007, N=560 (personer som utträtt ur kyrkan, hela materialet N=4 004) (%).

Endast en liten del av dem som utträder ur kyrkan ansluter sig till något annat religionssamfund. Merparten av dem som utträder stannar utanför religionssamfundet. Totalt 15 procent av dem som deltog i undersökningen *Kyrkomonitor 2007* ansåg att den avgörande orsaken eller en ganska viktig orsak till utträdet var att något annat religionssamfund i högre grad motsvarade deras tankegångar. Den brevbaserade undersökningen visar att de som utträder oftast upplever närhet med pingstförsamlingar eller övriga fria riktningarna. Det finns dock inga exakta uppgifter om antalet utträdde som anslutit sig till andra religionssamfund. Det beräknas dock att färre än var tionde som utträtt ur kyrkan faktiskt ansluter sig till något annat religionssamfund.

I det föregående nämndes kyrkoskatten som en orsak till utträde ur kyrkan. Samtidigt bör det dock nämnas att det bland medlemmarna i kyrkan finns rätt så många (20 procent) som är beredda att betala mer kyrkoskatt än för närvarande för att verksamheten ska kunna kvarstå i nuvarande form. De finns inom alla åldersgrupper, bland både män och kvinnor, både höginkomsttagare och personer med lägre inkomster.

2.4. Inträde i kyrkan

Det vanligaste sättet att bli medlem i den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland är att bli döpt. Både barn och vuxna kan döpas. Vuxna får dopundervisning före dopet. De som tidigare blivit döpta i en annan kristen kyrka eller ett annat kristet samfund på det sätt som kyrkan anser vara rätt blir medlemmar i den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland genom att bekänna sig till kyrkans bekännelse. De omdöps inte. Den som utträtt ur medlemskapet i kyrkan kan inträda på nytt. För inträde förutsätts att kyrkoherden kontaktas. Vuxna som inte gått i skriftskolan får kristendomsundervisning. I det följande redogörs för sådana som blivit medlemmar i kyrkan genom att inträda senare än som barn vid dopet.

Antalet inträdde i kyrkan har huvudsakligen ökat i långsam takt sedan de första åren på 1970-talet. Under redogörelseperioden inträdde sammanlagt 39 514 personer i kyrkan. Inträderna minskade med 6,4 procent från den förra redogörelseperioden.

De som inträder i kyrkan är nästan lika ofta kvinnor som män. Av dem som inträdde i kyrkan år 2007 var 51 procent kvinnor. År 2007 inträdde sammanlagt 10 474 personer i kyrkan. Av dem som inträdde i kyrkan var 2 981 0–14-åringar (2 658 år 2003; en ökning med 12,1 procent) och 895 15–17-åringar (1 326 år 2003; en minskning med 32,5 procent). Det är beaktansvärt att en del av dem som blivit medlemmar i kyrkan under sitt första levnadsår är barn som döpts på normalt sätt som spädbarn och som först hunnit bli införda i befolkningsregistret.

Antalet inträdda i kyrkan är högst där det också finns flest utträdde ur kyrkan. De som inträdde i kyrkan år 2007 var flest i Helsingfors stift till antalet såväl absolut som relativt. Vart femte inträde (21 procent) inträffade i Helsingfors stift. Också i Esbo stift var det vanligare med inträde i kyrkan än i snitt.

I jämförelse med den förra redogörelseperioden minskade antalet inträden i kyrkan i alla andra än i Borgå stift, där antalet inträden ökade med nästan en tredjedel (29,3 procent). Förändringarna i antalet inträdda i kyrkan i Helsingfors stift och Esbo stift har jämförts med det odelade Helsingfors stift. Det bör då beaktas att den finska församlingen Orimattilan seurakunta överfördes till Tammerfors stift när Helsingfors stift delades. I Orimattila inträdde sammanlagt 84 personer i kyrkan åren 2004–2007.

Tabell 2.4. De som inträtt i kyrkan åren 2004–2007.

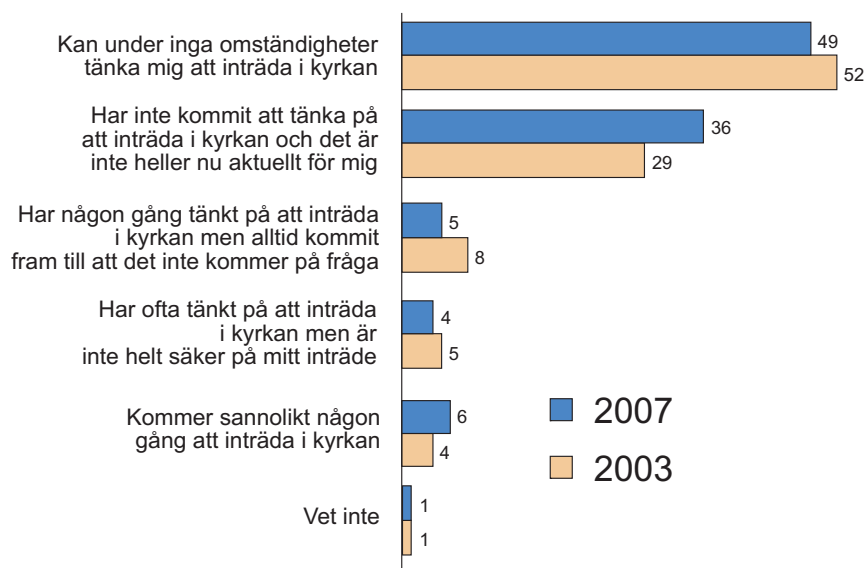
Stift	Inträdde i kyrkan 2007	% av dem som inträtt i kyrkan	% av medelfolk-mängden	Folk-mängd	Inträdde i kyrkan totalt 2004–2007	Inträdde i kyrkan totalt 2000–2003	Förändring från förra redogörelseperioden, %
Åbo	1 186	11	0,21	564 942	4 565	5 234	-12,8
Tammerfors	1 656	16	0,25	657 926	6 206	6 485	-4,3
Uleåborg	979	9	0,18	548 498	3 612	3 962	-8,8
S:t Michel	833	8	0,19	429 420	2 894	3 288	-12
Borgå	643	6	0,25	261 580	2 231	1 725	29,3
Kuopio	756	7	0,17	442 765	2 904	3 340	-13,1
Lappo	784	7	0,17	449 908	3 220	3 369	-4,4
Helsingfors	2 210	21	0,41	539 189	8 623	14 825	-6,4
Esbo	1 427	14	0,33	434 294	5 259		
Hela kyrkan 2007	10 474	100	0,24	4 328 522	39 514	42 228	-6,4

Enligt docent Juha Kauppinens forskning om dem som inträtt i kyrkan inträder 59 procent med anledning av händelser under levnadsloppet, såsom äktenskap, dop, fadderskap, förestående död eller en närståendes bortgång. Andliga och religiösa orsaker står som grund för 32 procent. Nio procent av deltagarna i undersökningen nämner invandring eller kyrkans hjälp som orsak. Utredningen genomfördes i Tammerfors med hjälp av medlemsregisteruppgifter för 1996, 2001 och 2006, en postenkät och personliga intervjuer.

Av händelserna under levnadsloppet var skriftskolan den vanligaste orsaken till inträde i kyrkan. Förutom de unga fick den också deras föräldrar att inträda i kyrkan. Medlemsregisteruppgifterna visar att de unga som inträtt i kyrkan motsvarar cirka 18 procent av de inträdda. Deras föräldrar utgör cirka 3 procent. Den näst vanligaste orsaken hänförde sig till barns födelse eller till att någon som inte hör till kyrkan hade blivit ombedd att stå fadder. Begäran att stå fadder hade aktiverat inträdet för ungefär var sjunde av dem som inträtt (cirka 14 procent). För ungefär 7 procent av de inträdda var orsaken att de hade fått barn och ville få sitt barn kristligt döpt. Kyrkbröllop hade aktiverat cirka 13 procent av de inträdda. Betydelsen av dödens närhet kan inte med fullständig säkerhet bedömas utifrån undersökningen, eftersom var tionde av dem som hade inträtt vid forskningstidpunkten hade avlidit innan enkäten genomfördes. Enligt enkäten hade dödens närhet – antingen den egna döden eller en närståendes död – varit en betydelsefull faktor för var tionde av de inträdda.

De andliga och religiösa orsakerna omfattade utträde ur något annat religionssamfund, oftast en pingstförsamling (cirka 9 procent av de inträdda). Det andra religionssamfundet hade då oftast upplevts som fördömande och kontrollerande på ett ångestskapande sätt. Ungefär var tionde av dem som inträtt i kyrkan hade kommit från något annat religionssamfund. Andra religiösa orsaker var omvändelse, ånger över tidigare utträde ur kyrkan, lösningen i frågan om kvinnopräster som tidigare hade lett till utträde ur kyrkan, vilja att stödja kyrkans arbete och längtan efter gemenskap.

Figur 2.9. Inställningen till tanken på att inträda i kyrkan bland dem som inte hör till kyrkan åren 2003 och 2007. Gallup Ecclesiastica 2003, N=1 009; Gallup Ecclesiastica 2007, N=1 030 (%).

Inträde i kyrkan hade också sin grund i vardagsrelaterade skäl eller realiteter, såsom invandring och återkomst från utlandet (cirka 5 procent) och hjälp som fått från kyrkan (cirka 4 procent).

Enligt *Gallup Ecclesiastica 2007* anser var tredje av dem som inte hör till kyrkan att ett inträde i den evangelisk-lutherska kyrkan är möjligt. Sex procent anser det vara sannolikt att de kommer att inträda i kyrkan. Hälften av dem som inte hör till kyrkan (49 procent) kan inte ens tänka sig att inträda. Det finns inte några nämnvärda skillnader mellan kvinnornas och männens inställning till inträde. Det finns inte heller några signifikanta skillnader mellan människor i olika åldrar.

- » Den andel av finländarna som är medlemmar i kyrkan sjönk under redogörelseperioden i och med att utträdena ur kyrkan ökade. Nedgången var speciellt kraftig bland unga och unga vuxna. Det är en ständig utmaning för kyrkan att stärka medlemskapet i kyrkan och betona dess betydelse.
- » Man blir medlem i kyrkan genom dopet. Andelen döpta barn har långsamt minskat. Församlingarna måste aktivare än för närvarande upp-

muntra föräldrarna att döpa sina barn och stå i kontakt med hemmen för sådana medlemmar vilkas barn inte har döpts.

- » Möjligheten att skriva in sig i kyrkan har framhållits rätt lite inom kyrkan. Var tionde som inte hör till kyrkan kan trots allt överväga möjligheten att inträda. Processen för inträde bör göras så lätt som möjligt, dock med hänsyn till kyrkans väsen som en andlig gemenskap.
- » I och med flyttningsrörelsen flyttar årligen mer än 300 000 församlingsbor till en ny församling. Församlingarna har fäst större uppmärksamhet än tidigare vid att de nya församlingsborna hälsas välkomna. Denna positiva utveckling bör fortsätta för att den växande gruppen av flyttare ska kunna känna sig hemmastadda i sin nya församling.

3. Gudstjänstliv och annan församlingsverksamhet

- Gudstjänstförnyelsen fortsatte under redogörelseperioden. Den nya boken *Kyrkliga förrättningar* togs i bruk vid advent 2004. Biskopsmötet godkände boken *Handbok för kyrkliga förrättningar* i september 2005. Handböcker och handledningar för gudstjänstlivet lades ut på nätet för att vara lättillgängliga för alla.
- År 2007 uppgick antalet gudstjänstbesök vid alla gudstjänster till sammanlagt 6,9 miljoner. Det innebär att 3,1 procent av kyrkans medelfolkmängd deltog i gudstjänster varje vecka. När det gäller huvudgudstjänsterna var antalet besök cirka 4,2 miljoner och för de övriga gudstjänsterna cirka 2,8 miljoner.
- Merparten av finländarna är nöjda med kyrkans sätt att sköta gudstjänsterna. Av alla finländare ansåg 73 procent att kyrkan hade skött uppgiften ganska bra eller mycket bra.
- De kyrkliga förrättningarna betraktas som mycket viktiga verksamhetsformer för kyrkan. Ungefär nio av tio finländare ansåg att kyrkan har skött dopen, vigslarna och jordfästningarna ganska bra eller mycket bra.

3.1. Utvecklandet av gudstjänsten och de kyrkliga förrättningarna

Gudstjänsten är en fest för Guds frälsande närvaro. Inom kyrkan har man betonat att gudstjänsten inte bara återkallar i minnet det goda som Gud har gjort, utan den gör gångna frälsningsgärningar närvarande i nuet när församlingen är samlad. Gudstjänsten är ett skeende där Gud tjänar människan och människan tjänar Gud. Enligt den kristna, och i synnerhet den lutherska, accentueringen är det dock alltid Gud som handlar först. Människan svarar i sin tur på den godhet hon mötts av genom att tjäna Gud, framför allt genom att älska sina medmänniskor.

Gudstjänsten har traditionellt betraktats som kärnan i församllingslivet. Biskop Yrjö Sariola, som var ordförande i den handbokskommitté som beredde gudstjänstförnyelsen, har sagt följande om gudstjänsten: ”Den är inte bara en verksamhetsform bland alla

andra, utan snarare är den hjärtat från vilket ny kraft strömmar ut till hela församlingens liv.” (*Mennään messuun*, 1998, s 13).

Gudstjänsten förnyades inom den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland på 1990-talet. Handböckerna i både finsk och svensk version togs i bruk den första advent 2000. Hösten 2000 godkände kyrkomötet en handledning för den nya gudstjänsten, *Palvelkaa Herraa iloiten / Tjåna Herren med glädje*.

Under redogörelseperioden färdigställdes i anslutning till gudstjänstförnyelsen den nya handboken *Kyrkliga förrättningar* (Kyrkohandbok III). Handbokskommittén, som sedan år 1997 hade arbetat under ledning av biskop Olavi Rimpiläinen, beredde ett handboksförslag som överlämnades till ärkebiskopen år 2001. Efter kommenterar från församlingarna och bearbetning i handboksutskottet (med biskop Juha Pihkala som ordförande) godkände kyrkomötet boken i både finsk och svensk version i november 2003. Den nya handboken för kyrkliga förrättningar togs i bruk vid advent 2004.

De kyrkliga förrättningsböckerna i samisk version välsignades för användning i augusti 2005. Översättningarna är på både nord-samiska och enaresamiska. I Finland bor ungefär 8 000 samer, av vilka ungefär hälften har samiska som modersmål.

Behovet att revidera boken *Kyrkliga förrättningar* har påverkats av ibruktagandet av den nya bibelöversättningen, den allmänna språkutvecklingen och den förändrade liturgiska kultur som gudstjänstförnyelsen för med sig. Revideringen motiverades också med att de kyrkliga förrättningarna för en stor del av medlemmarna i kyrkan är den viktigaste enskilda orsaken till att de vill höra till kyrkan.

I samband med revideringen började de kyrkliga förrättningarerna allt mer struktureras som ett led i församlingens gudstjänstliv. Kyrkans heliga förrättningar uppfattades som ett uttryck för församlingens karaktär av en gudstjänstgemenskap. I likhet med gudstjänsterna är de heliga förrättningarnas yttersta syfte att förmedla människorna kontakt med Gud och delaktighet i Guds frälsningsgärningar. I revideringen uppfattas därför varje förrättning som en gudstjänst.

I enlighet med riktlinjerna för gudstjänstförnyelsen var strävan att minska prästcentreringen vid förrättningarerna och utöka försam-

lingsbornas medverkan i planeringen och genomförandet av förrättningar. På motsvarande sätt betonades nödvändigheten av förrättningssamtal före varje kyrklig förrättning. Kyrkliga förrättningar kan också firas som specialgudstjänster. Med tanke på det finns formulär för till exempel brudmässa och begravningsmässa samt konfirmationsgudstjänst/konfirmationsmässa.

Den nya förrättningsboken är mera omfattande än sina föregångare och har indelats i tre delar. Termen ”kasualhandlingar”, som beskriver förrättningarna i den första delen, är ny. Den har dock använts i andra sammanhang för att beskriva de förrättningar som ingår i den första delen och motsvarande benämning används på andra språk. Benämningen kommer av det latinska ordet casus, som betyder fall eller situation. Det är kännetecknande för dessa förrättningar att de infaller vid vändpunkter i livet. Utöver formulär för casualhandlingar (del I) omfattar den nya förrättningsboken även formulär för vigningar, installationer och välsignelseakter (del II) och formulär för andakter (del III). Dessutom innehåller den sånger och omkväden ur psaltarpsalmer avsedda för kyrkliga förrättningar.

Under redogörelseperioden utkom också *Handbok för kyrkliga förrättningar*. Biskopsmötet godkände handboken i september 2005. I den ges anvisningar och rekommendationer för användningen av förrättningsboken. Avsikten är att stödja kyrkans andliga liv och möten med människor.

Under redogörelseperioden lades handböcker och handledningar för gudstjänstlivet ut på nätet för att vara lättillgängliga för alla. Exempelvis den finska nätversionen av *Evangeliumikirja* (Evangelieboken) blev klar år 2007 (<http://evl.fi/Evkirja.nsf>). Där kan man bläddra i den finska boken antingen enligt kyrkoåret eller enligt temana för helgdagarna under kyrkoåret. Texterna i den finska Evangelieboken kan också sökas enligt bibelställen eller andra källor. Den svenska *Evangelieboken* finns på adressen <http://www.evl.fi/kkh/to/kjmk/ruots-ev-kirja/evbindindex.html>.

En nätversion av den finska psalmboken blev klar år 2004 (<http://evl.fi/Virsikirja.nsf>) och öppnades på kyrkans medborgarportal på webbplatsen evl.fi året därpå. På webbsidorna kan man bläddra bland psalmerna enligt avdelning, i nummerordning, i alfabetisk ordning, enligt tonsättare, enligt textförfattare, enligt

bibelställen eller enligt den tidpunkt då psalmen tagits in i psalmboken. Psalmer kan också sökas med psalmnummer eller sökord. Invid varje psalm finns dessutom rikligt med tilläggsinformation, såsom uppgifter om textförfattaren och tonsättaren, innehavarna av upphovsrätt till psalmerna och annan bakgrundsinformation. Nätpsalmboken innehåller dessutom omfattande artiklar om psalmens historia och 1986 års psalmboksreform. På det hela taget är webbsidorna ett omfattande infopaket om de finska psalmerna.

Andra handböcker och handledningar för gudstjänstlivet finns på Kyrkostyrelsens webbsidor. *Jumalanpalvelusten kirja* och *Kirkollisten toimitusten kirja* finns på adressen <http://www.evli.fi/kkh/to/kjmk/kasikirjat.html>. På samma webbplats finns också kyrkohandboken på finskt teckenspråk och handböcker på andra språk.

En verksamhetsstrategi för gudstjänstfostran färdigställdes år 2004. Projektet avslutades år 2006 med en slutrapport och ett samlat förslag om gudstjänstfostran. Rapporten visar hur stödandet av gudstjänstlivet bör ses som arbete med sikte på att stödja spiritualiteten på ett övergripande sätt. År 2007 godkändes principerna för gudstjänstfostran, och den praktiska tillämpningen av dem i utbildning och materialproduktion blev föremål för fortsatt beredning.

År 2007 publicerade Kyrkostyrelsen och Utbildningsstyrelsen tillsammans ett ”psalmidépaket” för barn och unga, *Virsivirikapaketti*. Målet är att hitta nya angreppssätt inom psalmfostran. I planeringen försökte man beakta behoven av psalmfostran i daghem, dagklubbar, söndagsskolor, familjeklubbar och barnkörers. Dessutom var avsikten att erbjuda nya verktyg och idéer också för religions- och musiklektionerna i grundskolorna. Paketet skickades till ca 2 400 skolor för årskurserna 1–6 och till de 450 finskspråkiga evangelisk-lutherska församlingarna.

År 2007 utgav Lasten keskus boken *Koulujumalanpalvelus (Skolgudstjänst)* med Helena Lindfors som redaktör. Boken är ett resultat av arbetet i Kyrkostyrelsens arbetsgrupp för skolgudstjänster och avsikten är att den ska vara till hjälp när skolgudstjänster planeras.

3.2. Gudstjänster och övriga offentliga sammankomster

Gudstjänstdeltagande År 2007 ordnades det 69 700 gudstjänster i församlingarna. Av dem var mer än två tredjedelar (45 500) söndagens huvudgudstjänster och resten (24 200) övriga gudstjänster.

Antalet gudstjänstbesök i alla gudstjänster uppgick till sammanlagt cirka 6,9 miljoner, vilket innebär att 3,1 procent av kyrkans medelfolkmängd deltog i dem varje vecka. När det gäller huvudgudstjänsterna var antalet besök cirka 4,2 miljoner och för de övriga gudstjänsterna cirka 2,8 miljoner.

År 2007 deltog 1,9 procent av kyrkans medelfolkmängd i huvudgudstjänsterna varje vecka, det vill säga cirka 82 000 finländare. Varje församlingsbo deltog i genomsnitt i en huvudgudstjänst per år. Mest deltog man i huvudgudstjänster i Borgå stift (2,6 procent av medelfolkmängden), Kuopio stift (2,3 procent av medelfolkmängden) och Lappo stift (2,3 procent av medelfolkmängden). Minst deltog man i huvudgudstjänster i Helsingfors stift och Esbo stift (1,2 procent av medelfolkmängden). Deltagandet varje vecka var klart vanligare på landsbygden (2,5 procent av medelfolkmängden) än i städerna (1,5 procent av medelfolkmängden).

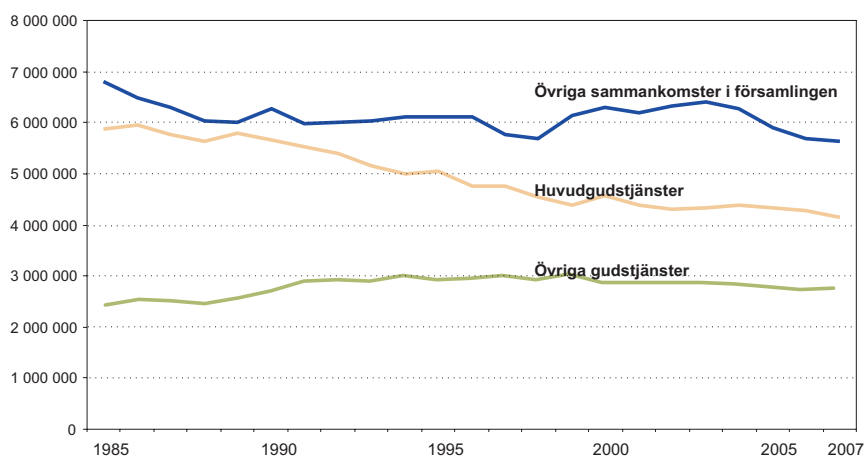
Tabell 3.1. Deltagandet i gudstjänster stiftsvis åren 2003 och 2007.

Stift	Antalet deltagare för alla gudstjänster		
	2003	2007	Förändring 2003–2007
Åbo	914 690	874 920	-4,3
Tammerfors	949 939	953 540	1,2
Uleåborg	1 021 442	935 355	-8,4
S:t Michel	749 717	711 245	-5,1
Borgå	579 191	559 850	-3,3
Kuopio	886 790	823 709	-7,1
Lappo	841 096	810 499	-3,6
Helsingfors	1 274 473	710 866	-2,6
Esbo		530 960	
Hela kyrkan	7 217 338	6 910 944	-4,2

År 2007 deltog 1,2 procent av kyrkans medelfolkmängd i övriga gudstjänster varje vecka, det vill säga cirka 52 000 finländare. Också när det gäller övriga gudstjänster fanns de flitigaste deltagarna i Borgå stift (1,6 procent av medelfolkmängden). Därefter kom Uleåborgs stift och Helsingfors stift (1,3 procent av medelfolkmängden). Det relativt sett höga antalet deltagare i Helsingfors stift vittnar om att de övriga gudstjänsterna lämpar sig speciellt bra för en stadsmiljö. Deltagandet i övriga gudstjänster var lägst i Tammerfors stift och S:t Michels stift (1,1 procent av medelfolkmängden). När det gäller antalet gudstjänstbesökare per vecka fanns det nästan ingen skillnad mellan stadsförsamlingarna (1,2 procent av medelfolkmängden) och landsförsamlingarna (1,3 procent av medelfolkmängden).

Antalet deltagare i alla gudstjänster sjönk mest i Uleåborgs stift (−8,4 procent), Kuopio stift (−7,1 procent) och S:t Michels stift (−5,1 procent) (tabell 3.1). Det bör emellertid noteras att flyttningsrörelsen påverkar denna gudstjänststatistik. Om folkmängden minskar i hela stiftet påverkar det självfallet också det totala antalet besökare oavsett den relativa kyrkobesöksaktiviteten.

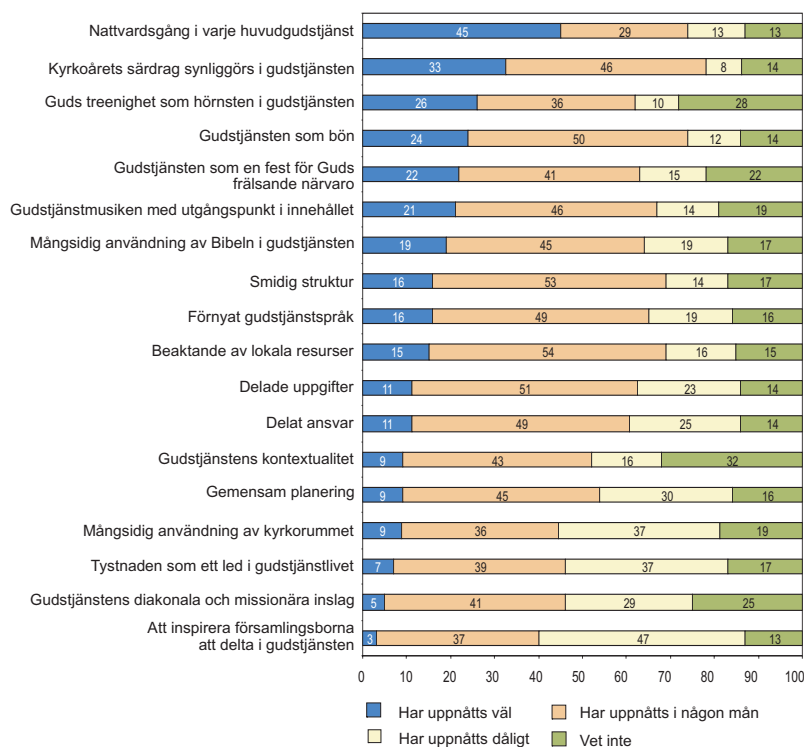
Figur 3.1. Deltagandet i huvudgudstjänster och övriga gudstjänster samt övriga sammankomster i församlingen åren 1980–2007.

Antalet deltagare i huvudgudstjänsterna har gått nedåt i jämn takt under de senaste årtiondena (figur 3.1). Däremot ökade antalet deltagare i övriga gudstjänster från 1980-talet till ungefär mitten av 1990-talet. Efter det har deras popularitet varit rätt så stabil.

Huvudgudstjänsterna inleds vanligen klockan 10 på söndagarna. Det meddelar 88 procent av församlingarna. Dessutom uppger 7 procent av församlingarna att gudstjänsterna börjar klockan 11 och 4 procent att de börjar klockan 12. I 1 procent av församlingarna börjar huvudgudstjänsten vid någon annan tidpunkt. I Borgå stift ordnades flest huvudgudstjänster vid andra tidpunkter än klockan 10. Där inleddes 24 procent av huvudgudstjänsterna klockan 11, 19 procent klockan 12 och 4 procent någon annan tid. Också i Helsingfors stift inleddes nästan en femtedel av huvudgudstjänsterna klockan 11 (18 procent).

Figur 3.2. Församlingsanställdas bedömningar av hur delmålen för gudstjänstförnyelsen har uppnåtts. Enkät till anställda 2004, N=546 (%).

I en enkät till de församlingsanställda år 2004 fick de anställda svara på frågor om hur gudstjänstförnyelsen hade lyckats. Mer än hälften (52 procent) ansåg att gudstjänsten hade utvecklats till det bättre och bara drygt en tiondel (13 procent) ansåg att den hade försämrats. En fjärdedel ansåg att gudstjänsten inte hade utvecklats i vare sig bättre eller sämre riktning. De anställda fick också uttala sig om hur delmålen för gudstjänstförnyelsen hade uppnåtts (figur 3.2). Enligt de anställda hade framgången varit störst när det gäller nattvardsgång som ett element i varje huvudgudstjänst, synliggörande av kyrkoårets särdrag i gudstjänsten och Guds tree-nighet som en hörnsten i gudstjänsten. Målet att inspirera församlingsborna att delta i gudstjänsterna har uppnåtts sämst.

Enligt enkäten *Gallup Ecclesiastica 2007* är finländarna till övervägande del nöjda med hur kyrkan sköter gudstjänsterna. Av alla finländare ansåg 73 procent att kyrkan hade skött uppgiften mycket bra eller ganska bra. Av de arbetsformer som togs upp i enkäten kom gudstjänsterna på femte plats bland de bäst skötta uppgifterna, strax efter de kyrkliga förrättningarna, skötseln av begravningsplatserna och konfirmandundervisningen.

Av samma undersökning framgår att 4 procent av finländarna deltar i gudstjänsten varje vecka. Dessutom uppger 9 procent att de deltar minst en gång i månaden. Merparten av deltagarna är kvinnor. Av kvinnorna är 15 procent aktiva och deltar minst varje månad, av männen bara 9 procent. Drygt en fjärdedel av finländarna (26 procent) uppger sig delta i gudstjänster några gånger per år. De som uppger att de aldrig deltar utgör en växande andel.

Också åldern påverkar aktiviteten i fråga om deltagande. De yngre åldersklasserna besöker gudstjänsterna mera sällan. Gudstjänstaktiviteten börjar stiga först bland personer över 50 år. Det är alltså unga män som deltar minst. Det är beskrivande att bara 4 procent av männen under 34 år deltar i gudstjänster en gång i månaden eller oftare och att 35 procent uppger att de inte alls har deltagit de senaste åren. Också när det gäller intresset för verksamhetsformerna uppgav 66 procent av männen att gudstjänsten intresserar dem lite eller inte alls.

Det bör emellertid observeras att mer än en femtedel av respondenterna (21 procent) uppgav att den avgörande faktorn var att de helt enkelt inte hade kommit sig för att delta. Mer än hälften av

finländarna (52 procent) åberopade oföretagsamhet som en faktor som åtminstone i någon mån hade bidragit till att de inte hade deltagit.

Enligt finländarna förrättas gudstjänsterna på ett högklassigt sätt, men samtidigt är de sammankomster som väcker föga intresse. Människorna förhåller sig alltså till gudstjänsterna på samma sätt som till högkultur i allmänhet. Högkulturella produkter, såsom skönlitteratur och klassisk musik, uppskattas men samtidigt kan människorna uppleva dem som främmande och avlägsna i sitt liv. I Johanna Räsäns undersökning om försöksförsamlingar för gudstjänstförnyelsen (*Jumalanpalvelus minun makuuni*, Kyrkans forskningscentral, Serie B 77, 1996) noterades att många församlingsbor önskade att gudstjänsten skulle ha en starkare förankring i församlingsbornas dagliga liv. Nästan en tredjedel av dem som svarade på enkäten ansåg att också den förnyade gudstjänsten var livsfrånvänd.

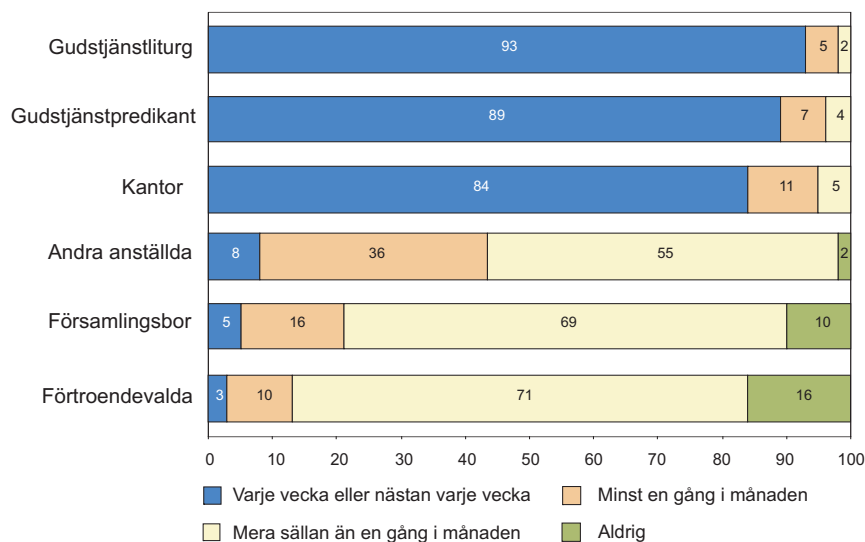
Ett tänkbart sätt att föra gudstjänsten närmare livet är att engagera församlingsborna i genomförandet. Räsäns undersökning visade att församlingsbornas ökade möjligheter att medverka hörde till sådant som upplevdes som mest positivt i den förnyade gudstjänsten. Enligt enkäten från 1995 var utökat samarbete mellan prästerna och församlingsborna det största enskilda förnyelseönskemålet. Den aspekten betonades därför i gudstjänstförnyelsen. Avsikten var att erbjuda allt bättre möjligheter att planera och genomföra församlingens gudstjänstliv utifrån egna utgångspunkter. I motiveringarna i Handbokskommitténs betänkande (1997) konstateras att församlingsbornas medverkan bör vara jämlik och meningsfull och bygga på gemensamt ansvar.

Under redogörelseperioden deltog församlingsborna i planeringen av gudstjänsten minst en gång i månaden eller oftare i var femte församling (21 procent). Att församlingsborna deltog i planeringen en gång i månaden eller oftare var vanligast i Tammerfors stift (31 procent), Esbo stift (30 procent), Lappo stift (30 stift) och Kuopio stift (29 procent). Mest sällsynt var det i Borgå stift (7 procent) och Uleåborgs stift (10 procent). I en majoritet av församlingarna (69 procent) deltog församlingsborna i planeringen av gudstjänsten mera sällan än en gång i månaden.

I var tionde församling deltog församlingsborna aldrig i planeringen av gudstjänsten. Den konstellationen var vanligast i Borgå stift, där ungefär en fjärdedel av församlingarna (23 procent) upp-gav att församlingsborna aldrig deltar i planeringen av gudstjänsterna. Att församlingsborna överhuvud inte deltar i planeringen är ovanligast i S:t Michels stift (4 procent) och Kuopio stift (5 procent).

Församlingsborna läste bibeltexter nästan varje vecka i ungefär hälften av församlingarna (51 procent) och minst en gång i månaden i ungefär en tredjedel (30 procent). Det här förekom åtminstone ibland i alla församlingar. Vanligast var det i Lappo stift och Tammerfors stift, där församlingsbor var textuppläsare varje vecka eller nästan varje vecka i mer än två tredjedelar av församlingarna. Församlingsbornas medverkan var mest sällsynt i Åbo ärkestift och Borgå stift där församlingsborna medverkade mera sällan än en gång i månaden i nästan en tredjedel av församlingarna.

Figur 3.3. Deltagandet i planeringen av gudstjänsterna i församlingarna år 2007 (%).

Nästan lika ofta medverkade församlingsborna med att bära upp kollekten. Av församlingarna uppgav 43 procent att församlingsborna bar upp kollekten varje vecka eller nästan varje vecka. I ungefär en tredjedel av församlingarna (32 procent) förekom detta minst varje månad. Bara en procent av församlingarna uppgav att församlingsborna aldrig bar upp kollekt. Medverkan i uppbärandet av kollekt var vanligast i Kuopio stift och S:t Michels stift, där detta förekom varje vecka eller nästan varje vecka i ungefär två tredjedelar av församlingarna.

Församlingsborna deltog i genomförandet av gudstjänsten också genom att assistera vid nattvarden. Det här förekom varje vecka eller nästan varje vecka i 11 procent av församlingarna och minst varje månad i 18 procent av församlingarna. I nästan en tredjedel av församlingarna (28 procent) förekom detta dock aldrig. Det att församlingsbor assisterade vid nattvarden förekom mest allmänt i Helsingfors stift, Tammerfors stift och Esbo stift. I hälften av församlingarna i vart och ett av dessa stift assisterade församlingsborna minst en gång i månaden eller varje vecka. Assistenten var minst utbredd i Uleåborgs stift, Åbo ärkestift och Borgå stift, där motsvarande siffra var 16 procent när den var som högst.

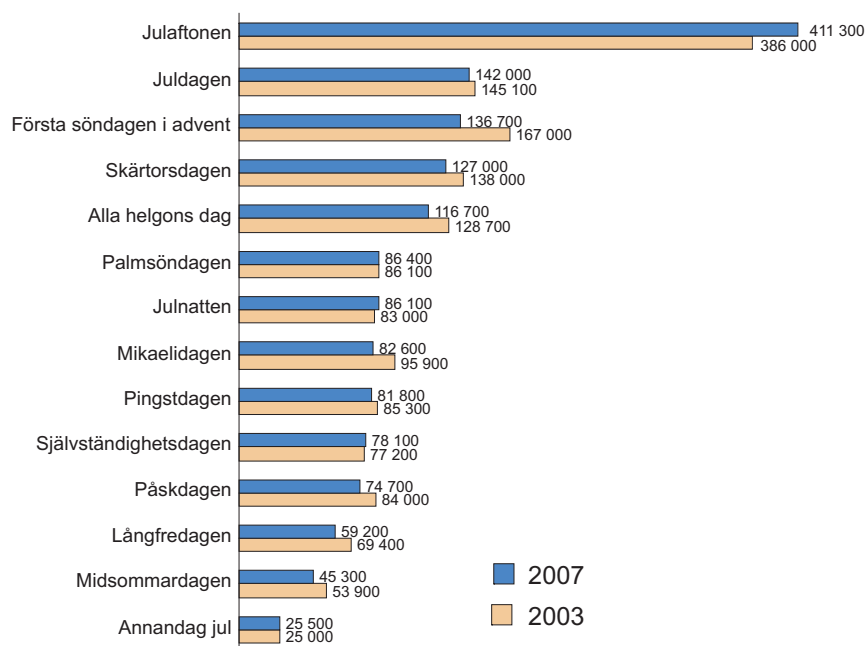
Församlingsborna deltog sällan i läsningen av förböner. Det här inträffade varje vecka eller nästan varje vecka i endast 5 procent av församlingarna och minst varje månad i 17 procent av församlingarna. Däremot uppgav 71 procent av församlingarna att församlingsborna läste förböner mera sällan än så, men i endast 7 procent av församlingarna förekom det här aldrig. Församlingsborna var oftast textläsare i Esbo stift och Helsingfors stift. I båda stiftet förekom detta minst en gång i månaden i ungefär 38 procent av församlingarna.

Kyrkobesök under högtider Under redogörelseåret stärkte julaf-ton sin ställning som årets populäraste tidpunkt för ett kyrkobesök. År 2007 var antalet besökare ungefär 25 300 fler än vid slutet av den förra fyraårsperioden, sammanlagt över 411 000 deltagare. Också i julnattens gudstjänster deltog ungefär 3 000 fler personer än år 2003. Under redogörelseperioden var juldagen den näst populäraste helgdagen för ett gudstjänstbesök.

För flera andra högtider sjönk antalet deltagare något jämfört med den förra redogörelseperioden. Nedgången var brantast för första söndagen i advent, där antalet besökare sjönk med 30 300 personer.

Också antalet gudstjänstbesökare på skärtorsdagen, långfredagen och påskdagen sjönk jämfört med den förra redogörelseperioden. För palmsöndagen kvarstod antalet besökare däremot oförändrat. Skärtorsdagen behöll trots allt sin fjärde plats bland finländarnas populäraste tidpunkter för ett kyrkobesök.

Figur 3.4. Kyrkobesöken under kyrkoårets populära helger åren 2003 och 2007.

Specialgudstjänster I församlingarna firas också andra slags gudstjänster än huvudgudstjänster. Andra än huvudgudstjänsterna statistikförs som specialgudstjänster. Under de senaste decennierna har det uppkommit ett flertal nya slags gudstjänster. I dagens läge inrymmer specialgudstjänsterna en mångfasetterad grupp av olika slags gudstjänster, såsom skolgudstjänster, baby-

gudstjänster och Tomasmässor. År 2007 ordnades mer än 24 000 special gudstjänster, vilket utgör drygt hälften av antalet huvudgudstjänster. Det totala antalet specialgudstjänster förändrades inte i förhållande till den förra redogörelseperioden. Däremot har specialgudstjänsterna fått en mångsidigare karaktär och vunnit terräng i nya församlingar. Antalet deltagare har varit ungefär detsamma i cirka tio års tid. År 2007 hade specialgudstjänsterna sammanlagt cirka 2,8 miljoner besökare.

Figur 3.5. Specialgudstjänster år 2007 (% av församlingarna).

Skol- och läroanstaltsgudstjänster hör till de vanligaste specialgudstjänsterna. Sådana ordnades i 98 procent av församlingarna. I Kuopio stift, Lappo stift, S:t Michels stift och Helsingfors stift ord-

nades de i alla församlingar. Det är också mycket vanligt med familjemässor, som ordnades i 97 procent av församlingarna. Familjemässorna blev betydligt vanligare under redogörelseperioden. Under den förra redogörelseperioden uppgavs det att familjemässor hade ordnats i 79 procent av församlingarna. I 88 procent av församlingarna ordnades gudstjänster och kyrkostunder för barn samt välsignelse av förstaklassare inför skolstarten. Dessutom ordnades även ungdomsgudstjänster (45 procent av församlingarna), babygudstjänster (41 procent av församlingarna) och knattemäsor (21 procent av församlingarna). Över lag fanns det ett mycket bra utbud av gudstjänster för familjer och barn.

Däremot har det funnits färre typer av mässor som skulle tilltala unga och unga vuxna. Metallmässor och popmässor är exempel på nya typer av mässor för denna åldersgrupp som infördes under redogörelseperioden. Det handlar om mässor där man i hög grad använder sig av uttryckssätt och musikaliska ingredienser från rock- och popmusiken. Den första metallmässan ordnades i Tempelplatsens kyrka i Helsingfors år 2006. Med undantag för Uleåborgs stift, S:t Michels stift och Borgå stift har man efter det ordnat metallmässor i alla stift i Finland, i sammanlagt nio församlingar (2 procent). I sex församlingar har man också ordnat popmässor.

Veckomässorna har blivit vanligare i och med den nya *Gudstjänstboken*. En veckomässa är en vardagsgudstjänst som kan firas under enklare och anspråkslösare former än söndagens huvudmässa. Den har en öppen struktur där det finns rum för till exempel tystnad, meditation eller bön. Veckomässor ordnades i 55 procent av församlingarna (47 procent år 2003). De hade blivit speciellt vanliga i städerna, eftersom de redan ordnades i 68 procent av stadsförsamlingarna (58 procent år 2003). I Helsingfors stift ordnades veckomässor i 79 procent av församlingarna.

Specialgudstjänster ordnas också genom att vissa specialgrupper bjuds in. Sedan hösten 2004 har det regelbundet ordnats regnbågsmässor i Helsingfors. Det handlar om en specialmässa till vilken har inbjudits personer som företräder en sexuell minoritet eller en könsminoritet och deras närstående. Mässan är likväl öppen för alla. Den första regnbågsgudstjänsten (vesper) ordnades i Helsingfors år 1999 på församlingsbornas begäran. Regnbågsmässan

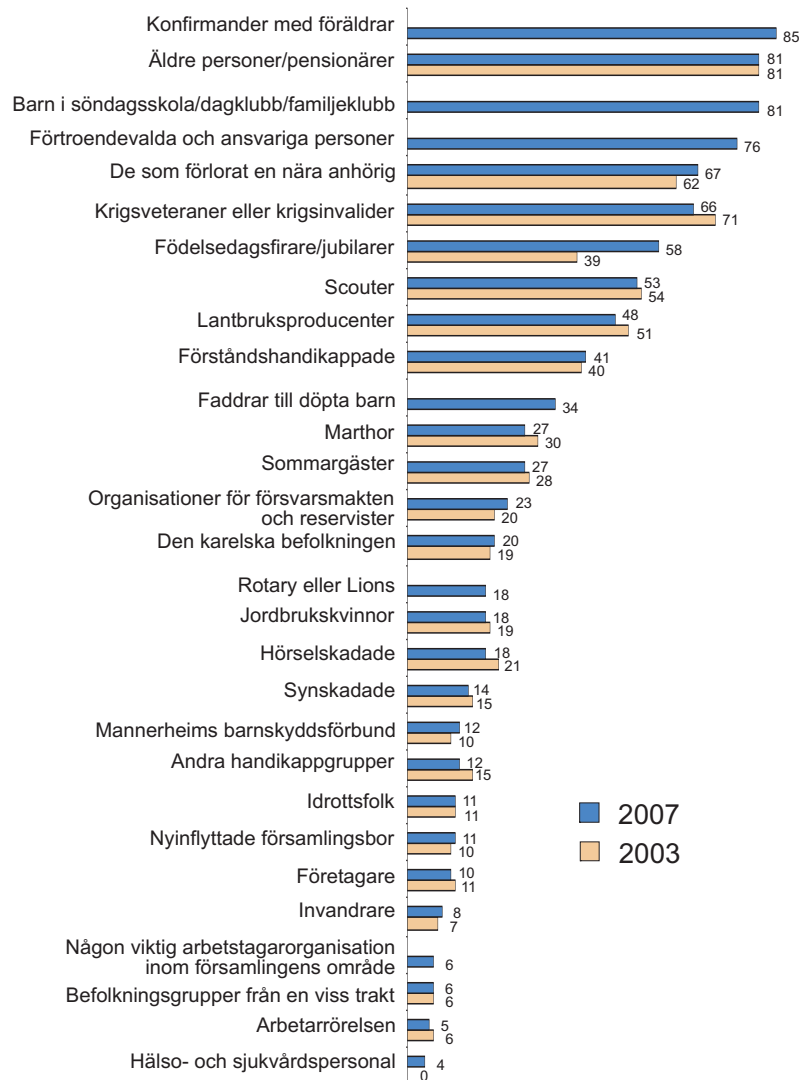
beviljades nattvardstillstånd år 2003. Den firas en lördagskväll en gång i månaden. Ett mål med regnbågsmässan är att sänka tröskeln för deltagande i annan församlingsverksamhet för dem som hör till en sexuell minoritet eller könsminoritet. År 2007 firades regnbågsmässor i tre församlingar i Åbo stift, Kuopio stift och Helsingfors stift.

Specialgrupper kan också kallas till huvudgudstjänsterna. Under redogörelseperioden blev det en aning vanligare med gudstjänster för inbjudna. De vanligaste grupperna av inbjudna bestod av konfirmander och deras föräldrar, äldre personer eller pensionärer samt söndagsskolelever, dagklubbssbarn eller deltagare i familjeklubbar och deras familjer. Dessa grupper inbjöds i mer än 80 procent av församlingarna. Det var också mycket vanligt med gudstjänster för inbjudna som hade förlorat en nära anhörig (67 procent) och för inbjudna krigsveteraner (66 procent). Mera sällan inbjöds exempelvis personer som flyttat till församlingen (11 procent), företagare (10 procent), medlemmar i betydelsefulla arbetsgemenskaper inom församlingens område (6 procent), grupper uppvuxna i en viss trakt (6 procent) och företrädare för arbetarrörelsen (5 procent).

Det förekom stora skillnader mellan stiftet i fråga om inbjudningsaktiviteten. För ganska många grupper hörde Tammerfors stift och Esbo stift till de aktivaste när det gällde att ordna gudstjänster för inbjudna. Exempelvis i Esbo stift ordnades gudstjänster för inbjudna nyinflyttade församlingsbor i 38 procent av församlingarna, vilket avvek betydligt från landets medelvärde (11 procent). Också när det gäller personer uppvuxna i vissa regioner och invandrare var församlingarna i Esbo stift de aktivaste med att ordna gudstjänster för inbjudna. I Borgå stift var aktiviteten lägst när det gäller att ordna gudstjänster för inbjudna.

I och med gudstjänstförnyelsen används benämningen traditions-gudstjänster för mässor som förrättas enligt 1968 års handbok och äldre handböcker. Sådana ordnades i genomsnitt i var fjärde församling (25 procent), mest i Uleåborgs stift och S:t Michels stift, där mer än en tredjedel av församlingarna uppgav sig ha ordnat traditions-gudstjänster. De ordnades i minst omfattning i Borgå stift, endast i två församlingar (3 procent).

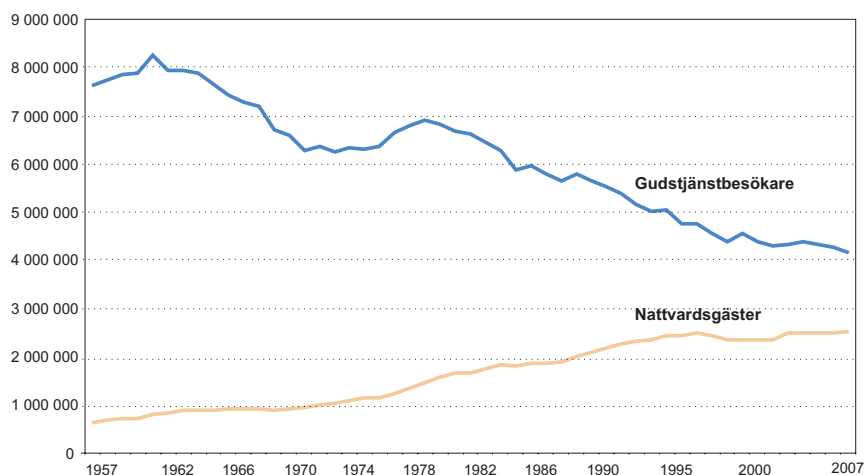
Figur 3.6. Gudstjänster för inbjudna åren 2003 och 2007 (% av församlingarna).

Nattvardsbesök Antalet nattvardsgångar ökade något under redogörelseperioden. År 2007 ordnades mer än 45 500 nattvards-gångar, vilket innebär en ökning på 5 procent (43 000 nattvards-gångar år 2003). Även antalet deltagare ökade från år 2003 till drygt 2,5 miljoner (en ökning med cirka 1,3 procent). Ökningen var störst i Borgå stift, med 10 procent. Antalet deltagare minskade däremot i Uleåborgs stift, Kuopio stift och Helsingfors stift.

Förändringen vittnar om en förändring i gudstjänstkulturen som pågått länge och där avsikten har varit att betona nattvardens betydelse i gudstjänsten som helhet. Strävan är att dela ut nattvard vid varje huvudgudstjänst på söndagarna. Utan nedgången i antalet besökare vid huvudgudstjänsterna skulle ökningen av antalet nattvardsgäster synas ännu tydligare (figur 3.7).

Figur 3.7. Antalet huvudgudstjänstbesök och nattwardsbesök åren 1957–2007.

Vägkyrkor och turistkapell Idén till vägkyrkan kommer från Tyskland, därifrån den har spridits till Skandinavien och Estland. Vägkyrkorna är belägna i närheten av huvudvägarna, och därför är det lätt att ta sig till dem för att vila en liten stund. Vägen till dem visas med ett trafikmärke, som togs i bruk år 1994. År 2007 ingick 267 kyrkor i vägkyrkokedjan. Vägkyrkorna har i regel öppet klockan 11 till 16. En del av dem är sevärdhetskyrkor, som kan finnas längre bort från huvudlederna. I likhet med andra sevärdheter har de markerats med ett öglekors. På riksplanet samordnas vägkyrkornas verksamhet av Kyrktjänst (Kirkkopalvelut).

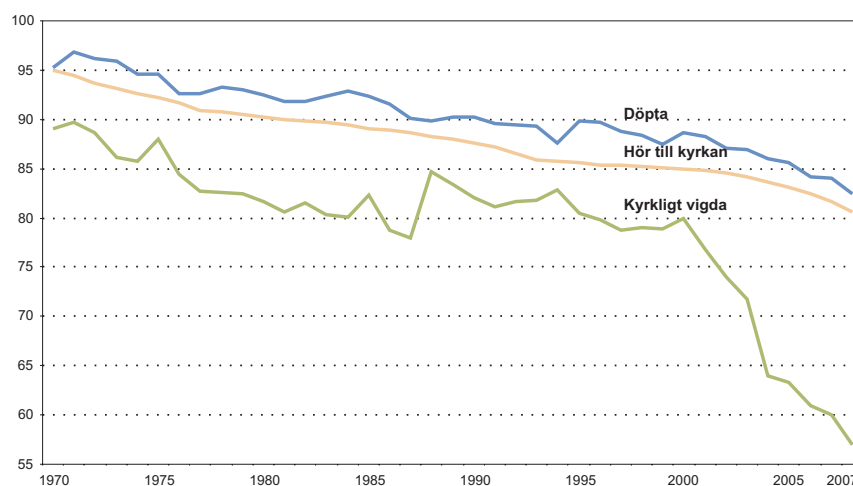
För resenärer finns turistkapell i Lappland: vid Saariselkä (Sankt Paulus kapell), vid Levi (Mariakapellet), vid Ylläs (Sankt

Lars kapell) och vid Pyhätunturi (Norrskenskapellet). Vid Tahko öppnades ett fjällkapell i november 2005. Den finska församlingen i Nilsjä har hyrt kapellet av underhållningscentret Tahko-Spa. Kapellet används ekumeniskt. Turistkapell har byggts från och med 1990-talet och i dem ordnas gudstjänster, andaktsstunder, konserter och kyrkliga förrättningar. För resenärerna finns det också turistpräster, som för själavårdssamtal enligt överenskomelse.

3.3. Kyrkliga förrättningar

År 2007 förrättades sammanlagt 113 800 dop, kyrkliga vigslar och jordfästningar, och i dem deltog sammanlagt cirka 4,0 miljoner personer. Antalet förrättningar har kvarstått praktiskt taget oförändrat (113 000 år 2003) liksom antalet deltagare (−0,4 procent).

Figur 3.8. Den procentuella andelen personer som hör till kyrkan, som döpts eller vigts åren 1970–2007.

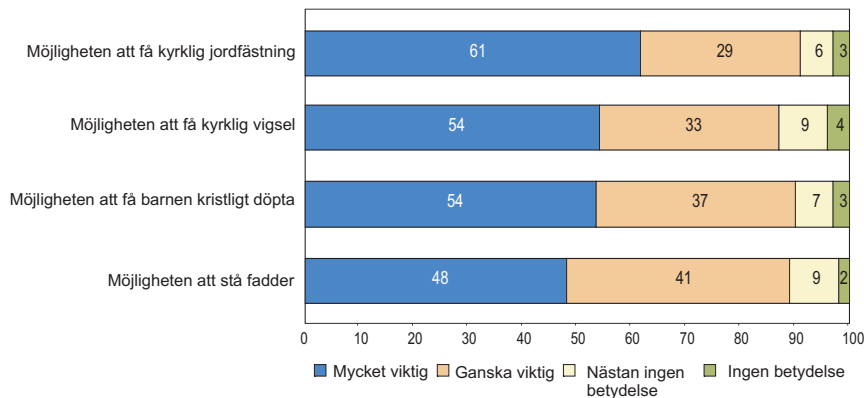

De kyrkliga förrättningarna kan förväntas bli mindre allmänna i och med att den andel av befolkningen som hör till kyrkan minskar. Förändringen har emellertid inte varit likadan för alla kyrkliga

förrättningar. Nedgången i andelen döpta följer i mycket hög grad förändringen av den andel som hör till kyrkan. När föräldrarna inte hör till kyrkan minskar också andelen döpta. Andelen kyrkligt vigda har däremot minskat drastiskt efter millennieskiftet. Minskningsningen har varit obetydlig när det gäller jordfästningar.

Enligt enkätundersökningar anser även församlingsborna att de kyrkliga förrättningarna är mycket viktiga arbetsformer för kyrkan. För ungefär 90 procent av de finländare som hör till kyrkan är möjligheten att få barnen kristligt döpta, möjligheten att stå fadder och möjligheten att få kristlig jordfästning antingen mycket viktiga eller ganska viktiga orsaker till kyrktillhörigheten (figur 3.9). Även möjligheten att vigas kyrkligt är en mycket viktig eller ganska viktig orsak för 87 procent av de finländare som hör till kyrkan. Endast skötseln av begravningsplatserna och bevarandet av de kyrkliga helgdagarnas kristna tradition når upp till samma nivå som de kyrkliga förrättningarna i viktighetsordning bland grunderna för medlemskap i kyrkan.

Figur 3.9. De kyrkliga förrättningarnas betydelse som orsaker till kyrktillhörigheten. Gallup Ecclesiastica 2007, N=793 (%).

Också när finländarna ombeds bedöma hur kyrkan har skött sina uppgifter får skötseln av de kyrkliga förrättningarna det överlägset bästa betyget. Enligt enkäten *Gallup Ecclesiastica 2007* ansåg 90 procent av finländarna att kyrkan hade skött de kyrkliga vigslarna

antingen mycket bra eller ganska bra. Hälften av dem ansåg att kyrkan hade skött uppgiften mycket bra och bara en procent av respondenterna ansåg att kyrkan hade skött uppgiften dåligt. Också när det gäller dop och jordfästningar ansåg 89 procent av finländarna att kyrkan hade skött uppgifterna mycket bra eller ganska bra. Endast en procent ansåg att kyrkan hade skött uppgifterna dåligt.

Dop De döptas andel av de födda år 2008 var 84 procent (87 procent år 2003). Det ordnades 48 800 dopförrättningar och i dem deltog nästan 1 miljon personer. År 2007 döptes sammanlagt 49 300 personer, av vilka ungefär 1 000 var vuxna och ungefär 1 100 unga som döptes i samband med skriftskolan. Ungefär två tredjedelar av dopen förrättades i hemmet. Vid hemmadopen var i genomsnitt 18 personer närvarande och vid dop i församlingens utrymmen 24. Vid samtliga dop var i genomsnitt 20 personer närvarande.

Bland medlemmarna i kyrkan var möjligheten att få barnen kristligt döpta den näst viktigaste orsaken att höra till kyrkan. Det framgår av enkäten *Gallup Ecclesiastica 2007*. Av respondenterna ansåg 54 procent (53 procent år 2003) att möjligheten var en mycket viktig orsak att höra till kyrkan (figur 3.9).

Vigsel År 2007 ingick kyrkans medlemmar sammanlagt 26 900 äktenskap av vilka 17 600 var kyrkliga vigslar. Av de par där åtminstone den ena av de blivande makarna hörde till den lutherska kyrkan blev 66 procent kyrkligt vigda. Bland alla ingångna äktenskap var andelen kyrkliga vigslar 60 procent (68 procent år 2003). Kyrkliga vigslar förekom mest allmänt i Lappo stift (74 procent) och Uleåborgs stift (72 procent) och minst allmänt i Helsingfors stift (58 procent).

Av de par där minst den ena av de blivande makarna var medlem i den lutherska kyrkan blev 9 200, d.v.s. 34 procent borgerligt vigda. Det förrättades 800 kyrkliga välsignelser av borgerliga vigslar. Sammanlagt 11 200 äktenskap upplöstes för medlemmarna i kyrkan.

Det ordnades 17 700 kyrkliga vigselförrättningar och i dem deltog sammanlagt 1,2 miljoner personer. Det genomsnittliga antalet deltagare per förrättning var 66 personer.

Enligt enkäten *Gallup Ecclesiastica 2007* var möjligheten att få kyrklig vigsel den sjätte viktigaste orsaken för kyrkans medlem-

mar att höra till kyrkan. Av dem ansåg 54 procent att möjligheten var en mycket viktig orsak (figur 3.9). Denna andel hade ökat en aning från år 2003 då andelen var 49 procent.

I november 2007 deltog prästerna i genomsnitt i en tredjedel av bröllopsfesterna (33 procent). Deltagandet sjönk en aning, eftersom motsvarande siffra för år 2003 var 45 procent. Prästerna höll anföranden vid mindre än hälften av bröllopsfesterna (40 procent).

Andelen kyrkliga vigslar har minskat i synnerhet när det gäller första äktenskapet och andra äktenskapet (se tabell 3.2). För både män och kvinnor sjönk andelen bland alla ingångna äktenskap med cirka 7 procentenheter under redogörelseperioden.

En tänkbar orsak till nedgången för de kyrkliga vigslarna är att magistraternas service har förbättrats när det gäller borgerliga vigslar. Vigsselförrättningar ordnas inte längre enbart vid magistraterna under tjänstetid, utan de kan också mot betalning förrättas någon annanstans och vid någon annan tidpunkt enligt parets önskemål. Det kan antas att den publicitet som stora bröllop fått har skapat en föreställning om att en enkel vigsselförrättning kan ordnas bara vid magistraten, trots att detsamma är möjligt också i samband med kyrkliga vigslar.

Tabell 3.2. Andelen kyrkliga vigslar av alla ingångna äktenskap åren 2003 och 2007. Statistikcentralen.

	2003		2007	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
1:a äktenskapet	70 %	71 %	62 %	64 %
2:a äktenskapet	53 %	55 %	46 %	48 %
3:e äktenskapet	42 %	39 %	39 %	38 %

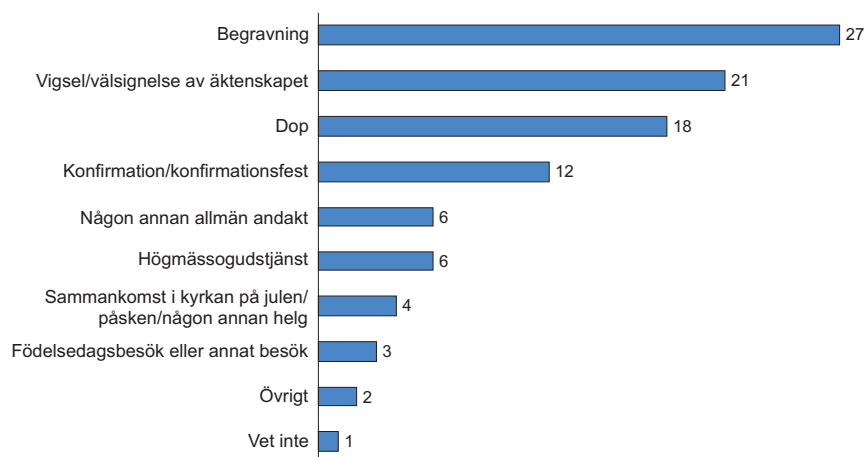
Jordfästning Det förrättades 47 300 kyrkliga jordfästningar och i dem deltog 1,9 miljoner personer år 2007. Under året avled sammanlagt 49 100 personer. Genom att jämföra de två statistikerna kan man sluta sig till att cirka 96 procent av de avlidna fick en kristlig jordfästning. (Procenttalet är dock inte riktigt exakt, eftersom en del av dem som jordfästes år 2007 hade avlidit redan året innan och eftersom en del av dem som avled i slutet av år 2007 jordfästes först efter årsskiftet.) År 2003 var procenttalet 98. Andelen kyrkligt jordfästa minskade alltså något.

Enligt enkäten *Gallup Ecclesiastica 2007* var möjligheten att få kyrklig jordfästning den tredje viktigaste orsaken för kyrkans medlemmar att höra till den lutherska kyrkan. Av dem ansåg 61 procent att denna möjlighet var en mycket viktig orsak att höra till kyrkan (figur 3.9). Denna andel ökade en aning från år 2003 då den var 57 procent.

Möten med präster Enligt en enkät som Kyrkans forskningscentral genomförde via Taloustutkimus i oktober 2006 hade merparten av finländarna haft kontakt med en präst i någon ämbetsuppgift under de två föregående åren. Mer än hälften av finländarna (56 procent) sade att de under tiden januari–september 2006 hade deltagit i ett eller flera evenemang där en präst utförde ämbetsuppgifter. Dessutom hade 19 procent deltagit i evenemang av det slaget under det föregående året. Endast var fjärde finländare hade inte mött någon präst under en tid av knappt två år. Också av dem som inte hörde till kyrkan uppgav nästan två av tre (61 procent) att de hade mött en präst i ämbetsuppgifter under två senaste åren.

Mötena med en präst inföll överlägset mest i samband med kyrkliga förrättningar. För dem som hade mött en präst under de knappt två åren före insamlingen av materialet gällde mötena i fyra fall av fem (78 procent) en kyrklig förrättning. Oftast handlade det om begravning, vigsel eller kyrklig välsignelse av äktenskap.

Figur 3.10. Situationer där finländarna senast har mött en präst i ämbetsuppgifter. Prästundersökning av Taloustutkimus, N=755 (%).

Barnfamiljer hade oftast kontakt med prästen. Av dem hade 65 procent mött en präst i ämbetsuppgifter under det senaste året. De som var bosatta i norra Finland mötte oftast en präst, mest sällan de som var bosatta i Nyland.

De finländare som intervjuades fick bedöma den präst de mött och själva evenemanget ur olika infallsvinklar. På det hela taget fick prästerna goda bedömningar av finländarna. Mer än hälften av informanterna gav prästen berömligt vitsord (9 eller 10) för uppträdande, otvungen stämning under evenemanget och beaktande av deltagarna. Av finländarna gav 85 procent minst vitsordet 8 på dessa punkter. Beroende på frågan gav bara 2–6 procent av de intervjuade vitsordet svagt (4) eller försvarligt (5 eller 6). Också de som inte hörde till kyrkan gav positiva omdömen om prästens agerande och den otvungna stämningen under evenemanget. När det gäller otvungen stämning under evenemanget gav nästan fyra av fem (78 procent) av dem som inte hörde till kyrkan minst vitsordet 8 (86 procent av dem som hörde till kyrkan).

Även intressant innehåll i budskapet fick till övervägande del en positiv bedömning. Fyrtio procent av respondenterna gav innehållet ett berömligt vitsord. Nästan tre av fyra respondenter (71 procent) gav minst vitsordet 8. Äldre personer bedömde innehållet som intressantare och prästens uppträdande i positivare ordalag än yngre personer.

Enligt respondenterna var stämningen mest otvungen på begravningar, födelsedagsbesök och andra besök. Evenemang i kyrkan på helger bedömdes som de klart minst otvungna. Nästan två av tre (61 procent) gav den otvungna stämningen på begravningar ett berömligt vitsord. För evenemang i kyrka på helger var andelen bara drygt en tredjedel (37 procent). Också budskapet bedömdes som minst intressant i samband med evenemang av det sistnämnda slaget. Även när det gäller konfirmationsevenemang fick budskapets inslag av intressant innehåll ett sämre vitsord än i genomsnitt. Andakter och begravningar ansågs erbjuda budskap med ett intressantare innehåll än i genomsnitt. Prästens uppträdande fick bäst betyg när det gällde födelsedagsbesök och andra besök och sämst när det gällde dagsgudstjänster.

Personligt bekanta eller annars kända präster fick speciellt goda bedömningar av finländarna. En främmande präst från en annan

församling bedömdes mest kritiskt. En bekant präst ansågs uppmärksamma deltagarna speciellt bra och på det hela taget skapa en otvungen stämning.

Förrättningssamtal Förrättningssamtal i samband med kyrkliga förrättningar har blivit vanligare allt sedan 1980-talet. I den nya boken *Kyrkliga förrättningar* uppmuntras också till att ordna förrättningssamtal. Enligt uppgifter från församlingarna var de kyrkliga förrättningarna i november 2007 nästan alltid förenade med förrättningssamtal.

Bara vid mindre än en procent av dopen fördes inget separat förrättningssamtal i anslutning till dopförrättningen. Samtalet ordnades i barnets hem före dopförrättningen i ungefär två tredjedelar av förrättningarna. I ungefär en fjärdedel av dopen (23 procent) fördes förrättningssamtalet i församlingens utrymmen före dopförrättningen. I 27 procent av förrättningarna fördes samtalen per telefon före dopförrättningen.

Förrättningssamtal fördes nästan utan undantag i samband med vigslar och välsignelse av äktenskap (inget samtal i mindre än en procent av förrättningarna). Förrättningssamtalen fördes oftast i församlingens utrymmen (79 procent) före vigseln eller välsignelsen. I ungefär en fjärdedel av förrättningarna fördes samtalet per telefon (25 procent) eller hemma hos paret (23 procent).

I samband med jordfästningarna i november 2007 fördes ett separat förrättningssamtal i samtliga fall utom ett. Oftast fördes samtalet i församlingens utrymmen före jordfästningen (50 procent av jordfästningarna). Förrättningssamtalen fördes också väldigt ofta hemma hos de anhöriga (44 procent av jordfästningarna). I ungefär en femtedel av jordfästningarna (22 procent) fördes förrättningssamtalet per telefon före förrättningen.

Samtal efter de kyrkliga förrättningarna förekom oftast vid jordfästningar och vigslar. Ungefär var tionde jordfästning var förenad med samtal efter förrättningen (11 procent år 2003). Sju procent av vigslarna var förenade med samtal efter förrättningen (10 procent år 2003). I 5 procent av dopförrättningarna fördes samtal efter dopet (4 procent år 2003).

3.4. Övrig församlingsverksamhet

I församlingarna har det av tradition funnits ett flertal former för samlande verksamhet, såsom musikevenemang, läsmöten, möten, andakter och regionala och rikstäckande evenemang. Kyrkospel har vunnit terräng under de senaste årtiondena. Verksamhet speciellt för unga vuxna är en ny arbetsform som har initierats i församlingarna.

Utöver gudstjänster ordnades det i församlingarna cirka 96 000 andra sammankomster för allmänheten år 2007. I dem deltog sammanlagt 5,6 miljoner personer. Både antalet evenemang och antalet deltagare sjönk. År 2003 ordnades det 104 300 (–8 procent) liknande sammankomster och i dem deltog 6,4 miljoner personer (–13 procent). Med undantag för musikevenemangen sjönk antalet evenemang och antalet deltagare (se tabell 3.3). År 2007 deltog 2,5 procent av medelfolkmängden i församlingssammankomster varje vecka (2,8 procent år 2003).

Utöver de ovan nämnda traditionella verksamhetsformerna samlades olika grupper regelbundet i församlingarna, sammanlagt 3 900 grupper. Av dem var 2 000 bibel- och bönekretsar med totalt cirka 17 500 medlemmar. Det fanns 770 olika slags samtalsgrupper med cirka 7 400 medlemmar. Det fanns 1 100 övriga grupper inom vuxenarbetet och i dem 15 200 medlemmar. I de grupper som samlades regelbundet deltog sammanlagt cirka 40 200 medlemmar och 3 400 frivilliga ledare.

År 2007 ordnade 54 procent av församlingarna Sanan ja rukouksen illat (Ordets och bönens kväll), 29 procent evangelisationsevenemang och 19 procent retreatar. Av dem vann Sanan ja rukouksen illat och retreatarna terräng i någon mån (motsvarande siffror år 2003 var 53 procent och 17 procent). Antalet församlingar som ordnade Alpha-kurser (som tar fasta på innehållet i den kristna tron) hade ökat så att de utgjorde 17 procent av församlingarna (9 procent år 2003). Däremot hade evangelisationsevenemangen förlorat terräng i församlingarna (34 procent år 2003). Kvinnodagar eller kvällssamlingar för kvinnor ordnades i 49 procent av församlingarna och dagar eller kvällssamlingar för män ordnades i 37 procent av församlingarna.

Antalet retreatter ökade tydligt under redogörelseperioden. Församlingarna ordnade cirka 260 retreatter år 2007 (170 år 2003) och i dem deltog sammanlagt nästan 3 400 personer (mer än 2 400 år 2003). Andlig vägledning och stöd för andlig tillväxt ingår i själavården erbjöds i varierande grad inte bara till församlingsborna utan också till de kyrkligt anställda.

Tabell 3.3. Deltagandet i övriga församlingssammankomster åren 2003 och 2007.

	2003		2007		Förändring 2003-2007 (%)	
	Samman- komster	Deltagare	Samman- komster	Deltagare	Samman- komster	Deltagare
Musikevenemang	13 571	1 898 385	15 012	2 010 833	10,6	5,9
Bibelundervisning	4 246	140 700	3 698	102 027	-12,9	-27,5
Läsmöten	3 681	81 369	3 110	64 189	-15,5	-21,1
Möten	16 022	1 034 491	11 766	688 242	-26,6	-33,5
Andakter	41 684	985 507	38 534	848 036	-7,6	-13,9
Regionala och riks- täckande evenemang	1 071	832 067	886	600 681	-19,1	-27,8
Övriga sammankomster	24 068	1 431 113	23 048	1 251 128	-4,2	-12,6
Alla	104 343	6 403 632	96 054	5 565 136	-7,9	-13,1

Bönestunder Välsignelse av hem är en bönestund där man ber för hemmet och familjen och om välsignelse för dem. Välsignelse av hem har förrättats allt sedan år 1984. Den kan också förrättas av en lekman. I november 2007 förrättade prästerna cirka 250 välsignelser av hem och i dem deltog nästan 4 700 personer, i genomsnitt 18 personer per hem.

I den tredje delen i den nya boken *Kyrkliga förrättningar* presenteras formulär även för några nya förrättningar under rubriken andakter, exempelvis välsignelse av sådden, tacksägelse för skörden, öppning av terminen vid en skola eller läroanstalt, välsignelse av skola eller läroinrättning, välsignelse av vårdinrättning samt välsignelse av industrianläggning, kontorslokal eller annan arbetsplats.

Enligt uppgifter från församlingarna hörde förrättningarna vid terminens början i skolor eller läroinrättningar till de vanligaste förrättningarna. Sådana hade ordnats i 57 procent av församlin-

garna, oftast i Uleåborgs stift (76 procent) och minst i Borgå stift (26 procent).

Mycket vanliga var också välsignelse av sådden (51 procent av församlingarna) och tacksägelse för skörden (46 procent av församlingarna). Välsignelse av sådden förrättades mest allmänt i Kuopio stift (82 procent av församlingarna) och minst i Borgå stift (3 procent av församlingarna).

Välsignelser av olika slags läroinrättningar, vårdinrättningar, industrianläggningar och andra arbetsplatser förrättades däremot betydligt mera sällan än de föregående förrättningarna. Välsignelser av vårdinrättningar ordnades i 17 procent av församlingarna. Välsignelser av industrianläggningar, kontorslokaler och andra arbetsplatser ordnades i 15 procent av församlingarna. Välsignelser av skolor och läroinrättningar ordnades i 13 procent av församlingarna. Sådana ordnades framför allt i Kuopio stift och minst i Borgå stift.

Kyrkospel I kyrkospel samt vandringer och tablåer med anknytning till kyrkoåret gestaltas evangeliernas berättelser med dramatiska medel. Kyrkospel, tablåer och vandringer blev något allmännare under redogörelseperioden. Sådana ordnades i både lands- och stadsförsamlingar. År 2007 ordnades advents- och julvandringar i 17 procent av församlingarna (14 procent år 2003) och påskvandringar och påsktablåer i 33 procent (32 procent år 2003). Andra kyrkospel framfördes i 17 procent av församlingarna (16 procent år 2003). I påskvandringarna deltog sammanlagt 88 000 personer, i advents- och julvandringarna 44 000 och i övriga kyrkospel 55 000 personer.

Ett flertal utställningar ordnades i anslutning till jubileumsåret år 2005 då kyrkan i Finland fyllde 850 år. Öppningsskådespelet *Valon kantaja (Ljusets bärare)* framfördes kring Åbo domkyrka i mars. Skådespelet *Isän rakkaat* framfördes i Hankasalmi i mars. Med anledning av 700-årsjubileet för Reså kyrka framfördes skådespelet *Kukkarokivi* i mars–april. I Nousis framfördes teaterspycket *Kauhea murhamies Lalli* i juni–juli. Också vid Drumsö kyrka framfördes ett *Lalli*-skådespel i november.

Det svenskspråkiga påskdramat *Maria Magdalena* framfördes sammanlagt 68 gånger för mer än 11 000 åskådare åren

2006–2007. Margareta Skantze stod för manuskriptet och Johan Fagerudd var regissör. Till en början motsatte vissa församlingar sig föreställningen, och den väckte diskussion och stort intresse. Dramat framfördes även i Sverige, Danmark, Estland och Ryssland. Föreställningen tilldelades ett svenska kulturpris år 2007.

- » Finländarna uppskattar den gudstjänst som den evangelisk-lutherska kyrkan förrättar men tycker inte den är intressant. Deltagandet i huvudgudstjänsterna har länge visat en sjunkande trend. Den förnyade gudstjänsten kan trots allt på olika sätt föras närmare församlingsbornas liv. Den kan genomföras genom att man på ett aktivare sätt engagerar församlingsborna och genom att mässor riktas till olika typer av människor. Det gäller att frimodigare bjuda in människorna till gudstjänsterna.
- » Antalet deltagare på kyrkliga helgdagar har sjunkit under redogörelseperioden. Det vittnar om att traditionella kristna seder och bruk och den kristna traditionen tunnats ut en längre tid. Kyrkoåret som anknyter till kalenderåret appellerar inte längre till människorna i samma utsträckning som i en cyklisk kultur som baserar sig på jordbruk. Behovet av att lösgöra sig från vardagsrutinerna och stressen genom att ta del av upplevelsebaserade händelser har dock inte försvunnit. Genom att satsa på kyrkoårets fester kan även församlingarna förmedla mening i livet utöver vardagen.
- » Merparten av finländarna deltar endast sporadiskt i gudstjänster. Gudstjänsterna på de största helgdagarna under kyrkoåret och konfirmationsgudstjänsterna bör förrättas så att de deltagare som eventuellt har mycket svaga band till församlingen uppmärksammas.
- » Också andra evenemang i församlingens regi har förlorat deltagare. I dagens läge konkurrerar så många aktiviteter om människornas fritid att deltagande i församlingens verksamhet kräver ett allt större andligt engagemang. Församlingens verksamhetsformer kan trots allt vidareutvecklas och förnyas. I annat fall blir följden en växande kulturell klyfta mellan de aktiva församlingsborna och de övriga finländarna.
- » De kyrkliga förrättningarna är viktiga för finländarna, som uppskattar dem. De har länge hört till de viktigaste grunderna för medlemskapet i kyrkan. Via dem får kyrkan kontakt med en stor del av finländarna, också med de passiva kyrkobesökarna. I bästa fall möjliggör förrättningarna fruktbar och ömsesidig interaktion. Kontakterna efter förrättningarna bör utökas.

4. Musik och kultur

- År 2007 ordnade församlingarna 15 000 musikevenemang som lockade mer än 2 miljoner åhörare. Under redogörelseperioden ökade antalet musikevenemang med 10 procent och antalet deltagare med 5 procent.
- År 2007 samlades mer än 2 900 musikgrupper i församlingarna och de lockade 43 700 frivilliga musikutövare. I 9 procent av församlingarna medverkade körer och musikgrupper i gudstjänsten varje vecka och i 60 procent av församlingarna åtminstone en gång i månaden.
- Kyrkan i Finland 850 år var den viktigaste händelsen inom den kulturella verksamheten under redogörelseperioden. Jubileumsåret firades år 2005. Kyrkans historia i Finland firades ekumeniskt och på många olika sätt. Det klart populäraste evenemanget var Hemkyrkans vecka, som ordnades i två tredjedelar av församlingarna.
- Under redogörelseperioden firades det finländska kristna kulturarvet också på många andra sätt. År 2004 firades 200-årsjubileet med anledning av nationalskalden Johan Ludvig Runebergs födelse. År 2005 firades den finskspråkiga psalmbokens 400-årsjubileum. Åren 2006 och 2007 firades också 20-årsjubileet av den reviderade psalmboken. År 2007 var Mikael Agricolas jubileumsår, då det hade gått 450 år sedan Agricola avled.

4.1. Musikverksamhet

Kyrkans musikverksamhet består av många olika verksamhetsområden. Den musikaliska fritidsverksamheten omfattar körer och instrumentalgrupper. Kyrkoåret är också förenat med många former av konsertverksamhet.

Musikverksamhet i församlingarna Antalet musikevenemang och antalet deltagare i dem ökade under redogörelseperioden: antalet evenemang ökade med 11 procent och antalet deltagare med 6 procent. År 2007 ordnade församlingarna sammanlagt 15 000 musikevenemang (13 600 år 2003), som lockade mer än 2 miljoner åhörare (1,9 miljoner år 2003).

Tabell 4.1. Antalet musikevenemang i församlingarna och antalet deltagare i dem stiftsvis år 2007.

Stift	Antalet musik-evenemang	Förändring 2003-2007 (%)	Antalet deltagare	Förändring 2003-2007 (%)
Åbo	1 644	-3	229 232	1
Tammerfors	1 954	10	272 907	5
Uleåborg	2 178	2	268 191	4
S:t Michel	1 572	9	192 995	-6
Borgå	1 223	16	139 947	9
Kuopio	1 660	23	209 074	6
Lappo	1 506	10	215 900	14
Helsingfors	2 361	20	375 320	15
Esbo	914	-	125 267	-
Hela kyrkan	15 012	11	2 010 833	6

Flest musikevenemang ordnades i Helsingfors stift, nästan 2 400 evenemang som lockade 380 000 åhörare. Antalet evenemang ökade mest i Kuopio stift. Antalet deltagare ökade däremot mest i Lappo stift.

År 2007 samlades mer än 2 900 musikgrupper i församlingarna, vilket är över 100 (4 procent) fler än år 2003. Under redogörelseperioden minskade däremot antalet medlemmar i musikgrupperna med knappt en procent. År 2007 samlade musikgrupperna i församlingarna 43 700 musikutövare (över 44 000 år 2003). Samma år uppträdde musikgrupperna sammanlagt 19 800 gånger, vilket är en minskning med en procent jämfört med år 2003.

Det fanns 2 100 körer och 35 000 körsångare i församlingarna år 2007. Antalet körer minskade med 9 procent och antalet körsångare med 13 procent från den förra redogörelseperioden. Antalet instrumentalgrupper ökade däremot under redogörelseperioden från 500 till cirka 860 (en ökning med 72 procent). Antalet musikanter i dem nästan fördubblades från 4 500 till 8 700 (en ökning med 93 procent). Instrumentalgrupperna uppträdde 2 300 gånger.

De vackraste julsångerna är det populäraste enskilda musikevenemanget och ordnades i nästan alla församlingar under redogörelseperioden. År 2007 ordnades evenemanget cirka 2 500 gånger och då samlades mer än en halv miljon finländare för att sjunga traditionella och nya julsånger.

Gudstjänstmusik Körer och musikgrupper blev något vanligare i gudstjänsterna under redogörelseperioden. En kör eller någon annan musikgrupp medverkade i gudstjänsten varje vecka eller nästan varje vecka i 9 procent av församlingarna (6 procent år 2003). En kör eller en musikgrupp deltog minst en gång i månaden i 60 procent av församlingarna (59 procent år 2003). I 31 procent av församlingarna (35 procent år 2003) medverkade körer mera sällan än varje månad. Bara några få församlingar (1 procent) uppgav att körer eller musikgrupper aldrig medverkar i gudstjänsterna. Körer och musikgrupper anlätades klart oftare i stadsförsamlingarna än i landsbygdsförsamlingarna.

Under redogörelseperioden blev det något vanligare med andra sånger än psalmer i gudstjänsterna. I 15 procent av församlingarna (10 procent år 2003) sjöngs andra sånger än psalmer minst en gång i månaden, nästan varje vecka i 2 procent av församlingarna (inga församlingar år 2003). Det här inträffade mera sällan än varje månad i 68 procent av församlingarna och 15 procent av församlingarna uppgav att psalmer alltid sjöngs (25 procent år 2003). Det var vanligare i stadsförsamlingarna än i landsförsamlingarna att psalmerna ersattes med andra sånger.

Det hade också blivit något vanligare att sjunga Halleluja. Av församlingarna uppgav 58 procent att sången sjöngs varje vecka eller nästan varje vecka (52 procent år 2003). Endast 25 procent av församlingarna uppgav att sången aldrig sjöngs.

I *Gudstjänstboken* finns fyra melodiserier som kan användas vid gudstjänsterna. Merparten av församlingarna, 68 procent, uppgav sig använda endast en av serierna. Två melodiserier användes i ungefär en fjärdedel av församlingarna (26 procent) och tre melodiserier i 5 procent av församlingarna. Endast en procent av församlingarna uppgav sig använda alla fyra.

Den andra melodiserien var den klart populäraste. Av församlingarna uppgav 60 procent att den andra serien i regel användes. Av församlingarna uppgav 22 procent att den första melodiserien och 16 procent att den tredje serien i regel användes. Endast i 2 procent av församlingarna användes i regel den fjärde melodiserien.

Kyrkostyrelsen började producera Propriematerial år 2000. Med propriemusik avses gudstjänstmusik som varierar enligt kyr-

koårets söndagar, såsom musik som komponerats för dagens psaltarpsalmer och bibeltexter, bönsånger, svarsmusik vid läsningarna, psalmer i körarrangemang eller musik under nattvardsgången. I kyrkohandbokens mässmelodier ingår bara ordinariemusik som är avsedd för de textdelar som förblir oförändrade varje helg.

Proprieprojektet genererade rikligt med webbmateriel under redogörelseperioden. Målet med projektet var att framställa material för levande mässmusik. De mer än 500 numrerade musikuttyckena för propriemusiken har tonsatts och arrangerats för olika sammansättningar. Materialet säljs som publikationspaket och enskilda noter. Sedan hösten 2007 har föreningen Suomen Laulajain ja Soittajain Liitto ry, SULASOL, haft hand om notdistributionen.

I upphovsrättskommissionens betänkande år 2002 föreslogs att offentligt framförande vid gudstjänster inte längre skulle vara fritt framförande som inte ersätts. Kyrkostyrelsen bedömde emellertid att lagändringen skulle inverka negativt på innehållet i gudstjänsten och därmed inte förbättra kyrkomusikkompositörernas ställning. Frågan diskuterades livligt i offentligheten. Riksdagen fattade beslut om upphovsrätten på hösten 2005, och beslutet innebar att praxisen inte ändrades.

Kyrkomusikevenemang Riksomfattande kyrkomusikfester har ordnats sedan år 1927, och en sådan ordnades också i juni 2006 i Kuopio. Festen har bidragit till att upprätthålla den sångfesttradition som kommit från Centraleuropa via Baltikum. Festen ordnas vart femte år och är en stormönstring av den andliga körmusiken och har som mest samlat 12 000 deltagare. Cirka 7 000 sångare samlades på festen i Kuopio. Nattvardsmusik stod som tema. Under redogörelseperioden fattades ett beslut om att kyrkomusikfesten ska förnyas. Den fest som arrangeras år 2012 kommer att heta Kirkon musiikkijuhlat (Kyrkans musikfest). I fortsättningen kommer musikfesterna att ordnas vart fjärde år. Kyrkostyrelsen, Kyrktjänst, Suomen Kanttori-urkuriliitto – Finlands Kanttor-organistförbund ry och Suomen Kirkkomusiikkiliitto ry står bakom kyrkmusikfesterna.

Rikstäckande dagar för kantorer (Kanttoripäivät) har arrangerats sedan år 2002. Hälften av kantorerna i Finland träffas på dagarna. Målet är att stärka kantorernas identitet som anställda

inom kyrkan. Kantorsdagarnas betydelse understryks av att kantorn ofta är en kulturell opinionsbildare inom sitt område och kantorns arbete återspeglas också i det kringliggande samhället. Mer än 900 kantorer arbetar i församlingarna i vårt land. År 2004 ordnades Kantorsdagarna i Kuopio. Under dagarna ordnades gemensamma gudstjänster, diskussioner, workshoppar och konserter. År 2006 hölls Kantorsdagarna i Seinäjoki med mer än 400 deltagare. Det var första gången som även svenskspråkiga kantorer inbjöds.

Helsingfors kyrkliga samfällighet har arrangerat festivalen Klang i kyrkan (Kirkko soikoon) i huvudstadsregionens kyrkor sedan år 1996. Festivalerna under olika år har haft olika teman och musikstilar.

4.2. Kulturell verksamhet

Kyrkan i Finland 850 år Under redogörelseperioden firades 850-årsjubileumsåret för den kyrkliga verksamheten i Finland. Jubileumsåret gjorde det möjligt att framhålla den finländska kyrkliga kulturen. Under jubileumsåret 2005 firades kyrkans historia i Finland ekumeniskt och på många olika sätt. Även om kristendomen enligt modern historieforskning har haft influens i Finland allt sedan 800-talet, har år 1155 av tradition betraktats som det år då organiserad kristlig och kyrklig verksamhet började. Det året ledde kung Erik av Sverige det första korståget till Finland tillsammans med biskop Henrik. Målet med temat Kyrkan i Finland 850 år var att lyfta fram kristendomens och de kristna kyrkornas inverkan på det finländska samhället och den finländska kulturen både förr och nu. Under jubileumsåret var tonvikten lagd på lokala evenemang i olika delar av landet. Barnen och unga i skolåldern utgjorde en särskild målgrupp.

År 2003 tillsatte kyrkostyrelsens plenum en festkommitté som bestod av företrädare för det ekumeniska och kulturella fältet på bred basis (med ärkebiskop Jukka Paarma som ordförande). Till festkommittén kallades företrädare även för Katolska kyrkan i Finland, Suomen vapaakristillinen neuvosto och Frikyrklig samverkan. På jubileumsårets webbsidor (www.kirkko850.fi) uppmanades aktörer på lokal nivå att ta del i uppgörandet av program-

met. På webbplatsen fanns också rikligt med idémateriel för temana under jubileumsåret. Webbssidorna besöktes mer än en miljon gånger.

Evenemangen i anslutning till jubileumsåret genomfördes i huvudsak på lokal nivå. Jubileumsorganisationen genomförde trots allt några evenemang på riksnivå. I Åbo domkyrka firades en ekumenisk öppningsgudstjänst på trettondagen år 2005. På grund av naturkatastrofen i Asien blev gudstjänsten även en minnesgudstjänst på riksnivå för offren i katastrofen. Öppningsskådespelet *Valon kantaja (Ljusets bärare)* framfördes framför Åbo domkyrka på påskdagskvällen. Kiinteä yhteys (En fast gemenskap) stod som tema för Kyrkodagarna i Uleåborg i maj. Under Kyrkodagarna firades en folkfest för Kyrkan i Finland 850 år. I form av en kavalkad gjordes då en genomgång av Finlands kyrkohistoria från Lalli till denna dag och pjäsen *Osoita minulle tie (Visa mig vägen)* framfördes. Republikens president Tarja Halonen och ärkebiskop Jukka Paarma höll anföranden. Under Kyrkodagarna hölls ett seminarium med anledning av jubileumsåret med temat Kristillinen kirkko pohjoisen ihmisen elämässä (Den kristna kyrkan i de nordliga människornas liv).

På lokal nivå bjöd församlingarna på en brokig mångfald av program. Genom en enkät till de evangelisk-lutherska församlingarna i slutet av jubileumsåret klarlades hur jubileumsåret hade firats, hur idématerialet hade använts och hur temaåret rent allmänt hade firats. Enkäten riktades till 24 församlingar, av vilka 19 (86 procent) svarade att de hade beaktat temana för jubileumsåret på något sätt. Största delen av församlingarna hade ordnat särskilda evenemang, såsom högtidsgudstjänster, traditions-gudstjänster, kyrkkaffe, föreläsningsserier eller kvällar med föredrag, läsmöten, läsmöten i skolorna, hela folkets älgjaktsfester, konserter, skolkonserter och arkeologiska seminarier.

Det klart populäraste enstaka evenemanget var Hemkyrkans vecka, som ordnades i två tredjedelar av församlingarna antingen under den egentliga temaveckan eller vid någon annan tidpunkt. Suomen Evankelis-luterilaisten Seurakuntien Lapsityön Keskus (SLK) (Centralen för de evangelisk-lutherska Församlingarnas Barnarbete) och Kyrkostyrelsen förberedde Hemkyrkans vecka för församlingarna mellan domsöndagen och första advent. I enlighet

med modellen från den tyska kyrkopedagogiken fick barnarbetarna och andra församlingsanställda utbildning i hur man ska få barn att uppleva kyrkan och dess helighet. Det utarbetades rikligt med skriftligt material och dessutom ordnades ett flertal kurser. Kyrkorna presenterades på ett upplevelsebaserat sätt så att barnen fick bekanta sig med kyrkorummet och händelserna där med alla sina sinnen.

Under jubileumsåret arrangerades också ett flertal vetenskapliga symposier, där det bjöds på färsk forskning kring ämnet. Symposiet Kristinuskon Suomessa – kaukainen menneisyys ja nykyinen yhteiskunta (Kristendomen i Finland – det fjärran förflutna och dagens samhälle) arrangerades i Helsingfors i januari. Finska kyrkohistoriska samfundet var arrangör. Under våren ordnades en föreläsningsserie på Nationalmuseet kring temat Kyrkan i Finland 850 år. I april arrangerade Glossa ry – sällskapet för medeltidsforskning ett tvärvetenskapligt seminarium i Helsingfors med temat Pyhä Henrik ja Suomen kristillistyminen (Sankt Henrik och Finlands kristnande). Vid Nationalarkivet hölls en föreläsningsserie i oktober-november: Suomen kirkon vuosisadat – Den finska kyrkans århundraden. I Joensuu ordnades symposiet Kristinuskon Suomessa (Kristendomen i Finland) i november. Arrangörer var Suomalainen Teologinen Kirjallisuusseura, Karjalan teologinen seura och Joensuu universitet.

Temat för jubileumsåret inspirerade också till en stor mängd konstnärligt program, såsom ett flertal musikframföranden, utställningar och skådespel. I Villmanstrand visades utställningen Epäluulosta ekumeniaan (Från misstro till ekumenik), som åskådliggjorde dialogen mellan den ortodoxa och den evangelisk-lutherska kyrkan. I Arkeologisentret Untamala i Letala visades Museiverkets sommarutställning Kristinuskon tulo Suomeen/Kristendomens ankomst till Finland. I Helsingfors universitets bibliotek visades utställningen Kehdosta hautaan – kirkon kautta? / Från vaggan till graven – via kyrkan? Utställningen presenterade de kyrkliga förrättningarnas historia. Kyrkans historia belystes också av utställningen Suomen kirkon vuosisadat / Den finska kyrkans århundraden vid Nationalarkivet. Fotoutställningen och seminariet USKO TRO valokuvia fotografier i Helsingfors beskrev andlighet med fotografins medel.

Andra insatser för att värna om det kyrkliga kulturarvet

Under redogörelseperioden firades det finländska kristna kulturarvet på många sätt. År 2004 firades 200-årsjubileet med anledning av nationalskalden Johan Ludvig Runebergs födelse. Runeberg var inte bara en kulturell opinionsbildare utan också en betydande psalmdiktare. Hans produktion omfattar tiotals psalmer, av vilka en del fortfarande finns med i psalmboken. J. L. Runebergs riksomfattande 200-årsjubileumsfest firades i Borgå domkyrka i februari 2004.

År 2005 var ett jubileumsår för psalmboken, eftersom det då hade gått 400 år sedan Hemminki Maskulainens psalmbok utgavs år 1605. *Yxi Wähä Suomenkielinen Wirsikirja* var den andra officiella finskspråkiga psalmboken. I den nuvarande psalmboken ingår 17 av Hemminkis psalmer.

År 2006 hade det gått 20 år sedan den nyaste finskspråkiga psalmboken utgavs. Kyrkomötet godkände den nya psalmboken på sin urtima session i Helsingfors i februari 1986. Den reviderade psalmboken togs officiellt i bruk den första advent år 1987. Psalmerna behandlades i många olika sammanhang under 20-årsjubileumsåret som började på hösten 2006 och avslutades på hösten 2007.

År 2007 var Mikael Agricolas jubileumsår, då det hade gått 450 år sedan Agricola avled. Under det riksomfattande jubileumsåret presenterades Agricolas arbete och inflytelse på det finländska samhället. Inom kyrkan kommer man ihåg Agricola framför allt som den som förde den kyrkliga traditionen vidare och förnyade den och gav undervisning i bön. Agricola började tillämpa reformationens principer på det finländska andliga livet.

Målet med den riksomfattande bibelfrågesporten Bibelkuppen (Raamattuvisa) är att inspirera elever till att läsa Bibeln. Bibelfrågesporten ordnades av Finlands evangelisk-lutherska Student- och Skolungdomsmission (FSSM rf), Suomen Raamattuopisto (SRO) (Finska Bibelinstitutet), Kyrktjänst (Kirkkopalvelut ry), Finska Bibelsällskapet och Kyrkostyrelsen. Frågesporten ordnades för femte gången åren 2003–2004 och lockade cirka 19 000 skolelever. År 2004 togs segern av laget från skolan Toivonlinna i Pikis. Åren 2007–2008 ordnades tävlingen för sjätte gången.

Det finskspråkiga psalmkunskapsprojektet VirsiVisa (Psalmkuppen), som inleddes år 2000 och blev rikstäckande år 2003, fortsatte under redogörelseperioden. År 2005 ordnades VirsiVisa för andra gången och i utvidgad form. Till tävlingen anmälades 360 skolklasser från olika delar av Finland. Finalerna ordnades i anslutning till 400-årsjubileet av Hemminki Maskulainens psalmbok i maj i Åbo och på Kyrkodagarna i Uleåborg. Linnukka skola från Limingo tog hem segern. I den tredje tävlingen år 2007 deltog 445 klasser, cirka 10 000–20 000 elever i årskurserna tre och fyra. Vinnarlaget kom från Paavola skola i Siikajoki. VirsiVisa arrangerades av Centralen för Församlingarnas Barnarbete i samarbete med Kyrkostyrelsen och Utbildningsstyrelsen.

Kyrkliga kulturpris Kyrkostyrelsen delar varje år ut kyrkans kulturpris för en konstnärlig verksamhet eller ett kulturellt alster av betydelse för det kristna budskapet. Priset har delats ut sedan år 1992. Kyrkans kulturpris år 2004 tilldelades professor Päikki Priha som ett erkännande för konstnärligt och pedagogiskt arbete på bred basis inom området för kyrkotextilier. Den finländska kyrkotextilkonsten är internationellt känd för sin höga kvalitet. I motiveeringen konstaterades att Priha har utvecklat textilkonsten som en symbolform för innehållet i kyrkans förkunnelse. Priha har genom sitt arbete medverkat till att förnya hela kyrkotextilbranschen. Priha designade sina första kyrkotextilier för Lieksa kyrka år 1982, och efter det har hon designat kyrkotextilierna för mer än 40 kyrkor.

År 2005 gick kyrkans kulturpris till konstnären Hannu Konola och arkitekt Matti Sanaksenaho för planeringen av S:t Henriks konstkapel i Hirvensalo i Åbo. Konstnären Hannu Konola är initiativtagaren till idén och konstkapellets andliga fader. Glasrelieferna i kapellet är hans händers verk. Kapellet uppfördes utifrån arkitekt Matti Sanaksenahos plan. Kapellet vann pris i en internationell arkitekturtävling redan innan det stod färdigt. I bakgrunden till det ekumeniska konstkapellet finns medlemmar från sju kyrkosamfund. I motiveringen till priset konstaterades att kapellet med hela sitt väsen sträcker sig uppåt mot hoppet, kärnan i kristendomens budskap.

Kyrkans kulturpris år 2006 tilldelades filmregissörerna Veikko Aaltonen och Klaus Härö. Veikko Aaltonens dokumentär *Paimenet (Herdarna)* berättar om prästerna och deras arbete. Den är ett porträtt av Berghälls församlings åtta präster och tar samtidigt upp värderingar och hur de förändras. Klaus Härös film *Den bästa av mödrar* skildrar i sin tur svåra upplevelser i hem under krigstiden. Det var första gången priset tilldelades filmkonsten.

År 2007 firades Mikael Agricolas jubileumsår och det året gick kyrkans kulturpris till professor Simo Heininen och författaren Tytti Issakainen. I motiveringen till priset konstaterades att professor Heininen har utmärkt sig som forskare i kyrkans kulturhistoria och reformationens historia. Heininen har också belyst Agricolas livsverk i ett flertal vetenskapliga studier, böcker och föreläsningar. Författaren Tytti Issakainen har i sitt litterära arbete beskrivit viktiga händelser i kyrkans historia. Hennes produktion har setts bland annat i manuskriptet till huvudfesten med anledning jubileumsåret för Agricola (den 9 april 2007) och i kyrkodramat *Vihan päivät 1918 (Dagar av hat 1918)* som uppfördes i samband med festligheterna under invigningen av Tammerfors domkyrka.

Sedan år 1993 har föreningen Kristilliset kustantajat ry (Kristna förläggare) varje år utsett Årets kristna bok. Den kristna boken år 2004 var biskop Juha Pihkalas och professorn i astronomi Esko Valtaojas brevbok *Nurkkaan ajettu Jumala? (Kirjapaja)*. Boken baserar sig på Pihkalas och Valtaojas brevväxling om förhållandet mellan tro och kunskap. Boken valdes av Sitras överombudsman Esko Aho, som motiverade sitt val med att boken på ett frimodigt sätt tar tag i de grundläggande frågorna om livet och människans existens. Boken sporrar läsaren till att tänka, ifrågasätta och ta ställning, men samtidigt till att förstå och ödmjuka sig.

Till Årets kristna bok år 2005 utsågs Erkki Jokinens bok *Idänkohtaus* (Finska Missionssällskapet). Åren 1996–2000 arbetade Jokinen vid den evangelisk-lutherska kyrkans utbildningscentral i Kelto i Ryssland. I boken berättar författaren historier som skildrar den ryska kulturen, den sociala gemenskapen, kärleken till medmänniskorna och omtanken. I motiveringen berömdes bokens varma och gladlynta sätt att beskriva tron i en gemenskap.

Professor Seikko Eskolas bok *Historian kuolema ja kulttuurien taistelu* (Edita Publishing) utsågs till den kristna boken år 2006.

Essäerna i boken belyser historien ur olika infallsvinklar. I motive-
ringen konstaterades att boken vittnar om en stark kännedom om
religioner och i synnerhet den kristna tron. Ur kunskapen dras nya
och frimodiga slutledningar. Boken anses också utmana läsaren till
att reflektera över livsåskådningar och den personliga trons
betydelse.

År 2007 utsågs munken Serafims bok *Vapaus* (Kirjapaja) till
Årets kristna bok. Munken Serafim är filosofie doktor och medlem
av klosterbröderna i Valamo samt diakon i Hagalund i den heliga
Hermans av Alaska församling. I motiveringen konstaterades att
författaren på ett ingående sätt diskuterar frihetens historia och
karaktär som den yttersta kraften i existensen.

Suomen kristillinen rauhanliike – Finlands kristliga freds rörelse
ry har utdelat fredspris sedan år 1982. Priset utdelas på nyårsda-
gen, som också firas som kyrkornas fredsdag. År 2004 gick priset
till statsrådet Harri Holkeri för hans mångsidiga insatser som
fredsförhandlare och hans bidrag till att stärka ställningen för
Förenta Nationerna.

År 2005 gick priset till Helena Kekkonen för hennes verksam-
het som medborgaraktivist och fredsfostrare under flera decennier.
Kekkonen har bland annat varit med om att grunda nätverket Tek-
niikka Palvelemaan Elämää (Tekniken i livets tjänst), Rauhankas-
vatusinstituutti (Instituttet för fredsfostran) och rörelsen Isovan-
hemmat rauhan puolesta (Far- och morföräldrar för fred). Hon har
skapat kontakter mellan medborgarorganisationerna i Finland och
gräsrotsnivån i tredje världen.

År 2006 tilldelades priset akademikern, professor Jorma K.
Miettinen som förespråkar nedrustning. Miettinen är radiokemist
och har i samarbete med internationella forskare arbetat för att
begränsa massförstörelsevapen och värvat om minnet av offren för
atombomberna i Hiroshima och Nagasaki. Han har också delat
med sig av sina sakkunskaper till den finländska freds r rörelsen.

År 2007 gick priset till verksamheten Lyömätön Linja i Esbo
där män som har identifierat sin våldsbenägenhet i familje- och
närrelationer försöker bryta detta våld. Det är fråga om en profes-
sionellt ledd verksamhet, där männens inbördes stöd och hjälp till
dem som har liknande problem utgör en viktig del. Verksamheten
inleddes i Esbo i början av 1990-talet. Genom att belöna Lyömätön

Linja i Esbo ville Finlands kristliga fredsörelse fästa uppmärksamhet vid våld i familje- och närrelationer och stödja dem som tar ansvar för sig själva och sina närmaste.

Kyrkostyrelsen har sedan år 1975 varje år delat ut kyrkans informationspris för förtjänstfull kommunikation som berör det kristna budskapet, kristen kunskap eller livsvärden i enlighet med kristen tro. Informationspriset år 2004 tillföll professorn i Finlands historia vid Helsingfors universitet, psykohistorikern Juha Siltala. I motiveringen konstaterades att Siltala i sitt forskningsarbete har betonat människovärdet och varit en förespråkare för de svaga. Han har bland annat öppnat infallsvinklar på den finländska pietismen och ångesten i anslutning till den samt på det tryck som följer av förändringarna i arbetslivet.

År 2005 gick priset till författaren Maija Paavilainen som med sina teckningar och aforismer har lyft fram hoppet och nåden i den kristna tron. Teckningarna och aforismerna har publicerats i både kristna och andra tidningar. I prismotiveringen får Paavilainen beröm för sin förmåga att se större betydelser i det lilla och hjälpa andra att se dem. Med sina teckningar skildrar hon hopp och möjligheter som framtiden inrymmer. Teckningarna har därför karaktäriserats som narrativa predikningar.

År 2006 gick priset till *Borgåbladets* chefredaktör Jan-Erik Andelin för hans journalistiska arbete, där han på ett förtjänstfullt sätt har dryftat värderingar samt trons och religionens betydelse. Jan-Erik Andelin har tidigare arbetat som chefsredaktör för tidningen *Ny tid* och som nyhetsredaktör på Rundradion och gjort ett flertal radio- och televisionsprogram.

År 2007 tillföll priset kanalchef Antti Pajamo och programchef Minna Lindgren för temamånaden Jumalainen heinäkuu (Gudomlig juli) i YLE Radio 1. Under temamånaden fokuserades speciellt den kristna tron, den lutherska kyrkan och andra religioner. Temat genomsyrade hela YLE Radio 1:s musik-, kultur- och faktaprogram i juli 2007.

Kristna medieförbundet (Kristillinen Medialiitto, KML) delade ut priset Årets kristna mediegärning första gången år 2005. Syftet med det årliga priset är att främja kännedomen om och uppskattningen av den kristna mediebranschen och de som arbetar inom den. Priset tilldelas förtjänstfulla personer, projekt eller aktörer

inom branschen. Första gången gick priset till Ilkka Kastepohja, utvecklingschef för radiomissionsorganisationen Budbärarna (Sanansaattajat). Kastepohja har mer än 20 års erfarenhet av kristet radioarbete och har därigenom spelat en viktig roll för utvecklingen av den kristna elektroniska kommunikationen på finskt håll. År 2006 gick priset till filmregissören Klaus Härö. Han belönades för sitt sätt att i medierna föra fram sin tro.

Metallmässan var pristagare år 2007. Den första metallmässan ordnades år 2006 men blev ett koncept först år 2007. Den kristna metallmusiken har redan en 30-årig tradition, men trots det är metallmusikens inträde i gudstjänsten en nyhet. Metallmässan har sina rötter i det seminarium för hårdrock (Heviseminaari) som Helsingfors kyrkliga samfällighet och Kyrkans missionscentral arrangerade i Helsingfors domkyrkas krypta i oktober 2005. Idén kläcktes under ett arbetsmöte som Haka Kekäläinen, Mikko Saari och Jukka Valkama höll efter seminariet.

Kyrktjänsts pris Årets församlingsgärning tilldelas beaktansvärda idéer, evenemang eller fenomen inom den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland. År 2004 gick priset till den finska församlingen i Tusby för dess insatser för att utveckla samarbetet mellan församlingen och kommunen. I motiveringen konstaterades att samarbetet mellan församlingen och kommunen har varit långvarigt och exceptionellt vidsträckt. Verksamheten har bestått av flera olika samarbetsformer och kulminerade år 2004 när det gemensamt finansierade allaktivitetshuset Lahelankankaan monitoimitalo färdigställdes och serviceutbudet kom i gång. Enligt motiveringen är samarbetet mellan församlingen och kommunen i Tusby ett föredömligt exempel på hur man kan genomföra den målsättning som uppställts i strategin *Den närvarande kyrkan*, nämligen att bygga upp samarbete mellan kyrkan och andra sammanslutningar, organisationer och institutioner. Kyrkan är närvarande där som människorna också annars finns och verkar.

År 2005 utsågs den finska församlingen i Järvenpää till pristagare. Priset gavs som erkänsla för församlingens verksamhet med elektronisk information, Viestipalvelu. Man kan ansluta sig till tjänsten genom att uppge sin e-postadress på församlingens webbsidor. Varje måndag får mottagaren ett e-postmeddelande från församlingen. Viestipalvelu betraktades som en fördomsfri idé som

stöder församlingskontakterna till framför allt unga vuxna och personer i arbetsför ålder. Tjänsten blev till på församlingsmedlemmarnas initiativ och den sköts av frivilliga tillsammans med församlingsanställda.

År 2006 mottogs priset Årets församlingsgärning av Joensuu kyrkliga samfällighet, församlingarna i Kontiolahti och Ylöjärvi och Tammerfors kyrkliga samfällighet för deras stöd till personalen vid Perlos Oyj i samband med uppsägningarna. Församlingarna gav på ett exemplariskt sätt sitt stöd till de anställda vid Perlos fabriksenheter i Norra Karelen och Ylöjärvi. Alla medlemmar i arbetsgemenskapen fick stöd: de som hotades av uppsägning, de som blivit uppsagda, förtroendemännen och ledningen. Församlingsanställda tog sig också ut till fabriken för att träffa arbetstagarerna. Målet har varit att bibehålla människovärdet i samband med uppsägningarna och hjälpa alla som deltagit i processen att gå vidare.

År 2007 utdelades inget pris, eftersom Kyrktjänst beslöt att ändra Årets församlingsgärning till Kyrktuppen, en utmärkelse som kommer att delas ut på Kyrkodagarna. Den första Kyrktuppen delas ut år 2009.

Kulturforum Kristillinen Kulttuuriliitto (KKL) (Kristliga Kulturförbundet) grundades år 1947 och firade alltså 60-årsjubileum år 2007. Förbundet är en självständig, lekmanadominerad och ekumenisk organisation som har tagit upp olika teman i den aktuella kulturella diskussionen. Vid det konstituerande mötet fastslogs som förbundets uppgift att det i samförstånd med folkkyrkan och dess arbetsorgan skulle främja kulturen och samhällslivet i Finland utifrån en kristen världsåskådning. De senaste temana har berört frågor kring kulturell mångfald.

Till jubileumsårets ära publicerades docent Jaakko Rusamas forskning *Taistelu kulttuurista. Puoli vuosisataa kristillistä kulttuuritoimintaa* (*Kampen om kulturen. Ett halvt sekel av kristen kulturverksamhet*) (Kyrkans forskningscentrals publikationer 100, 2007). Boken innehåller en omfattande beskrivning av den kristna kulturverksamheten efter andra världskriget. Undersökningen är en genomgång av teman som lyfts fram under decennierna. KKL har utformat olika sätt att föra en öppen dialog mellan olika världsåskådningar och religioner. Kulturforum-evenemang har arrange-

rats sedan år 1980. De är öppna mötesplatser för intresserade som tänker på olika sätt, har olika bakgrund och kommer från olika religioner och regioner.

Det elfte kulturforumet arrangerades i Järvenpäähuset i oktober 2004. Temat var Maahanmuuttajat – Siunaus suomalaisuudelle? (Invandrare – En välsignelse för finskheten?). Ett centralt mål är att den finländska kulturen och invandrarnas kulturer ska kunna mötas. Under sessionerna behandlades exempelvis egenskaperna hos en modern kristen gemenskap, frågor kring kulturell samexistens och hur Finland ser ut i invandrarnas ögon.

Huvudtemat för det tolfte kulturforumet i Esbo år 2006, Pyhän silmässä (I det heligas brännpunkt) gällde mötet mellan religioner, kulturer och åskådningar både i Finland och internationellt. Kulturforumet fokuserade särskilt på mötet mellan islam och kristendomen. Under evenemanget diskuterades det heliga och respekten för det heliga. Dessutom diskuterades frågan om en äkta dialog, förutsättningarna för den och dess konsekvenser.

Kyrkostyrelsen, Kyrktjänst och Kustannus Oy Kotimaa ordnade ett symposium om Kyrkan och medierna (Kirkko ja media) i Esbo i oktober 2004. Målet var att främja möjligheterna att aktivera samarbetet mellan kyrkan och medierna, bilda nätverk och förstå varandra. Evenemanget för inbjudna samlade drygt 130 deltagare.

I augusti 2005 ordnades ett symposium om kyrkan och kulturen (Kirkko ja kulttuuri). Där granskades kyrkans ställning inom den finländska kulturen och hur dess ställning förändras, kyrkans förhållande till ungdomskulturen och kyrkans kulturstrategi.

- » Musikevenemangen i församlingarna har blivit allt populärare. De sänker tröskeln för deltagande för dem som sällan deltar i gudstjänster eller annan regelbunden verksamhet.
- » Körerna och instrumentalgrupperna erbjuder frivilliga en naturlig kanal för att bidra till att berika församlingens gudstjänst. Ortens körer och instrumentalgrupper ger sammankomsterna en lokal nyans. Nätverksbildningen med musiklivet på orten bör utökas.
- » När sådant som hör till det kristna kulturarvet värnas genom fester och sammankomster ökar medvetenheten om kyrkans och kulturens historiska växelverkan och medvetenheten om den finländska kulturens rötter.
- » Utmärkelser och pris som delas ut av kristna organisationer kan ge publicitet åt personer, företeelser och gärningar som är viktiga för den kristna kulturen och de kristna värderingarna men som annars inte skulle noteras.

5. Fostran

- dagklubbarna deltog nästan 61 600 barn och i söndagsskolorna cirka 28 100 barn. Dagklubbarna och söndagsskolorna nådde en mindre del av åldersklassen än år 2003.
- Varannan församling ordnade morgon- och eftermiddagsverksamhet för skolelever. Andelen har kvarstått oförändrad sedan den förra fyraårsperioden.
- Andelen barn som fått en kristen uppfostran i hemmet minskade kraftigt, i synnerhet i huvudstadsregionen.
- Skriftskolan behöll sin starka ställning: av 15-åringarna gick 88,5 procent i skriftskolan. En majoritet av de unga upplever konfirmandundervisningen som positiv och vill att deras barn en dag ska gå i skriftskolan.
- Hjälpedarutbildningen blev populärare. Andelen deltagare i utbildningen ökade med 20 procent. Andelen verksamma hjälpedare ökade med 35 procent. Hjälpedarna anlitas på ett allt mångsidigare sätt inom församlingens barn- och ungdomsarbete.
- Familjearbetet utvidgades. Det statistikfördes 1,19 miljoner besök i församlingarnas familjeklubbar, 3 procent mer än under den förra fyraårsperioden.

5.1. Riktlinjer för fostran

Dopundervisningen utgör den centrala utgångspunkten för kyrkans barn- och ungdomsarbete. Dopet förpliktar till att undervisa i kristendomens grunder. Dopundervisning ges i till exempel dagklubbarna, söndagsskolorna och skriftskolan. Åldersgruppens storlek och de olika skedena i livet för barn och unga i olika åldrar och de ständiga förändringarna i dem är en bestående utmaning för barn- och ungdomsarbetet. Nätverk och samarbete med exempelvis läroanstalterna spelar en viktig roll inom fostran.

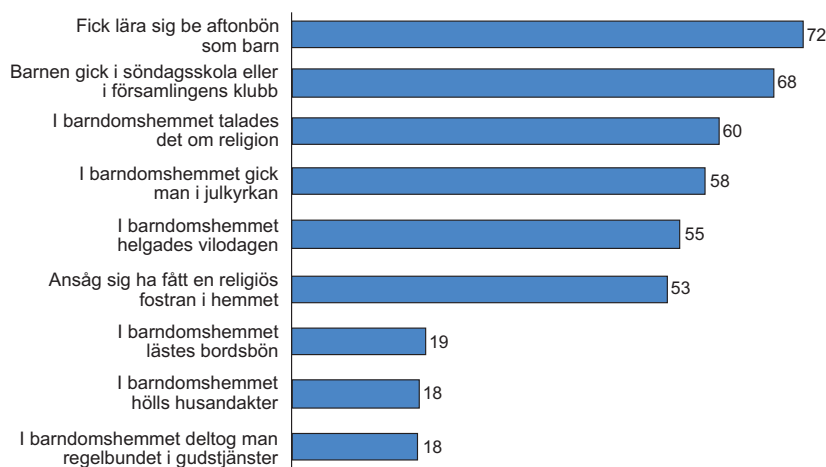
Enligt strategin *Den närvarande kyrkan* ligger grunden för värdefostran i familjen, och kyrkan stöder familjen i denna fostrargärning. Kyrkan försöker särskilt vara en bundsförvant för alla de familjer som tvingas bära alldeles för många svårigheter och tunga bördor i livet. Kyrkan vill också stödja pensionärernas möjligheter att diskutera livsåskådningsfrågor. Det blir då lättare för pen-

sionärerna att fylla sin plats som kristna fostrare för den yngre generationen.

Förändringarna i åldersklassernas storlek återspeglades snabbt på verksamhetsformerna för kyrkans arbete för fostran. Åldersklasserna inom målgruppen för konfirmandarbetet var stora under redogörelseperioden (år 2007 omfattade åldersklassen för 15-åringar 67 674 personer). Åldersklasserna för barn i dagklubb-såldern var exceptionellt små (år 2007 omfattade åldersklassen för 5-åringar 56 274 barn). Åldersklassen för konfirmander kommer att vara rätt så stor (mer än 65 000 unga) i ytterligare två år (2008–2009), men därefter kommer den att minska. Orsaken är att nativiteten har sjunkit. Nativiteten sjönk med 17 procent (mer än 11 000 barn) under en tioårsperiod (1992–2002). Efter det steg den på nytt en aning.

Hemmet – en plats att växa i stod som tyngdpunkt för kyrkans arbete för fostran i början av redogörelseperioden, åren 2003–2005. Tyngdpunkten betonade ett arbetssätt med familjen i blickfånget. Genom valet av tyngdpunkt uttryckte kyrkan sin vilja att samarbeta med hemmen och familjerna i deras livssituationer och frågeställningar. Avsikten var också att framhäva familjens betydelse som förmedlare av den kristna traditionen.

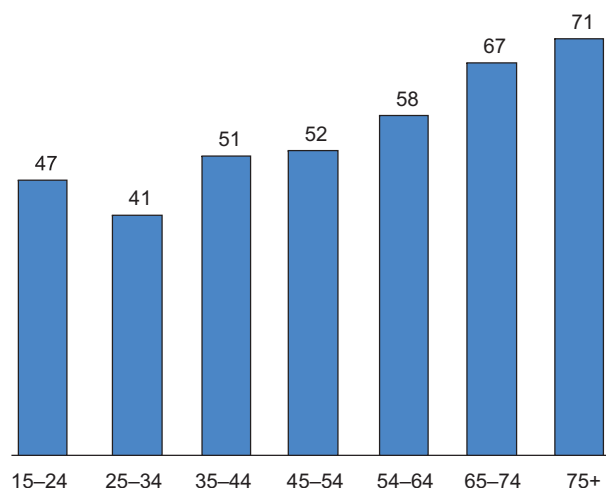
Figur 5.1. Finländarnas syn på den religiösa fostran i sitt barndomshem. Andelen finländare som svarade ”ja” på de olika punkterna. Gallup Ecclesiastica 2007, N=1 030 (%).

Religionsfostran i hemmen har traditionellt spelat en stark roll i finländarnas hemliv. Enligt enkäten *Gallup Ecclesiastica 2007* har nästan tre av fyra finländare lärt sig be aftonbön i sitt hem (se figur 5.1). I två tredjedelars barndomshem gick barnen i församlingarnas dagklubbar eller söndagsskolor. I de flesta hem gick man också i julkyrkan och diskuterade religion rent allmänt.

Flera undersökningar som färdigställdes under redogörelseperioden visar att den religiösa fostran har avtagit. Av figur 5.2 framgår den andel enligt åldersgrupper som upplevde sig ha fått en religiös fostran i sitt barndomshem. Bland pensionärerna upplevde fler än två av tre att så var fallet, bland personer under 35 år klart färre än hälften. Andelen personer som fått en religiös fostran hade minskat speciellt kraftigt i huvudstadsregionen och i andra stora städer. Trots att den religiösa fostran hade minskat hade aftonbönen behållit en stark ställning i de finländska hemmen. Också bland 15–24-åringarna uppgav nästan två av tre (61 procent) att deras föräldrar hade lärt dem be aftonbön. Nästan lika många unga (58 procent) planerade att lära också sina egna barn be aftonbön. Över huvud taget ville unga vuxna ge sina barn en religiös fostran oftare än de själva upplevde sig ha fått en sådan.

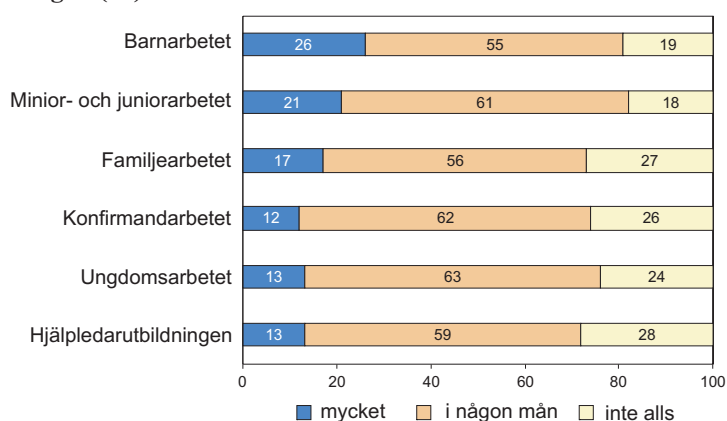
Figur 5.2. Andelen finländare inom olika åldersgrupper som anser sig ha fått en religiös fostran i sitt hem. Gallup Ecclesiastica 2007, N=1 030 (%).

Religiös fostran gavs oftast av mamman (57 procent av finländarna) eller mormor eller farmor (44 procent). Mor- och farföräldrarnas betydelse som religiösa fostrare accentuerades framför allt bland personer under 45 år. Var femte finländare (18 procent) hade fått religiös fostran av sin morfar eller farfar och var sjätte (15 procent) av sin fadder. Var tredje finländare (32 procent) hade fått religiös fostran av sin pappa, alltså klart färre än de som fått religiös fostran av sin mamma.

Tyngdpunkten för kyrkans arbete för fostran åren 2006–2008 har fastslagits i dokumentet *Vacker i Guds ögon. Tjejer och killar*. Avsikten med valet av fokus var att utmana till att se vad det innebär att leva och växa upp som flicka eller pojke i det finländska samhället i dag och att fundera över vad den kristna synen på människan som helig kan betyda för flickor och pojkar i vardagsverkligheten. Målet är att söka innehåll och metoder i det andliga livet för barn och unga som kan hjälpa dem att leva som flickor och pojkar samt att växa upp till kvinnor och män. Budskapet är att människans andlighet inte kan betraktas åtskild från könstillhörighet, kroppslighet och sexualitet. I merparten av församlingarna bedömdes valet av fokus ha haft åtminstone en viss inverkan på verksamheten. Beroende på arbetsform uppskattade bara var femte eller var fjärde församling att tyngdpunkten inte hade haft någon inverkan. Det bedömdes att inflytandet hade varit störst inom barnarbetet.

Figur 5.3. Församlingarnas bedömning av hur tyngdpunktsområdet för kyrkans fostran (2006–2008) har påverkat olika verksamhetsformer i församlingen (%).

Under redogörelseperioden tvingades man också inom kyrkans arbete för fostran konfrontera barns, ungas och familjers sorg och förvirring i samband med allvarliga olyckor och incidenter. Exempelvis bussolyckan i Konginkangas, flodvågskatastrofen i Sydos-tasien och skoltragedin i Jokela förde döden och sorgen in på livet och innebar även för församlingsanställda inom arbetet för fostran en utmaning att möta och hjälpa människor mitt i tunga känslor.

År 2006 utgav Kyrkostyrelsen tillsammans med Centralen för Församlingarnas Barnarbete en broschyr om kristen fostran i familjerna, *Barn är glädje*.

Barn är glädje - tio teser om kristen fostran i hemmet

1. Var tacksam för ditt barn
2. Tänk igenom vad du själv tror på
3. Tala med barnet också om religiösa frågor
4. Låt barnet tro på barns vis
5. Umgås med ditt barn under helger och kyrkoårets högtider
6. Be med och för ditt barn
7. Sjung psalmer och andliga sånger för barnet
8. Lär ditt barn att be om och ge förlåtelse
9. Ge barnet möjlighet att glädja andra
10. Ge ditt barn hopp om himlen

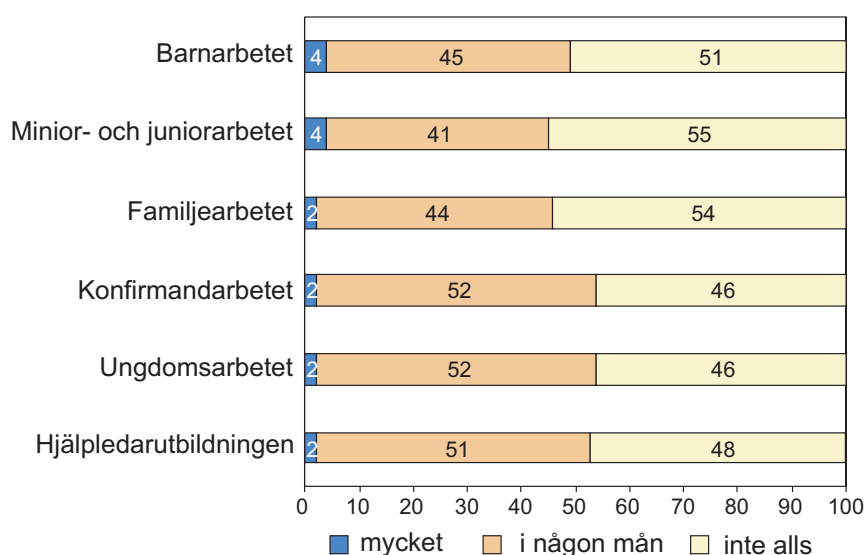
Mission, vision och strategi 2010 för barn- och ungdomsarbetet *Gud är. Livet är nu. Kärleken rör* publicerades år 2004. Målet med strategin är att vi år 2010 ska ha en kyrka där barn och unga möter en helig och kärleksfull Gud, möter människor som bryr sig, får vara så unga som de är och får vara sig själva, får stöd för sin utveckling som människor och kristna och tillhör en församling vars liv och verksamhet grundar sig på tron på Gud.

Som metoder för att uppnå målet nämndes att värdesätta individen, att frimodigt framhålla gudstron i kyrkans barn- och ungdomsarbete, att utvärdera strukturerna, att stödja barns och ungas tillväxt och att samarbeta med hemmen.

I var femte församling (19 procent) hade de anställda tillsammans bekantat sig med strategin. Alla barnledare och barnarbetsledare, en del av prästerna och kyrkoherden hade oftast tagit del i arbetet. Strategin beräknades ha påverkat arbetet för fostran i

ungefär varannan församling. Beroende på ansvarsområdet (verksamhetsområdet) bedömdes strategin ha haft stort inflytande i 2–4 procent av församlingarna och ett inflytande i någon mån i 41–52 procent av församlingarna.

Figur 5.4. Församlingarnas bedömning av hur pass mycket Mission, vision och strategi för barn- och ungdomsarbetet påverkat församlingens verksamhetsformer (%).

Genom lagen om konsumtionsvarors och konsumenttjänsters säkerhet (75/2004) började församlingarna omfattas av lagstiftningen om produktsäkerhet. År 2006 publicerade Kyrkostyrelsen säkerhetsanvisningar för församlingens utfärds- och lägerverksamhet och år 2007 säkerhetsföreskrifter för församlingsverksamhet. Syftet med säkerhetsföreskrifterna är att hjälpa församlingarna att utveckla och förbättra säkerheten i verksamheten och att förebygga olyckor och olyckshändelser. Anvisningarna och föreskrifterna förde med sig två nya former för praxisen: bedömning och dokumentering av riskerna och rapporter om olyckor. Den ändrade säkerhetslagstiftningen födde också ett behov av utbildning. Mer än 2 000 anställda deltog i de kurser som stiftelsen ordnade.

Rådplägningsdagarna för kyrkans barn- och ungdomsarbete är ett viktigt årligen återkommande utbildningsforum för kyrkans barn- och ungdomsarbetare. Varje år samlas cirka 1 200 kyrkliga, yrkesutbildade personer inom området för fostran för att diskutera teman i tiden och gemensamma utmaningar. Antalet deltagare har fortsatt öka under hela 2000-talet.

5.2. Kyrkans småbarnsfostran

Med kyrkans småbarnsfostran avses ett delområde inom arbetet för fostran vilket genomförs genom barn- och familjearbetet i församlingarna.

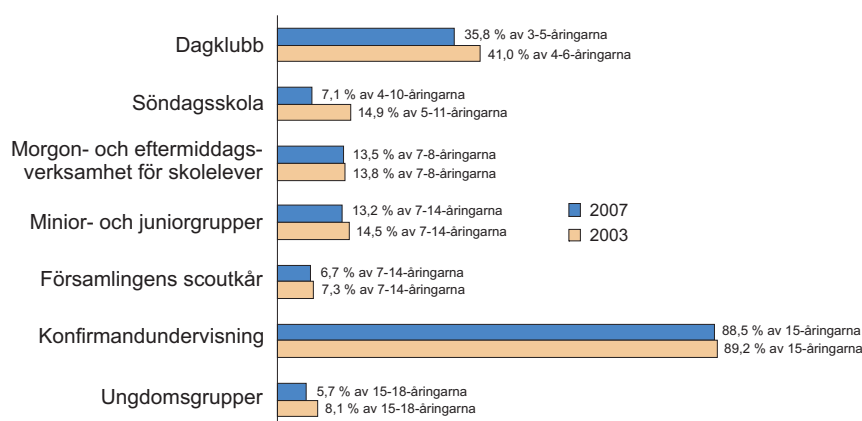
Dagklubbar Dagklubbsarbetet har i flera decennier utgjort styrkan i kyrkans barnarbete. Antalet dagklubbsbarn har likväl minskat en aning i jämn takt sedan början av 1990-talet. År 1990 deltog hela 61 procent av barnen i församlingarnas dagklubbar. Antalet dagklubbsbarn har minskat när den kommunala dagvårdsrätten har utvidgats. I och med att den avgiftsfria förskoleundervisningen trädde i kraft år 2003 började antalet 6-åringar inom dagklubbarna minska kraftigt. Minskningen av antalet 6-åringar i klubbarna har dock ökat resurserna för klubbarna för 3-åringar, vilket har medfört att det totala antalet dagklubbsbarn inte har sjunkit så mycket.

År 2007 deltog sammanlagt 62 000 barn i dagklubbarna, vilket motsvarar 36 procent av 3–5-åringarna. Av dagklubbsbarnen var 52 procent flickor. Antalet dagklubbsbarn minskade med 13 procent från slutet av den förra redogörelseperioden. Även antalet dagklubbsgrupper minskade i motsvarande grad. Det fanns sammanlagt 4 300 dagklubbsgrupper i församlingarna. I genomsnitt fanns det åtta dagklubbar med 14 barn i varje grupp i en församling. Under redogörelseperioden minskade antalet dagklubbsbarn i alla stift. Minskningen var störst i Kuopio stift (–21 procent) och S:t Michels stift (–17 procent) och minst i Esbo stift (–17 procent) och Tammerfors stift (–9 procent).

I varannan församling (52 procent) fanns det särskilda dagklubbsgrupper för 3-åringarna och i dem deltog mer än 5 000 barn. Antalet särskilda grupper för 3-åringar i församlingarna rörde sig

kring 500. I fler än var tionde församling (13 procent) fanns det också särskilda dagklubbsgrupper för förskolebarn. I dem deltog mer än 600 barn. I de församlingar där det inte fanns någon särskild förskolegrupp fick 6-åringarna vara med i klubben för yngre barn. Då försökte man trots allt ordna även förskoleliknande verksamhet för dem i en egen grupp.

Figur 5.5. Deltagandet i verksamheten inom kyrkans arbete för fostran och ungdomsarbete åren 2003 och 2007.¹

Man försökte vidmakthålla dagklubbsarbetets dragningskraft också genom att erbjuda klubbar som fokuserade på ett visst tema. År 2007 fanns sådana klubbar i 8 procent av församlingarna. Klubbar av det slaget tog fasta på framför allt idrott, natur, musik och annan kreativ verksamhet.

Inom ramen för dagklubbsarbetet ordnades det 6 500 evenemang i församlingarna år 2007 i vilka deltog mer än 305 000 personer, till exempel föräldrakvällar och fester i dagklubbsarbetets regi. I nästan varannan församling (40 procent) ordnades föräl-

¹ Obs! Grunderna för statistikföringen av söndagsskolarbetet ändrades år 2005. Söndagsskolor som hålls i daghemmen statistikförs inte längre som församlingarnas söndagsskolor. Före ändringen var statistikföringspraxisen i församlingarna delvis brokig.

drakvällar för dagklubbsbarnens föräldrar. I ganska många församlingar träffade man föräldrarna i samband med föräldrakvarter. I var fjärde församling (28 procent) försökte man ordna föräldrakvarter för alla dagklubbsbarns föräldrar och i 44 procent av församlingarna när det behövdes.

År 2007 ordnades det drygt 2 000 utfärder inom dagklubbsarbetet och i dem deltog 51 000 barn. Det ordnades mer än 300 dagklubbsläger (482 lägerdygn) och i dem deltog mer än 10 000 barn.

Finländarna ansåg att församlingarna i regel hade skött dagklubbarna bra. Endast 4 procent ansåg att arbetet hade skötts dåligt. Av finländarna ansåg 22 procent att dagklubbarna hade skötts mycket bra och 50 procent ganska bra. Andelen nöjda kvarstod oförändrad från den förra redogörelseperioden.

Söndagsskola Söndagsskolan är en verksamhet som församlingen ordnar för små barn och barn i skolåldern. Den har karaktär av både klubb och gudstjänst. Söndagsskolan kallas därför ibland barnens kyrka. Söndagsskolorna samlas varje vecka på söndagarna eller någon vardag. Även föräldrarna till små barn är välkomna till söndagsskolan.

År 2007 deltog närmare 29 000 barn i söndagsskolan, vilket motsvarar 7,1 procent av 5–11-åringarna. Det fanns mer än 1 600 söndagsskolgrupper. I genomsnitt fanns det tre söndagsskolgrupper per församling och enligt statistiken fanns det 18 barn i varje grupp. Av söndagsskolbarnen var 59 procent flickor.

Antalet barn i församlingarnas traditionella söndagsskolor har länge visat en sjunkande trend. Under redogörelseperioden var minskningen störst i S:t Michels stift och Helsingfors stift. I Borgå stift kvarstod antalet söndagsskolbarn däremot nästan oförändrat. Det går dock inte att presentera några exakta siffror för det minskade antalet, eftersom grunderna för statistikföringen av söndagsskolorna ändrades vid ingången av 2005. Efter det har endast församlingarnas egna söndagsskolor statistikförts som söndagsskolor.

Nedgången i antalet söndagsskolbarn fick församlingarna att söka nya modeller för söndagsskolan. Man har försökt lindra nedgången även genom försök med så kallad periodsöndagsskola, där barnen och föräldrarna förbinder sig för en på förhand fastslagen tid (till exempel fem gånger under perioden). Söndagsskolor hålls

också på vardagar och på flera olika tider. Periodsöndagsskolan har ett visst tema som behandlas under perioden. Även söndagsskolor på internet initierades.

På hösten 2007 samlades församlingarnas egna söndagsskolor fortfarande oftast på traditionellt vis på söndagarna. Av grupperna samlades 73 procent på söndagarna, 2 procent på lördagarna och var fjärde grupp någon annan vardag. En liten del av söndagsgrupperna samlades antingen så att barnen var i en egen söndagsskolegrupp under gudstjänsten (7 procent av alla grupper) eller på något annat sätt samtidigt som gudstjänsten (16 procent av grupperna). De flesta av grupperna samlades någon annan tid på söndagen (51 procent av grupperna).

I november 2005 riktades en enkät till var sjätte församling med mera ingående frågor om modellerna för söndagsskolarbetet. Samplet är i balans i förhållande till församlingarnas storlek och de olika stiftet. Genom enkäten samlades information om modellerna för söndagsskolarbetet, antalet barn i söndagsskolorna och förändringarna i verksamhetsformerna i församlingarna. I tre av fyra (73 procent) av de församlingar som deltog i enkäten ordnades regelbundna söndagsskolor i gruppform. Enligt enkäten var i genomsnitt åtta barn närvarande vid en samling och under ett års tid besöktes gruppen av 14 olika barn. Endast i sju (8 procent) av de församlingar som deltog i enkäten ordnades öppna söndagsskolor utan någon gruppkonstellation. I dessa söndagsskolor deltog i genomsnitt fem barn per vecka.

Andra former av söndagsskolor ordnades i var fjärde församling (27 procent), till exempel söndagsskolor i anslutning till förskolan och eftermiddagsklubbarna och söndagsskolor för specialgrupper.

Det bedömdes att antalet barn inom söndagsskolarbetet hade ökat i var sjätte församling. Antalet var oförändrat i 29 procent och minskade i 39 procent av församlingarna. Var sjätte församling svarade inte (delvis på grund av att det inte fanns något söndagsskolarbete).

I församlingarna ordnades närmare 1 600 specialevenemang i anslutning till söndagsskolarbetet. De besöktes av nästan 65 000 personer. Nedgången i antalet söndagsskolebarn innebar att även antalet deltagare i de särskilda evenemangen inom verksamhet-

sområdet minskade under redogörelseperioden (102 000 deltagare år 2003).

I anslutning till söndagsskolarbetet ordnades cirka 270 utfärder, i vilka deltog mer än 9 000 barn, och mer än 70 läger (134 lägerdygn), i vilka deltog mer än 2 100 barn.

Största delen av söndagsskollärarna arbetar som frivilliga. År 2007 fanns det 4 200 frivilliga söndagsskollärare. Av dem var 85 procent kvinnor. I och med att antalet söndagsskolor minskade kom också antalet frivilliga att minska med 39 procent under redogörelseperioden. I församlingarna hade samordningen av söndagsskolarbetet oftast förenats med uppgifterna för någon annan anställd. I cirka 70 procent av församlingarna samordnades söndagsskolarbetet på det viset. Praxisen ökade under redogörelseperioden. Endast 4 procent av församlingarna hade en heltidsanställd söndagsskolesekreterare, 3 procent en deltidsanställd söndagsskolesekreterare och 5 procent en söndagsskolesekreterare med tjänsten som bisyssla. I 7 procent av församlingarna ansvarade en frivillig eller en arvodesavlönad medhjälpare för samordningen. Praxisen minskade under redogörelseperioden. Antalet församlingar där uppgifterna inte sköttes av någon bestämd person minskade under redogörelseperioden. År 2007 var 10 procent sådana församlingar (14 procent år 2003).

I likhet med dagklubbsarbetet är finländarna i allmänhet nöjda också med hur församlingarna har skött söndagsskolarbetet. Av finländarna var 16 procent mycket nöjda och 45 procent ganska nöjda med det sätt på vilket församlingarna hade skött söndagsskolarbetet. Sex procent av finländarna var missnöjda.

Övrig verksamhet inom barnarbetet I fler än varannan församling (57 procent) skickades födelsedagskort till alla 1–4-åringar, i 15 procent till en del av åldersklassen. I var tredje församling (35 procent) skickades en inbjudan till dagklubben ut till hela åldersklassen för småbarn och i var fjärde (25 procent) till en del av åldersklassen. I var tredje församling ordnades någon form av sammankomst med inbjudan för hela åldersklassen 0–4-åringar och likaså i var tredje församling för en del av åldersklassen.

Så kallade muskarigrupper (musiklekgrupper) ordnades i 20 procent av församlingarna. I grupperna deltog drygt 1 600 barn. I

17 procent av församlingarna ordnades andra musikklubbar för barn och i dem deltog cirka 1 100 barn.

Närmare 70 procent av församlingarna samarbetade med rådgivningsbyråerna: en femtedel (21 procent) regelbundet och hälften (47 procent) sporadiskt.

En betydande del av församlingarnas småbarnsfostran genomförs i samarbete med den kommunala förskoleverksamheten. Församlingarna höll aktivt kontakt med småbarnsfostran och förskoleundervisningen i samhället. Inom dagvården är den religiösa fostran allmänskristlig för att så många som möjligt ska kunna delta. Merparten av församlingarna samarbetade på något sätt med småbarnsfostran i samhället. Kontakterna tycks också ha stärkts under redogörelseperioden. Kontakterna hade formen av besök, morgonsamlingar, gudstjänster, annorlunda materialhjälp och gemensamma kurser.

De aktivaste kontakterna gällde daghemmen. Merparten av församlingarna ordnade gudstjänster eller kyrkoutflykter för daghemmen. Ungefär var tionde församling hade inte ordnat några sådana för daghemmen och var fjärde inte för familjedagvården år 2007. Det vanligaste var att det ordnades gudstjänster några gånger per år såväl för daghemsbarn och daghemspersonal (66 procent av församlingarna) som för barn och anställda inom familjedagvården (53 procent). I var sjätte församling (15–16 procent) ordnades sådana gudstjänster en gång om året. En del av samarbetet bestod också av morgonsamlingar och andakter.

Var tredje församling (33 procent) uppgav sig erbjuda daghemmen materialhjälp, var femte (20 procent) familjedagvården. Likaså ordnades det i var tredje församling (33 procent) gemensamma kurser eller motsvarande för dagvårdsanställda och församlingsanställda. I var fjärde församling ordnades motsvarande samarbete med anställda inom familjedagvården.

Verksamheten med mentorer för religionsfostran inom dagvården utvidgades under redogörelseperioden. Mentorverksamhet med daghemmen genomfördes i sammanlagt 13 procent av församlingarna och med familjedagvården i 5 procent av församlingarna. Utvidgningen av verksamheten enligt principen om mentorskap möjliggjordes delvis av den mentorsutbildning som Centralen för Församlingarnas Barnarbete och Kyrkostyrelsen/Fostran

och ungdomsarbete inledde under den förra redogörelseperioden. Mentorutbildningen ger församlingsanställda bättre färdigheter att sköta kontakterna med dagvården. Utbildningen fortsatte under redogörelseperioden. Fram till ingången av 2008 hade ungefär 100 församlingsanställda deltagit i mentorutbildningen. När kurserna i mentorskap för religionsfostran inom dagvården inleddes år 2001 användes termen daghemsfadder. År 2007 uppgav 5 procent av församlingarna att de bedrev verksamhet med daghemsfaddrar med daghemmen och 3 procent av församlingarna med familjedagvården.

I 71 procent av församlingarna (67 procent år 2003) hade ansvaret för kontakterna med den kommunala dagvården ålagts någon av de församlingsanställda, oftast en barnarbetsledare (27 procent), en präst (18 procent) eller någon annan barnarbetare (15 procent).

På den samhälleliga sidan uppgjordes *Plan för småbarnsfostran (VASU)* under redogörelseperioden (se även kapitel 15). Planen publicerades i sin slutgiltiga form av Stakes år 2005. Även Kyrkostyrelsen var representerad i styrgruppen för planen för småbarnsfostran. *VASU* har bidragit till att stödja även bedömningen och utvecklingen av församlingarnas småbarnsfostran. Samtidigt har den uppställt nya utmaningar för samarbetet mellan församlingarna och kommunerna när det gäller religionsfostran inom dagvården. Eftersom kyrkans arbete för småbarnsfostran har egna särdrag utifrån sina utgångspunkter har det ansetts vara viktigt att stödja kyrkans arbete inom förskoleverksamheten särskilt ur den infallsvinkeln.

Kyrkans småbarnsfostran utgör ett led i det förebyggande barnskyddet med vars hjälp föräldrarna stöds i sin fostrargärning och barnens utveckling och välbefinnande främjas på ett sätt som passar dem. Under redogörelseperioden bereddes en ny barnskyddslag, som trädde i kraft vid ingången av 2008. Beredningen av lagen och diskussionerna i anslutning till den har påverkat även församlingarnas och kyrkans småbarnsfostran. Man har diskuterat vad den nya lagen innebär för kyrkans småbarnsfostran bland annat med tanke på sekretessen i samband med stöd i ett tidigt skede och med tanke på bikthemligheten.

Barns och ungas välfärd har varit aktuella frågor i diskussionerna. Kyrkans fostran deltog aktivt i beredningen av förslaget till avsnittet om barn och unga i regeringsprogrammet. Företrädare för kyrkans arbete för fostran deltog också i bearbetningen av det program för utveckling av barn- och ungdomspolitiken som görs upp under regeringsperioden, liksom i bearbetningen av programmet för barns, ungas och familjers välfärd. Kyrkan har också medverkat i arbetsgruppen för tidigt ingripande, Varpu, som Stakes administrerar. På församlingsnivå har man med hjälp av bland annat utbildning och information försökt främja beredskapen att varsebli behov av tidigt ingripande.

Den växande kulturella mångfalden är en utmaning för kyrkans arbete. Att hålla den kristna traditionen vid liv och överföra kulturen är ett viktigt arbete som bör diskuteras öppet och väcka debatt. Genom ett projekt för kulturell mångfald och delaktighet inom kyrkans barn- och ungdomsarbete, Monesa (av finskans ”monen-laisia ja samanarvoisia”, mångahanda och likvärdiga) har man försökt gripa sig an arbetet. Monesa är ett gemensamt projekt för olika kyrkliga aktörer för åren 2007–2009.

Familjearbete När det gäller kyrkans småbarnsfostran under redogörelseperioden vilade den allmänna tyngdpunkten inom kyrkans arbete för fostran på dopundervisning och stödjande av familjens andliga liv. Det ansågs också vara viktigt att stödja föräldraskapet. Temat Hemmet – en plats att växa i (2003–2005) stod fortfarande som tyngdpunkt under redogörelseperioden. Vikten av att arbeta med familjen i blickfånget betonades. Olika former av material kring temat användes som stöd i det praktiska arbetet. Vikten av att stödja familjen i en kyrka som förnyas har betonats även i kyrkans strategi för fostran och ungdomsarbete fram till år 2010. Insatser för att förmedla den kristna traditionen och stärka medlemskapet i kyrkan är viktiga inom alla former av kyrkans arbete för fostran. År 2004 ordnades ett symposium med temat Perheen kanssa (Tillsammans med familjen) som på ett övergripande sätt samlade deltagare från församlingarna, stiften, olika organisationer och läroanstalter.

Familjeklubbarna samlar barn och de vuxna som har hand om dem. Mammor, pappor, mor- och farföräldrar och familjedagvår-

dare deltar i klubbarna. I vuxen-barngrupperna diskuterar vuxna sina angelägenheter under en del av klubbtiden. Diskussionerna kan gälla till exempel ett visst tema. De kan föregås av ett anförande av en ledare eller gäst. Samtidigt har barnen egna aktiviteter. I de öppna klubbarna är de vuxna och barnen hela tiden tillsammans. Deltagarna kan indelas i mindre grupper. Ledarna har planerat programmet och ansvarar för att hela sammankomsten löper smidigt. Det hålls en andakt i samband med familjeklubbarna.

År 2007 statistikfördes 1,19 miljoner besök i församlingarnas familjeklubbar, av vilka 460 000 gällde vuxna och 734 000 barn. Antalet besök ökade med 3 procent under redogörelseperioden. Antalet sammankomster ökade ännu mer (+13 procent). Familjeklubbarna samlades sammanlagt 47 400 gånger år 2007.

Församlingarnas klubbverksamhet inom familjearbetet går under namnet familjeklubb i de flesta församlingar (69 procent). I de övriga församlingarna kallas klubbverksamheten oftast mamma-barn-grupp (12 procent), öppen klubb (10 procent) eller någonting annat, exempelvis familjekafé, mammakafé, föräldra-barnklubb, småbarnsklubb, babyklubb eller vuxen-barnklubb.

Familjeklubbarna samlades på vardagsmorgnarna i nästan alla församlingar (97 procent). I var fjärde församling samlades familjeklubbarna på vardagseftermiddagar och endast i 13 procent av församlingarna på vardagskvällar och i 3 procent på veckosluten. Tidpunkten för verksamheten visar att verksamheten med familjeklubbar i största delen av församlingarna riktas enbart till föräldrar som är hemma med barnen.

År 2007 hade var tredje församling (31 procent) ett team för familjearbetet. I 5 procent av församlingarna planerade man att bilda ett team. I teamet medverkade framför allt anställda inom småbarnsfostran (93 procent av teamet), präster (84 procent), diakoniarbetare (71 procent) och anställda inom minior- och juniorarbetet, ungdomsarbetet och specialungdomsarbetet (61 procent). Däremot var det sällsynt med företrädare för kyrkomusiken eller familjerådgivningen.

Utöver klubbverksamheten ordnade församlingarna olika slags familjeläger, utflykter för familjer och sammankomster i anslutning till familjearbetet. År 2007 ordnades familjesammankomster i sammanlagt tre av fyra församlingar. Familjeläger ordnades i var

fjärde församling (29 procent), och i dem deltog mer än 4 400 vuxna och mer än 5 800 barn. I var femte församling (19 procent) ordnades sammankomster för gifta par, i var tionde församling (9 procent) läger eller kurser för gifta par. I 5 procent av församlingarna ordnades också singelsammankomster.

I sammanlagt 16 procent av församlingarna genomfördes år 2007 långvarigare projekt för familjearbetet. Oftast uppgavs målet vara att allmänt stärka föräldraskapet (8 procent), stärka familje gemenskapen (5 procent) eller stödja det andliga livet i hemmet (5 procent).

Inom familjearbetet samarbetade församlingarna ofta med kommunen (62 procent av församlingarna), med andra kristna församlingar (24 procent) eller med kristna organisationer eller väckelse rörelser (24 procent). Som andra samarbetspartner nämndes framför allt Mannerheims Barnskyddsförbund och Rädda Barnen rf.

5.3. Minior- och juniorarbete

Morgon- och eftermiddagsverksamhet Församlingarna har redan länge varit aktiva anordnare av morgon- och eftermiddags verksamhet för de yngre skoleleverna. Morgon- och eftermiddags verksamheten är avsedd speciellt för 7–8-åriga barn och försiggår i huvudsak på eftermiddagarna efter skolans slut, men delvis också på förmiddagarna före skoldagens början.

År 2007 ordnade varannan församling (52 procent) morgon- och eftermiddagsverksamhet för skolelever. Andelen kvarstod oförändrad under redogörelseperioden. Verksamheten omfattade oftast bara eftermiddagsverksamhet. Endast i var tionde församling ordnades verksamhet också på morgnarna.

År 2007 deltog mer än 15 600 barn i församlingarnas morgon- och eftermiddagsverksamhet för skolelever, vilket motsvarar 13,5 procent av 7–8-åringarna. I slutet av den förra redogörelseperioden var andelen 13,8 procent.

Lika många flickor och pojkar fanns med i morgon- och eftermiddagsverksamheten. Det fanns mer än 700 grupper. Under redogörelseperioden minskade antalet deltagande barn med 9 procent. Det minskade antalet beror emellertid i huvudsak på att åldersklas-

serna har minskat. Den åldersgrupp som morgon- och eftermiddagsarbetet riktas till minskade under redogörelseperioden i samma proportion som antalet barn som deltog i verksamheten.

I församlingarna ordnades också mer än 800 specialevenemang med anknytning till morgon- och eftermiddagsverksamheten. I evenemangen deltog mer än 20 500 personer. I nästan varannan församling med morgon- och eftermiddagsverksamhet erbjöds barnens föräldrar möjlighet till ett kort samtal om fostran med ledarna, en så kallad föräldrakvart. Var sjunde församling (15 procent) försökte ordna ett samtal med alla föräldrar, var tredje försökte ordna samtal när det behövdes.

Grupperna samlades oftast fem dagar i veckan (i 74 procent av församlingarna). Var femte grupp samlades bara en gång i veckan. Andelen grupper som samlades varje vardag ökade under redogörelseperioden. Enligt uppgifter från år 2003 samlades 60 procent av grupperna fem dagar i veckan.

Morgon- och eftermiddagsverksamheten genomfördes oftast i samarbete med kommunen (67 procent av församlingarna). Samarbetet med kommunerna ökade under redogörelseperioden. I var fjärde församling (28 procent) ordnades verksamheten självständigt och i 5 procent av församlingarna i samarbete med någon organisation. 4H och Mannerheims Barnskyddsförbund nämndes oftast som samarbetspartner. Organisationssamarbetet minskade under redogörelseperioden. I 18 procent av de församlingar som ordnade morgon- och eftermiddagsverksamhet (35 procent under den förra redogörelseperioden) förekom det någon form av samarbete med Mannerheims Barnskyddsförbund, 13 procent (16 procent under den förra redogörelseperioden) samarbetade med 4H-föreningarna, 12 procent (14 procent år 2003) samarbetade med idrottsföreningarna och 2 procent (4 procent år 2003) samarbetade med Röda Korset.

Det breddade samarbetet med kommunerna bygger till en del på de reformer av lagstiftningen om morgon- och eftermiddagsverksamhet som trädde i kraft under redogörelseperioden. Inom morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt lagen om grundläggande utbildning (lag 1136/2003) har församlingen möjlighet att vara aktör inom den verksamhet som kommunen samordnar och få lagstadgad statsandel för detta. I syfte att trygga verksamheten som

ett led i kyrkans verksamhet för fostran har kyrkan som arbetsgivare utstakat att det för behörighet som i lagen avsedd ledare i morgon- och eftermiddagsverksamheten (inom kyrkan: barnledare) krävs studier i kristen fostran. Av grundexamina ger alltså endast grundexamen i barn och familjearbete och motsvarande tidigare studier behörighet för kyrkans morgon- och eftermiddagsverksamhet.

Församlingarna är viktiga anordnare av morgon- och eftermiddagsverksamhet. Församlingarnas verksamhet har den näst största omfattningen efter kommunens morgon- och eftermiddagsverksamhet. Organisationernas och de privatas andel rör sig kring endast några få procent. Morgon- och eftermiddagsklubbar som olika aktörer inom den tredje sektorn ordnade gemensamt hade tidigare förhållandevis stor utbredning. I regel har sådana gemensamma klubbar dock försvunnit efter det att morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt lagen om grundläggande utbildning har inletts.

Gruppverksamhet för miniorer och juniorer År 2007 deltog 13,2 procent av 7–14-åringarna i klubbar för miniorer och juniorer. Andelen sjönk med 1,3 procentenheter under redogörelseperioden. År 2007 deltog cirka 64 800 flickor och pojkar i klubbarna för miniorer och juniorer. Antalet sjönk med 14,3 procent från den förra redogörelseperioden. Den numerära nedgången beror i hög grad på att åldersklasserna har minskat. I likhet med antalet dagklubbarn och söndagsskolbarn minskade också antalet deltagare i klubbarna för miniorer och juniorer i alla stift. Antalet klubbdeltagare minskade mest i S:t Michels stift (–23 procent) och Uleåborgs stift (–19 procent). Minskningen var minst i Esbo stift (–5 procent) och Lappeenranta stift (–8 procent).

Under redogörelseperioden minskade också antalet grupper inom minior- och juniorarbetet. År 2007 samlades nästan 5 200 grupper för miniorer och juniorer i församlingarna, vilket motsvarar tio grupper per församling. Minskningen var 9 procent från den förra redogörelseperioden.

Scouting I Finland deltog cirka 70 000 barn och unga i scoutverksamheten år 2007. Nästan hälften, 33 000 barn och unga, deltog i

församlingarnas scoutkårer. Under redogörelseperioden minskade antalet scouter i församlingarna med 12,6 procent. I Finland ökade antalet scouter i jämn takt ända till mitten av 1990-talet, då populariteten började sjunka en aning. Därefter har den fortsatt att sjunka i jämn takt både inom församlingarnas scoutkårer och andra scoutkårer.

Det fanns mer än 3 600 scoutgrupper i församlingarna, vilket motsvarar i genomsnitt sju grupper per församling. Antalet grupper minskade med 9,4 procent från den förra redogörelseperioden.

I församlingarna hade mer än 50 anställda scoutarbete som sin viktigaste uppgiftsbeskrivning (på finska så kallad "seppo"). För stödjande och utveckling av dopundervisning och kristen fostran för scouter fanns det en Seppo-grupp vid Kyrkostyrelsen. Den har ett nära samarbete med Scouterna i Finland. Gruppen har blivit allt viktigare, eftersom gruppen för religionsfostran vid Scouterna i Finland avvecklades år 2006.

Det ordnades riktligt med utfärder, resor och läger inom scoutarbetet. Sammanlagt gjordes det närmare 4 500 utfärder och resor med närmare 50 000 deltagare. Det ordnades 1 500 läger inom scoutarbetet (5 200 lägerdygn) med närmare 30 000 deltagare. Scouternas storläger Tarus lockade cirka 12 000 deltagare till Padasjoki år 2004.

År 2007 var 100-årsjubileumsår för scoutrörelsen. Inom kyrkan uppmärksammades jubileumsåret bland annat på så vis att direktorn för verksamhetsavdelningen vid Kyrkostyrelsen och biskoparna försågs med en lilafärgad scoutduk. Under redogörelseperioden har flera reformer varit aktuella inom scoutrörelsen. Ett reviderat program med mål för fostran och ändringar som gäller olika åldersstadier träder i kraft år 2008, och år 2007 bereddes en reform av stadgan. I synnerhet religionens ställning och den lutherska och den ortodoxa kyrkans ställning i stadgan väckte debatt. Den nya distriktsindelningen för scoutingen trädde i kraft vid ingången av 2008.

Övrig verksamhet bland miniorer och juniorer Utfärder och läger samlar riktligt med barn i den aktuella åldersgruppen. År 2007 deltog sammanlagt 64 000 barn i läger inom minior- och juniorarbetet. Antalet deltagare minskade med 15 procent under

redogörelseperioden. Minskningen förklaras till en del av att åldersklasserna har minskat. Det ordnades 2 400 läger, vilket innebar 5 800 lägerdygn. Det ordnades 1 000 utfärder inom minior- och juniorarbetet och i dem deltog 32 000 barn (–25 procent).

Storlägret Sankarit (Hjältar) som Centralen för Pojkar och Flickor i Finland ordnade år 2007 samlade nästan 2 000 miniorer och juniorer och ledare i Partaharju i Pieksämäki. Lägret ordnades i samarbete med Kyrkostyrelsen och stiftens.

KIVA, kirkon varhaisnuorisotyön kehittämisprojekti (projektet för utveckling av kyrkans minior- och juniorarbete) startade år 2000 och avslutades vid utgången av 2007. Det var ett gemensamt forsknings- och utvecklingsprojekt för Kyrkostyrelsen, Centralen för Pojkar och Flickor i Finland, DIAK:s enhet i Grankulla och teologiska fakulteten vid Helsingfors universitet. Med hjälp av två tävlingar åren 2004–2007 samlades idéer för arbetet bland 12–14-åringar. Det sammanställdes två publikationer om modellerna. Den första publikationen *KIVA juttu 1* utgavs år 2004. Genom den andra tävlingen inriktade man sig på att samla välfungerande modeller för samarbete mellan skolan och församlingen, vilket resulterade i publikationen *KIVA juttu 2*.

Centralen för Pojkar och Flickor i Finland ordnade seminarier om minior- och juniorarbetet på riksnivå åren 2004 och 2006. Centralen arrangerade också årligen regionala seminarier om minior- och juniorarbetet i samarbete med Kyrkostyrelsen och stiftens.

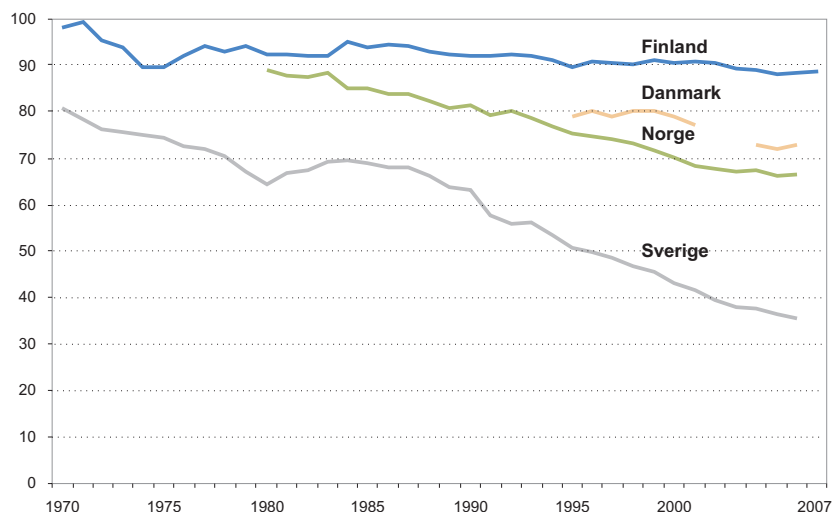
5.4. Skriftskola

Skriftskolan behöll sin popularitet under redogörelseperioden. År 2007 deltog närmare 59 900 unga i konfirmandundervisningen, vilket motsvarar 88,5 procent av 15-åringarna (89,2 procent år 2003). Skriftskolan är inte lika populär i något annat lutherskt land. År 2006 deltog 36 procent av åldersklassen i konfirmandundervisningen i Sverige, 67 procent i Norge och 73 procent i Danmark.

Under redogörelseperioden ökade antalet skriftskolelever med 5 procent när större åldersklasser än tidigare nådde konfirmation-

såldern. Antalet konfirmandgrupper ökade likaså med 5 procent. Det fanns nästan 2 500 konfirmandgrupper i församlingarna år 2007, vilket motsvarar i genomsnitt fem grupper per församling. Under redogörelseperioden ökade antalet konfirmander mest i Esbo stift, där det år 2007 fanns nästan en femtedel fler konfirmander (+18 procent) än år 2003. Antalet konfirmander minskade endast i Kuopio stift (-5 procent).

Figur 5.6. Andelen unga som deltagit i konfirmandundervisning i Finland, Sverige, Norge och Danmark (%).

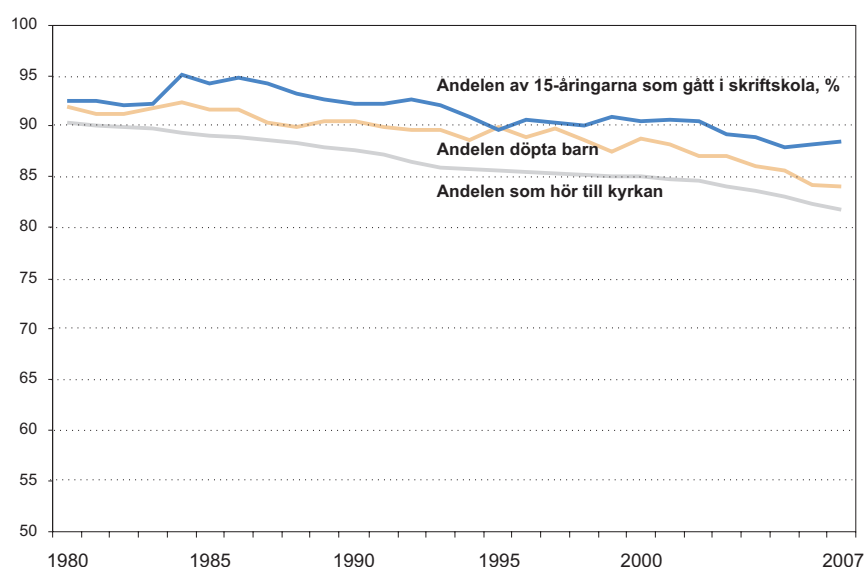
Andelen unga som deltagit i konfirmandundervisningen var störst i Uleåborgs stift och Lappo stift. I Uleåborgs stift deltog 93,8 procent och i Lappo stift 92,4 procent av 15-åringarna i konfirmandundervisningen. Andelen var lägst i Helsingfors stift, där bara 76,3 procent av ålderklassen deltog i konfirmandundervisningen.

Antalet unga som börjar delta i konfirmandundervisningen är fortfarande en aning större än antalet unga som genomgår den. År 2007 avbröt 1,4 procent av dem som börjat delta. I församlingarna avbröt cirka 900 sin konfirmandundervisning. Nästan alla som genomgår konfirmandundervisningen blir konfirmerade.

Exakt så många som statistiken utvisar har dock ännu inte som 15-åringar genomgått konfirmandundervisningen, utan en del av

dem fullgör den senare, till exempel i samband med armén. År 2007 var 96,3 procent av dem som deltog i församlingarnas konfirmandundervisning 14–15 år. Av dem som deltagit i konfirmandundervisningen var 2 procent 16–17 år och 1,7 procent 18 år eller äldre.

Figur 5.7. Andelen 15-åringar som gått i skriftskola (konfirmandundervisning), personer som hör till kyrkan och döpta barn åren 1980–2007 (%).

Största delen av dem som i vuxen ålder deltar i konfirmandundervisningen genomgår den enskilt. I församlingarna och samfälligheterna ordnades mer än 50 särskilda skriftskolgrupper för vuxna. I dem deltog 260 personer. Mer än 1 000 personer över 18 år och 145 personer under 18 år hade fått enskild undervisning.

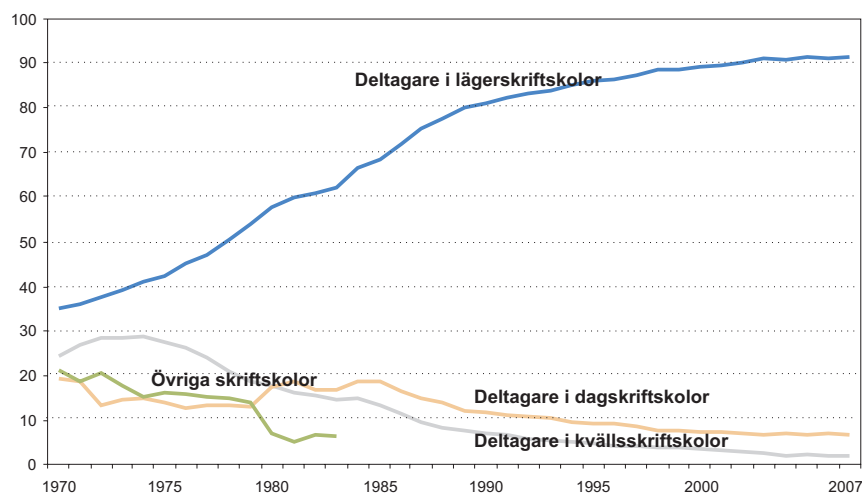
År 2007 fanns det sammanlagt 19 särskilda skriftskolgrupper för invandrare. I dem deltog 113 konfirmander med invandrarbakgrund. Största delen av grupperna riktades till ryskspråkiga.

Lägerskriftskolan var den överlägset populäraste formen för konfirmandundervisning. Av de unga deltog 91 procent i lägerskriftskola. Sju procent av de unga deltog i dagskriftskola och 2

procent i kvällsskriftskola. Likaså hade 2 procent fått enskild undervisning.

Merparten av de unga gick i skriftskola i sin församling. Antalet unga som deltagit i konfirmandundervisningen någon annanstans är dock betydande. År 2007 deltog mer än 6 600 i någon annan församlings eller en organisations skriftskola. Antalet motsvarar 11 procent av konfirmanderna. Andelen unga som gick i skriftskola någon annanstans minskade något under redogörelseperioden. Den största gruppen av dem som deltagit i konfirmandundervisningen någon annanstans utgörs av unga som deltagit i skriftskolor som ordnats av Suomen Rauhaniitysten Keskusyhdistys (Fridsföreningarnas i Finland centralförening). År 2007 deltog nästan 1 800 unga i föreningens skriftskolor, vilket motsvarar tre procent av konfirmanderna.

Figur 5.8. Andelen deltagare i olika skriftskolformer åren 1970–2007 (%).

Ett betydande antal unga inträder årligen i kyrkan i samband med skriftskolan. År 2007 inträdde nästan 1 860 unga i kyrkan i samband med skriftskolan. Mer än 1 100 av dem döptes.

Församlingens skriftskola ses helt tydligt som en gemensam angelägenhet för hela familjen. Föräldrasammankomsterna anses

vara viktiga och ordnas ofta både i början av och under skriftskolan. I tre församlingar av fyra (75 procent) ordnas föräldrasammankomster i början av undervisningen varje gång, i 12 procent av församlingarna oftast eller ibland och likaså i 12 procent sällan eller aldrig i början av undervisningen. I två församlingar av tre (65 procent) ordnas föräldrasammankomster under skriftskolan varje gång och i var femte församling (21 procent) oftast eller då och då. Efter skriftskolan ordnas föräldrasammankomster bara sällan, i 96 procent av församlingarna aldrig och i endast 2 procent varje gång.

I en del av församlingarna håller föräldrakvarterna på att etableras som ett led i konfirmandarbetet. Än så länge försöker bara en liten del av församlingarna (3 procent) ordna föräldrakvarter för alla föräldrar, men varannan församling (53 procent) ordnar dock sådana när det behövs.

I en del av församlingarna har fortsättningsskriftskolor och andra sammankomster etablerats som ett led i konfirmandundervisningen. Anordnandet av fortsättningsskriftskolor har trots allt minskat. Fortsättningsskriftskolor ordnas i samband med all konfirmandundervisning i var femte församling (20 procent, 30 procent år 2003) och oftast eller ibland i var tionde församling (11 procent, 15 procent år 2003). Andra sammankomster för konfirmanderna efter skriftskolan och konfirmationen ordnas regelbundet i samband med all konfirmandundervisning i nästan var fjärde församling (23 procent) och oftast eller ibland i nästan var femte församling (17 procent).

Konfirmandundervisningen omfattar en introduktion före huvudavsnittet. I största delen av församlingarna (94 procent) föregicks huvudavsnittet alltid eller nästan alltid av en introduktion. I en procent av församlingarna hölls introduktionsavsnittet alltid eller nästan alltid och i 5 procent av församlingarna ibland efter huvudavsnittet. Konfirmationen inföll oftast omedelbart (inom ungefär en vecka) efter det att huvudavsnittet hade avslutats (i 84 procent av församlingarna alltid eller nästan alltid). I var tionde församling inföll konfirmationen i regel senare, till exempel på hösten, i sex procent av församlingarna följdes den praxisen ibland. I var tredje församling inföll konfirmationen åtminstone ibland inom några veckor efter huvudavsnittet.

Reform av skriftskolan Reformen av skriftskolan fortsatte under redogörelseperioden. Efter det att planen för konfirmandarbetet 2001 (*Livet – Tron – Bönen*) hade godkänts initierades en vidsträckt process för uppgradering och förnyelse av praxisen inom konfirmandarbetet, skriftskolprojektet 2000–2006. Projektet genomfördes som ett gemensamt utvecklingsprojekt för Kyrkostyrelsens verksamhetsavdelning. Målet var att modernisera och utveckla praxisen inom konfirmandundervisningen och stödja uppkomsten av nya aktiviteter.

Under projektets gång reviderades alla centrala grundläggande dokument: Planen för konfirmandarbetet 2001 (även på finska och engelska), normalreglementet för skriftskolan och skriftskolans dagböcker, samt organisationernas anvisningar för konfirmandarbetet. Också anvisningarna för försvarsmaktens militärskriftskola förnyades. Biskopsmötet godkände sex läroböcker jämte lärarhandledningar i enlighet med Planen för konfirmandarbetet 2001. Dessutom godkändes en bok för vuxenskriftskolan.

Frågan om att översätta undervisningsmaterial för konfirmanderna aktualiserades med tanke på arbetet bland finländare utomlands och arbetet bland invandrare. Två konfirmandböcker översattes till engelska och en bok till ryska. Det behövdes också material för dopförberedande undervisning och för olika typer av skriftskolor. Användargrupperna är mycket heterogena: invandrare som förbereder sig inför dopet, personer som döpts som barn men som fjärmats från kyrkans liv (återflyttare, rotationsmigranter), unga och unga vuxna som bor utomlands men kommer till Finland för att gå i skriftskola. År 2005 godkände biskopsmötet en konfirmandbok för invandrare och utlandsfinländare *Kristittynä Suomessa. Rippikoulukirja maahanmuuttajalle ja ulkosuomalaiselle*. Boken översattes till sex språk: engelska, ryska, spanska, kinesiska, arabiska och franska. Alla andra versioner utom den arabiska har lagts ut på internet. Lärarens handbok (*Opettajan opas*) publicerades enbart på nätet. Den handlar om mötet med personer med olika bakgrund i konfirmandundervisningen.

I enlighet med projektplanen färdigställdes fyra konfirmandhandböcker för att stödja de anställda och utbildningen. De innehåller aktuell information om konfirmandundervisningen och resultat av arbetet i delprojekten. I varje stift fanns det 12–18 utbild-

dare för konfirmandarbetet. De ansvarade för personalutbildningen i anslutning till att den nya planen för konfirmandarbetet infördes.

Ett centralt mål för skriftskolprojektet 2000–2006 var att stödja konfirmandernas och hemfolkets kontakter med församlingen. Skriftskolan är inte de ungas ”ensamrätt” utan den berör också föräldrarna, de övriga familjemedlemmarna, släkten och faddrarna. År 2005 utgavs en liten finskspråkig bok för föräldrarna *Herran kansan ensi rippi – Kotiväen rippikoulukirja (Familjens skriftskolbok)*. Till stöd för den kristna fostran i hemmen utkom mot slutet av år 2005 dessutom Kotiväen rukouskirje (Familjens bönebrev) och ett ikonkort samt på våren 2007 en dvd för anställda, Kotiväkikorppu. I filmen behandlas exempelvis föräldraskap, faderskap och konfirmation. Även musik, bildmaterial som får användas fritt och två kortfilmer ingår.

Under projektets gång publicerades en forskningsrapport redigerad av Jouko Porkka och Riitta Kuusi *Yhtä paljon kaikille ei ole yhtä paljon kaikille. Erilainen oppija rippikoulussa (Lika mycket för alla är inte lika mycket för alla. Annorlunda inlärare i skriftskolan)* (Kyrkostyrelsen 2006). I den kartlades olika sätt och möjligheter att beakta olika slags inlärare i konfirmandundervisningen. I rapporten och de kurser som ordnats med utgångspunkt i den har kyrkans verksamhet utstakats som ett samfund med inklusivt väsen, ett samfund som innesluter.

Kyrkans portal evl.fi är en viktig kanal för information om konfirmandarbetet. Det finskspråkiga spelet RipariVisa (evl.fi/ripari-visa) som öppnades vid advent år 2005 är ett exempel på de nya möjligheter som nätet erbjuder. Det interaktiva konfirmandspelet har producerats i samarbete med Älypää Oy. Under de två första åren spelades spelet nästan en halv miljon gånger. RipariVisa (SkribaKuppen) representerar ”edutainment” där underhållning och kunskap kombineras. Spelet kan öppnas via kyrkans skriftskolsidor och erbjuder lite interaktion vid sidan av faktakunskaperna. Det går lätt att koppla tjänsten till församlingens egna sidor, till ungdomarnas webbsidor eller till skolans server.

Enligt den nya planen för konfirmandarbetet är den lokala planeringen viktig. År 2007 hade merparten av församlingarna (81 procent) en årsplan för konfirmandarbetet eller höll på att utarbeta en sådan (6 procent). Nästan varje församling hade också en plan

för genomförandet av skriftskolan (74 procent; i 9 procent av församlingarna höll man på att utarbeta en sådan). Lokala planer för skriftskolorna var mera sällsynta. År 2007 fanns sådana i 51 procent av församlingarna och i 21 procent höll man på att utarbeta sådana.

Aktuella frågor inom konfirmandarbetet En lag om ändring av lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning trädde i kraft år 2006. Tobaksrökningen bland unga i samband med sammankomster i församlingen diskuterades livligt under redogörelseperioden. I synnerhet tobaksrökningen under lägerperioderna i skriftskolan väckte åsikter för och emot. I december 2007 publicerade Kyrkostyrelsen en rekommendation om främjande av rökfrihet hos unga. Rekommendationen innebar att kyrkan skärpte sin linje. Enligt rekommendationen bör kyrkan och församlingarna i sitt arbete med barn och ungdomar under 18 år utgå ifrån att verksamheten är rökfri. Med rökfrihet avses individens rätt att andas in ren luft samt att kyrkan och församlingarna i sin verksamhetskultur framhåller hälsoaspekterna av rökfrihet. Rökfriheten gäller såväl barn och unga som personalen. I rekommendationen betonas betydelsen av rökfrihet framför allt i skriftskolan och hjälpledarverksamheten. Enligt rekommendationen bör församlingarna och de kristna organisationerna dra upp egna riktlinjer för hur rökfrihet lokalt kan åstadkommas. Rekommendationen innehåller förslag till praktiska åtgärder. Det påpekas dock att målsättningen rökfrihet inte får bli ett hinder för deltagande i skriftskolan och att alla unga bör bemötas lika.

Vid utgången av 2007 hade var femte församling ett gällande beslut om rökfri skriftskola vilket hade fattats av ett förvaltningssorgan i församlingen. Beslut om praxis för tobaksrökning i samband med skriftskolan fattades oftast av ett konfirmand- eller ungdomsteam (36 procent av församlingarna), av kyrkoherden (25 procent), lärarna för varje skriftskola (21 procent), en person med ansvar för församlingens konfirmandarbete (14 procent) eller en person med ansvar för säkerheten i samband med läger. Som faktorer som påverkade rökpraxisen nämndes den nya lagen, lägercentret, den kyrkliga samfälligheten, alla anställda tillsammans, konfirmandernas föräldrar och föräldrarna tillsammans med de anställda.

År 2007 var tobaksrökning absolut förbjuden i samband med läger i nästan varannan församlings (45 procent) skriftskola. I lika många församlingar var det tillåtet att röka på en separat plats på fritiden, förutsatt att föräldrarna hade meddelat att de kände till att den unga rökte. I 4 procent av församlingarna fick de unga röka med stöd av en egen anmälan. En liten del av församlingarna tillämpade någon annan praxis, till exempel att praxisen varierar från ett läger till ett annat eller att beslutet fattas i varje enskilt fall om den unga på grund av abstinenssymtom inte trots försök klarar av att låta bli att röka.

På grund av störandet av ordningen nattetid på skriftskollägren har allt fler församlingar övergått till att låta någon annan eller några andra än ledarna eller hjälpledarna ha hand om övervakningen på nätterna. I sammanlagt 40 procent av församlingarna tillämpades en sådan praxis. Oftast hade en person anställts särskilt för uppgiften, till exempel en erfaren hjälpledare; i vissa fall (8 procent) handlade det om en församlingsanställd som inte annars var konfirmandledare. I en del av församlingarna (7 procent) skötte frivilliga föräldrar övervakningen på nätterna. Endast i en liten del av församlingarna (1 procent) sköttes övervakningen av en bevakningsfirma.

I merparten av församlingarna var marknadsföringen av skriftskolan ett viktigt led i konfirmandarbetet. Endast i 5 procent av församlingarna marknadsfördes inte skriftskolan på något sätt. Oftast skickade församlingarna ett brev till ungdomarna i konfirmationsåldern (69 procent) eller till deras föräldrar (27 procent), gjorde reklam för skriftskolorna på församlingens hemsidor (56 procent), i församlingens tidning (34 procent), i någon annan tidning (40 procent), genom lektionsbesök (48 procent) eller i samband med morgonsamlingarna eller genom information via centralradion i skolorna (38 procent).

År 2007 färdigställdes en längdsnittsstudie av skriftskolans genomslagskraft (Kati Niemelä: *Rippikoulusta aikuisuuteen (Från skriftskolan till vuxenlivet)*. Kyrkans forskningscentrals publikationer 99). Av undersökningen framgick att skriftskolan har stor betydelse i de ungas liv i flera år efter att den slutförts. Fem år efter skriftskolan ser en överväldigande majoritet av de unga skriftskolan som en positiv erfarenhet i sitt liv och vill att också deras egna

barn en dag ska gå i skriftskolan. Också efter fem år anser ungefär var tredje ungdom att skriftskolan haft en andlig betydelse. Ungefär var tionde ungdom var klart kritisk till skriftskolan i efterhand. Här handlade det ofta om de ungas erfarenheter av alltför auktoritära lärare och att man inte hade lyssnat på eller uppskattat de unga.

Konfirmandundervisningens kvalitet påverkar helt tydligt de ungas religiösa attityder en lång tid efter skriftskolan. I de konfirmandgrupper som bedömdes som de bästa ändrades attityderna i en mycket positivare riktning under skriftskolans gång. Förändringen kvarstod även om attityderna avmattades inom fem år. I skriftskolor där de unga har det bra förändras också deras attityder till kristendomen vanligen i en positiv riktning. Unga som deltagit i en misslyckad skriftskola är också senare benägna att varsebli enbart negativa företeelser i kyrkan. De negativa erfarenheterna av de minst lyckade skriftskolorna tycks ha fått en allt starkare framtoning efter fem år. En bra och positiv atmosfär är den viktigaste enskilda faktorn med tanke på konfirmandundervisningens kvalitet.

Undersökningen visade också att erfarenheterna av skriftskolan inte uppkommer i ett vakuum. En närmaste krets som stöder tron har stort inflytande på både erfarenheterna av skriftskolan och det som händer efteråt. Endast några få unga i vilkas hem religionen inte spelade någon roll eller i vilkas hem det inte gavs någon religiös fostran upplevde efter skriftskolan att de hade kommit närmare Gud. De unga som hade fått en religiös fostran i sitt hem såg också skriftskolan som en viktigare och betydelsefullare erfarenhet än de unga i vilkas hem tron inte spelade någon roll.

Undersökningen gav vid handen att skriftskolans unika ställning i Finland baserar sig dels på dess etablerade ställning inom ungdomskulturen och de rättigheter den medför, dels på ett välgenomfört praktiskt arbete i församlingarna och det kontinuerliga förnyelsearbete som utförts inom konfirmandundervisningen i Finland. Reformarbetet har starkt utgått nedifrån, från den praxis som redan konstaterats fungera bra på det lokala planet. Målet har varit att reformprocessen och förankringen i församlingarna ska föras så lågt ner som möjligt. Här har till exempel stiftens konsulter spelat en central roll.

Inte heller i Finland bör man se skriftskolornas ställning som en självklarhet. I huvudstadsregionen finns redan nu områden där inte mer än drygt hälften av de unga går i skriftskola. Utvecklingen i Sverige visar att konfirmandundervisningens popularitet kan rasa förvånansvärt snabbt när den förändras från en aktivitet för en klar majoritet till en aktivitet för bara 60–70 av de unga. Skriftskolan förvandlas då från någonting som förenar åldersklassen och är en självklarhet för många till någonting som allt mer är ett val för var och en av de unga och hans eller hennes familj.

5.5. Ungdomsarbete

Hjälpleदारutbildningen utgör hörnstenen för ungdomsarbetet i flera församlingar. Den samlar årligen en betydande del av konfirmanderna från de föregående åren. När verksamheten med hjälple-dare har utvidgats har den traditionella verksamheten med ungdomsgrupper i församlingarna minskat. År 2007 deltog 15 200 ungdomar i församlingarnas ungdomsgrupper, vilket motsvarar 5,7 procent av 15–18-åringarna. Andelen minskade med 2,4 procentenheter under redogörelseperioden (8,1 procent år 2003). Både antalet grupper (–22 procent) och antalet deltagare i grupperna (–26 procent) minskade under redogörelseperioden. Varje grupp bestod i genomsnitt av 14 ungdomar.

I flera församlingar samlar ungdomssamlingar kvällstid betydligt fler unga än den traditionella gruppverksamheten. År 2007 ordnades det 20 600 ungdomssamlingar eller motsvarande sammankomster i församlingarna, i vilka nästan 484 000 ungdomar deltog under året. Andelen ökade med 2,4 procent från slutet av den förra redogörelseperioden. Varje ungdomssamling lockade i genomsnitt 23 deltagare.

År 2007 ordnades sammanlagt närmare 1 300 utfärder och resor inom ungdomsarbetet (nästan 2 000 utfärdsdygn) och i dem deltog mer än 27 000 unga. Det ordnades mer än 1 400 läger inom ungdomsarbetet (3 200 lägerdygn) och lägren samlade totalt mer än 40 000 deltagare.

Hjälpleदारverksamheten blev populärare under redogörelseperioden. År 2007 deltog 27 000 ungdomar i hjälpleदारutbildningen

och sammanlagt 18 000 unga var hjälpledare. Andelen unga som deltagit i hjälpleदारutbildningen ökade med 20 procent från år 2003 och andelen verksamma hjälpledare med hela 35 procent. Ökningen beror delvis på att hjälpledarnas uppgifter har breddats: i församlingarna anlitas hjälpledarna på ett allt mångsidigare sätt inom barn- och ungdomsarbetet. Den ökade populariteten för hjälpleदारverksamheten har bidragit till att framtvinga ett mångsidigare uppgiftsfält: i många församlingar har man i den mån det varit möjligt försökt ordna uppgifter för villiga hjälpledare. I fler än var tredje församling (40 procent) fanns det fler som var intresserade av att bli hjälpledare än det fanns platser för dem. I varannan församling (54 procent) finns det vanligen ett lämpligt antal intresserade blivande hjälpledare. Bara 7 procent av församlingarna led brist på hjälpledare.

På några få undantag när fanns det hjälpledare på skriftskollägren i praktiskt taget alla församlingar. Hjälpledare var också allt oftare med i dag- och kvällsskriftskolorna. I varannan församling som ordnar dagskriftskola var hjälpledare alltid med också i dagskriftskolan och i var fjärde ibland. Endast i var fjärde församling fanns inga hjälpledare med i dagskriftskolorna. I kvällsskriftskolorna fanns hjälpledare alltid med i var fjärde av de församlingar som ordnade sådana och likaså i var fjärde ibland. I varannan kvällsskriftskola fanns det inga hjälpledare. I lägeravsnitten på veckosluten var hjälpledare oftast med (i 63 procent av församlingarna alltid, i 29 procent ibland). I en undervisningsgrupp i församlingarna fanns det oftast fem eller sex hjälpledare.

I var tredje församling fanns andra vuxna frivilliga medhjälpare med på skriftskollägren år 2007. De bildar inte någon egen medhjälpargrupp och får högst en nominell ersättning. I 15 procent av församlingarna deltog medhjälpare av detta slag regelbundet i alla eller nästan alla grupper, i 17 procent av församlingarna sporadiskt.

I genomsnitt 9 procent av 16–18-åringarna medverkade som hjälpledare. Verksamheten som hjälpledare hade störst utbredning i S:t Michels stift, där 11,1 procent av åldersklassen var hjälpledare. Kuopio stift kom på andra plats (10,8 procent). Andelen var lägst i Helsingfors stift och Esbo stift (6,9 procent), vilket kan

förebåda en nedgång i antalet hjälpledare också på annat håll i Finland.

Knappt hälften av hjälpledarna (45 procent) var fjolårets konfirmander (16-åringar), var tredje (36 procent) var konfirmand från i förfjol (17-åringar), 14 procent var 18–20-åringar och 6 procent var äldre. Hjälpledarnas åldersstruktur kvarstod oförändrad under redogörelseperioden. I drygt var tredje församling (38 procent) försökte man aktivt hänvisa de äldre hjälpledarna till annan frivilligverksamhet i församlingen efter det att de varit hjälpledare. I nästan varannan församling gjorde man detta i enskilda fall.

I merparten av församlingarna (86 procent) fick hjälpledarna ett litet arvode för sitt arbete. Arvodet var i genomsnitt 17 euro per dag eller knappa 95 euro för hela skriftskolan.

Sammanlagt 93 procent av församlingarna uppgav att de ordnade hjälpledarutbildning. I 70 procent av församlingarna genomfördes hjälpledarutbildningen ensam i församlingens regi, i 20 procent i samarbete med någon annan församling och i 2 procent i samarbete med en organisation.

I varannan församling (53 procent) pågick hjälpledarutbildningen i ett halvt till ett år, i 37 procent ett till två år och i en procent ännu längre. I var tionde församling var hjälpledarutbildningen kortare än ett halvt år. Hjälpledarutbildningens längd har kvarstått oförändrad från den förra redogörelseperioden. För dem som redan genomgått hjälpledarutbildningen ordnades separat fortsatt utbildning i en särskild grupp i var tredje församling (30 procent), i samma grupp som nya medhjälpare i var femte församling (21 procent).

Det är fler som inleder hjälpledarutbildningen än som slutför den. Andelen deltagare som slutför utbildningen är trots allt rätt så stor. Av dem som deltog i den utbildning som avslutades år 2007 slutförde 72 procent den och 60 procent var också hjälpledare. På det hela taget motsvarar andelen som påbörjat en hjälpledarutbildning som avslutades år 2007 cirka 30 procent av antalet konfirmander år 2006. Relaterat till antalet konfirmander det föregående året slutför ungefär var femte ung person utbildningen och kommer var sjätte (cirka 17 procent) i sinom tid att arbeta som hjälpledare.

Under redogörelseperioden färdigställdes riktlinjerna för hjälpledarverksamheten *Sopivan kokoinen iso* och en undersökning vid yrkeshögskolan Diakonia (Diak), vars resultat lektorn Jouko Porkka sammanställde i en rapport *On kunnia olla isonen – Suomen evankelis-luterilaisen kirkon isostoiminta 2000-luvun alussa* (2004) (*Det är en ära att vara hjälpledare – Hjälpledarverksamheten i evangelisk-lutherska kyrkan i Finland i 2000-talets början*). Forskningen gav en grund för de riktlinjer för hjälpledarverksamheten som publicerades år 2004. Hjälpledarutbildningens andel av ungdomsarbetet i församlingarna har ökat på ungdomsarbetets bekostnad. Inom utvecklingsverksamheten har uppmärksamhet fästs också vid avigsidorna med den populära hjälpledarverksamheten. Alla unga är inte intresserade av hjälpledarverksamheten. Utbildningen kan inte till alla delar vara ett svar på de ungas behov av att samlas. Föreningen Nuorten Keskus projekt för samlande ungdomsarbete (2005–2008) och ungdomsprojektet för diakoniföstran har försökt finna sätt att stödja och ta fram ett nytt slags engagerande och samlande ungdomsverksamhet.

I församlingarnas regelbundna samlande ungdomsverksamhet deltog på hösten 2007, enligt församlingarnas egna uppgifter, uppskattningsvis cirka 7 500 sådana 15–18-åriga unga och drygt 2 000 sådana unga över 18 år som inte deltog i hjälpledarverksamheten. Av dem som deltar i ungdomsverksamheten är cirka 35 000 med i hjälpledarverksamheten på ett eller annat sätt. Av dem är knappa 20 000 årets konfirmander som deltar i hjälpledarverksamheten, cirka 10 000 äldre ungdomar som deltar i hjälpledarutbildningen och cirka 7 000 äldre hjälpledare som inte längre deltar i utbildningen. Utifrån detta samlar församlingarnas regelbundna samlande ungdomsverksamhet sammanlagt närmare 45 000 ungdomar. Största delen av dem, uppskattningsvis närmare 40 000, är 15–18 år, vilket motsvarar cirka 15 procent av alla 15–18-åringar. Andelen är ännu större när det gäller konfirmanderna det innevarande året. Av dem påbörjar ju cirka 30 procent hjälpledarutbildningen.

Samarbetsnätverk inom ungdomsarbetet Inom ungdomsarbetet genomfördes aktivt nätverkssamarbete med olika instanser. När det gäller ungdomsarbete bedrev sammanlagt 39 procent av för-

samlingarna regelbundet samarbete med det kommunala ungdomsarbetet och 38 procent av församlingarna sporadiskt samarbete. I var femte församling bedrevs regelbundet samarbete med andra församlingar inom ungdomsarbetet, i var fjärde tillfälligt. Fem procent av församlingarna bedrev regelbundet samarbete med idrottsföreningar, 28 procent tillfälligt.

Var tionde församling samarbetade regelbundet med kyrkliga organisationer inom ungdomsarbetet och varannan församling samarbetade tillfälligt. Oftast bedrevs samarbetet med den evangeliska rörelsen. Av församlingarna samarbetade 41 procent med den rörelsen i någon mån och ungefär 4 procent samarbetade mycket. Var tredje församling bedrev en del och 2 procent mycket samarbete med Kansan Raamattuseura (Folkets Bibelsällskap). Inom nästan lika många församlingars ungdomsarbete bedrevs samarbete med Folkmissionen. Därefter aktivast bedrevs samarbete med Suomen Raamattuopisto (Finska Bibelinstitutet).

5.6. Specialungdomsarbete

Med kyrkans specialungdomsarbete avses uppsökande ungdoms-, minior- och juniorarbete som utgår från medmänniskan och riktar sig till barn och unga som kan antas löpa risk att bli utslagna eller redan har blivit det. Specialungdomsarbetet har ingått i församlingarnas ungdomsarbete sedan år 1968. Till en början användes benämningen gängarbete, men senare etablerades benämningen specialungdomsarbete. År 2007 fyllde specialungdomsarbetet 40 år. Samma år godkände Kyrkostyrelsen kyrkans specialungdomsarbets mission, vision och strategi 2015, *Närvarons ungdomsarbete*.

Specialungdomsarbetet har ansetts spela en viktig roll för att förebygga och lindra risken för att barn och unga ska bli utslagna. Polariseringen i samhället förstärker ångesten hos de unga som drivits in på ett utslagningsspår i stället för den normala utvecklingen för sin åldersklass. Antalet barnskyddsanmälningar av specialungdomsarbetarna ökade jämfört med den förra fyraårsperioden. Många unga behöver särskilt stöd vid övergångarna i skolan, studierna och arbetslivet. Det har också satsats kraftigt på lägers-

kolor för specialklasser och på de stödåtgärder som lärarna anvisat.

År 2007 utfördes specialungdomsarbete i varannan församling. Verksamhetsformerna omfattade öppna dörrar-verksamhet (34 procent av församlingarna), Steg för steg-verksamhet (12 procent), uppsökande arbete (20 procent), smågruppsverksamhet (18 procent) och någonting annat (20 procent). Som andra verksamhetsformer nämndes gatupatrullering, antidrogarbete, samarbete med specialklasser, fängelsearbete, samarbete inom elevvårdsarbete, lägerskolsamarbete, Action Team-kurser och Alis-träningskurser, verksamhet med nattkaféer, samarbete med familj och hem och individinriktat arbete. Bilverkstadsverksamhet har utvecklats som en ny verksamhetsmetod. Det viktigaste i verksamheten är att vid sidan om skolgången stödja pojkar som löper risk att bli utslagna. Målet är att ge de unga erfarenheter av att lyckas, färdigheter att fungera i grupp och känna sig accepterade i en gemenskap.

När det gäller specialungdomsarbetet samarbetade församlingarna aktivt med det kommunala ungdomsarbetet. Varannan församling (52 procent) med specialungdomsarbete samarbetade regelbundet med det kommunala ungdomsarbetet och 34 procent bedrev temporärt samarbete. I var femte församling bedrevs regelbundet samarbete med polisen och i 44 procent tillfälligt. Samarbetet med socialväsendet stärktes under redogörelseperioden. I två av tre församlingar med specialungdomsarbete bedrevs samarbete med socialarbetet. I var fjärde församling var samarbetet regelbundet. I 18 procent av församlingarna med specialungdomsarbete bedrevs samarbete med kriminalvården och familjestödscentrerna. Andra samarbetspartner inom specialungdomsarbetet var Mannerheims Barnskyddsförbund (29 procent), kyrkliga organisationer och väckelserörelser (28 procent) och övriga organisationer.

5.7. Arbete i skolor och läroanstalter

Med arbetet i skolor och läroanstalter avses kyrkans arbete i grundskolor, gymnasier, yrkesläroanstalter, yrkeshögskolor, universitet och vuxenutbildningsinstitut. Arbetet i läroanstalter är en

viktig del av såväl arbetet inom småbarnsfostran och ungdomsfost-
ran som arbetet bland unga vuxna. Samarbetet har sin utgångs-
punkt i fostran, där kyrkans och läroanstalternas uppgifter korsar
varandra.

Det inrättades tio nya tjänster för arbetet i läroanstalter. Vid
utgången av 2007 fanns det mer än 50 tjänster som huvudsyssla
inom arbetet i läroanstalter. Fyra av dem var tjänster som läroans-
taltsdiakon, två tjänster som läroanstaltskantor och de övriga
prästtjänster. Det fanns cirka 40 anställda inom yrkespedagogik.
Uppgiftsbeskrivningen för tio av dem omfattade ansvar för den
lokala universitetsenheten. Det fanns 14 universitetspräster. Bort-
sett från en ort med 5 000 studerande fanns det en tjänst för arbetet
i läroanstalter på alla orter med fler än 3 000 studerande. En del av
tjänsterna var deltidstjänster. Dessutom hade ett yrkesinstitut
(idrottsinstitut) självt anställt en egen läroanstaltspräst. En
yrkeshögskola betalade hälften av läroanstaltsprästens lön och en
yrkeshögskola en del.

Nästan alla församlingar (99 procent) uppgav att de samarbe-
tade i någon form med skolorna. I nästan alla församlingar hölls
skolgudstjänster.

I nästan alla församlingar brukade någon hålla morgonsamlin-
gar och andakter i skolorna. Oftast besökte en företrädare för för-
samlingen årskurserna 1–6 en gång eller ett par gånger i månaden
(59 procent av församlingarna/ett besök per månad per läroanstalt
för årskurserna 1–6). I var tredje församling besöktes de lägre års-
kurserna varje vecka (32 procent). Besöken i årskurserna 7–9
inföll oftast varje vecka (54 procent av församlingarna) eller minst
varje månad (34 procent av församlingarna).

I de flesta av de lägre årskurserna gjorde en företrädare för för-
samlingen lektionsbesök några gånger om året (62 procent), i var
tionde oftare än så. I varannan av de högre årskurserna gjorde en
företrädare för församlingen lektionsbesök några gånger per år. I
var fjärde församling var en företrädare för församlingen närva-
rande i skolgemenskapen i de högre årskurserna på ett mycket
aktivt sätt, det vill säga minst en gång i veckan.

Ungefär 100 församlingar hade skolpastorer och skolfaddrar för
de lägre årskurserna, ungefär 140 församlingar för de högre års-

kurserna och 88 församlingar för gymnasierna. Dessutom hade 33 församlingar skolpastorer i yrkesläroanstalterna.

Församlingarna hade också många andra former av samarbete med läroanstalterna. Trettio församlingar hade gemensamma utbildningsdagar med de lägre årskurserna, 15 församlingar med de högre årskurserna, tolv församlingar med gymnasierna och tre med yrkesläroanstalterna. Tjugofem församlingar ordnade så kallade Nuisku-kurser för eleverna i årskurserna 7–9, ungefär lika många församlingar (26) för gymnasisterna. Några församlingar ordnade Nuisku-kurser i yrkesläroanstalterna.

Församlingarnas samarbete med skolor var aktivt i fråga om utfärder och läger. År 2007 uppgav 45 procent av församlingarna att de samarbetade med skolorna på den punkten. Samarbetet gällde oftast årskurserna 1–6 (45 procent) och årskurserna 7–9 (40 procent), mera sällan gymnasierna (9 procent) och yrkesläroanstalterna. Var femte församling uppgav sig ordna lägerskolor för eleverna i de lägre årskurserna, 8 procent av församlingarna för eleverna i de högre årskurserna. Totalt ordnade församlingarna nästan 300 lägerskolor tillsammans med de lägre årskurserna och mer än 100 med de högre årskurserna.

Nästan var femte församling uppgav att man besökte föräldramöten, oftast för årskurserna 7–9 (18 procent) eller de lägre årskurserna (17 procent). Endast i enstaka församlingar riktades besöken till gymnasierna eller yrkesläroanstalterna.

5.8. Arbete bland unga vuxna

Målet med kyrkans verksamhet för unga vuxna är att stärka de unga vuxnas upplevelse av församlingen och kyrkan som en relevant och närliggande gemenskap i deras liv och främja deras möjligheter att påverka kyrkans verksamhet och administration. Inom kyrkan avses med unga vuxna vanligen 18–29-åringar.

Under redogörelseperioden satsade kyrkan mer än någonsin på arbetet bland unga vuxna. I bakgrunden fanns en oro över de unga vuxnas relation till kyrkan. Merparten av dem som utträtt ur kyrkan är unga vuxna, och också enligt undersökningar står de längre bort från kyrkan än någon annan åldersgrupp. År 2003 startade

Helsingfors kyrkliga samfällighet och flera olika instanser ett gemensamt forskningsprojekt med målet att öka förståelsen för religionens och kyrkans ställning i de unga vuxnas liv och på så vis också finna metoder för att nå åldersgruppen och aktivera den för kyrklig verksamhet. Utgående från forskningsprojektet utkom år 2006 ett samlingsverk *Urbaani usko (Urban tro)* (Kyrkans forskningscentrals publikationer 96) och år 2006 den engelska publikationen *The Questioning Mind – Faith and Values of the New Generation* (Publication 58, Church Research Institute). Forskningsprojektet visade att unga vuxna utgjorde en heterogen och på många sätt krävande åldersgrupp. De som hör till åldersgruppen är speciellt passiva när det gäller kyrkans verksamhet. Rätt så många är trots allt intresserade av att delta aktivare. De unga vuxna hade i allmänhet en i grunden positiv eller neutral bild av kyrkan, men samtidigt upplevdes kyrkan som avlägsen och onödig på det personliga livsplanet. Enligt många är kyrkan också intolerant och intellektuellt efterbliven och dessutom dålig på att tillgodose de mänskliga rättigheterna. Unga vuxna förhåller sig mera kritiskt till ett medlemskap i kyrkan än vad som är fallet bland de äldre generationerna. I motsats till de äldre generationerna ser de inte tillhörigheten till kyrkan som ett viktigt element i att vara finländare utan som ett personligt val.

Kyrkans kommitté för fostran och ungdomsarbete tillsatte på hösten 2004 en arbetsgrupp för att dryfta förhållandet mellan unga vuxna och kyrkan. Arbetsgruppen klarlade dessutom behovet av att utforma en mäsas för unga vuxna och utökade möjligheter för unga vuxna att påverka förvaltningen inom kyrkan. Som ett resultat av arbetsgruppens arbete utgavs år 2006 rapporten *Uskosta osallinen? Nuorten aikusten asema, merkitys ja tehtävä kirkossa (Delaktig av tron? Unga vuxnas ställning, betydelse och uppgift i kyrkan)*. I rapporten får församlingarna och de kyrkliga samfälligheterna också rent praktiska förslag till åtgärder.

Under redogörelseperioden inleddes Kyrkostyrelsens och Kyrktjänsts gemensamma treåriga projekt för unga vuxna (2006–2009). Målet är att stärka de unga vuxnas kristna identitet och tillhandahålla församlingarna och organisationerna verktyg för att nå åldersgruppen. Inom det övergripande projektet genomfördes det finska projektet *Kirkosta kiinni! (Ta tag i kyrkan!)* Det

inrymmer en mängd projekt för utveckling av församlingsarbetet med målet att utveckla församlingens grundläggande verksamhet ur de unga vuxnas perspektiv. För målgruppen unga vuxna planerades inom projektet en interaktiv webbportal för kyrkan (evl.fi/nuoriaikuinen) och konstruerades en webbplats för anställda med temat ”Nuori aikuinen ja kirkko” (Unga vuxna som medlemmar av kyrkan) där det finns exempelvis forskningsrön om unga vuxna, idéer, erfarenheter, utbildning och ett diskussionsforum. Via projektet försökte man ta in de unga vuxnas infallsvinkel i personalutbildningen och utbildningen av förtroendevalda inom kyrkan. Till alla församlingar skickades ett informationspaket som skulle delas ut till de förtroendevalda, *Dålig tacksägelse: Unga vuxna som församlingsmedlemmar*.

Arbetet bland unga vuxna har ökat i församlingarna. År 2007 ordnade var tredje församling (32 procent) verksamhet för unga vuxna. År 2003 ordnade bara var femte församling (22 procent) verksamhet av det slaget. Den ökade verksamheten har dock inte lett till att den traditionella gruppverksamheten har aktiverats, eftersom antalet deltagare minskade med 11 procent jämfört med år 2003. År 2007 samlades 225 smågrupper för unga vuxna och i dem deltog 2 900 personer.

Det har inrättats fler tjänster eller fastställts ansvarsområden inom arbetet bland unga vuxna. Inom sektorn utformades också samarbete med arbetet i läroanstalter. Ett fyrtiotal församlingar uppgav att det i samfälligheten fanns en heltidsanställd pastor (eller motsvarande) för arbetet bland unga vuxna år 2007. I tio församlingar fanns det en heltidsanställd och i 15 församlingar en deltidanställd pastor för arbetet bland unga vuxna. Av församlingarna uppgav 245 att samordningen av arbetet bland unga vuxna har kombinerats med uppgifterna för någon annan anställd. Ungefär 200 församlingar uppgav att ingen hade fått i uppgift att samordna arbetet bland unga vuxna.

5.9. Vuxenfostran

Vuxenkatekumenat är ett nytt koncept för vuxeninläring som började lanseras inom den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland år

2006 i form av orienterande och fördjupade kurser för församlingssanställda och lekmän. Med start i Sverige har katekumenatet införts i flera kyrkor i Europa som ett led i den lutherska kyrkans verksamhet för fostran. Katekumenatet har sina rötter i urkyrkans verksamhet för fostran. Samling i smågrupper, gudstjänstliv och lekmännens ansvar är viktiga element. Avsikten är att fördjupa sig i och växa i den kristna tron och livet som kristen. Katekumenatet utvecklas som kyrkornas ekumeniska samarbete. Fram till utgången av 2007 hade verksamheten inletts som pilotverksamhet inom både det finskspråkiga och det svenskspråkiga församlingsarbetet i Finland.

Den skriftskolgångna vuxna befolkningens tilltagande utträde ur kyrkan och det att barn allt oftare blir odöpta har väckt diskussioner om vikten av att stödja den vuxna befolkningens andliga liv. En viktig orsak till att unga vuxna lämnar kyrkan är att de upplever att kyrkan inte har någon betydelse för dem personligen. Kärnan i innehållet i katekumenatet är en ettårig gemensam vandring utifrån de vuxnas egna livs- och trosfrågor. Vandrigen följer kyrkoårets rytm. Den har indelats i fyra vandringsavsnitt som alla avslutas med en gudstjänst. Katekumenatets koppling till kyrkoåret och församlingens gudstjänstliv är viktig och skiljer modellen från många andra former av verksamhet med smågrupper i församlingen. I många länder i Europa har man uppmärksammat att den vuxna befolkningen har fjärmats från kyrkan och att medlemskapet i kyrkan bara är en formalitet. I flera länder har katekumenatet som ett led i församlingens undervisande arbete vunnit terräng som en modell för dopundervisningen för vuxna. I den evangelisk-lutherska kyrkan i Sverige ingår katekumenatet redan i församlingarnas verksamhet inom varje stift. Som ett resultat av försöksverksamheten söker pilotförsamlingarna en plats och möjlighet att tillämpa katekumenatet i församlingsarbetet inom kyrkan i Finland.

Den ökade kulturella mångfalden i det finländska samhället har medfört utmaningar även för arbetet för vuxenfostran. Många människor och grupper som lever jämsides saknar ofta djupare kännedom om den andra gruppens kultur och religion. Det händer lätt att ovetskapen ökar osäkerheten och missförstånden. Identifiering av den egna religiösa identiteten ger förutsättningar för en

religionsdialog. Inom arbetet för vuxenfostran har målet varit att främja fostran till internationalism i en riktning som innebär att religionernas centrala roll beaktas. I syfte att främja en religionsdialog inom vuxenarbetet utgavs bland annat boken *Abrahams barn – tre religioners gemensamma rötter* (Ekumeniska rådet i Finland, 2004), som spreds i vida kretsar till församlingarnas arbete för vuxenfostran. Den nordiska antologin *Tro och mångfald – Religionsmöte och religionsteologi i Norden* (Nordiska Kulturfonden Tema Nord, 2005:582) lyfte fram religionernas närvaro i vardagen som en särskild utmaning för kyrkans arbete för vuxenfostran. På grund den gemensamma historien och traditionen har de nordiska folkkyrkorna mycket att ge varandra när det gäller utmaningarna i samband med mötet mellan religionerna.

- » största delen av församlingarna samlas församlingarnas familjeklubbar enbart under arbetsdagarna. Däremot finns det ganska lite familjeverksamhet för yrkesverksamma föräldrar. I församlingarna bör man därför diskutera om tidpunkten för verksamheten delvis bör ändras så att också dessa familjer kan delta.
- » Merparten av de frivilliga inom arbetet för fostran är kvinnor. Rekryteringen av män till uppdraget bör stärkas.
- » Överföringen av den religiösa traditionen tunnas ut eftersom allt färre får en kristen fostran i sitt hem. Kyrkan har ett krävande arbete när det gäller att stödja den kristna fostran i hemmen. Unga vuxna vill trots allt ge sina barn en kristen fostran oftare än de själva upplever sig ha fått.
- » Det lönar sig även i fortsättning att fästa vikt vid att skriftskolan är högklassig, eftersom undervisningens kvalitet har samband med inlärningsfarenheterna. Konfirmandundervisning i lägerform har visat sig vara framgångsrik och bör inte upphöra.
- » Det är viktigt att effektivisera insatserna för att aktivera unga med hjälp-
ledarutbildning till att medverka i frivilligarbetet efter det att de har varit
hjälpledare.
- » De ungas kunskaper och färdigheter bör ges mera utrymme i församlingarna.

6. Själavård

- Prästerna och diakoniarbetarna förde cirka 190 000 själavårdande samtal per år. Dessutom fördes förrättningssamtal nästan utan undantag i samband med kyrkliga förrättningar.
- Den totala mängden terapeutiskt arbete vid kyrkans familjerådgivning ökade och år 2007 fanns det mer än 17 400 klienter inom familjerådgivningen. Nästan hälften av klienterna uppgav kommunikationsproblem eller skilsmässoproblem som orsak till att de sökte sig till familjerådgivningen. Mångkulturella äktenskap och familjer ökade inom klientelet. Andra ökade orsaker var att barn och unga mådde illa och behandlades illa.
- Själavårdande samtal är sjukhusprästens viktigaste verktyg inom sjukhussjälavården. Kortare vårdtider och utveckling av vården i hemmet påverkade sjukhussjälavårdarnas arbetssätt.
- Samtalstjänsten blev rikstäckande och Samtalstjänstens nätjour inledde sin verksamhet. Vid Samtalstjänsten var 70 procent av jourhavandena frivilliga. Det fördes 41 000 samtal. Det sändes 1 100 meddelanden till samtalstjänstens nätjour. Arbetsformerna står till tjänst för olika målgrupper och profilerar sig också särskilt som kyrkans system för att hjälpa.
- Eftervården vid kriser och olyckor blev allt viktigare inom alla delområden av själavården.

6.1. Själavård i församlingarna

Enligt den lutherska trostolkningen är själavård människans kallelse till att i kärlek hjälpa medmänniskorna enligt deras verkliga behov. I den allra vidaste bemärkelsen bär kyrkans medlemmar omsorg om varandra och bedriver alla församlingsbor själavård sinsemellan. Själavård är hjälpende växelverkan där man försöker ge mentalt och andligt stöd genom samtal, bikt, bön, bibelläsning och psalmer. Verksamhetsformerna för kyrkans själavård är själavårdsarbete i lokalförsamlingen, familjerådgivning, sjukhussjälavård och Samtalstjänst. Dessutom ges själavård i till exempel fängelser och inom försvarsmakten (se kapitel 15). I det följande behandlas själavård bara som professionell själavård som ges av anställda inom kyrkan.

I kyrkans strategi *Den närvarande kyrkan* konstaterades att behovet av själavård växer i och med att den andliga nöden ökar. Enligt strategin stöder kyrkan dem som söker efter livets mening och framför allt ”hjälper kyrkan människorna att finna den nådige Guden”.

Under redogörelseperioden minskade prästernas själavårdande samtal numerärt på samma sätt som under den förra redogörelseperioden. I november 2007 uppgav prästerna att de hade fört 3 300 på förhand överenskomna själavårdande samtal (3 900 år 2003), det vill säga cirka 40 000 samtal på årsbasis. Utöver på förhand överenskomna samtal förde prästerna i november 3 500 andra själavårdande samtal (4 900 år 2003). Av prästernas själavårdande samtal ledde cirka 600 samtal till bikt, det vill säga ungefär vart tionde samtal. I siffrorna ingår inte de själavårdande samtal som förts i samband med kyrkliga förrättningar.

I november 2007 förrättade församlingsprästerna nattvard hos sjuka mer än tusen gånger (1 056), och i samband med dem delades nattvard ut till 2 760 personer. I november 2007 förrättade prästerna nattvardsgudstjänster för grupper på sjukhus och vårdinrättningar vid fler än 900 sammankomster och antalet nattvardsgäster var över 18 000. Antalet själavårdande samtal i samband med nattvard hos sjuka eller i samband med nattvardsgudstjänster på sjukhus och inrättningar har inte statistikförts separat, utan de ingår i prästernas ovan nämnda själavårdande samtal.

Förrättningssamtal i samband med kyrkliga förrättningar utgör ett viktigt element i själavården i församlingarna. De kyrkliga förrättningarna i november 2007 var nästan alltid förenade med förrättningssamtal. Samtalen efter de kyrkliga förrättningarna minskade något från den förra redogörelseperioden. I november 2007 fördes samtal med anhöriga efter jordfästningen i samband med ungefär var tionde förrättning, med föräldrarna till döpta barn efter något mer än 5 procent av dopen och med gifta par efter ungefär 4 procent av vigselförrättningarna.

Andliga samtal och själavård utgjorde en femtedel av diakoniarbetarnas åtgärder inom klientkontakterna. Det innebar närmare 112 000 samtal år 2007, vilket var den tredje vanligaste åtgärden bland de cirka 557 000 klientkontakterna inom diakonin, efter samtalshjälp och ekonomisk hjälp. Diakoniarbetarna

behandlade andliga frågor mer än 33 000 gånger i samband med telefon- och e-postkontakter. Även andra församlingsanställda förde själavårdande samtal.

Antalet sorggrupper kvarstod oförändrat under redogörelseperioden. Det ordnades sammanlagt drygt 450 sorggrupper år 2007 och i dem deltog cirka 2 700 anhöriga. Det fanns 52 ledare.

Under redogörelseperioden utgav kyrkan anvisningar för psykisk och andlig hjälp efter en olycka. Hela materialet *När olyckan drabbar oss – om hur man ordnar en sorgeandakt* skickades till anställda i nyckelposition inom krisarbetet i församlingarna och stiftet. Materialet lades också ut på internet och kan användas på till exempel arbetsplatser och hälsocentraler och i skolor och daghem.

6.2. Familjerådgivning

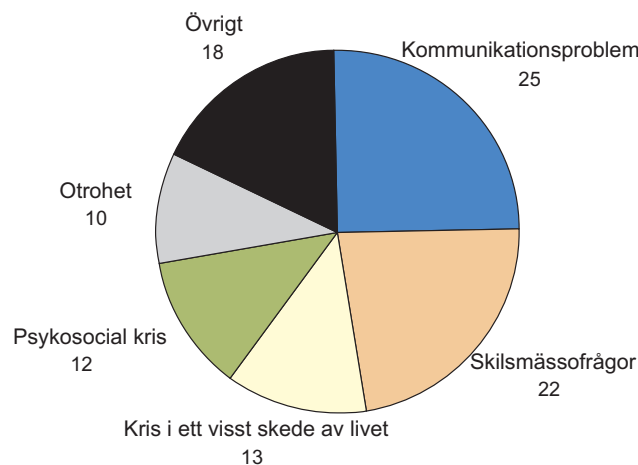
Kyrkans familjerådgivning stöder och hjälper vid problem i parförhållandet och familjen och vid kriser i livet genom metoder för själavård och terapeutiska samtal. Tyngdpunkten inom familjerådgivningen ligger på frågor som gäller parrelationer. Förutom vid kriser i parförhållandet, såsom skilsmässa, ges hjälp i den mån det är möjligt också i andra frågor som gäller människorelationer i familjen och fostran. Också personer som lever ensamma och som funderar på människorelationsfrågor kan kontakta familjerådgivningen.

Enligt strategin *Den närvarande kyrkan* är kyrkans mål att befästa det traditionella äktenskapets och kärnfamiljens ställning. Samtidigt är kyrkan ”ännu öppnare för att leva med i olika familjesituationer och med ensamstående”. Enligt strategin är familjen både kyrkans och samhället viktigaste samarbetspartner. I enlighet med strategin ska kyrkan främja förutsättningarna för gott familjeliv, försvara rätten till barndom och ungdom och inte överge far- och morföräldrarnas generation.

År 2007 fanns det mer än 17 400 klienter inom familjerådgivningen (mer än 16 000 år 2003). Den totala kvantiteten för familjerådgivningscentralernas terapeutiska arbete omfattade närmare 82 000 moduler, det vill säga terapisessioner på 45 minuter. Den

totala mängden terapeutiskt arbete ökade till närmare 374 000 moduler under redogörelseperioden från drygt 354 000 moduler under den förra redogörelseperioden. I nästan hälften av samtalen (46 procent) bestod modulerna till största delen av individuella samtal, och i en tredjedel av samtal med par.

Figur 6.1. De vanligaste orsakerna till att klienterna sökte sig till familjerådgivningen år 2007 (%).

Kommunikationsproblem och skilsmäsofrågor var de vanligaste orsakerna till att klienterna sökte sig till familjerådgivningen år 2007. Ungefär var tionde klient uppgav en kris i ett skede av livet, en psykosocial kris eller otrohet som orsak. Andra dokumenterade orsaker var problem i släkt- och andra närrelationer (7 procent), fysiskt/psykiskt våld (5 procent), traumatiserande oförutsedda kriser (4 procent), sexuella problem (2 procent) och religiösa frågor (0,3 procent). Mer än 40 procent av klienterna var män.

Det ordnades mer än 70 terapeutiska grupper inom familjerådgivningen år 2007 och de hade sammanlagt 500 medlemmar (mer än 90 grupper och 600 medlemmar år 2003). Det gjordes över 4 500 förlikningar i familjefrågor (4 650 år 2003). Familjerådgivarna hade cirka 470 personer att handleda i arbetet (510 år 2003) och 84 arbetshandledningsgrupper (114).

År 2007 hade kyrkan 163 familjerådgivare (162 år 2003). De arbetade vid 42 familjerådgivningscentraler, av vilka 30 anlitas när

kommunerna köper tjänster. Under recessionen på 1990-talet omvandlades en del av familjerådgivartjänsterna till deltidstjänster. År 2007 arbetade 29 familjerådgivare på deltid, och vid rådgivningscentralerna fanns det 99 konsulter som arbetade på arvodesbasis. Det totala antalet anställda vid familjerådgivningscentralerna uppgick till närmare 300. Under redogörelseperioden ökade det totala antalet klienter och mängden terapeutiskt arbete framför allt i Jyväskylä och Tammerfors. I synnerhet i Villmanstrand, Rovaniemi och Nyslott ökade den totala volymen i det terapeutiska arbetet och i Uleåborg det totala antalet klienter.

År 2007 ansåg 43 procent av finländarna att kyrkan har skött sina uppgifter inom familjerådgivningen mycket bra eller ganska bra. Nio procent av respondenterna i undersökningen *Gallup Ecclesiastica 2007* uttryckte en negativ åsikt.

Under redogörelseperioden diskuterades den grundläggande uppgiften för kyrkans familjerådgivning och den ständigt växande efterfrågan på servicen. År 2005 godkände kommittén för kyrkans familjefrågor en rekommendation om den grundläggande uppgiften för kyrkans familjerådgivning. Rekommendationen sändes till kyrko- och församlingsråden. Målet med rekommendationen var att bidra till diskussionerna om kyrkans familjerådgivning och stödja utformningen av riktlinjer för och beslut som gäller familjerådgivningen. De längsta köerna till familjerådgivningscentralerna fanns i huvudstadsregionen, där var femte som sökte hjälp fick en tid till mottagningen.

Mångkulturella äktenskap och familjer ökade inom klientelet vid familjecentralerna. Enligt familjerådgivningens bedömning håller även dåligt bemötande av barn och unga och barns och ungas illabefinnande samt våld i familjen på att öka som orsaker till att klienter söker sig till familjerådgivningen.

Mot slutet av redogörelseperioden deltog kommittén för kyrkans familjefrågor i den diskussion om familjernas förmåga att klara sin fostrargärning som fördes både i offentligheten och inom kyrkan. Det förändringstryck från samhället som de unga utsätts för när det gäller tobaksrökning och sin fysiska, psykiska och sexuella utveckling togs upp. Likaså diskuterades den sekretess enligt barnskyddslagen som trädde i kraft vid ingången av 2008 och dess förhållande till kyrkolagens bestämmelser om bikthemlighet.

Förnyelsen inom familjerådgivarkåren ökade när de stora åldersklasserna närmade sig pensionsåldern. Möjligheterna att överföra tysta kunskaper och färdigheter stöddes genom att det rekommenderades att nya familjerådgivare som inledde sin utbildning skulle arbeta i par med erfarna familjerådgivare, så kallade junior-senior-par. Målet är att seniorernas arbetserfarenhet och yrkesskicklighet ska överföras till nya familjerådgivare genom praktiskt arbete. Överföringen av tyst kunskap stöddes också genom att seminarier som hör till specialiseringsutbildningen öppnades för alla anställda inom familjerådgivningen. Den 2,5–3-åriga specialiseringsutbildningen för familjerådgivare vidareutvecklades för att bättre kunna svara på utmaningarna i arbetet och vara förenlig med den familjeterapiutbildning på specialnivå som Rättsskyddscentralen för hälsovården (TEO) godkänner.

Familjefostran Parrelationskurser och parrelationsläger med olika teman ordnas runtom i Finland. På kurserna och lägren söker paren de starka sidorna i sitt förhållande, uppställer nya mål och försöker lösa upp knutarna i sitt förhållande. Genom att dela erfarenheter med andra par får paren nya infallsvinklar på sin egen relation. Kurserna riktar sig till både gifta par, sambor och par som sällskapar. Arrangörer är förutom församlingarna även många kristna organisationer såsom HNMKY (Helsingin Nuorten Miesten Kristillinen yhdistys, Kristliga Föreningen av Unga Män i Helsingfors), Folkets Bibelsällskap och Folkmissionen.

År 2007 ordnade församlingarna närmare 400 sammankomster speciellt för gifta par. Antalet sammankomster ökade från år 2003 då det ordnades drygt 300 sammankomster. År 2007 var deltagarna dock klart färre än år 2003. Nu deltog närmare 8 300 personer medan antalet var strax under 15 000 år 2003. I 24 procent av församlingarna ordnades sammankomster för gifta par. Församlingarna i Esbo stift var de aktivaste när det gällde att möta gifta par; 38 procent av församlingarna ordnade sammankomster för gifta par. Också i Tammerfors stift och Helsingfors stift ordnade ungefär var tredje församling sammankomster för gifta par. I församlingarna ordnades dessutom cirka 100 läger för gifta par år 2007, vilka lockade cirka 1 800 deltagare (cirka 2 300 år 2003) av vilka cirka 400 var barn. I de olika stifteten ordnade ungefär var

tionde församling läger för gifta par, vilket var fallet också under den förra redogörelseperioden. År 2007 fanns de klart flesta församlingar med läger för gifta par i Esbo stift, 35 procent av församlingarna.

Projektet Virtaa välillämme (ungefär Spänning i förhållandet) (<http://www.virtaavalillamme.fi/>), som hade inletts år 2003, fortsatte under redogörelseperioden. Målet med projektet är att med hjälp av evenemang och massmedier lyfta fram de ungas livsfrågor och vikten av att vårda parrelationen. Huvudevenemanget består av en parrelationskurs för unga vuxna. Projektet omfattar också Iltajuhla (Kvällsfest) för unga par och Messu nuorille pareille (Mässa för unga par). Målgruppen är unga vuxna i åldern 18–30 år och innehållet i verksamheten utgörs av möjligheten att utveckla parrelationen och bekanta sig med församlingens verksamhet. Projektet beviljades förlängning med två år till år 2009. Målet är att parrelationskurserna för unga ska etableras i alla stift som ett led i församlingens permanenta verksamhet inom äktenskaps- och parrelationsarbetet och tillhandahålla de församlingsanställda en färdig verksamhetsmodell, material och utbildning. På basis av kommentarerna från kurserna höjdes målgruppens ålder till 30–45 år. Kursen för dem som är över 30 år benämns Virtaa + och inrymmer förutom centrala parrelationsteman också ämnen som hänför sig till föräldraskapet. Kyrkostyrelsen svarar för planeringen av projektet och projektet anknyter till det studentarbete som kyrkan och Folkets Bibelsällskap utför.

Etthundra församlingar gick med i projektet och ungefär 1 000 frivilliga utbildades till handledande par och värdpar. Det ordnades mer än 220 Virtaa välillämme-kurser under redogörelseperioden och i dem deltog cirka 2 000 personer. Flest kurser ordnades i församlingarna i Tammerfors stift, Esbo stift och Helsingfors stift, fler än 40 kurser i varje stift. Det minsta antalet kurser, färre än 20, ordnades i församlingarna i Åbo ärkestift, Uleåborgs stift och S:t Michels stift. Av deltagarna var 57 procent gifta par, en tredjedel sambopar och 11 procent sällskapande par. Tre av fyra deltagare ville rekommendera kursen för sina bekanta. Hantering av konflikter var det populäraste bland kursteman. Parallellt med kurserna utformades också lättare Virtaa välillämme-temadagar och -temakvällar.

Vid utgången av 2007 pågick verksamheten Virtaa välillämme i 49 församlingar och pausade i 39 församlingar. Efter ett projektår avslutade 15 församlingar verksamheten helt och hållet. I verksamheten deltog 690 frivilliga och webbsidorna besöktes i genomsnitt 100 gånger per dag.

Det färdigställdes tre lärdomsprov om projektet under åren 2004–2005. De behandlade deltagarnas erfarenheter och kommentarer samt de handledande parens motivation, kommentarer och utvecklingsidéer.

Ledarutbildningen Solmuja parisuhteessa (Knutar i parrelationen) genomfördes i samarbete med föreningen Kataja, Kestävän parisuhteen kasvu ry (Att skapa en hållbar parrelation). Kataja är en koordinerande organisation för det arbete med parrelationer som bedrivs av församlingarna och av olika organisationer. Kataja utvecklar utbildningen och arbetsmetoderna för arbetet bland gifta par och informerar på riksnivå om kurser, evenemang och läger som stöder parrelationen. Kurserna Solmuja parisuhteessa innebär gruppverksamhet för personer i samma situation när det gäller kriser i parförhållandet. Modellen utarbetades genom samarbete mellan Kataja och Kyrkostyrelsen, och de första ledarkurserna inleddes år 2004. År 2007 ordnades den sjunde knutledarutbildningen.

Under redogörelseperioden genomfördes första gången en tvåårig processutbildning på grundnivå i familjearbete. De första 15 deltagarna, kyrkligt anställda som arbetar inom kyrkans diakoni- och barnarbete, slutförde utbildningen i november 2007. Det bestämdes att en ny kurs i familjearbete skulle inledas år 2008.

Den samkristliga arbetsgruppen Parisuhteen palikat (Klossar i parförhållandet) inledde sitt arbete hösten 2007. Arbetsgruppen ska utforma en övergripande plan för parrelationsverksamheten. Planen skall vara gemensam för kyrkan och olika organisationer. Den skall samla alla åldersklasser och även beakta åldersstigna par. Målet är att ta fram en plan för en omfattande äktenskapsskola för personer i alla åldrar. Planen har sin upprinnelse i ett kyrkomötesinitiativ.

6.3. Sjukhussjälavård

Sjukhussjälavård innebär psykisk och andlig hjälp till människor i nöd och är en tjänst där kyrkan arbetar för människorna genom att ta emot dem, dela deras nöd och förkunna evangeliet. Det praktiska sjukhussjälavårdsarbetet utförs av specialutbildade sjukhuspräster som finns till för patienterna, de anhöriga och personalen. Innehållet i sjukhusprästens arbete består av att föra personliga samtal, närvara, lyssna och finnas vid människornas sida. I sjukhusprästens uppgiftsbeskrivning ingår likaså själavårdande grupper, religiösa sammankomster, kyrkliga förrättningar, utbildning och arbetshandledning. I vårdsamfundet är sjukhusprästen expert på religiösa och etiska frågor. Sjukhussjälavårdarna är medarbetare i kyrkan. Även församlingsprästerna utför själavårdsarbete på sjukhusen.

Ett särdrag hos sjukhussjälavården är att den samtidigt ingår i två system: kyrkan och hälso- och sjukvården. Sjukhussjälavård äger rum på den plats där en människa befinner sig för att få stöd och hjälp. Lösningarna inom kommun- och servicestrukturen påverkar också församlingarna och deras själavårdsarbete. Det är en framtida utmaning att trygga möjligheterna att få hjälp, både medicinsk hjälp och själavårdande hjälp.

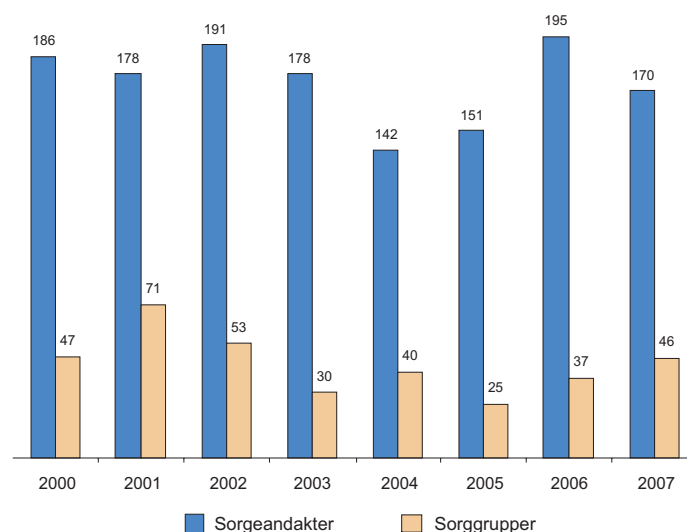
Vårdtiderna förkortades och den öppna vården utvecklades under redogörelseperioden, vilket påverkade själavårdarnas arbetssätt. Behovet av hembesök och andra besök ökade. Hembesöken var ofta förenade med nattvardsgång. Användningen av traditionella själavårdsinstrument ökade. De inbegriper förutom nattvardsgång även bön, bibelläsning, bikt och psalmer. I synnerhet enskild bikt ökade. Likaså ökade mängden själavårdsarbete bland personalen och antalet kretsar som ordnades på personalens begäran.

Uppgifterna inom krisarbete och eftervård vid olyckor samt etiska frågor inom hälso- och sjukvården sysselsatte sjukhussjälavårdarna i allt högre grad. I synnerhet efter flodvågskatastrofen (tsunamin) i Sydostasien annandag jul år 2004 ansågs det både i samhället och inom kyrkan vara viktigt att se över beredskapen vid kriser och storolyckor. Bra psykososocialt stöd (andlig vård) och

god själavård är viktiga element i beredskapen. Kyrkans betydelse inom eftervården vid olyckor blev synlig förutom i samband med flodvågskatastrofen också i samband med bussolyckan i Konginkangas år 2004 och i krisarbetet och det tillhörande psykosociala stödet efter massakern i skolan i Jokela år 2007.

Antalet sjukhussjälavårdare kvarstod oförändrat under redogörelseperioden. Det fanns 120 sjukhussjälavårdare med tjänsten som huvudsyssla och 17 deltidanställda sjukhussjälavårdare. Största delen av dem var präster; fyra var lektorer. Kvinnornas andel av tjänsteinnehavarna uppgick till 58 procent och hölls oförändrad under hela redogörelseperioden. På samma sätt som år 2003 verkade 67 sjukhusteologer som arbetshandledare. Under redogörelseperioden inrättades två tjänster för själavårdare inom arbetet bland äldre. Generationsväxlingen till följd av den stigande medelåldern bland sjukhusprästerna och arbetshandledarna skapade under hela redogörelseperioden ett stort behov av utbildning i själavård och arbetshandledning. Till följd av deltidspensionsarrangemang sköttes samma tjänst ofta av två anställda.

Figur 6.2. Antalet sorgeandakter och sorggrupper inom sjukhussjälavården åren 2000–2007.

Själavårdande samtal är sjukhusprästens viktigaste verktyg. Enligt verksamhetsstatistiken från november 2007 förde en sjukhuspräst i genomsnitt 55 själavårdande samtal i månaden. I november 2007 var antalet personliga samtal 5 700. Antalet samtal har minskat under 2000-talet, också under redogörelseperioden. År 2003 var antalet samtal högre än 6 400.

Finländarna hade positiva åsikter när de år 2007 fick svara på frågan hur kyrkan har skött sin uppgift inom sjukhussjälavården. Mer än hälften av respondenterna (55 procent) ansåg att sjukhussjälavården hade skötts bra. Bara 6 procent ansåg att uppgiften hade skötts ganska dåligt eller mycket dåligt.

Nattvardsgångarna på sjukhusen koncentrerades under kyrkoåret till adventstiden, stilla veckan och veckan före Alla helgons dag. Patientens anhöriga deltog ofta i enskild nattvard. Årligen tog 550–600 personer del av enskild nattvard. Antalet nattvardsgäster vid gemensamma nattvardsgångar sjönk varje år under redogörelseperioden. I november 2007 statistikfördes knappt 4 600 nattvardsgäster medan motsvarande siffra år 2003 var 5 800. Det beror antagligen delvis på att vårdperioderna har förkortats och på att långvårdspatienterna är i allt sämre kondition.

Sorgeandakter, det vill säga en bönestund när en närstående har avlidit, ordnades på de anhörigas begäran antingen i sjukhusets kapell eller i det rum där personen hade avlidit. Antalet sorgandakter minskade från den förra redogörelseperioden. Det ordnades i genomsnitt 164 sorgandakter per månad, medan medelvärdet för den förra redogörelseperioden, beräknat enligt uppgifterna i november 2003, var 183 per månad.

Förutom i församlingarna finns det sorggrupper på sjukhusen för dem som förlorat sin make eller maka, sitt barn eller någon annan närstående och för anhöriga till personer som begått självmord. Sjukhussjälavårdarna höll 46 sorggrupper i november 2007. Sorggrupperna minskade till antalet under redogörelseperioden. Antalet ökade trots allt under de två sista månaderna under perioden. Under hela redogörelseperioden ledde sjukhussjälavårdarna i genomsnitt 37 sorggrupper per månad mot i genomsnitt 50 under den förra redogörelseperioden. Det ordnades också sorggrupper i församlingarna, och exempelvis mässan för en tom famn på allhelgonadagsafton för dem som förlorat sitt barn eller som är barnlösa har spridit sig till olika delar av Finland.

De nordiska sjukhussjälavårdarna samlades för 18:e gången till konferens i Finland sommaren 2007. Temat för konferensen, Själens landskap, behandlades genom reflektioner kring hur Gud som är god tillåter lidande, sorg och förluster.

Sjukhussjälavården hade en representant i den riksomfattande etiska delegationen inom hälso- och sjukvården (Etene), som inrättats år 1998. Delegationen baserar sig på lagen om patientens ställning och rättigheter och finns i anslutning till social- och hälsovårdsministeriet.

Elämän rajallisuus (Livets ändlighet) var temat för det bioetiska seminarium som kyrkans sjukhussjälavård arrangerade år 2004. Missförhållandena inom och de nugga resurserna för äldreomsorg bekymrade både beslutsfattare och själavårdarna. Ett människovärdigt slutskede för sjuka och döende väckte diskussioner om eutanasi. Eutanasi togs upp till diskussion också eftersom riksdagens framtidsutskott offentliggjorde ett preliminärt betänkande om den framtida hälso- och sjukvården. I betänkandet framfördes tanken att det i Finland inom 15 år kommer att stiftas en lag som tillåter aktiv eutanasi. Den bioetiska arbetsgruppen vid kommissionen för kyrka och samhälle inom Europeiska kyrkokonferensen tillbakavisade aktiv eutanasi i sina ställningstaganden. I den evangelisk-lutherska kyrkans ställningstaganden betonades satsningar på symptomatisk vård och ett människovärdigt slutskede för sjuka och döende, vilket innebär motstånd mot aktiv dödshjälp.

Arbetsgrupper tillsatta av kommittén för kyrkans sjukhussjälavård utarbetade år 2005 betänkanden om eutanasi och förslaget till lagstiftning om assisterad befruktning. Kyrkostyrelsens utlåtande sommaren 2005 om lagförslaget om assisterad befruktning föranledde kraftiga ställningstaganden. Kyrkostyrelsens ståndpunkt avvek från beredningsarbetet genom att kyrkostyrelsen förhöll sig negativt till användningen av donerade könsceller. Kyrkostyrelsen ansåg att assisterad befruktning inte bör tillåtas för kvinnor som lever ensamma eller för par bestående av två kvinnor. Kyrkostyrelsen ansåg det vara viktigt att få en lagstiftning som reglerar assisterad befruktning och betonade i alla skeden barnets rätt till en far och en mor. Lagen om assisterad befruktning trädde i kraft i september 2007.

Rådplägningsdagarna för sjukhussjälavården samlade årligen mer än 90 sjukhuspräster från olika delar av landet. Temana för dagarna var "...intill tredje och fjärde led" (2004), "Evig längtan – ont i själen och bot för själen" (2005), "Hoppets och nådens medvandrare" (2006) och "Själens landskap" (2007). Dagarna hade en utbildningsmässig, identitetsstärkande och andligt vårdande uppgift.

År 2005 var 40-årsjubileumsår för sjukhussjälavården. Under jubileumsåret utkom två historiska översikter över sjukhussjälavården. Båda hade skrivits av sjukhuspräster. Teologie doktor Matti Sippo skrev en bok med anledning av 80-årsjubileet för sjukhussjälavården i Helsingfors, Kävite katsomassa (Ni kom på besök), och teologie doktor Simo Ylikarjula författade en beskrivning av det 40-åriga arbetet inom kommittén för kyrkans sjukhussjälavård, som publicerades i Sielunhoidon Aikakauskirja (Tidskrift för själavård).

I Kyrkostyrelsens publikationsserie utkom år 2004 den finskspråkiga publikationen *Onnettomuuden tapahduttua*. Den vägleder i hur sorgen och andakter ska hållas. Publikationen trycktes också på svenska med titeln *När olyckan drabbar oss. Om hur man ordnar en sorgen*.

År 2005 utkom Sirkku Ehos bok *Lapsen suru (Barnets sorg)* och år 2006 utkom en rapport om samarbetet i anslutning till naturkatastrofen i Sydostasien, *Poliisit ja papit tsunamityössä (Poliser och präster i tsunamiarbetet)*. Den sistnämnda hade skrivits av poliser och präster som hade medverkat i eftervården efter flodvågen i Thailand och i Finland. Publikationen är avsedd för dem som upplevde olyckan och som utbildningsmaterial för poliser och kyrkligt anställda.

Under redogörelseperioden utkom finskspråkiga formulär för bönestunder: *Rukoushetki sairaan luona, Rukoushetki kuolevan luona* och *Saattohartaus*. De trycktes också på svenska: *Förbön för sjuka, Förbön för döende, Sorgen*.

Behovet av utbildning i själavård för dem som studerar med sikte på arbete inom kyrkan och hälso- och sjukvården ökade under redogörelseperioden och till exempel många religioner och kulturell mångfald förekom både bland vårdpersonalen och bland patienterna. Kyrkans central för sjukhussjälavård färdigställde ett

häfte som spreds i vida kretsar: *Respekterandet av övertygelsen*. I häftet presenteras olika kyrkors och religioners praxis för att ta hand om döende och döda.

6.4. Samtalstjänst och Samtalstjänstens nätjour

Samtalstjänsten är telefonhjälp som de evangelisk-lutherska församlingarna ansvarar för och dit vem som helst som behöver någon som lyssnar eller någon att prata med får ringa. Kyrkans Samtalstjänst hjälper när det har hänt olyckor och vid andra kriser när människorna behöver få berätta och sina erfarenheter och känslor och diskutera det som har hänt. Samtalen tas emot av utbildade frivilliga och kyrkligt anställda som också fått utbildning som hänför sig till kriser och storolyckor. Samtalen är konfidentiella och den som ringer behöver inte säga sitt namn.

Samtalstjänsten står till tjänst varje dag. Journumret för finskspråkiga är 01019-0071 från söndag till torsdag klockan 18–01 och på fredag och lördag klockan 18–03. Den svenskspråkiga jouten nås varje kväll klockan 20–24 på numret 01019-0072. Samtalstjänsten håller jour också under helger, såsom jul och midsommar, och i semestertider då känslan av ensamhet ofta är som mest akut eller det är svårt att få professionell hjälp.

Samtalstjänstens joutsystem och teknik förnyades år 2007. Tjänsten blev rikstäckande, men jouten sköts fortfarande av församlingarna eller de kyrkliga samfälligheterna inom ett visst område. När det nya systemet togs i bruk genomfördes en omfattande informationskampanj, där annonserna om Samtalstjänsten utarbetades centralt. De inledande erfarenheterna av reformen var till övervägande del positiva. Möjligheterna att nå Samtalstjänsten utökades, antalet samtal som systemet kunde ta emot ökade och samtalsanhopningarna jämnades ut. Antalet samtal till små verksamhetsställen ökade, eftersom systemet alltid styr samtalet till den linje som längst varit ledig. Det ökade antalet samtal vid de små verksamhetsställena gjorde därmed joutarbetet meningsfullare. De klienter som ofta ringde Samtalstjänsten kritiserade den för att det var svårare för dem att få tag på en bekant jouthavande.

Antalet organisationer (31) inom Samtalstjänsten ändrades inte under redogörelseperioden. Däremot ökade antalet jourgrupper. År 2007 fanns det en jourgrupp på mer än 70 orter. Bland de jourhavande vid Samtalstjänsten försköts tonvikten i riktning mot frivilliga och år 2007 var 70 procent av de cirka 2 000 jourhavande frivilliga. Samtalstjänsten är alltså en form av kyrkans frivilligverksamhet där de som utsetts för uppdraget får utbildning och deltar i kontinuerlig arbetshandledning. Erkki Kokkos handbok för Samtalstjänstens jourhavande, *Palvelevan puhelimen päivystäjän opas*, från år 1980 utkom i nytryck. Boken ingår i materialet för grundutbildningen för nya jourhavande. Under redogörelseperioden utkom jourhavandenas tidning *Linkki* två gånger om året och tog då upp olika teman. Antalet jourhavande sjönk med 9 procent under redogörelseperioden.

I Samtalstjänsten för hela landet fördes sammanlagt 41 000 samtal år 2007. Av dem var sammanlagt 1 650 samtal vid de svenskspråkiga jourplatserna. Antalet samtal visade en vagt sjunkande trend under hela redogörelseperioden (44 100 samtal år 2003). En bidragande orsak var att flera andra tjänster för telefonbaserad hjälp uppkom vid sidan om Samtalstjänsten. Av dem som ringde Samtalstjänsten var 49 procent män.

De vanligaste ämnesområdena för samtalen gällde ensamhet, de yttersta frågorna, psykiska problem och frågor kring äktenskap och parrelationer. Andelarna för dessa kvarstod nästan oförändrade under redogörelseperioden, men år 2007 ökade ensamhet som orsak så att den var orsak i 34 procent av kontakterna.

Planerna på att utvidga verksamheten till internet genomfördes under redogörelseperioden när Samtalstjänstens nätjour inledde sin verksamhet sommaren 2005. Genom namnvalet ville man föra fram kopplingen mellan telefon- och nättjänsten och de gemensamma principerna för verksamheten. Till Samtalstjänstens nätjour (på finska Palveleva netti, evl.fi/palvelevanetti) får man skicka meddelanden när som helst. Meddelandena besvaras på finska inom fem dagar och på svenska inom sju dagar. E-post används inte utan klienten kan lämna sitt meddelande via webbläsaren. Meddelandena växlas i en sluten miljö, där man loggar in med användarnamn och lösenord.

När tjänsten planerades fäste man särskilt avseende vid integritetsskyddet. Klienternas meddelanden besvaras i huvudsak av frivilliga jourhavande. Under nätjourens andra fullständiga verksamhetsår år 2007 sändes sammanlagt 1 100 meddelanden till tjänsten. De flesta som lämnade meddelanden var i åldern 25–44 år. Klienterna på Samtalstjänstens nätjour avvek från Samtalstjänstens klienter inte bara genom att de var yngre utan också på så sätt att mer än 60 procent hade familj eller levde i ett parförhållande och mer än hälften var yrkesverksamma eller studerade. De viktigaste temana i meddelandena till nätjouren gällde parrelations- och familjefrågor och de yttersta frågorna. Ensamhet var inte lika mycket på tapeten som i Samtalstjänsten.

År 2004 hade det gått 40 år sedan Samtalstjänsten inledde sin verksamhet. Det firades kring temat ”Förändras – förbli”. Innehållet i jubileumsfesten och de riksomfattande rådplägningsdagarna i anslutning till den var en skärskådning av utvecklingen av principerna och praxisen för Samtalstjänsten. Principerna för Samtalstjänsten följer de normer som angetts av det internationella förbundet för telefonhjälpare IFOTES (International Federation of Telephone Emergency Services). Samtalstjänsten har också förbundet sig vid de normer som antagits av den finländska Delegationen för de frivilliga telefon- och webbhjälparnas etiska principer.

- » Människans mentala resurser och psykiska kapacitet utsattes för växande belastning, och behovet av människorelationer och sociala gemenskaper som stöder och tryggar människans mänskliga kommunikation och mognad som människa ökade. I en ständig förändring är det viktigt att observera att människan också behöver någonting bestående. Kyrkans själavård bör därför vara så lättillgänglig och så heltäckande som möjligt för varje enskild människa.
- » Den förändrade livsstilen och samordningen av familj och arbetsliv blir en allt större utmaning. Inom familjerådgivningen och i församlingarnas familjearbete blir det allt viktigare att stödja många slags familjer i vardagslivet, i deras fostrargärning och i samband med svårigheter och konflikter.
- » Inom sjukhussjälavården ökar utmaningarna när det gäller själavård inom den öppna vården. Det är en framtida utmaning att utveckla de frivilligas verksamhet för att stödja ensamma, sjuka och äldre människor.
- » Uppgifterna i anslutning till själavården har blivit mera krävande. Det förväntas att församlingsarbetet ska omfatta ett allt större mått av personliga möten. De anställdas beredskap bör utökas på denna punkt.

7. Diakoni och samhällsarbete

- Kyrkans diakoni anlitas i synnerhet av dem som sökte hjälp med ekonomiska problem. Mycket arbete utfördes också för att utreda klienternas rättigheter och ge råd i stödfrågor. Tyngdpunkten i klientkontakterna försköts från äldre till personer i arbetsför ålder och trots att antalet klientkontakter hade börjat sjunka efter lågkonjunkturen användes det fortfarande lika mycket medel för att hjälpa som tidigare.
- Det ordnades mer än 19 000 öppna dörrar-evenemang i församlingarna. I dem deltog mer än 440 000 personer. Både antalet evenemang och antalet deltagare ökade. Detsamma gällde antalet deltagare i matjänstevenemangen. I de sistnämnda deltog mer än 450 000 personer.
- Kyrkan blev aktivare i miljöfrågor under redogörelseperioden. Kyrkan reviderade kraven för miljödiplomet och började utarbeta ett klimatprogram för kyrkan år 2007.
- Antalet invandrare ökade, men skillnaderna mellan församlingarna var stora i fråga om antalet invandrare.
- Under redogörelseperioden visade det sig att kyrkan har en bra krisberedskap, som också uppskattas av medborgarna.
- Insamlingen Gemensamt Ansvar var den största årliga medborgarinsamlingen i Finland.

7.1. Församlingsdiakoni

Diakonin ingår i kyrkans grundläggande uppgift. Målet är att utifrån kristen kärlek hjälpa i synnerhet dem som lider störst nöd och som inte får hjälp på något annat sätt. Kyrkans diakoniarbete utförs inom lokalförsamlingarnas verksamhet av både professionellt utbildade diakonitjänsteinnehavare och frivilliga. Även andra kyrkligt anställda medverkar i diakoniarbetet. I dagens läge är diakonin trots allt bara ett led i myndigheternas och organisationernas hjälpverksamhet på bred front. Kyrkan samarbetar ofta med andra hjälpare i samhället.

Enligt strategin *Den närvarande kyrkan* bär kyrkan omsorg för i synnerhet de svagaste och de mest utslagna. ”Kyrkan närmar sig dem och blir deras förespråkare.” De svagaste och de mest

utslagna betraktas inte bara som objekt för biståndsverksamheten utan framför allt som jämbördiga och myndiga medlemmar i församlingen.

Diakonins uppgift anknyter direkt till kyrkans andliga liv när den söker den yttersta nöden och verkar för den nöd som inte har någon talan. Den principen innebär att kyrkans diakoniarbete är mottagligt för förändringar och att den föränderliga omvärlden kräver att diakonin förändras. Under redogörelseperioden präglades diakoniarbetet av den strategiska planering som inleddes i många sammanhang och som utstakade det framtida diakoniarbetet med hänsyn till utmaningarna inom den närmaste framtiden. Dokumentet *En gemenskap av ansvar och delaktighet – riktlinjer för diakoni- och samhällsarbete 2010*, som godkändes år 2003, blev till för att gagna detta arbete. Den arbetsgrupp som utformade riktlinjerna ansåg det vara viktigt att man på alla nivåer inom kyrkan gör upp egna strategier som är förpliktande för ledningen och de anställda och beaktar uttryckligen den omvärld där enheten i fråga är verksam. Visionen för en gemenskap av ansvar och delaktighet fastslogs som att kyrkan genom sitt diakoni- och samhällsarbete vill växa till en gemenskap av ansvar och delaktighet men att den också vill påverka samhället så att det styrs av principerna om ansvar och delaktighet och så att det inom samhället utformas olika gemenskaper för ansvar och delaktighet.

År 2005 färdigställdes också *Kyrkans rusmedelsstrategi* och *Strategi för kyrkans äldrearbete*. Riktlinjerna för handikapparbetet färdigställdes i programmet *En kyrka för alla* år 2003.

Klienterna inom diakoniarbetet minskade tydligt till antalet under redogörelseperioden. År 2007 fanns det 193 000 olika klienter inom diakoniarbetet (288 000 klienter år 2003). Antalet klienter minskade mest i församlingarna i Kuopio stift, Åbo ärkestift och S:t Michels stift och i huvudstadsregionen. År 2007 utgjorde klienterna inom diakoniarbetet 5 procent av kyrkans folkmängd. Relaterat till folkmängden fanns det flest klienter i församlingarna i Lappo stift (7 procent), Uleåborgs stift (6 procent) och Kuopio stift (5 procent). Minst klienter fanns i församlingarna i Esbo stift (2 procent) och Helsingfors stift (3 procent). Det krympande antalet klienter är en följd av att statistikföringen preciserades till att omfatta endast terapeutiska klientkontakter, att klienterna hade

många problem och att innehållet i det diakonala arbetet ändrades så att det gäller verksamheten inom diakonin och dess nätverk över lag.

Tabell 7.1. Antalet olika klienter för diakoniarbetarna stiftsvis åren 2003 och 2007 samt förändringen i antalet klienter.

Stift	Olika klienter 2003	Olika klienter 2007	Förändring 2003-2007 (%)
Åbo	42 261	26 598	-37
Tammerfors	40 007	26 552	-34
Uleåborg	41 286	31 033	-25
S:t Michel	29 720	18 682	-37
Borgå	18 545	12 934	-30
Kuopio	38 249	23 759	-38
Lappo	38 077	28 582	-25
Helsingfors Esbo	40228	14634 10286	-38
Hela kyrkan	288 373	193 060	-33

Klientkontakterna inom diakoniarbetet minskade med 9 procent under redogörelseperioden. År 2007 var det totala antalet klientkontakter nästan 709 000 (780 000 år 2003). I antalet ingår även e-post- och telefonkontakter, 259 000. De har statistikförts separat sedan år 2006 medan de under tidigare år ingick i klientkontakterna på annat håll. Relaterat till folkmängden var antalet e-post- och telefonkontakter störst i Borgå stift och minst i Helsingfors stift och Esbo stift.

Antalet klientkontakter på mottagningarna steg till 45 procent från 42 procent under den förra redogörelseperioden. Mest ökade dock klientkontakterna i hemmet, vilka utgjorde 38 procent mot 29 procent under den förra redogörelseperioden. Kontakterna någon annanstans än i hemmet eller på mottagningarna minskade med 17 procent i fråga om alla klientkontakter.

Mer än hälften av klientkontakterna gällde personer i arbetsför ålder (58 procent) och personer som bodde ensamma (52 procent). Andelen kontakter av det slaget var speciellt stor i Helsingfors stift och Esbo stift. Andelen personer över 74 år bland klienterna inom diakoniarbetet ökade med 4 procent från den förra redogörelseperioden medan en liten nedgång kunde ses i alla andra åldersgrup-

per för 18–74-åringarna. Beträktat enligt åldersgrupp utgjorde klientkontakterna med personer över 74 år 27 procent. I församlingarna i Borgå stift utgjorde de äldsta klienterna nästan hälften (44 procent) av alla klienter. På motsvarande sätt bestod 4 procent av klienterna inom diakonin av personer under 18 år.

När det gäller klienternas familjestruktur var andelen ensamförräldrar i Helsingfors stift (15 procent) och Esbo stift (14 procent) högre än andelen i hela landet (10 procent). Könstillhörigheten statistikfördes inte för alla klientkontakter, men i fråga om de klientkontakter där könstillhörigheten statistikfördes var andelen kvinnor 64 procent.

Tabell 7.2. Antalet klientkontakter för diakoniarbetarna stiftsvis åren 2003 och 2007 samt förändringen i antalet klienter.

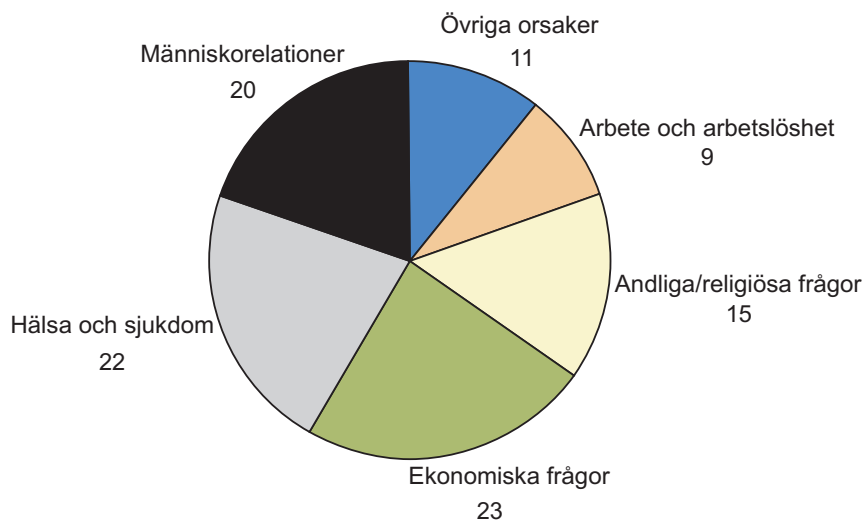
Stift	Klientkontakter inom diakoniarbetet		
	2003	2007	Förändring 2003-2007 (%)
Åbo	123 506	102 002	-17
Tammerfors	115 834	105 789	-10
Uleåborg	91 788	97 927	7
S:t Michel	82 675	65 868	-20
Borgå	58 641	55 170	-6
Kuopio	98 223	82 382	-16
Lappo	97 337	95 894	-2
Helsingfors	112 266	60 340	-11
Esbo		43 444	
Hela kyrkan	909 907	780 270	-9

Orsakerna till att klienterna tar kontakt förändrades nästan inte alls från år 2003 till år 2007. Ekonomiska frågor sysselsatte klienterna inom diakoniarbetet allra mest (164 000 klientkontakter). Nästan lika viktiga grupper var frågor kring hälsa och sjukdom (154 000 klientkontakter) och människorelationer (141 000 klientkontakter). Andliga/religiösa frågor var det primära temat för 101 000 klientkontakter. Frågor i anslutning till arbete och arbetslöshet var de viktigaste för 60 000 klientkontakter. Dessutom togs övriga frågor upp i 78 000 klientkontakter.

Orsakerna till klientkontakterna var i regel likartade i de olika stifteten, men orsakerna till klientkontakterna och klientelstrukturen accentuerades något olika i olika delar av landet. Ekonomiska

orsaker utgjorde den största andelen i Lappo stift (27 procent) och den minsta i Borgå stift (14 procent). Andliga/religiösa frågor utgjorde den primära orsaken till klientkontakterna i synnerhet i Borgå stift (21 procent). I Helsingfors stift gällde bara 10 procent av klientkontakterna andliga frågor. Klienternas åldersstruktur var den viktigaste förklarande faktorn i Borgå stift.

Figur 7.1. Klientkontakterna inom diakoniarbetet enligt innehåll år 2007 (%).

De åtgärder som tjänsteinnehavarna inom diakonin dokumenterat för olika klientkontakter klassificerades år 2007 i fem olika grupper. Den största gruppen utgjordes av annan samtalshjälp, 31 procent (175 000). Näst mest åtgärder dokumenterades för ekonomisk hjälp, 24 procent (131 000), för självvård eller andliga samtal 20 procent (112 000) och för klarläggning av livssituationen 18 procent (101 000). Hälsovårdsrelaterade åtgärder utgjorde 7 procent (39 000).

År 2007 utdelades mathjälp i församlingarna till ett belopp av 2,7 miljoner euro, ett antal av cirka 114 000. Penningvärdet av mathjälp som utdelades via diakonin var i stort sett detsamma under hela redogörelseperioden. Antalet enskilda fall av mathjälp

minskade dock klart under redogörelseperioden (196 000 år 2003). Familjestrukturen för mottagarna statistikfördes inte i alla församlingar, men i de församlingar där den statistikfördes var 55 procent av mottagarna personer som bodde ensamma. Annat ekonomiskt bistånd gavs för 2,8 miljoner euro (3,2 miljoner euro år 2003) i 28 000 olika fall (35 000 år 2003).

År 2007 gjorde diakoniarbetarna sammanlagt 171 000 besök i hemmen, på institutioner, i skolor och någon annanstans. År 2003 var antalet besök 199 000. Antalet besök minskade alltså med cirka 16 procent under redogörelseperioden.

Under redogörelseperioden minskade också antalet diakonikretsar och diakonigrupper med 2 procent och antalet deltagare i dem med 8 procent. År 2007 ordnade församlingarna sammanlagt 540 diakonikretsar och i dem deltog 6 500 personer. Det fanns 420 kombinerade diakoni- och missionskretsar med 5 400 medlemmar (–48 procent). Det fanns mer än 1 500 pensionärsgrupper (–3 procent) med 27 000 medlemmar (–5 procent). Antalet människorelationsgrupper ökade däremot till 580 grupper (13 procent) och antalet deltagare med 12 procent (5 100 medlemmar). När det gäller grupperna var situationen likadan under den förra redogörelseperioden: antalet människorelationsgrupper och antalet deltagare i dem ökade medan de motsvarande antalen för andra grupper minskade.

Antalet deltagare i utfärder inom diakoniarbetet uppgick till 83 000 (–7 procent) och i läger 47 000 (–14 procent). År 2007 uppgick antalet lägerdygn till sammanlagt 4 560 (–21 procent) och antalet utfärdsdygn till 3 660 (–8 procent). Det gjordes 121 utlandsresor, medan antalet var 77 år 2003.

Antalet frivilliga medarbetare inom diakonin ökade under redogörelseperioden (+8 procent). År 2007 fanns det mer än 28 300 frivilliga inom diakoniarbetet. Siffran var densamma som år 2003. Enligt församlingsenkäten i november 2007 fanns det flest frivilliga medarbetare inom de diakonala bykommittéerna, väntjänsten och öppna dörrar-verksamheten. I merparten av lokalförsamlingarna (70 procent) gjorde frivilliga medarbetare hembesök och institutionsbesök. År 2007 gjorde frivilliga medarbetare mer än 64 000 hembesök och mer än 18 000 institutionsbesök i församlingarna och de kyrkliga samfälligheterna.

Öppna dörrar-verksamheten ökade med cirka 2 000 sammankomster. År 2007 var antalet över 19 000. Mer än 443 000 personer (+6 procent) deltog i sammankomsterna, vilket motsvarar 10,2 procent av församlingarnas medelfolkmängd år 2007.

Av församlingarna hade 43 procent ordnat en träffpunkt med öppna dörrar eller en stödpunkt för frivilligverksamhet i stil med Mormors kammare. Besöken på träffpunkterna ökade i 48 procent av församlingarna och minskade i 12 procent år 2007. Åtta kyrkliga samfälligheter uppgav att de ordnade motsvarande verksamhet. Antalet besökare på platserna med öppna dörrar hade visat en stigande trend i sex av dessa och sjunkit i en.

Träffpunkten var ofta av typen ett utrymme med öppna dörrar (94 procent) där vem som helst kan titta in under öppettiden till exempel för att dricka en kopp kaffe. I de flesta av träffpunkterna inom frivilligarbetet ordnades också samtalskretsar (66 procent), andaktsstunder (80 procent), hobby- och talkoverksamhet (70 procent) och föredrag (57 procent). En del av träffpunkterna förmedlade frivillighjälp till hemmen och institutionerna (31 procent).

Mot slutet av 2007 fick församlingarna svara på frågor om hurdana problem som hade ökat och hurdana som hade minskat bland klienterna inom församlingsdiakonin under åren 2004–2007. Enligt svaren hade frågor kring ensamhet (65 procent), psykisk hälsa (62 procent) och människorelationer (61 procent) ökat i mer än 60 procent av församlingarna under de fyra åren. De äldres problem hade också ökat i 61 procent av församlingarna. Av församlingarnas svar framgår att det fanns mest sådana församlingar där problem som gäller arbetslöshet hade minskat (–19 procent).

Enligt församlingarnas bedömning förändrades tyngdpunkterna under perioden 2004–2007 så att arbetsmängden ökade i fråga om andligt stöd till klienterna (56 procent), familjearbete (47 procent), arbete bland äldre (46 procent), frivilligarbete (43 procent) och mentalhygien (42 %). Däremot minskade arbetet bland arbetslösa i var femte församling (–21 procent) och bland invandrare (–14 procent). Å andra sidan uppgav 15 procent av församlingarna att arbetet bland invandrare hade ökat. Läget var likadant för de kyrkliga samfälligheterna, men dessutom uppgav de flesta av samfäl-

ligheterna att missbruksproblemen och arbetet bland invandrare hade ökat.

År 2007 ansåg en majoritet av finländarna att kyrkan skötte de olika delområdena av diakoniarbetet bra. I svaren återspeglades också förändringarna i diakonins omvärld och de förändrade tyngdpunkterna inom kyrkans diakoniarbete. Enligt respondenterna skötte kyrkan de olika diakonala verksamhetsformerna bra enligt följande: att stödja äldre (56 procent), att stödja människor vid kriser (56 procent), att hjälpa människor som har det svårt (51 procent) och att hjälpa människor som lider nöd (49 procent). Av respondenterna ansåg 14–17 procent att kyrkan skötte de nämnda uppgifterna dåligt. Däremot kunde en tydlig delning skönjas i respondenternas åsikter om kvaliteten när det frågades hur kyrkan försvarade de svaga i offentligheten eller stödde arbetslösa.

Åsikterna gick mest isär i svaren på frågan om hur kyrkan försvarar de svaga och arbetslösa. För båda frågorna gäller att ungefär en tredjedel av respondenterna ansåg att kyrkan hade skött uppgifterna bra medan på motsvarande sätt en tredjedel intog motsatt ståndpunkt.

Församlingarna ombads bedöma i vilken utsträckning strategierna för diakoniarbetet påverkade diakoniarbetet i den egna församlingen. Strategin för kyrkans äldrearbete hade störst inflytande och strategin för kyrkans rusmedelsarbete hade minst inflytande.

Tabell 7.3. Församlingarnas bedömningar av hur strategierna för diakoniarbetet påverkar verksamheten.

	Mycket	I någon mån	Inte alls
En gemenskap av ansvar och delaktighet	5	56	39
Strategin för kyrkans äldrearbete	9	63	28
Kyrkans rusmedelsstrategi	2	45	54
Programmet En kyrka för alla	4	52	44

I Kuopio stift (14 procent) och Esbo stift (13 procent) fanns det rikligast med församlingar där En gemenskap av ansvar och delaktighet ansågs ha haft stort inflytande på diakoniarbetet. Samma observation gällde de kyrkliga samfälligheterna. Strategierna

inverkade mest på diakoniarbetet i församlingar med den allra största folkmängden, mer än 16 000 medlemmar.

Tävlingen Diakoni-idé arrangerades första gången år 2004. Den är en innovationstävling för att söka de bästa finländska diakoni-projekten och sprida dem för gemensam användning bland aktörerna inom diakonin och på det övriga fältet för det sociala arbetet. Närmare 50 förslag lämnades in. Huvudvinsten gick till Jyväskylä stadsförsamlings projekt för att främja samarbetet mellan församlingsborna och de anställda, Vapaaehtoisesta työtoveriksi (Från frivillig till arbetskamrat). På andra plats kom gymnasiets och församlingens gemensamma projekt för diakonal fostran i Virdois. Målet var att engagera unga i församlingens diakoniarbete.

Kyrkostyrelsen lät utföra en utredning där 100 anställda inom församlingarnas diakoniarbete och arbete för fostran intervjuades per telefon år 2006. Informanterna bedömde att utslagningen bland barn hade ökat under de gångna tre åren inom den egna församlingens område. Den bedömningen gavs av två tredjedelar av informanterna. Som orsak nämndes föräldrarnas missbruk. Informanterna ansåg också att ekonomiska faktorer och föräldrarnas psykiska problem bidrog till att öka utslagningen bland barn. Däremot ansåg informanterna att faktorer som hänförde sig till barnen själva, såsom sociala eller emotionella problem eller handikapp, hade en klart mindre bidragande verkan till utslagning. Församlingarnas diakoniarbete och arbete bland barn och familjer ökade samarbetet mellan dessa arbetsformer och samarbetade med bland andra socialväsendet, dagvården, hälsovårdsväsendet och rådgivningsbyråerna. Av informanterna berättade 56 procent att man i församlingen hade kommit överens om handlingsmodeller för tidigt ingripande vid hot om utslagning.

I Elina Juntunens, Henrietta Grönlunds och Heikki Hiilamos undersökning *Viimeisellä luukulla (Vid den sista luckan)* (Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland, Kyrkostyrelsens publikationer 2006:7) klarlades diakonins förhållande till utsatthet på det lokala planet och orsakerna till att människorna söker sig till diakoniarbetarnas mottagning. Enligt undersökningen hade de diakonala arbetsformerna samband med den regionala utsattheten. I kommuner där den ekonomiska utsattheten är stor används en proportionellt sett större andel av församlingens medel för

diakoniarbete. Där det finns många arbetslösa, skuldsatta, bostadslösa, mottagare av utkomststöd och låginkomsttagare har församlingarna utökat den diakonala andelen i sina budgetar. Diakonin hade speciellt många klienter i de kommuner där arbetslösheten var hög och den diakonala ekonomiska hjälpen hade ett samband med hur många mottagare av utkomststöd det fanns i kommunen. Undersökningen visade att diakoniarbetet rycker in där det finns luckor i den offentliga hjälpen. Ekonomisk utsatthet förekom i synnerhet i Uleåborgs stift, S:t Michels stift och Kuopio stift. Enligt undersökningen hade diakoniarbetarna överfört tyngdpunkten i arbetet från hembesök till mottagningar. De hade noterat att utsatthet ofta överförs från en generation till en annan och att klienterna i typiska fall var låginkomsttagare, arbetslösa, skuldsatta, ensamföräldrar, studerande och personer med korttidsjobb. På mottagningarna hade det framkommit att människorna ofta hade svårt att behärska sitt liv och att de hade många olika slags problem. I undersökningen drogs slutsatsen att det sociala trygghetssystemet borde förenklas och att allt ekonomisk stöd från samhället borde fås från samma lucka. Enligt undersökningen var diakonin den sista luckan för de flesta av dem som fick diakonalt ekonomiskt stöd. När den ekonomiska hjälpen inom diakoniarbetet ökar finns det enligt undersökningen risk för att diakonin förlorar sin specialkompetens, där det essentiella är att människan möts på ett helhetsbetonat sätt inom områdena för ekonomisk, mental och andlig hjälp.

Diakoniforskningssällskapet Diakonian tutkimuksen seura (DTS) bildades som en kontaktlänk för att utveckla forskningen inom diakonin. På hösten 2004 öppnade DTS en egen webbplats (www.dts.fi) och började utge en ny nätpublikation, tidskriften *Diakonian tutkimus* (Diakoniforskning).

År 2005 fyllde den kyrkliga serviceorganisationen och utbildningsinrättningen Finska Kyrkans Inremissionssällskap 100 år. År 2004 fyllde diakoniutbildningen i Träskända 50 år. I mars det året firade yrkeshögskolan Diakonias enhet i Träskända och Församlingsinstitutet diakoniutbildningens tillblivelse. Kyrktjänst, serviceorganisationen för kristna organisationer och församlingarna, fortsätter arbetet inom det år 1905 inrättade Finska Kyrkans Inremissionssällskap genom att stödja sina medlemmars arbete.

Yrkeshögskolan Diakonia fortsätter i sin tur det arbete som Församlingsinstitutet påbörjat inom diakoniutbildningen.

7.2. Handikapparbete

Självvård och praktisk service för handikappade är en del av diakonin. Utgångspunkten för arbetet är att ingen på grund av funktionshinder ska uteslås från gudstjänsten eller det övriga livet i församlingen. Personer med funktionshinder är likvärdiga, verk samma församlingsmedlemmar och får hjälp bara till den del det särskilt behövs på grund av handikappet. I församlingarna utförs arbetet av diakoniarbetare och på större orter finns det specialarbetare med tjänsten som huvudsyssla och på deltid. Dövpräster är präster i teckenspråkiga församlingar och för personer med nedsatt hörsel. Inom specialomsorgsdistrikten och vid deras centralinrättningar eller servicecentraler finns det präster, lektorer och diakoniarbetare för kyrkans omsorgsarbete med tjänsten som huvudsyssla.

I församlingarna samlas grupper för handikapparbete och kyrkans anställda ordnar verksamhet för personer med särskilda behov, såsom grupper och läger. Inom kyrkan har man i flera års tid utvecklat specialskriftskolor för lindrigt förståndshandikappade och gravt handikappade samt konfirmandundervisning på teckenspråk. Handikapparbetet samordnas av Kyrkostyrelsen.

Det handikappolitiska programmet för den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland, *En kyrka för alla*, godkändes i augusti 2003. Dokumentet är en handbok för församlingsanställda, förtroendevalda och församlingsbor. Programmet syftar till att hjälpa såväl kyrkan som de handikappade själva att bli medvetna om och utveckla de handikappades möjligheter att delta i församlingsverksamheten. Programmet är också kyrkans inlägg för de handikappades jämlikhet i samhället.

År 2007 samlade församlingarnas diakoniarbete 560 olika grupper avsedda för handikappade. Antalet kvarstod oförändrat under hela redogörelseperioden. I grupperna deltog 6 600 personer (–7 procent). Flest grupper och deltagare fanns i Uleåborgs stift och Lappo stift och minst i Esbo stift och Borgå stift.

Ett av målen för programmet uppfylldes när kyrkostyrelsen i januari 2005 tillsatte en delegation för handikapparbetet för att i egenskap av ett expertorgan stödja genomförandet av programmet både inom helhetskyrkan och i församlingarna.

Under redogörelseperioden färdigställdes en rapport om nuläget, strukturerna, verksamhetsmodellerna och utvecklingsbehoven på riksnivå för arbetet bland döva, dövblinda och personer med nedsatt hörsel. År 2007 färdigställdes utkast till strategier för åren 2007–2015 för kyrkans arbete på teckenspråk, för personer med nedsatt hörsel och för dem som blivit döva samt för dövblinda.

Den konvention om mänskliga rättigheter för personer med funktionshinder som FN:s generalförsamling antog år 2006 behandlades på Kyrkodagarna i Åbo, på evenemanget SuomiAreena i Björneborg och på rådplägningsdagarna för diakoniarbetare i Villmanstrand.

Under redogörelseperioden fortsatte den service för den teckenspråkiga församlingen som inletts redan under den förra redogörelseperioden genom att kyrkliga texter översattes till teckenspråk. Översättningen av Lukas evangelium på teckenspråk godkändes av kyrkomötet i maj 2007. Den utgavs som ett dvd-album i december 2007. Utöver evangeliet ingår ett sammandrag över de viktigaste begreppen och de person- och ortnamn med förklaringar på teckenspråk som förekommer i evangelierna. Tryckningen av en psalmbok på punktskrift bereddes under redogörelseperioden och under senare hälften av 2007 inleddes arbetet med att översätta en lättläst förrättningshandbok.

Inom det gemensamma omsorgsarbetet i församlingarna i Satakunta genomfördes de första retreaterna för förståndshandikappade år 2007. Avsikten var att stödja förståndshandikappades andliga liv, få erfarenheter av retreatverksamhet inom det andliga arbetet bland förståndshandikappade och utifrån dem utforma modeller och rekommendationer för genomförande och vidareutveckling av retreatar för förståndshandikappade.

Åren 2005–2007 genomfördes självårdsutbildning för anställda inom omsorgsarbetet, för präster och diakoniarbetare som arbetar på teckenspråk, för dem som arbetar med synskadade och för andra präster och diakoniarbetare inom handikapparbetet samt för anställda inom missbruksarbetet.

7.3. Missbruks- och kriminalarbete

Det kristna missbruksarbetet utgår från erkännande av att människan har ett unikt värde. Syftet med missbruksarbetet är att hjälpa människan i hennes sökande efter meningsfullhet och mening i sitt liv och befria henne från den tryckande skuldbördan. Kyrkans roll vid förebyggande och behandling av missbruksolägenheter är att framhålla nådens budskap och hoppets perspektiv under alla omständigheter. Kyrkan och församlingarna är närvarande i hela det finländska samhället och möter människorna i deras livsmiljö. Kyrkan har också omfattande erfarenhet av att minska på de negativa effekterna av alkohol. I församlingarna är missbruksarbetet också en separat arbetsform för församlingarna och de kyrkliga samfälligheterna och ett verksamhetsfält för flera kristna organisationer.

Den primära utmaningen för missbruksarbetet under redogörelseperioden var att de negativa effekterna av den växande konsumtionen av alkohol har ökat. Också missbruket av amfetamin och opiater ökade i början av 2000-talet, läkemedelsmissbruk blev ett allt mera oroväckande fenomen och tobaksrökning bland flickor blev vanligare.

Enligt undersökningar orsakades en fjärdedel av utgifterna inom hälso- och sjukvården och knappt en femtedel av utgifterna inom socialvården av de omedelbara kostnaderna till följd av de negativa effekterna av alkohol.

Kyrkans rusmedelsstrategi godkändes i augusti 2005. I den underströks vikten av förebyggande missbruksarbete och betonades i synnerhet gemenskap, som förutom allmänt församlingsarbete omfattar även verksamhet i gruppform och stöd av likställda för personer med missbruksproblem. I rusmedelsstrategin betonades behovet av samarbete både inom församlingarna och utanför dem.

Som mål för missbruksstrategin framfördes att kyrkans anställda kan identifiera missbruk och klarar av att föra det på tal, att alla församlingar inom kyrkan har som mål att i sin verksamhet förebygga skadeverkningarna av berusningsmedel och att församlingarna ger föräldrar, far- och morföräldrar samt andra fostrare

stöd i barns och ungdomars fostran i frågor som gäller berusningsmedel och stöder även familjer som har problem med missbruk. Dessutom framfördes att församlingarna bör fästa särskild uppmärksamhet vid de möjligheter och utmaningar som grupp-samhörigheten för med sig i deras olika aktiviteter och att kyrkan påverkar alkohol- och drogpolitiken för att minska de skadliga effekterna av berusningsmedel.

År 2007 samlade församlingarnas diakoniarbete 180 grupper inom missbruksarbetet. Grupperna hade mer än 1 400 medlemmar. Under redogörelseperioden minskade antalet grupper med 28 procent och antalet medlemmar med cirka 500 personer.

Den lutherska kyrkan ingick ett partnerskapsavtal om alkoholprogrammet i april 2004 och anslöt sig därmed till statens alkoholprogram för åren 2004–2007. Avtalet sammanförde församlingarna och stiftet inom den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland och dess centralförvaltning för att gemensamt arbeta för att förebygga missbruk av alkohol och droger och riktade resurser till bekämpning av de skadliga verkningarna av de förändrade alkohol- och drogförhållandena.

Det rikstäckande samprojekt för barnskydd och missbrukarvård som hade inletts år 2004 med medel från insamlingen Gemensamt Ansvar fortsatte under hela redogörelseperioden. Syftet med projektet var att utveckla och etablera effektiva, vardagsanpassade arbetsformer för mammor och spädbarnsfamiljer med missbruksp-
roblem. Projektet genomfördes av Tyynelä utvecklingscentral och Förbundet för mödra- och skyddshem. Intensivt hembesöksarbete är den verksamhet som utvecklas mest.

Arbete bland fångar och andra bestraffade är ett traditionellt verksamhetsområde för det kyrkliga kriminalarbetet. Lokalförsamlingarna har hand om en stor del av kyrkans fängelsearbete. Församlingspräster, kantorer och diakoner håller gudstjänster och andakter i fängelserna. I de kyrkliga samfälligheterna och i de större församlingarna finns det specialdiakoner som koncentrerar sig på kriminalarbete. Dessutom utför ungdomsarbetsledarna och i större städer specialungdomsarbetarna i viss mån fängelsearbete bland unga fångar.

Till de viktigaste formerna för kriminalarbetet hörde personliga själavårdssamtal med fångarna eller deras anhöriga och med

frigivna fångar. Diakoniarbetarna och prästerna ordnade samtalen i samråd med fängelserna och i församlingarna. I fängelserna och församlingarna gavs dessutom själavårdande stöd genom smågruppsverksamhet. (I kapitel 15 behandlas kriminalarbetet som en del av den service som samhället ansvarar för.)

Arbete bland bestraffade utfördes också på annat håll än i fängelserna. I synnerhet diakoni- och ungdomsarbetarna mötte i sitt arbete både frigivna och bestraffade som utförde samhällstjänst eller dömts till villkorligt fängelsestraff. Församlingarna erbjöd också platser för samhällstjänst. Eftervården var ett av de viktigaste delområdena inom det kyrkliga kriminalarbetet. Kyrkan förväntades särskilt stödja fångarna i deras relation till familjer, parrelation, missbruksproblem och boende.

Det kyrkliga kriminalarbetet och kriminalarbetet i församlingarna utvecklades också på stiftsnivå. Flera stift hade en egen delegation för kriminalarbetet som erbjöd stöd till kriminalarbetet i församlingarna och till det kyrkliga arbetet i fängelserna. Vid Kyrkostyrelsen fanns en rikstäckande expertgrupp för kriminalarbetet med uppgift att utveckla det kyrkliga kriminalarbetet.

7.4. Samhällsarbete

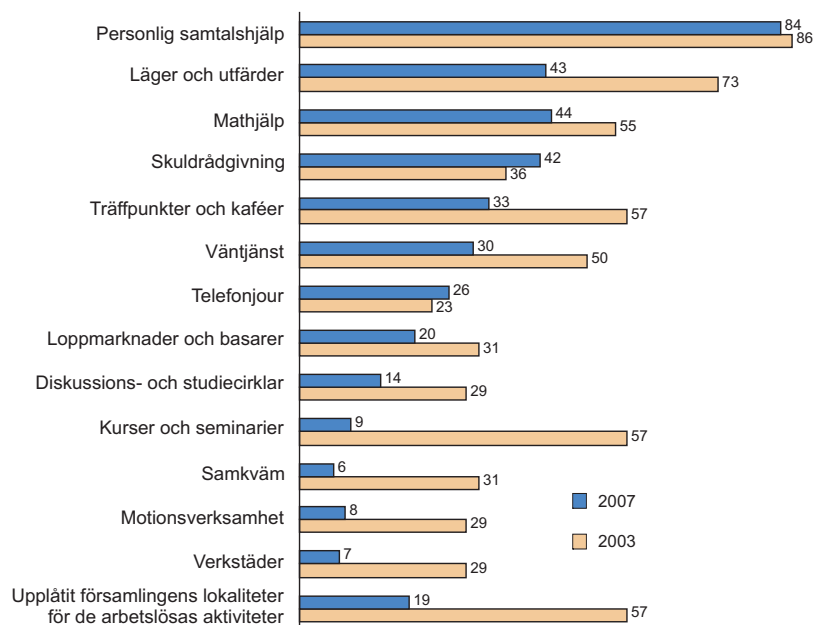
Kyrkans samhällsarbete tar del i den sociala debatten och försöker framhålla kristna infallsvinklar i diskussionerna i samhället, stöder det samhälleliga ansvarstagandet och beaktar i synnerhet arbetslivs- och miljöfrågor i sin verksamhet. I församlingarna och de kyrkliga samfälligheterna hör det samhällsarbetet vanligen till diakoniarbetet eller stöder som ett eget verksamhetsfält arbetsgemenskaper och arbetslösa i förändringsprocessen i arbetslivet. Ansvarsområdet för det samhällsarbetet omfattar till exempel arbete som gäller arbetslöshet, verksamhet på arbetsplatserna, miljöfrågor, arbete för samhällsutveckling, internationellt ansvar, arbete för fred och mänskliga rättigheter och arbete bland invandrare.

År 2007 hade 36 procent av församlingarna samarbete med föreningar för arbetslösa. Fyra år tidigare var siffran 6 procentenheter högre. Samarbetet med Arbetskraftsbyråerna ökade till 40

procent (35 procent av församlingarna år 2003). Det klart mest utbredda samarbetet i församlingarna bedrevs med den kommunala social- och hälsovården. Av församlingarna hade 83 procent samarbetat med social- och hälsovården och 21 procent med det kommunala ungdomsarbetet. Medborgar- och arbetarinsitutten var samarbetspartner i 7 procent av församlingarna och fackföreningarna var samarbetspartner i 5 procent av församlingarna.

Enligt egen bedömning använde 69 procent av församlingarna (70 procent år 2003) budgetmedel och 37 procent (44 procent) kollektmedel för att stödja arbetslösa. Av de tio kyrkliga samfälligheter som svarade uppgav två att kollektmedel användes för att stödja arbetslösa. Däremot använde nio av tretton kyrkliga samfälligheter (69 procent) budgetmedel.

Figur 7.2. Församlingarnas verksamhet för att stödja arbetslösa åren 2003 och 2007 (% av församlingarna).

För att stödja arbetslösa ordnade församlingarna ensamma eller tillsammans med andra parter oftast personlig samtalshjälp (84 procent). I många församlingar och kyrkliga samfälligheter erb-

jöds även matservice (44 procent), läger och utfärder (43 procent) och skuldrådgivning. Verksamhetsformerna omfattade träffpunkter och kaféer (33 procent), väntjänst (30 procent) och telefonjour (26 procent). Av församlingarna uppgav 19 procent att församlingslokaler hade upplåtits för de arbetslösas aktiviteter.

Församlingarnas arbete för att stödja arbetslösa förändrades betydligt under fyraårsperioden. Mot slutet av 2007 uppgav var femte församling (21 procent) att arbetet bland arbetslösa minskade under redogörelseperioden. Det berodde framför allt på att antalet arbetslösa hade minskat och sysselsättningsläget hade förbättrats. Mest minskade antalet församlingar som ordnade kurser och seminarier eller utfärder och läger för arbetslösa. Användningen av församlingarnas lokaler för de arbetslösas aktiviteter minskade därför också betydligt. Personlig samtalshjälp, skuldrådgivning och telefonrådgivning ingick däremot i verksamheten för att stödja arbetslösa i fler församlingar än för fyra år sedan.

Öppna dörrar-verksamheten utökades. I församlingarna ordnades år 2007 öppna dörrar-verksamhet vid mer än 19 000 evenemang (17 000 år 2003) och i dem deltog inemot 444 000 personer (417 000 år 2003). Antalet mattjänstevenemang kvarstod nästan oförändrat, 11 000, men de lockade mer än 454 000 personer, vilket är 10 000 fler än år 2003. Antalet deltagare var klart störst i Tammerfors stift och där ordnades flest mattjänstevenemang. Även annan verksamhet för arbetslösa ordnades mest i Tammerfors stift. Så som under den förra redogörelseperioden deltog mer än 28 000 frivilliga medarbetare i diakoniarbetet.

Nästan en tredjedel av församlingarna (30 procent) uppgav att de anställda besökte arbetsplatser år 2007. Det gjordes fler än 2 700 besök. Arbetslivsprojektet Hyvä muutos (En bra förändring) inleddes samma år. Syftet med projektet är att hitta kriterier som, när de uppfylls, medför att förändringarna i arbetslivet gynnar människan. Beredningen av en strategi för kyrkans arbete bland arbetslösa fortsatte under redogörelseperioden. Kyrkans landsbygdsstrategi färdigställdes på våren 2008.

Kyrkostyrelsen inrättade ett eget miljödiplom för kyrkan år 2001. Det erbjuder församlingarna ett instrument med vars hjälp de kan bära sitt miljöansvar i all verksamhet, från begravningsplat-

ser och skogar till kristen fostran och förkunnelse. Diplomet är giltigt i fyra år. I december 2007 hade ett intyg av detta slag beviljats närmare 100 församlingar som förband sig att utveckla sin verksamhet i enlighet med miljöledningssystemet, uppfyllde kriterierna för diplomet och hade ett giltigt intyg. *Handbok för kyrkans miljödiplom, Kirkon ympäristödiplomin käsikirja*, reviderades år 2005 och de nya kriterierna för diplomet trädde i kraft vid ingången av 2006.

År 2007 inleddes arbetet med att uppgöra ett klimatprogram för den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland. Under arbetets gång gick man igenom kraven för diplomet ur klimatförändringens synvinkel. Klimatprogrammet blev klart i juni 2008. Det ger teologiska grunder och praktiska rekommendationer för att bekämpa klimatförändringen. Tacksamhet, respekt och måttfullhet står som centrala utgångspunkter för programmet.

År 2004 publicerades Heikki Pesonens doktorsavhandling *Vihertyvä kirkko – Suomen evankelis-luterilainen kirkko ympäristötoimijana* (Kyrkan blir grön – Den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland som miljöaktör) (Finska Vetenskaps-Societeten). Enligt forskningen håller miljömedvetenhet på att förankras på alla verksamhetsnivåer inom kyrkan. Pesonen använde fem skeden för att visa hur djupt miljömedvetenheten har förankrats i organisationen. Enligt Pesonen följer kyrkans miljöaktivitet en liknande vågrörelse som den allmänna finländska miljörörelsen. Kyrkan befinner sig i en fas av ekologisk storstädning. I samband med detta har principerna för en hållbar utveckling börjat genomföras i praktiken inom ett subsystem, det vill säga i församlingarna. Nästa skede är enligt Pesonen en ekologisk omstrukturering som ruskar om de institutionella grunderna. Vid omstruktureringen har miljömedvetenheten redan genomsyrat alla organisationsnivåer. Enligt doktorsavhandlingen syftar systemet med kyrkans miljödiplom till att genomföra en ekologisk storstädning på församlingsnivån. Samtidigt är det ett steg i riktning mot en ekologisk omstrukturering.

Ei kaupan – Inte till salu stod som tema för kyrkornas internationella ansvarsvecka åren 2004–2005. År 2004 tog ansvarsveckan upp serviceteman till diskussion, och i materialet fokuserades hoten inom den offentliga servicehandeln med tanke på de människor som behöver servicen. År 2005 tog man i synnerhet upp privatiseringen av vattnet.

Rauha ja oikeudenmukaisuus – Fred och rättvisa var temat för ansvarsveckan åren 2006–2007. I materialet behandlades år 2006 i synnerhet Kongo och problemen i anslutning till utgrävningen av mineralet coltan som används i elektroniska anordningar.

Människohandel blev ett brännhett tema under redogörelseperioden. År 2006 utgavs boken *Ihmiskauppa – nykyajan orjuutta. Ihmiskaupan vastustaminen kirkkojen työssä (Människohandel – vår tids slaveri. Kyrkornas insatser för att motarbeta människohandel* (publikationer av Ekumeniska rådet i Finland LXXIX). Boken är avsedd framför allt för kyrkor och kristna sammanslutningar.

7.5. Arbete bland invandrare

Arbetet bland invandrare inbjuder människor från andra länder till församlingens gemenskap och främjar ett positivt, mångkulturellt attitydklimat på regional nivå och allmänt i det finländska samhället. Inom arbetet följer man aktivt med hur lagar och handlingsplaner som gäller invandring och etnisk jämlikhet genomförs. I förekommande fall tar man ställning i invandrarfrågor.

Enligt Tuomas Martikainens och Marja-Liisa Laihias utredning från år 2006, *Maahanmuuttajat kirkossa ja islamdialogi (Invandrarna i kyrkan och dialog med islam)*, deltar invandrarna i synnerhet i gudstjänster, läger, konfirmandundervisning, familjearbete och kyrkliga förrättningar. I utredningen konstaterades att i en stor del av församlingarna var invandrare både medlemmar och aktiva deltagare i verksamheten. De största invandrargrupperna var ingermanländare, ryssar och ester, men bland medlemmarna och deltagarna finns också många som kommer från andra länder, uppenbarligen framför allt personer med flyktningbakgrund. Vuxna verkade vara den vanligaste målgruppen inom arbetet bland invandrare. Det efterlystes mera stöd för arbetet och det konstaterades att arbetet fortfarande var i hög grad ostrukturerat. Skillnaderna mellan församlingarna var stora.

År 2007 hade församlingarna 47 200 medlemmar som var födda utomlands. En fjärdedel av alla församlingar (25 procent) hade en utnämnd ansvarig person eller ett utnämnt ansvarigt team för

invandrarna. Sådana församlingar fanns det klart mest av bland församlingarna i Helsingfors stift (62 procent) och Esbo stift (58 procent). Det lägsta antalet fanns i Borgå stift (6 procent), Åbo ärkestift (10 procent) och Lappo stift (16 procent). Det var vanligast i stora församlingar att det utsågs en ansvarig person eller ett ansvarigt team för invandrare. Med växande folkmängd i församlingen blev det vanligare att utse en ansvarig person eller ett ansvarigt team. Endast i 5 procent av församlingarna med färre än 4 000 medlemmar fanns det en utnämnd ansvarig person eller ett ansvarigt team. I församlingar med över 12 000 medlemmar fanns en ansvarig person eller ett ansvarigt team i två tredjedelar av församlingarna.

År 2007 arrangerade 6 procent av församlingarna regelbundet och 8 procent sporadiskt gemensamma sammankomster för olika nationaliteter. I huvudstadsregionen fanns det flest sådana församlingar. Verksamhet för olika grupper bedrevs mest för ingermanländare (15 procent av församlingarna), för ryssar (12 procent av församlingarna) och för ester (7 procent av församlingarna).

Verksamhet med religionsdialogisk anknytning ordnades i var tionde församling (10 procent) år 2007. Det fanns flest sådana församlingar i Helsingfors stift (31 procent) och Esbo stift (17 procent) och minst i Borgå stift (4 procent), Lappo stift (5 procent) och Åbo ärkestift (6 procent). I 3 procent av församlingarna var verksamheten regelbunden. Av församlingarna uppgav 15 procent att de hade verksamhet för att möta muslimer år 2007, mest i Helsingfors stift (38 procent), Tammerfors stift (23 procent) och Esbo stift (21 procent).

Utbildning kring kulturell mångfald hade ordnats i 13 procent av församlingarna. Det var mycket vanligare att utbildning ordnades i stora församlingar än i mindre. Mest utbildning förekom i Helsingfors stift och Esbo stift, där en tredjedel av församlingarna (33 procent) gav utbildning kring kulturell mångfald.

Inom kyrkans arbete bland invandrare utvecklades under redogörelseperioden mångkulturellt familjearbete och arbete bland gifta par, gavs stöd åt grundkurser och fortsättningskurser inom utbildningsprogrammet Mångfald och dialog (MOD-utbildning) samt ordnades grundkurser i arbete bland invandrare och rådplägningsdagar för verksamhetsområdet. Under redogörelseperioden

färdigställdes en bok om konfirmandundervisning och en lärarhandbok för konfirmandundervisning för invandrare och utlandsfinländare. Mot slutet av redogörelseperioden koncentrerade man sig på att utveckla samarbetet med grupper av kristna som talar olika språk.

Från och med år 2005 aktualiserades frågan om kyrkans betydelse som stöd för asylsökande. Diskussionen om asylsökandenas ställning och rätt till humant bemötande fortsatte till slutet av redogörelseperioden.

7.6. Beredskap vid storolyckor och kriser

Det har alltid hört till kyrkans arbete att stödja dem som drabbats av akuta kriser. Församlingsanställda har sökt upp människor som drabbats av en oförutsedd olycka eller hamnat i någon annan kris. De kyrkligt anställda har grundläggande beredskap att möta kriser. Oförutsedda katastrofer och allvarliga olyckor har trots allt medfört att det har blivit nödvändigt att utveckla krishjälpen med tillhörande utbildning. Katastroferna och de allvarliga olyckorna har likaså förutsatt att det utformas system som snabbt kan tas i bruk i krissituationer.

I händelse av storolyckor och kriser ska kyrkan agera som en del av den övergripande räddningsverksamheten på riksnivå. Kyrkans beredskapsplanering anknuter till *Strategin för trygghet av samhällets livsviktiga funktioner*. Enligt statsrådets principbeslut från november 2006 omfattar strategin mental kristålighet, som också omfattar trygghet av de kyrkliga och andliga tjänsterna. Huvudregeln är att beredskapsarrangemangen i så hög grad som möjligt ska basera sig på funktionerna under normala förhållanden. På det lokala planet inom den kyrkliga förvaltningen koncentreras verksamheten till församlingarna och de kyrkliga samfälligheterna, på det regionala planet till stiftet och på riksplanet till kyrkostyrelsen.

Storolyckorna under det nya millenniet har visat hur viktigt det är att kyrkan reagerar snabbt när olyckor inträffar. Händelserna, som det var omöjligt att förutse, ställde stora krav på kyrkans krisberedskap, såsom ordnande av religiösa sammankomster, andlig

vård (psykosocialt stöd), omsorg om de avlidna och övriga uppgifter, exempelvis evakuering och kommunikation.

Kyrkans krisorganisation varierar något på lokal nivå, men kyrkorådet eller församlingsrådet och kyrkoherden bär det största ansvaret. Samarbetet med de kommunala myndigheterna i regionen och med de särskilda arbetsformerna i prostiets övriga församlingar, såsom med familjerådgivningen och sjukhussjälavården, är ytterst viktigt i samband med kriser. På regional nivå styr och övervakar stiftens församlingarnas verksamhet också vid kriser och samarbetar med andra aktörer i samhället. Vid storolyckor och kriser på riksnivå accentueras i synnerhet biskoparnas roll. Kanslichefen vid kyrkostyrelsen ansvarar för krisberedskapen inom kyrkans centralförvaltning. Kanslichefen bistås i sin uppgift av en ledningsgrupp vid kyrkostyrelsen. Exempelvis vid flodvågskatastrofen var ärkebiskopen och stiftens domkapitel starkt engagerade. Förutom de olika avdelningarna vid kyrkostyrelsen och Kyrkans informationscentral deltog även Kyrkans Utlandshjälp, Finska Missionssällskapet och Kirkon Henkimen Huolto (HeHu) (kyrkans psykosociala krisberedskap) i krisarbetet. (*Poliisit ja papit tsunamityössä*, Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland, Kyrkostyrelsens publikationer 2006:5; *Naturkatastrofen i Asien* 26.12.2004, undersökningsrapport A2/2004 Y. Centralen för undersökning av olyckor.)

HeHu ingår i servicen för psykosocialt stöd. Avsikten är att den ska vara en välfungerande egen krisgrupp för kyrkan och att den ska svara på människornas behov när nöden är akut. Vid storolyckor ska kyrkan ta del i myndighetsorganisationernas och krisgruppernas arbete. Kyrkans förpliktelser följer av beredskaps- och räddningslagstiftningen, och grunderna för beredskapsplaneringen har noterats i publikationen *Allmänna grunder för kyrkans beredskapsplanering* (Kyrkostyrelsen för Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland, 2005, *Psykosocialt stöd och tjänster i samband med katastrofer*. Social- och hälsovårdsministeriets rapporter 2006:81, *Suuronnettomuusopas (Katastrofhandledning)* Duodecim 2006).

HeHu är en organisation som stiftens församlingarna i huvudstadsregionen skapat för ändamålet. Den har hand om de praktiska åtgärderna vid kriser. Den ska ge olycksoffren och de anhöriga psykosocialt stöd. Om det behövs ges stöd även till personal som medverkar i räddningsarbetet. På räddningsmyn-

digheternas begäran engageras HeHu-organisationen vid olika slags olyckor och katastrofer. Den integreras i myndighetsorganisationernas hjälpkedja.

HeHus verksamhetsområde i huvudstadsregionen omfattade församlingarna i Helsingfors, Esbo, Grankulla, Kyrkslätt, Sibbo och Vanda. I arbetet för psykosocialt stöd i huvudstadsregionens församlingar deltog cirka 200 utbildade medarbetare och hölls jour 24 timmar i dygnet varje veckodag. Medarbetarna var tjänsteinnehavare och befattningshavare i församlingarna, präster, diakoniarbetare och ungdomsarbetsledare. Under redogörelseperioden larmades HeHu bland annat i samband med bussolyckan i Konginkangas, flodvågskatastrofen, bombexplosionen i Myrmanne och skoltragedin i Jokela. En del av HeHu-gruppen arbetade med dagliga olyckor, det vill säga i situationer där en enskild person eller en familj har drabbats av dödsfall.

HeHu-verksamhet inleddes i Östra Nyland i april 2007. Inom området finns församlingar i både Borgå stift och Helsingfors stift. Fyrtiofem församlingsanställda tog del i HeHu i Östra Nyland och de larmades till olyckor ungefär en gång i månaden.

Under redogörelseperioden engagerades församlingar runtom i Finland i flera slags allvarliga olyckor och kriser genom att ge psykosocialt stöd, genom att med mycket kort varsel ordna andakter och möjligheter att samtala med församlingsanställda och genom att ha förlängda öppettider i kyrkorna med möjlighet till stillhet. Det här hände exempelvis i maj 2006 i samband med branden i Borgå domkyrka, trots att det inte fanns någon organiserad HeHu.

Enligt en majoritet av finländarna (56 procent) stödde kyrkan människor i kris mycket bra eller ganska bra. Enligt *Gallup Ecclesiastica 2007* ansåg 14 procent att kyrkans stöd var ganska dåligt eller mycket dåligt. Merparten av personer under 24 år (67 procent) ansåg att kyrkans stöd till människor i kris var bra. Det positivaste omdömet om kyrkans stöd vid kriser gavs av alla under 24 år, män under 34 år och jordbrukare. Det minst positiva omdömet gavs av personer över 50 år, arbetarbefolkningen och företagare.

Kyrkostyrelsen godkände anvisningarna *Allmänna grunder för kyrkans beredskapsplanering* år 2005. I dokumentet får församlin-

garna anvisningar för beredskap för störningssituationer och undantagsförhållanden. Varje församling ska göra upp en egen beredskapsplan. Dessutom utgavs *Anvisningar för psykosocialt stöd i församlingar*. Där informeras om kyrkans psykosociala uppgift samt planering, samordning och ledning av verksamheten och om utbildning. Det öppnades en kriswebbplats för anställda inom kyrkan (evl.fi/kriisi-info).

Handboken *Kriisityön käsikirja (Handbok för krisarbete)* (Kirjapaja 2007) är avsedd för församlingsanställda och innehåller aktuell information om krishjälp och krisberedskap. Den uppmuntar församlingsanställda till att agera inom krisarbetet och lita på sin yrkesskicklighet.

Enligt Eetu Karppanens forskning *Kirkon rooli kollektiivisissa kriiseissä (Kyrkans roll vid kollektiva kriser)* (Kyrkans forskningscentrals nätpublikationer 13, 2007) ansåg finländarna att kyrkans kris- och katastrofarbete var viktigt. Som de betydelsefullaste elementen sågs att kyrkan kom ihåg offren och gav konkret hjälp, möjlighet till samtal och terapeutisk krishjälp. I Karppanens forskning klarlades vad finländarna ansåg om den evangelisk-lutherska kyrkans agerande i samband med flodvågskatastrofen år 2004 och hur finländarna förväntade sig att kyrkan skulle agera i samband med framtida kriser.

Kyrkliga sammankomster till offrens minne, konkret krisarbete såsom ekonomisk och materiell hjälp och hälso- och sjukvård var enligt finländarna av största vikt. Till de viktigaste formerna av krisarbete hörde också samtalshjälp och terapeutisk krishjälp med fokus på ett helhetsbetonat möte med människan. Samtalstjänstens samtalshjälp var den viktigaste kanalen för finländarna i samband med naturkatastrofen i Asien. Kristen själavård sågs som det viktigaste delområdet inom krisarbetet i samband med eventuella framtida kriser. Enligt finländarna hör krisarbetet till kyrkans uppgifter och även den kristna förkunnelsen har sin egen position inom krisarbetet. Enligt undersökningen förefaller kollektiva kriser vara situationer där kyrkans betydelse framhävs.

7.7. Insamlingen Gemensamt Ansvar och övriga projekt

Insamlingen Gemensamt Ansvar är den kyrkliga diakonins storinsamling och samtidigt den största årliga medborgarinsamlingen i Finland. Pengarna används för att hjälpa dem som har det sämst ställt i hemlandet och utomlands. Målet är att erbjuda så konkret stöd som möjligt och hjälpa människorna att hjälpa sig själva. Hjälp ges dem som behöver den, oavsett etnisk bakgrund, religion eller politisk övertygelse. Gemensamt Ansvar berättar om nöden, påverkar i samhället och tillhandahåller konkret hjälp till hjälpbehövande. Insamlingen genomförs av 40 000 insamlare runtom i Finland och alla församlingar i landet tar del i den. Den första insamlingen ordnades år 1950.

”För moderskärleken” var temat för insamlingen år 2004. Genom insamlingen understöddes det utvecklingssamarbete som i utlandet bedrivs för mammornas bästa samt mammor och spädbarnsfamiljer med missbruksproblem i hemlandet. Med insamlingsintäkterna för hemlandet genomförde Kyrktjänsts utvecklingscentral Tyynelä och Förbundet för mödra- och skyddshem projektet Ett verkligt annorlunda liv. Inom projektet tog man fram en modell för missbruksarbete i samband med hembesök. Projektet fortsatte med medel från insamlingen Gemensamt Ansvar ända till utgången av 2007. Slutrapporten publicerades våren 2008. Största delen av insamlingsintäkterna förmedlades via Kyrkans Utlandshjälp till utvecklingssamarbete och katastrofhjälp i olika delar av världen. Med insamlingsmedel ordnades mikrolån och utbildning för mödrar bland annat i Kambodja. Insamlingen inbringade sammanlagt 4,8 miljoner euro, det tredje bästa resultatet under insamlingens historia. I Uleåborgs stift var ökningen 14 procent och i Kuopio stift 6 procent jämfört med det föregående året.

År 2005 öppnades insamlingen en kort tid efter flodvågskatastrofen i Asien. Viljan att hjälpa var då fortfarande starkt inriktad på katastrofoffren. Många insamlingsevenemang strax efter öppnandet i februari omvandlades till flodvågsinsamlingar.

Temat för insamlingen var Vingar och rötter. En del av insamlingsintäkterna användes för att hjälpa rotlösa ungdomar att få ett

bättre grepp om livet med hjälp av utbildning. I hemlandet stöddes unga genom utbildning i verkstäder. Valtakunnallinen työpajayhdistys (Nationella verkstadsföreningen) genomförde projektet Med kurs på livet. Målet var att hjälpa de unga att behärska sitt liv. I utlandet fick ungdomar i slumkvarter och på flyktingläger utbildning. De insamlade medlen användes också för att hjälpa offren för katastrofen i Asien, i synnerhet sådana barn och unga i Indien, Sri Lanka och Indonesien som förlorat sina föräldrar och sitt hem. Den internationella andelen av insamlingsintäkterna kanaliserades via Kyrkans Utlandshjälp till utvecklingssamarbete och katastrofhjälp i olika delar av världen.

Insamlingen inbringade sammanlagt 4,7 miljoner euro. Nedgången berodde främst på den minskade listinsamlingen. Regionalt sett steg insamlingsresultatet mest i Esbo stift, med 5 procent. Den finska församlingen i Pello placerade sig på första plats för fjortonde gången i rad och samlade in 7,97 euro per församlingsmedlem. Kärnbudskapet i insamlingskampanjen var att man kan hjälpa mycket genom att hjälpa lite (Auta vähän, autat paljon). I kampanjmaterialet framfördes en vädjan av en ung finländare och en ung indier. Av mätningarna efter kampanjen framgick att dess uppmärksamhetsvärde var 65 procent (medelvärdet för reklam i samhället: 62 procent). Hälften av respondenterna nämnde att reklamen väckte till medvetenhet om behovet att hjälpa dem som har det sämre ställt. Mer än en tredjedel ansåg att reklamen förmedlade ett intryck av att insamlingen var tillförlitlig.

Temat för kampanjen Gemensamt Ansvar år 2006 var En människovärdig ålderdom. Temat och arbetet för äldre i Finland och u-länderna tilltalade donatorerna. Insamlingen hjälpte gamla människor som var ensamma eller levde under otrygga förhållanden. Genom de insamlade medlen genomförs ett treårigt projekt i hemlandet där arbetet med hembesök hos gamla människor utvecklas. Kampanjen blev synlig tack vare en imponerande reklamkampanj som uppmärksammades bra. Insamlingen fick stor publicitet då YLE visade informationsinslaget om insamlingen rekordartat många gånger. Kampanjen Människan har inte en sista förbrukningsdag prisbelönades också i en tävling som arrangerades av Yhteiskuntaviestinnän yhdistys (Föreningen för samhällskommunikation). De gamlas illabefinnande fick en stark fram-

toning i medierna under insamlingstiden. Insamlingen inbringade sammanlagt 5,1 miljoner euro.

Enligt undersökningen *Välgörenhet 2006*, som Taloustutkimus utförde, kände två av fyra finländare till insamlingen Gemensamt Ansvar. Den var den sjunde mest kända av de 24 undersökta organisationerna eller insamlingarna. Var femte (20 procent) kände väl till insamlingsverksamheten, det vill säga något fler än två år tidigare. Mer än hälften av respondenterna (55 procent) kände åtminstone i viss mån till verksamheten. Insamlingen Gemensamt Ansvar kom på sjätte plats när det gällde helhetsinttrycket. I undersökningen två år tidigare kom den på tionde plats. När det var fråga om hur bra det kändes att ge sitt stöd kom Gemensamt Ansvar på sjunde plats. Nästan en femtedel av finländarna ville bidra till insamlingen.

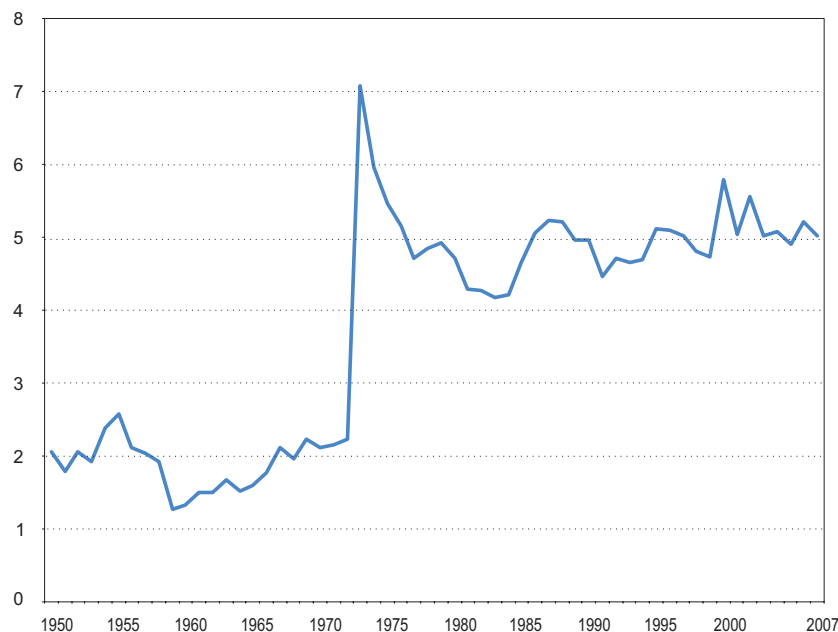
År 2007 hade insamlingen temat För en harmonisk barnasjäl. Hjälpen riktades till barn vilkas föräldrar har mentala problem. Andelen för internationell diakoni kanaliserades via Kyrkans Utlandshjälp till utvecklingssamarbete och katastrofhjälp i olika delar av världen. Det huvudsakliga målet gällde arbetet för främjande av den psykiska hälsan hos barn och unga i Peru. Insamlingen inbringade 5 miljoner euro. Den relativa andelen för församlingarnas evenemang och basarer och insamling med sparbössor har ökat i jämnt takt på 2000-talet. Samtidigt har den traditionella listinsamlingen minskat, om än nästan 40 procent av intäkterna alltjämt kom via den. Gemensamt Ansvar-veckan genomfördes första gången i form av samarbete mellan insamlingsbyrån, Helsingfors stift och församlingarna.

I merparten av församlingarna ordnades insamlingen år 2007 med hjälp av evenemang (94 procent) och som listinsamling (85 procent). Listinsamling var något allmännare i landsbygdsförsamlingarna (88 procent) än i stadsförsamlingarna (81 procent). Församlingarna genomförde oftast insamlingen som ett eget projekt. I de allra största församlingarna med mer än 16 000 medlemmar var det vanligare än i andra församlingar att man samarbetade med andra organisationer (25 procent).

Kyrkans diakonifond är en gemensam understödsfond för den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland. Syftet med fonden är att

bistå familjer i Finland som hamnat i ekonomiskt trångmål. Målet är att mottagaren ska komma på fötter efter krisen och klara sig på egen hand i fortsättningen. Fondmedel flyter in från kollekter, Gemensamt Ansvar och donationer. De beviljade understöden styrs oavkortade till de hjälpbehövande. Ansökan om understöd avfattas av en diakoniarbetare, som kartlägger situationen och är lokal expert och stödperson.

Figur 7.3. Utvecklingen av intäkterna av insamlingen Gemensamt Ansvar åren 1950–2007 (miljoner euro)

Det beviljades årligen 200–300 understöd under redogörelseperioden. Det utdelade sammanräknade understödsbeloppet varierade från 500 000 till 700 000 euro. De som hamnat i trångmål är ofta personer med många problem. Krediter och snabblån utan säkerhet blev ett problem under redogörelseperioden. Med hjälp av dem försökte mindre bemedlade sköta sina tidigare lån eller betala till exempel utgifter på grund av sjukdom, vilket dock ofta misslyckades.

Under redogörelseperioden inleddes samarbete mellan Kyrkans diakonifond och stiftelsen Tukikummit (Stödfaddrar). Stiftelsen Tukikummit kanaliserade sina donationer till Kyrkans diakonifond, som i enlighet med sina egna regler och sin egen praxis har hand om den praktiska understödsverksamheten. I och med samarbetet kom understöd för att förebygga utslagning bland barn och unga att få en allt starkare framtoning vid sidan om den sedvanliga understödsverksamheten.

Kyrkans Socialforum har som uppgift att följa med värdediskussionerna i samhället, ta del i dem och försöka påverka i synnerhet beslut som gäller välfärdstjänsterna. Kyrkans Socialforum verkar både på riksnivå och lokalt. Det första forumet behandlade utmaningarna och framtiden för den nordiska och den finska välfärdsmodellen. Inlägget *I samma båt – den finska välfärdsmodellens moraliska grund* offentliggjordes som avslutning på två års arbete under Kyrkodagarna i Uleåborg i maj 2005.

Det andra Socialforumet inledde sin verksamhet i maj 2006. Som tema valdes de gamlas välfärd. Som ett centralt mål uppställdes att söka metoder för att stärka de gamlas välfärd. I arbetet anslöt man sig dels till Strategin för kyrkans äldrearbete, dels till det inhemska specialändamålet för insamlingen Gemensamt Ansvar år 2006, det vill säga projektet Anna & Arvo som siktade till att utveckla det diakonala äldrearbetet i församlingarna. Som de viktigaste ämnesområdena framstod följande: äldre som lever i marginalen, äldre människor med missbruksproblem eller mentala problem samt äldre som har olika kulturell bakgrund och lider av ensamhet. Ställningstagandet *Ålderdom i marginalen* offentliggjordes på Kyrkodagarna i Åbo i maj 2007. Det innehöll teser, åtgärdsförslag och goda handlingsmodeller för en människovärdig ålderdom. Ställningstagandet utformades under ledning av forumets ordförande, emeritus ärkebiskop John Vikström. Medlemmarna i forumet bestod av 30 experter som företrädde kyrkan, samhället och olika organisationer.

Lokala forum ordnade seminarier på fem orter: Pieksämäki, Lahtis, Uleåborg, Helsingfors och Tammerfors. Varje forum hade ett eget tema. I Helsingfors behandlades ålderdom i marginalen, i Lahtis en god vardag för äldre människor, i Uleåborg teknologiska

frågor och i Pieksämäki social gemenskap på landet och i städerna. I Tammerfors närmade man sig temat genom de gamlas drömmar om vardagen, vilka efterfrågades hos 360 äldre människor. Drömmarna gällde i regel medverkan/delaktighet och en hunger efter medmänniskor. De lokala forumens seminarier genererade fortsatt arbete i samarbetsnätverk på orterna. Forumet på riksnivå och de lokala forumen kommunicerade sinsemellan och producerade material och mål för varandras verksamhet.

Kyrkans Socialforums ställningstagande *Ålderdom i marginalen* skickades till kyrkoherdarna i församlingarna och till diakoniarbetet. I följbrevet uppmanades församlingarna föra ställningstagandet vidare till kommunerna och samarbetspartnerna och behandla det i församlingarnas verksamhet.

Kampanjen Från våld till försoning fortsatte under hela redogörelseperioden. Kampanjen pågår till år 2010. Den är en del av Kyrkornas världsråds Årtionde för att övervinna våldet – kyrkor söker försoning och fred. I Finland valde man att fokusera på att bekämpa våldet i barn- och ungdomskulturen och familjevåldet och att arbeta mot rasism. På hösten 2004 samlade seminariet Kristendom och våld närmare 100 människor från olika kyrkor vilka arbetar med temat. Det öppnades egna webbsidor för kampanjen. År 2005 uppmärksammades våldskulturen i barnens och de ungas värld. Temat fick en synlig plats i synnerhet under Våldsfria veckan, som arrangerades första gången i oktober 2005 i samarbete med Förbundet KFUK. Familjevåld togs upp år 2006. Barn och unga som utsätts för familjevåld och våld i familje- och närrelationer stod i blickfånget år 2007. Temat togs upp i synnerhet under Kyrkodagarna i Åbo och under Våldsfria veckan och i publikationen *Näe väkivalta (Se våldet)* (Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland, Kyrkostyrelsens publikationer 2007:2). Artiklarna i boken tar upp sådana infallsvinklar på insatserna för att motarbeta våld i familje- och närrelationer som utgår från den kristna tron. Dessutom ger artiklarna grundläggande information om formerna för våld i familje- och närrelationer, om kanalerna för att hjälpa och om var det finns merinformation.

Övriga projekt Det europeiska familjeåret inföll år 2004. Inom diakonin och barn- och ungdomsarbetet deltog man i året genom att utveckla familjeinriktade verksamhetssätt. Temat för den andra dagen för barndiakonin (Lapsidiakonian päivä) var Huolesta huolehtimiseen (Från oro till omsorg). Kyrkostyrelsen deltog i det nätverk för tidigt ingripande (Varpu) som organiseras av social- och hälsovårdsministeriet och tillsatte en egen Varpu-arbetsgrupp. Det ordnades dagar kring temat tidigt ingripande i stiftens åren 2004–2005.

De första rådplägningsdagarna för församlingarnas frivilligarbete ordnades år 2005. Under rådplägningsdagarna ägnade man sig åt att dryfta etiska frågor i anslutning till hjälpande, kartlägga mångfalden av arbetsuppgifter och diskutera de frivilliga medarbetarnas ansvar och skyldigheter. År 2006 utkom publikationen *Enemmän kuin työmuoto – vapaaehtoistoiminta kirkossa (Mer än en arbetsform – frivilligverksamheten i kyrkan)* (Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland, Kyrkostyrelsens publikationer 2006:3).

- » Diakonin har sin styrka i att människan möts som en helhet. I fortsättningen gäller det därför att stödja diakoniarbetets särskilda roll i förhållande till andra som producerar välfärdstjänster, sörja för verksamhetsförutsättningarna för diakonin och vidmakthålla diakoniarbetets starka sidor. När samarbetet tilltar är det befogat att skapa klarhet i rollerna för olika aktörer.
- » I den offentliga debatten i samhället och i kommunikationen med beslutsfattare har kyrkans diakoni en viktig position som förespråkare för dem som har det sämre ställt. Denna ställning bör användas för att föra fram människornas nöd och de strukturella problemen bakom den.
- » Antalet frivilliga medarbetare inom diakonin har ökat. Av utredningar framgår att klart fler människor än de som medverkar för närvarande är beredda att göra insatser som frivilliga. Utmaningen består i att kunna erbjuda de frivilliga möjlighet att bära ansvar och verka för kärleken till medmänniskan.
- » Merparten av invandrarna är kristna och den evangelisk-lutherska kyrkan hade flest nya medlemmar med invandrabakgrund. Det är en utmaning att integrera invandrarna som fullvärdiga medlemmar i församlingarna. Kyrkan kan också vara förespråkare för invandrarna och flyktingarna genom att främja dialogen mellan olika religioner och handla så att förståelsen mellan invandrarna och finländarna ökar. För detta förutsätts

vidsträckt förståelse av den kulturella mångfaldens betydelse, stödjande av arbetet, utbildning och framställning av material på olika språk.

- » Insamlingen Gemensamt Ansvar bidrar varje år till att göra kyrkans diakoni känd. I insamlingen förenas ansvar för mindre bemedlade i hemlandet med global rättvisa. Insamlingen bör ständigt utvecklas som en stor frivilligansträngning i anslutning till diakonin.
- » Utbildningen i krishjälp och utvecklingen av systemen för krishjälp bör fortsätta.

8. Mission och internationell diakoni

- Församlingarna bedriver mission i utlandet och internationell diakoni tillsammans med kyrkans missionsorganisationer och Kyrkans Utlandshjälp.
- Via de olika missionsorganisationerna deltog 374 personer i missionsarbetet utomlands. Merparten av missionärerna är kvinnor. Antalet missionärer har sjunkit sedan början av 1990-talet.
- Olika former för frivillig missionsverksamhet samt missionsfostran och fostran till internationalism har vunnit terräng i församlingarna.
- Målen i betänkandet Hela kyrkans mission har uppnåtts bara delvis i församlingarna. Nästan hälften av församlingarna uppgav att betänkandet inte på något sätt hade påverkat församlingens verksamhet eller planeringen.
- Församlingarnas stöd till aktörerna inom kyrkans mission och den internationella diakonin uppgick till 48,9 miljoner euro år 2007.

8.1. Kyrkans missionsuppgift

Missionsuppgiften för den evangelisk-lutherska kyrkan går ut på att delta i den treenige Gudens fortlöpande arbete för att frälsa världen. Här ingår evangelisation, diakonalt tjänande, mellankyrkligt samarbete och verksamhet för ekonomisk, samhällelig och social rättvisa. Arbetet utförs i kyrkans och församlingarnas egen verksamhetsmiljö samt globalt tillsammans med andra kyrkor.

Församlingarna bedriver mission i utlandet och internationell diakoni tillsammans med kyrkans missionsorganisationer och Kyrkans Utlandshjälp. Kyrkans officiella missionsorganisationer är Evangelisk-lutherska Missionsföreningen Såningsmannen, Budbärarna, Finlands evangelisk-lutherska Folkmission, Lutherska Evangeliföreningen i Finland, Finska Missionssällskapet, Finska Bibelsällskapet och Svenska Lutherska Evangeliföreningen i Finland. Församlingarna bär sitt praktiska missionsansvar tillsammans med missionsorganisationerna. Missionsor-

ganisationerna bidrar också till att målen för utvecklingssamarbetet uppnås. På stiftsnivå stöds missionsarbetet av stiftens missionssekreterare som avlönats av Finska Missionssällskapet.

Enligt dokumentet *Den närvarande kyrkan* innebär missionen att den kristna kyrkans grundläggande uppgift verkställs oberoende av geografiska gränser. Gränserna för yttre och inre mission håller på att försvinna. Enligt visionen får missionsverksamheten och den internationella diakonin en allt starkare ställning i kyrkans strukturer och liv.

Missionens och den internationella diakonins organisering i kyrkan har utretts på många håll inom kyrkan de senaste åren. Missionsuppgiften fullgörs allt mer i form av mellankyrkligt samarbete. De lokala kyrkorna har i tilltagande grad börjat sköta sina uppgifter inom mission och diakoni själva, till exempel i form av samarbetsprojekt. I samband med organiseringen av missionen har det diskuterats på vilket sätt den evangelisk-lutherska kyrkan visar sig i världen när missionsarbetet i praktiken utförs av ett flertal finländska missionsorganisationer. Det har ansetts att modellen ger en brokig och splittrad bild av kyrkan. Det har framförts att missionsarbetet borde organiseras som en enda, gemensam kyrkomission. Många missionsorganisationer åberopar däremot organisationernas egna, självständiga roll och det att missionsarbetet till stor del har utförts via frivilligverksamhet som förbundit sig vid organisationerna.

Inom kyrkan har det färdigställts tre betänkanden om utförandet av missionsarbetet och dess struktur. År 1998 kom betänkandet *Hela kyrkans mission* av kommissionen för utvecklandet av kyrkans mission. År 2004 föreslog en majoritet av delegationen för kyrkans mission att det bör inrättas en stiftelse för mission och internationell diakoni i den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland. Finska Missionssällskapet uttryckte sin avvikande åsikt och framförde att det var villigt att förhandla med kyrkostyrelsen om möjligheten att nå en lösning som innebär att Missionssällskapet överlåter sin verksamhet, personal och egendom för att disponeras av kyrkans nya organ för missionsarbetet och lägger ner sin nuvarande organisation. Delegationen för kyrkans missionsarbete dryftade också en alternativ kommittémodell för stiftelsen. Teologie doktor Jaakko Ripatti vidareutvecklade modellen i sin bok *Lähetettyinä kirkossa (Utsänd i kyrkan)* (2005). I dokumentet ingår

utkast till behövliga författningsändringar och ett grundläggande avtal som skulle ingås mellan kyrkan och varje missionsorganisation.

I Kyrkans missionskommitté fortsätter arbetet med församlingarnas representanter och missionsorganisationerna. I kyrkans missionsstrategi försöker man nå enighet om hur mission ska förstås, hur förändringarna i omvärlden bör tacklas och vilka principer som ska följas i missionsarbetet. Enligt utkastet till en strategi ska varje församling fullgöra kyrkans missionsuppgift. Missionsorganisationerna ställer sin kompetens till förfogande för församlingarna och deras missionärer och arbetar utifrån kyrkans bekänneelse och tro. Ämbetsfrågan aktualiseras inom samarbetet med både samarbetskyrkorna och missionsorganisationerna. Kvinnopräster godkänns inte i en del av samarbetskyrkorna, och en del av missionsorganisationerna håller fast vid den gamla ämbetssynen. Enligt utkastet till strategi ska kyrkans missionsorganisationer i samarbetet med församlingarna och missionsorganisationerna handla i enlighet med den evangelisk-lutherska kyrkans beslut om godkännande av kvinnopräster och i enlighet med praxisen i församlingarna. När kyrkans missionsorganisationer arbetar tillsammans med utländska samarbetskyrkor ska missionsorganisationerna följa samarbetskyrkornas ämbetsbeslut och inte tillföra några spänningar genom sin verksamhet. Kyrkans missionsstrategi blir klar hösten 2008.

Risto Ahonen anser i sin bok *Lähetys rajojen ylittäjänä (Mission över gränserna)* (Kyrkans forskningscentrals publikationer 84, 2003) att organiseringen av missionsarbetet genom organisationerna hittills har fungerat ganska bra, men i fortsättningen kan kyrkan inte överlåta missionsuppgiften uteslutande på missionsorganisationerna. Kyrkans ledning och gemensamma beslut förväntas spela en aktivare roll inom missionen. För att vara sin uppgift trogen måste kyrkan enligt Ahonen ta missionen på allvar: missionen är inte någonting överflödigt eller valfritt, utan en viktig del av kyrkans och dess anställdas identitet. Enligt Ahonen är missionen någonting som angår var och en som medverkar i kyrkans arbete. Den som välsignats till en tjänst inom kyrkan har fått i uppgift att tjäna Kristi kyrka i hela världen. Mission är inte en uppgift bara för några få utvalda, utan varje kyrkligt anställd bör se sin egen medverkan i Guds mission i världen.

Evangelisation Även evangelisation är ett viktigt element i kyrkans missionsuppgift. Kyrkostyrelsens kommitté för evangelisation ska främja den missionariska församlings- och kyrkosynen. Kommittén stöder församlingarna och de kyrkliga organisationerna i deras uppgifter genom att samordna diskussionerna om evangelisationen och genom att söka nya sätt att evangelisera. Kommittén söker konkreta former för att genomföra kyrkans vittnesbörd och tjänande. De senaste åren har kommittén fäst särskilt avseende vid hur nyinflyttade församlingsbor och invandrare ska kunna hälsas välkomna i församlingens gemenskap. I samband med evangelisation anses det vara viktigt att få samtalskontakt med dem som av någon anledning har fjärmats från församlingen. De kyrkliga organisationerna är viktiga för evangelisationen.

Evangelisationskommittén arrangerade ett seminarium om evangelisationsteologi i Hollola i november 2003. Seminariet var ett stöd för den evangelisationskongress med namnet E4 som arrangerades på Dipoli i Esbo i januari 2004. Centret för Världsevangalisation i Finland (MESK) bar huvudansvaret för genomförandet. MESK var tidigare känd som Lausannerörelsens kommitté i Finland. I E4-kongressen deltog cirka 900 personer. De idéer som väcktes på kongressen gav upphov till regionala E4-arbetsgrupper i olika delar av Finland. Den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland var inte officiell arrangör för kongressen. Kyrkostyrelsens kommitté för evangelisation arrangerade en evangelisationskonferens i Imatra i mars 2007. Syftet med materialet *Kohti näkyä (Mot visionen)*, som publicerats av Kyrkostyrelsen, är att hjälpa församlingarna att föra fram evangeliet i sin egen omgivning. Handledningen i bön, bibelläsning och möte med människor skapar klarhet i de bibliska grunderna för evangelisationen.

8.2. Mission

Missionärer Vid utgången av 2007 fanns det sammanlagt 374 missionärer. Antalet utsända minskade med 16 procent från år 2003, då det fanns 445 missionärer. Antalet missionärer var som högst i början av 1990-talet, men har sjunkit efter det. År 2007

fanns det lika många missionärer som i början av 1980-talet. I några andra nordiska länder har antalet missionärer sjunkit ännu kraftigare. Danska kyrkan har bara 28 missionärer, Svenska kyrkan 45 och Norska kyrkan cirka 350.

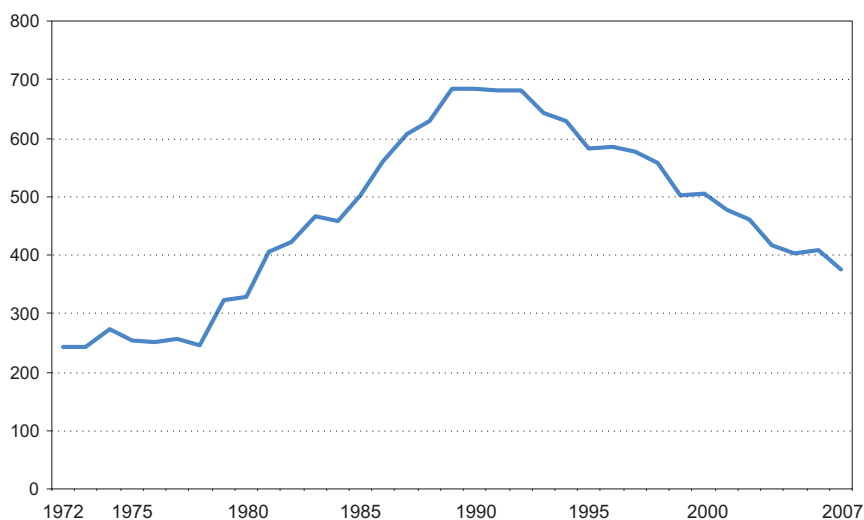
Tabell 8.1. Kyrkans officiella missionsorganisationers missionärer i olika världsdelar vid utgången av 2007.

Länder i olika världsdelar	Antalet missionärer	Länder i olika världsdelar	Antalet missionärer
Bangladesh (EMS)	2	England (FEFM)	1
Israel (EMS, FMS)	11	Kroatien (SANSa)	5
Japan (EMS, FEFM, SLEY)	15	Cypern (FMS)	2
Jordanien och Palestinska områdena (FMS)	3	Frankrike (SANSa, FMS)	7
Kambodja (FMS)	3	Tyskland (FEFM)	5
Kina (FMS)	1	Slovakien (SANSa)	0
Hongkong (FMS)	7	Ryssland (EMS, FEFM, SLEY, FMS)	22
Mongoliet (EMS)	9	Estland (SLEY, FMS, FEFM)	7
Nepal (FMS)	3	EUROPA SAMMANLAGT	49
Pakistan (FMS)	5		
Taiwan (FMS)	10	Venezuela (FMS)	3
Thailand (FMS)	15	LATINAMERIKA SAMMANLAGT	3
Ryssland (EMS, FEFM)	6		
Övriga (EMS, FEFM, SLEF)	29	Papua Nya Guinea (FEFM, FMS)	8
ASIEN SAMMANLAGT	119	OCEANIEN SAMMANLAGT	8
Angola (FMS)	3	ALLA VÄRLDSDELAR SAMMANLAGT	283
Botswana (FMS)	5		
Etiopien (EMS, FEFM, FMS)	30	Missionärer på semester i hemlandet	91
Kamerun (SLEY)	0	ALLA MISSIONÄRER SAMMANLAGT	374
Kenya (FEFM, SLEF, SLEY)	24		
Mali (FMS)	1		
Namibia (FMS)	2		
Zambia (SLEY)	4		
Senegal (FMS)	17		
Tanzania (FMS)	18		
AFRIKA SAMMANLAGT	104		

Antalet personer som missionerar utgående från hemlandet har ökat de senaste åren. Hit hör till exempel lärare som undervisar på teologiska seminarier. De senaste åren har det också varit en allmän trend att de som redan tidigare varit missionärer har engagerat sig i missionen på nytt när de börjat närma sig pensionsåldern. Det har varit ett bra alternativ för mållandet, eftersom de utsända känner till kulturen och förhållandena redan på förhand. År 2006 var 64 procent av missionärerna kvinnor.

Nedgången i antalet missionärer väcker frågan om hur visionen enligt strategin *Den närvarande kyrkan* har gått i uppfyllelse, det vill säga att missionens ställning bör stärkas i församlingarna.

Figur 8.1. Antalet missionärer inom den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland åren 1972–2007.

Det fanns flest missionärer i Asien, nästan 120, men antalet minskade kraftigt: år 2003 fanns det mer än 180 missionärer där. Också antalet missionärer i Afrika minskade tydligt: år 2003 fanns det 165 utsända i Afrika, år 2007 inte fler än 104.

Missionsorganisationer Svenska Lutherska Evangeliföreningen i Finland var den enda missionsorganisation vars utsända ökade till antalet under fyraårsperioden. Antalet utsända steg från sex till nio. För alla andra organisationer sjönk antalet missionärer. Finska Missionssällskapet hade flest missionärer, mer än 200 år 2007. Missionssällskapet sände ut nästan 60 procent av alla missionärer.

Tabell 8.2. Missionärer enligt organisation åren 2003–2007.

	2003	2007	Förändring 2003-2007 (%)	Andel av alla missionärer 2007 (%)
FMS Finska Missionssällskapet	239	218	-9	58
FEFM Finlands evangelisk-lutherska Folkmission	88	65	-26	17
EMS Evangelisk-lutherska Missionsföreningen Säningsmannen	56	42	-26	11
SLEY Lutherska Evangeliföreningen i Finland	47	33	-30	9
SLEF Svenska Lutherska Evangeliföreningen i Finland	6	9	50	2
SANSA Radiomissionsorganisationen Budbärarna	9	7	-22	2
Sammanlagt	445	374	-16	100

Finska Missionssällskapets arbete var mest omfattande i Afrika, där organisationen samarbetar med lokala lutherska kyrkor och andra utländska missionsorganisationer. De evangelisk-lutherska kyrkorna i Tanzania, Namibia och Etiopien var de viktigaste samarbetspartnerna. Missionssällskapets missionärer deltar i förkunnelse- och församlingsarbete, utbildning, hälso- och sjukvård, förvaltning och ekonomi och olika utvecklingsprojekt.

Missionssällskapet bedrev evangelisation och diakoni inom storstadsarbetet i Hongkong, Bangkok och Taiwan. I Pakistan var man inriktad på församlingsarbete, arbete i skolor samt hälso- och sjukvård. I Nepal låg tyngdpunkten i huvudsak på utvecklingsprojekt i fattiga byar på landsbygden och psykisk hälsovård.

I Israel utförs arbete bland både judar och araber exempelvis som församlingsarbete, barn- och ungdomsarbete och arbete bland äldre. I Venezuela koncentreras arbetet till städer, där man försöker nå människorna med hjälp av social service och församlingsarbete. I Papua Nya Guinea koncentrerades arbetet till bibelöversättning och läskunnighet. I Europa hade Finska Missionssällskapet

verksamhet i Frankrike, Tyskland, Ryssland och Estland. Arbetet i Europa tar fasta på evangelisation, ungdomsarbete och arbete bland muslimer.

Finlands evangelisk-lutherska Folkmission arbetade på fyra olika kontinenter: Asien, Europa, Afrika och Oceanien. Arbetet hade fortgått längst i Japan och Etiopien. Dessutom utfördes arbete i Mellanöstern, England, Tyskland, Ryssland, Estland och Papua Nya Guinea. Bibelöversättningsarbete utfördes i Papua Nya Guinea, Etiopien och Ryssland, medicarbete i synnerhet i Mellanöstern och arbete med missionsflyg i Kenya. Arbetet bland judar var också en viktig del av organisationens arbete.

Finlands evangelisk-lutherska Folkmission bedrev missions- och utvecklingssamarbete i synnerhet i områden dit den kristna tron ännu inte hade nått. Merparten av dessa folk fanns på den östra halvan av jordklotet. Områdena är kärnområden för de stora världsreligionerna. Folkmissionens ungdomsarbete Nuorten Maailma (De ungas värld) var en faktor som förenade missionsarbetet i utlandet och det andliga arbetet i hemlandet. De unga kan delta i kortvarigt missionsarbete genom aktionsresor eller en internationell linje. Folkmissionens arbete omorganiserades: i september 2007 slogs den inhemska avdelningen och missionsavdelningen till en avdelning för arbete i hemlandet och utomlands.

Missionsorganisationen Säningsmannen har sina arbetsfält i Bangladesh, Japan, Centralasien, Främre Asien och Östasien. Dessutom arbetar organisationen bland mongolier och judar. Organisationen har biståndsprojekt i Centralasien, Bangladesh och Mongoliet. Inom tältmission är missionären verksam i ett yrke på sitt missionsfält eller studerar och målet är att han eller hon ska nå människorna i boendekulturen med evangeliet. I Säningsmannens tältmission ingår två tältmissionärer.

Den finskspråkiga Lutherska Evangeliföreningen i Finland missionerade i Japan, Kenya, Zambia, Estland och Ryssland. Utöver det stöder organisationen den lokala kyrkans verksamhet i Papua Nya Guinea, Malawi och Sydkorea. Organisationens arrangerar missionskretsar, missionärsbesök och missionsutställningar i hemlandet i syfte att stödja missionsarbetet.

Evangeliföreningen bedrev också fadderverksamhet med målet att bygga upp en framtid för medellösa barn och unga i u-länderna. Arbetet går ut på att erbjuda möjlighet att lyssna till evangeliet, få

hälso- och sjukvård, gå i skola och ha någonstans att bo. Allt ordnas i barnens och de ungas egen omgivning med stöd från den lokala kyrkan.

Svenska Lutherska Evangeliföreningen missionerade i Kenya, Estland och Främre Asien. Organisationen inledde bibelöversättningsarbete i Kenya. Det har gjorts en ungdomsaktion för Kenya. Det har också samlats nödhjälp för Kenya med anledning av den nöd som orsakats av oroligheter i landet. I Främre Asien utförs arbetet i en luthersk församling och tyngdpunkts-områdena är arbete bland kvinnor, musik och diakoni.

Radiomissionsorganisationen Budbärarna understödde radioprogram på 40 språk i Asien, Afrika och Europa. Organisationen har som mål att stödja kristet radioarbete och annan mediemission i synnerhet där det är svårt eller omöjligt att bedriva traditionell mission. Organisationen understödde televisionsarbete på arabiska och turkiska. Organisationens missionärer arbetade i Frankrike, Kroatien och Främre Asien. Även missionärer stationerade i Finland hade hand om internationella uppdrag. I Finland arbetar organisationen med förkunnelse och missionsfostran, bland kvinnor i så kallade Hanna-kretsar och ger bibelundervisning via en radiobibelskola.

Finska Bibelsällskapet fortsatte sprida Bibeln i Finland och andra länder i samarbete med kristna kyrkor och samfund, missionsorganisationer och den internationella centralorganisationen United Bible Societies (De Förenade Bibelsällskapen). Bibelsällskapet ger ut bibelböcker med tillhörande litteratur, utvecklar och informerar om bibelarbetet och olika former för användning av Bibeln. Bibelsällskapets tyngdpunkts-områden år 2007 utgjordes av minoritetsspråk i Ryssland, bibelarbete i Kina, Indien och Mellanöstern samt minoritetsspråk söderut från Mexiko. Inom ett stort översättningsprojekt för minoritetsspråken i Ryssland utgavs år 2007 Nya testamentet på vepsiska, Jobs bok på udmurtiska, Johannes evangelium på komipermjakiska, utdrag ur Lukas evangelium på chantiska och mansiska samt Matteus evangelium på östkarelska.

Missionsarbete i församlingarna I olika betänkanden har det betonats att missionen är hela kyrkans uppgift. I betänkandet *Hela kyrkans mission* presenteras mål för att stärka församlingens mis-

sionariska syn. Mer än hälften av församlingarna (53 procent) uppgav att betänkandet hade påverkat församlingens verksamhet och planeringen i någon mån, en procent uppgav att det hade påverkat mycket. Nästan hälften av församlingarna (45 procent) uppgav dock att betänkandet inte alls hade påverkat. Betänkandet hade större inflytande i städerna än på landsbygden. I städerna uppgav 64 procent av församlingarna att betänkandet hade påverkat i någon mån eller mycket, på landsbygden 47 procent. Två av fem (41 procent) av de små församlingarna med färre än 4 000 medlemmar uppgav att betänkandet hade påverkat. Detsamma uppgav nästan två tredjedelar (72 procent) av de stora församlingarna med fler än 16 000 medlemmar.

En av principerna i betänkandet är att missionen ses som ett arbete som genomsyrar hela församlingen, inte bara som ett eget, enskilt arbetsområde. I ungefär hälften av församlingarna fanns det regelbundet samarbete mellan missionen och de övriga arbetsområdena. Bara i en liten del av församlingarna (6 procent) är missionen starkt integrerad i de övriga arbetsområdena. För de minsta församlingarna gäller att i hälften av församlingarna (50 procent) är samarbetet med andra arbetsområden regelbundet eller att missionen har integrerats med de övriga arbetsområdena, för de största församlingarna i nästan tre av fyra församlingar (70 procent).

Tabell 8.3. Samarbete mellan missionsarbetet och de övriga arbetsområdena (% av församlingarna).

Samarbete	%
Inget eller mycket litet samarbete med övriga arbetsområden	3
Sporadiskt samarbete med övriga arbetsområden	45
Regelbundet samarbete med övriga arbetsområden	46
Missionsarbetet är starkt integrerat i övriga arbetsområden	6

Nio församlingar av tio ansåg att församlingen ses som subjekt för missionsarbetet i enlighet med betänkandet *Hela kyrkans mission*. En femtedel av församlingarna uppgav att det helt tydligt förhöll sig på det viset. Också gudstjänstens missionariska dimension var ganska utbredd. Församlingens direkta kontakter med samsamlingar var den svagaste punkten. Nästan hälften av församlin-

garna (44 procent) uppgav att de inte hade några kontakter. Direkta kontakter förekommer oftast i Lappo stift (19 procent), Uleåborgs stift (17 procent) och Tammerfors stift (17 procent).

Tabell 8.4. Hur uppnås målen enligt betänkandet Hela kyrkans mission i er församling? (%)

	Uppfylls tydligt	Uppfylls i någon mån	Uppfylls inte alls
Församlingen ses som subjekt för missionsarbetet	20	73	7
Den missionariska dimensionen framhävs i gudstjänsten	17	74	9
Missionen genomsyrar verksamheten inom alla arbetsområden	16	76	8
Internationell diakoni och mission sköts gemensamt	15	72	13
Församlingen har direkta kontakter med samsamverksamhetskyrkorna	13	43	44
Missionen är en angelägenhet för hela kyrkan, inte bara för en liten grupp	12	73	6

Två femtedelar av församlingarna (41 procent) hade en missionsdirektion. Direktionernas andel har minskat, eftersom sådana fanns i varannan församling år 2003. I 12 procent av församlingarna fanns det en gemensam direktion för missionsarbetet och något annat arbetsområde. I en fjärdedel av församlingarna (26 procent) fanns det en missionskommitté, en ansvarsgrupp eller motsvarande och i 4 procent av församlingarna fanns det ett gemensamt organ av detta slag för missionsarbetet och något annat arbetsområde. Var tionde församling (11 procent) uppgav att det inte fanns något separat förtroendeorgan för missionsarbetet.

Tabell 8.5. Skötseln av missionssekreterarens uppgifter i församlingarna år 2003.

Skötseln av uppgifterna	%
Heltidsanställd missionssekreterare	11 %
Deltidsanställd missionssekreterare med befattningen som huvudsyssla	10 %
Missionssekreterare med befattningen som bisyssla	3 %
Arvodesavlönad eller frivillig missionssekreterare	25 %
Kombinerad tjänst eller uppgift	15 %
Uppgifterna ingår i någon av tjänsteinnehavarnas/de anställdas uppgiftsbeskrivning	29 %
Ingen har anvisats uppgifterna	8 %

Det fanns heltidsanställda missionssekreterare i en tiondel av församlingarna. Andelen heltidsanställda missionssekreterare hade ökat något sedan år 2003 (8 procent). Deltidsanställda missionssekreterare med tjänsten som huvudsyssla fanns likaså i var tionde församling. Det vanligaste var att uppgifterna ingick i någon av tjänsteinnehavarnas/de anställdas uppgiftsbeskrivning. I en tredjedel av församlingarna sköttes uppgifterna på det sättet. Missionssekreteraren var arvodesavlönad eller frivillig i en fjärdedel av församlingarna. Åtta procent av församlingarna uppgav att ingen hade tilldelats uppgifterna.

Nästan alla former för frivilligverksamhet inom missionsarbetet hade blivit vanligare i församlingarna sedan år 2003. Det vanligaste var att det ordnades missionsevenemang och basarer. Missionskretsar ordnades i fyra av fem församlingar och missionsluncher i tre av fyra församlingar. Verksamheten med missionskaféer hade utvidgats mest. År 2007 ordnades kaféverksamhet i två av fem församlingar, medan det år 2003 fanns missionskaféer i en tredjedel av församlingarna.

Tabell 8.6. Formerna för frivilligverksamhet inom missionsarbetet i församlingarna åren 2003 och 2007 (% av församlingarna).

	2003	2007
Missionsevenemang	90	94
Basarer	91	93
Missionskretsar	78	85
Missionsluncher	70	76
Missionsutfärder	-	62
Missionscirklar	42	48
Missionskaféer	31	42
Missionsloppmarknader	35	38
Missionsbutiker	12	19
Verksamhet för att möta icke-kristna invandrare	9	14
Missionsläger	-	13
Missionsstudiegrupper	6	8

Så gott som alla former för missionsfostran och fostran till internationalism hade blivit vanligare i församlingarna. Missionsevenemang och missionssammankomster hörde till de vanligaste,

och sådana ordnades i nio av tio församlingar. Församlingarna deltog också i missionsfester på riksnivå och missionsevenemang i prostriet och stiftet. I synnerhet deltagandet i fester på riksnivå ökade klart från år 2003. År 2003 uppgav tre av fyra församlingar att någon från församlingen deltar i missionsfester på riksnivå, men år 2007 deltog nästan nio av tio församlingar i festerna. Det är också vanligt med besök i församlingarna. Besök av avtalsmissionärer eller andra företrädare för missionsarbetet ordnades i fyra av fem församlingar. Även dessa ökade under fyraårsperioden.

Skolbesök hörde till de vanligaste formerna för fostran till internationalism med barn och unga som målgrupp. Sådana skolbesök gjordes i 69 procent av församlingarna. I en fjärdedel av församlingarna gjordes besök i daghemmen. I hälften av församlingarna hölls missionssammankomster för barn, miniorer och juniorer samt ungdomar.

Missionsutställningar blev klart vanligare under fyraårsperioden. År 2007 hölls missionsutställningar i två av fem församlingar. Även samarbetskyrkornas församlingsbesök hade blivit vanligare. Ungefär en tredjedel av församlingarna hade haft besök av en företrädare för en samarbetskyrka. En fjärdedel av församlingarna hade gjort besök i samarbetskyrkorna.

Tabell 8.7. Formerna för missionsfostran och fostran till internationalism i församlingarna åren 2003 och 2007 (% av församlingarna).

	2003	2007
Församlingsbesök av företrädare för samarbetskyrkor	24	30
Besök i samarbetskyrkor	-	25
Församlingsbesök av avtalsmissionärer	74	82
Andra besök av företrädare för missionsarbetet	78	84
Besök på utländska missionsfält	14	20
Missionsutställningar	29	39
Missionssammankomster/evenemang för vuxna	83	89
Missionsevenemang för barn, miniorer, juniorer och ungdomar	47	53
Daghemsbesök	-	26
Skolbesök	51	69
Kurser om missionsarbete	30	38
Deltagande i missionsevenemang i prostriet eller stiftet	80	82
Deltagande i missionsfester på riksnivå	73	87

I församlingarna ordnades totalt mer än 10 000 missionsfester och andra evenemang för missionen och i dem deltog mer än en halv miljon finländare (555 500). Det fanns mer än 1 800 missionsgrupper i församlingarna och i dem mer än 21 000 medlemmar. Grupperna hade 1 800 frivilliga ledare. Loppmarknaderna och kaféerna hade öppet i församlingarna mer än 17 000 dagar. Det fanns närmare 14 000 frivilliga missionsmedarbetare. Missionscirkelarna hade nästan 11 800 medlemmar.

Avtal och stöd till missionsorganisationer Församlingarna hade mer än 2 300 avtal med olika missionsorganisationer. Avtalens värde översteg 13,5 miljoner. Nästan alla församlingar hade ett avtal med Finska Missionssällskapet. Avtal med Bibelsällskapet kom på andra plats (62 procent av församlingarna). Hälften av församlingarna hade ett avtal med Folkmissionen och Evangeliföreningen. Ungefär en tredjedel av församlingarna hade ett avtal med Budbärarna och Såningsmannen.

Tabell 8.8. Församlingarnas avtal med missionsorganisationerna år 2007 (% av församlingarna).

Missionsorganisation	%
Finska Missionssällskapet	96
Finska Bibelsällskapet	62
Finlands evangelisk-lutherska Folkmission	55
Lutherska Evangeliföreningen i Finland	51
Budbärarna	36
Såningsmannen	33
Svenska Lutherska Evangeliföreningen i Finland	6

Under redogörelseperioden visade det sig att vissa församlingar hade planer på att minska missionsanslagen till de missionsorganisationer som höll fast vid den gamla ämbetssynen. Tre av fem församlingar (58 procent) uppgav dock att möjligheten att minska stödet inte ens hade diskuterats. En fjärdedel av församlingarna (25 procent) uppgav att saken hade diskuterats utan att diskussionerna hade lett till några åtgärder. Av församlingarna uppgav 17 procent att frågan hade diskuterats och att församlingen hade gått in för att ändra stödet till missionsorganisationerna.

I församlingarna fanns planer på att utöka stödet till alla missionsorganisationer. Mest tillägg planerades för Finska Missions-sällskapet: beslut om utökning hade fattats i 15 procent av församlingarna. Samtidigt ämnade dock 5 procent av församlingarna minska stödet till Missionssällskapet. Den planerade ökningen var minst när det gäller Evangeliföreningen (8 procent) och Svenska Lutherska Evangeliföreningen (2 procent). I fråga om minskat stöd avviker Evangeliföreningen tydligt från de andra organisationerna. En tiondel av församlingarna har beslutat skära ned stödet till organisationen, medan förändringarna rör sig kring några procent i fråga om de övriga organisationerna. Åren 2004–2007 steg däremot det frivilliga understödet (utan testamenten) till den finska Evangeliföreningen mer än det frivilliga understödet till någon annan missionsorganisation (30 procent). Inriktningen för budgetanslagen och det frivilliga understödet tycks alltså utvecklas i olika riktningar.

Tabell 8.9. Planer på ändrat understöd till missionsorganisationerna (% av församlingarna).

	Beslut om att utöka understödet/har utökats	Beslut om att minska understödet/har minskats	Ingen förändring
Finska Missionssällskapet	15	5	80
Finlands evangelisk-lutherska Folkmission	12	2	86
Budbärarna	11	1	89
Såningsmannen	10	2	88
Finska Bibelsällskapet	10	1	89
Lutherska Evangeliföreningen i Finland	8	10	82
Svenska Lutherska Evangeliföreningen	2	1	97

Sammanlagt uppgick församlingarnas stöd till aktörerna inom kyrkans missionsarbete och inom den internationella diakonin till cirka 48,9 miljoner euro år 2007. Tre fjärdedelar av beloppet riktades till missionsorganisationerna. Det totala understödet ökade med 13,5 miljoner euro från år 2003. Det genomsnittliga stödet var 11,3 euro per församlingsbo. Stödbeloppet var högst i Helsingfors stift (13,7 euro/församlingsbo) och i Esbo stift (13,1 euro/församlingsbo).

8.3. Internationell diakoni

Kyrkans Utlandshjälp (KUH) arbetar som en organisation för internationell diakoni och mellankyrkligt bistånd för den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland och dess församlingar. Det viktigaste målet för Kyrkans Utlandshjälp är att minska fattigdomen och trygga de grundläggande fri- och rättigheterna för alla människor. Enligt principerna för kyrkans diakoni ska KUH hjälpa de människor som andra inte hjälper och gå till platser som andra inte besöker. Administrativt är KUH en stiftelse som finns i anslutning till Kyrkans utrikesavdelning och arbetar inom ett internationellt nätverk där Lutherska världsförbundet (LVF) och Kyrkornas världsråd (KVR) är de viktigaste samarbetsparterna. Kyrkornas internationella katastrofhjälp ACT (Action by Churches Together) är den viktigaste samarbetspartnern inom katastrofarbetet.

Inom utvecklingssamarbetet hjälper Kyrkans Utlandshjälp tillsammans med de lokala samfundet och kyrkorna de allra fattigaste att förbättra sina levnadsförhållanden. Det centrala i programmen är att engagera den lokala befolkningen i arbetet. Målet är att man på detta sätt genom programmen ska lyckas trygga att alla medlemmar i samhället får de grundläggande behoven tillgodosedda, såsom tillräcklig föda, rent vatten, primärvård och grundläggande utbildning. Genom katastrofhjälpen och flyktinghjälpen tryggar KUH de grundläggande behoven för människor som drabbats av katastrofer och stärker samtidigt deras möjligheter att klara framtida katastrofer. Inom flyktingarbetet utvecklar KUH förutom nödhjälp också flyktingsamhällenas självförsörjning, hälso- och sjukvård och utbildning och arbetar för att möjliggöra återflyttning. Inom det mellankyrkliga samarbetet hjälper KUH unga kyrkor att bli självständiga ekonomiskt och i sin verksamhet. Inom arbetet för fred och mänskliga rättigheter verkar KUH för att åstadkomma fred och rättvisa så att människorna har frihet att ge uttryck för sin egen tro, kultur och politiska övertygelse.

I strategin *Den närvarande kyrkan* granskades den internationella diakonin i första hand som en strukturell fråga. I strategin sägs att "missionsverksamheten och den internationella diakonin får en allt starkare ställning i kyrkans strukturer och liv". I strategin konstateras vidare att "en viktig fråga när det gäller utvecklin-

gen av samarbetet mellan kyrkan och olika organisationer är organiseringen av missionsarbetet och den internationella diakonin inom kyrkan.” Enligt Kyrkans Utlandshjälps egen strategi (2005–2008) har arbetet sin grund i högklassigt biståndsarbete där KUH försöker specialisera sig och därigenom närvara på fältet på ett intensivare sätt.

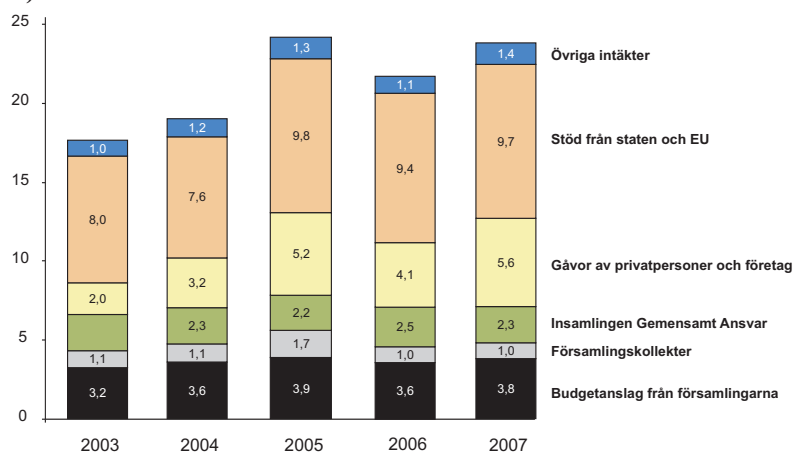
Under redogörelseperioden satsade KUH på att intensifiera samarbetet med de ekumeniska biståndsorganisationerna. Action by Churches Together (ACT) avancerade. Också påverkningsarbetets andel och betydelse stärktes. Under redogörelseperioden övergick KUH därmed i sin verksamhet från karitativ nästankärlek i riktning mot insatser för att påverka och förändra världen där även egna livsvärden och val har större betydelse för till exempel klimat-, handels-, migrations- och säkerhetspolitiken.

Under redogörelseperioden ökade kännedomen om Kyrkans Utlandshjälp mer än för någon annan biståndsorganisation. Utvecklingen av kommunikationen, marknadsföringen och medelansaffningen försnabbade detta. Den tvååriga temakampanjen Kvinnornas rättigheter var den viktigaste kampanjen inom påverkningsarbetet år 2006. I anslutning till temaåret publicerades rapporten *Naisten oikeudet kehityksmaissa (Kvinnornas rättigheter i u-länderna)* och arrangerades expertseminarier. År 2007 publicerades rapporten *Kehityksmaiden naiset talouden ja politiikan toimijoina (U-ländernas kvinnor aktiva inom ekonomi och politik)*. Nina Suomalainen var redaktör för båda rapporterna. Temakampanjen gav basinformation om kvinnornas svåra ställning och de grundläggande problemorsakerna i Afrika och Mellanöstern. Övriga kampanjer under perioden 2004–2007 var Vattenkampanjen (2005), kampanjen Rättvis handel-församling som ordnades av Föreningen för främjande av rättvis handel i Finland (2007) och kampanjen för att höja biståndsanslaget till 0,7 procent av bruttonationalprodukten (2007).

Inom församlingssektorn försökte KUH skapa nya och intressanta handlingsmodeller, såsom ungdomsnätverket Changemaker som inleddes år 2004 och riktar sig till unga vuxna. År 2007 hade nätverket mer än 640 medlemmar och på e-postlistan fanns cirka 800 personer. Det fanns 16 verkamma lokala grupper i olika delar av Finland. Tillsammans med Rundradion lanserade KUH år 2007 medieprojektet Pelasta Maailma (Rädda Världen).

De senaste fyra åren innebar alltså en tid av kraftig utveckling för Kyrkans Utlandshjälp. När det gäller de ekonomiska resurserna växte organisationen från en nivå på cirka 18 miljoner euro till cirka 24 miljoner euro och blev Finlands största biståndsorganisation och näst största aktör för humanitärt bistånd. Det innebar att intäkterna från både staten och församlingarna ökade, men framför allt att understödet från den privata sektorn ökade kraftigt. Privatpersoners stöd till KUH ökade med drygt 100 procent under redogörelseperioden. Exempelvis flodvågskatastrofen i Asien i december 2004 väckte en aldrig tidigare skådad vilja att hjälpa hos finländarna. Tsunamiinsamlingen inbringade därför alla tiders största intäkter till KUH, mer än 3,4 miljoner euro. Insamlingen Gemensamt Ansvar var viktig för KUH:s verksamhet, eftersom 60 procent av intäkterna gick till den internationella diakonin, vilket under redogörelseperioden innebar en årlig andel på drygt 2 miljoner euro. De övriga intäkterna ökade genom insamlingen Yle Hjälp, som KUH hade startat tillsammans med Unicef och FRK år 2003. Församlingarna erbjöds också nya sätt att delta och stödja via nya produkter för medelanskaffning, såsom Annorlunda gåva som lanserades år 2005 och KvinnoBanken som startade år 2007 och som innebär en fortsättning på arbetet för att förbättra kvinnors ställning och företagande och gagnar familjer och hela bysamhällen.

Figur 8.2. Kyrkans Utlandshjälpens intäkter åren 2003–2007 (miljoner euro).

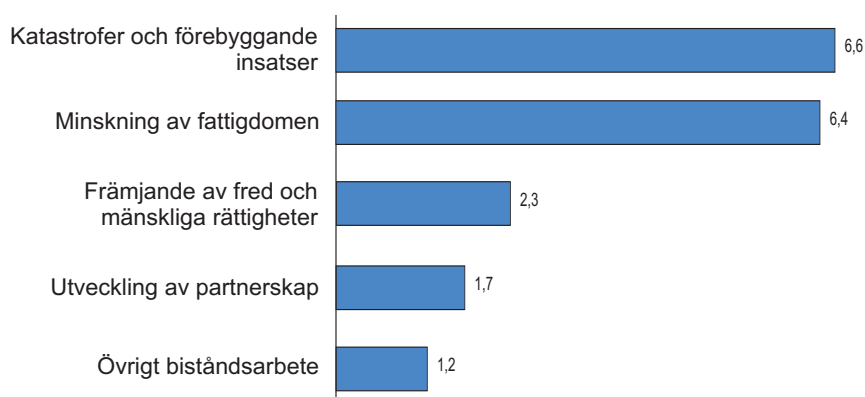

År 2007 var Kyrkans Utlandshjälp intäkter sammanlagt 23,8 miljoner euro. Det statliga stödet utgjorde mer än 39 procent av intäkterna och gåvor av privatpersoner och företag utgjorde närmare 24 procent. De största intäkterna efter dessa kom från församlingarnas budgetanslag (16 procent), insamlingen Gemensamt Ansvar (10 procent) och församlingarnas kollekter (4 procent). Gåvorna av privatpersoner och företag ökade från 2 miljoner euro år 2003 så att summan år 2007 uppgick till 5,6 miljoner euro.

Biståndsarbetet stod för 85 procent av KUH:s utgifter. Stödåtgärderna såsom medelanskaffning, påverkningsarbete, kommunikation och utbildning stod för 12 procent, och den allmänna förvaltningen för 3 procent. Biståndskostnaderna fördelade sig på världsdelarna enligt följande: Afrika 43 procent, Asien, Mellanöstern och Oceanien 15 procent, Europa 7 procent och Latinamerika 5 procent samt globala program 8 procent.

KUH:s utgifter fördelade sig mellan utvecklingssamarbete (45 procent), katastrof- och flyktinghjälp (37 procent), mellankyrkligt samarbete (9 procent), arbete för mänskliga rättigheter och fred (7 procent) och insatser för att stärka partnernas funktion och övrigt arbete (2 procent).

Figur 8.3. Fördelningen av Kyrkans Utlandshjälp biståndsutgifter enligt teman år 2007 (miljoner euro).

År 2007 hade den internationella diakonin och dess synlighet utsetts som ett ansvarsområde för någon av de anställda i största delen av församlingarna (74 procent). Ju större folkmängd församlingen hade, desto oftare hade man gått in för den lösningen. I församlingar med mer än 12 000 medlemmar hade ansvaret för den internationella diakonin tilldelats någon av de anställda i 94 procent av församlingarna, för församlingar med mer än 8 000 medlemmar var andelen 82 procent och för församlingar med färre än 8 000 medlemmar 73 procent. Kyrkans Utlandshjälp hade drygt 900 ombud i församlingarna. Hälften av församlingarna (49 procent) ordnade evenemang för internationella frågor året runt. Sådana arrangerades i synnerhet i samband med insamlingen Gemensamt Ansvar och Ansvarsveckan.

När det gäller angelägenheter inom den internationella diakonin samarbetade församlingarna med flera organisationer år 2007, men framför allt med KUH, genom att distribuera material, ordna gemensam verksamhet och stödja ekonomiskt.

Tabell 8.10. Församlingarnas samarbete med olika organisationer i angelägenheter inom den internationella diakonin år 2007 (% av församlingarna).

	Distribution av material		Ordnande av gemensam verksamhet		Ekonomiskt stöd	
	ja	nej	ja	nej	ja	nej
Kyrkans Utlandshjälp	93	7	33	67	88	14
Finlands Röda Kors	18	82	26	74	5	95
Rädda Barnen rf	7	93	4	96	2	98
World Vision i Finland rf	3	97	-	100	2	98
Stiftelsen Plan Finland	1	99	-	100	1	99

I angelägenheter som gäller den internationella diakonin var Kyrkans Utlandshjälp den klart viktigaste samarbetspartnern för församlingarna och också för de kyrkliga samfälligheterna. I fråga om distribution av material och ordnande av gemensam verksamhet var samarbetet med Kyrkans Utlandshjälp något vanligare i stadsförsamlingarna än i landsbygdsförsamlingarna, men i fråga om

ekonomiskt stöd fanns det inte några skillnader mellan församlingarna.

Tabell 8.11. Mäns och kvinnors medverkan i olika biståndsformer år 2007.

	Man	Kvinna	Alla
Kring jul gav Du en gåva till någon välgörenhetsorganisations julinsamling	42	44	43
I den mån Du har möjlighet ger Du pengar eller något annat understöd när det inträffar en internationell katastrof	32	50	41
I den mån Du har möjlighet ger Du pengar eller något annat understöd när det inträffar en katastrof i Finland	28	39	33
I den mån Du har möjlighet ger Du pengar eller något annat understöd alltid när någon ber om det	31	31	31
Du understöder regelbundet någon välgörenhetsorganisation (tex. med ett visst belopp från Ditt konto varje månad)	10	14	12
Du har ett fadderbarn i utlandet via någon biståndsorganisation	5	7	6
Inget av dessa	19	15	17
Vet inte	1	1	1

År 2007 hade mer än 39 000 privatpersoner gett en gåva till KUH minst en gång. Antalet företagsdonatorer var 1 350. I enkäten *Gallup Ecclesiastica 2007* utreddes människornas vilja att hjälpa, som alltså till stor del kanaliserades även via Kyrkans Utlandshjälp. Respondenterna uppmanades ange alla alternativ som lämpade sig för dem.

Kring jul gav en stor del av finländarna (43 procent) en gåva till någon välgörenhetsorganisations julinsamling. Det här gällde i synnerhet dem som var bosatta i norra Finland (54 procent), jordbrukare (56 procent) och personer över 50 år (46 procent). Likaså var benägenheten att hjälpa stor i synnerhet i samband med internationella katastrofer. Framför allt kvinnor (50 procent), 25–34-åringar (49 procent) och personer med utbildning på högre mellanstadienivå (53 procent) eller högskoleutbildning (57 procent) var beredda att ge pengar eller något annat understöd i samband med internationella kriser. Detsamma gällde i händelse av katastrofer i Finland.

Religiositet hade ofta ett samband med bidrag till internationell eller inhemsk biståndsverksamhet, till exempel så att kring jul gav 54 procent av dem som deltog i gudstjänster minst en gång i måna-

den en donation till någon välgörenhetsorganisations julinsamling. Bland dem som inte hade deltagit i gudstjänster de senaste åren var andelen 24 procent. Av dem som brukade be minst en gång i veckan uppgav 57 procent att de gav hjälp när det inträffade en katastrof i Finland. Av dem som inte brukade be gav 35 procent understöd. Bland de politiska partierna understödde anhängarna av De gröna välgörenhetsorganisationer oftare än vad som var fallet bland de övriga partianhängarna.

Människorna ombads bedöma hur mycket de under ett års tid gav till välgörenhet, internationell hjälp, kollekt, insamlingen Gemensamt Ansvar, utvecklingssamarbete, katastrofhjälp eller något annat motsvarande. En fjärdedel av respondenterna uppskattade att de hade gett 1–10 euro under året och 13 procent uppgav att de inte alls hade understött.

Under redogörelseperioden måste Kyrkans Utlandshjälp reagera på förändringarna i omvärlden både i Finland och internationellt. Den globala omvärlden blev komplexare och farligare. Samtidigt skärptes kriterierna för projektverksamheten. I Finland dök det upp nya aktörer på medborgarorganisationsfältet. De nya aktörerna satsade hårt på synliga marknadsföringskampanjer, såsom televisionskonserter och anlitande av offentliga personer. Kyrkans Utlandshjälp effektiviserade sin kommunikation för att få fram sitt budskap och särdragen i arbetet. Det genomfördes rikligt med reformer inom organisationen i syfte att vidareutveckla verksamheten. Samtidigt utökade stiftelsens styrelse de operativa befogenheterna för ledningen med målet att stärka även styrelsens strategiska roll.

Under redogörelseperioden försökte Kyrkans Utlandshjälp intensifiera sina samarbetskontakter med kyrkans missionsorganisationer och genom en på arbetsfördelning baserad verksamhetsmodell öppna möjligheter till ett närmande i praktiken på både strategisk nivå och programnivå. Kyrkans Utlandshjälp och Finska Missionssällskapet ingick i november 2006 ett avtal om samarbete med målet att planera en gemensam strategi och utöka det praktiska samarbetet samt undvika överlappningar i verksamheten både i Finland och ute i världen. I kyrkans delegation för missionsarbete fördes ingående diskussioner om KUH:s ställning inom kyrkans gemensamma missionsuppgift.

År 2007 fyllde Kyrkans Utlandshjälp 60 år. Inom området internationell diakoni publicerades boken *Auttamisen teologia (Hjälparens teologi)* med Antti Elenius och Kari Latvus som redaktörer, samt Hannu Pesonens och Martti Lintunens bok om uppgörelsen efter folkmordet i Rwanda, *Tuomio ja sovitus (Dom och försoning)*. Kyrkans Utlandshjälps tidning *Tule ja Auta/Kom och hjälp* hade nästan 29 000 prenumeranter.

- » Det gäller alltjämt att fundera ut metoder för att stoppa nedgången i antalet missionärer. I synnerhet antalet manliga missionärer är litet.
- » Betänkanden förefaller ha svag genomslagskraft i församlingslivet också när det gäller missionsarbetet. I betänkandena bör avseende fästas vid församlingsorientering och uppföljning av hur målen uppfylls.
- » Ett närmare samarbete mellan missionsarbetet och de övriga arbetsområdena kan bidra till att missionen i högre grad blir en angelägenhet för hela församlingen. Det behövs nya former jämsides med det traditionella missionstänkandet och den traditionella missionsverksamheten.
- » Samarbetet mellan den internationella diakonin och missionen bör utökas ytterligare. Uppfattningen att det samlade internationella ansvaret är ett led i lokalförsamlingens arbete medför utmaningar också för planering, beslutsfattande och genomförande inom helhetskyrkan.
- » Församlingsborna och de kyrkligt anställda bör lära sig mer om hur människor och kyrkorna i tredje världen lever. Partnerskapstänkandet och församlingarnas aktiva umgänge med kyrkorna i u-länderna bör främjas jämsides med de kontakter som upprätthålls och den dialog som förs huvudsakligen på ledningsnivå.
- » Kyrkans Utlandshjälps verksamhet i hemlandet konkurrerar om samma medel som andra inhemska och internationella organisationer som bedriver biståndsarbete. Högklassigt arbete och tillförlitlig biståndsverksamhet är två viktiga kriterier som bör uppmärksammas vid utvecklingen av arbetet.

9. Mellankyrklig verksamhet

- Den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland är en ekumeniskt aktiv kyrka. De teologiska överläggningarna och de omfattande ekumeniska kontakterna med olika kyrkor fortsatte inom kyrkans utländska relationer under redogörelseperioden.
- Vår kyrka hade regelbundna kontakter med nästan alla andra kristna kyrkor och kristna samfund. Mer än hälften av församlingarna (53 procent) ordnade ekumenisk verksamhet.
- Merparten av församlingarna (70 procent) bedrev vänförsamlingsverksamhet med en luthersk församling i utlandet. Vänförsamlingsavtal hade oftast ingåtts med kyrkan i Ingermanland och den evangelisk-lutherska kyrkan i Estland.
- Kyrkornas världsråds nionde generalförsamling hölls i Porto Alegre i Brasilien år 2006.
- De tidsbundna flyttningarna till utlandet, familjernas livssituation, den stigande medelåldern hos emigrantbefolkningen och den växande turismen medförde nya utmaningar inom arbetet bland finländare utomlands.

9.1. Ekumenik i Finland

De kristna kyrkornas och samfundens samarbets- och kontaktsträvanden försiggår på flera olika nivåer. Ekumeniken och religionsdialogen kan märkas i det arbete som utförs av helhetskyrkan, stifteten, församlingarna, missionsorganisationerna och Ekumeniska rådet i Finland. Andakter som kristna förrättar gemensamt vid kriser och ekumeniska statliga gudstjänster är viktiga för synligheten hos det ekumeniska samarbetet och ekumeniken. Ekumeniska böneveckan för kristen enhet har ordnats i Finland sedan år 1964. Under redogörelseperioden firades i synnerhet jubileumsåret med anledning av kyrkans 850 år i ekumeniskt samarbete med alla kyrkor och kristna samfund i Finland.

Enligt strategin *Den närvarande kyrkan* är kyrkan allt mer medveten om att den är en del av Kristus världsomspännande kyrka. Enligt strategin är arbetet för materiell och andlig grundtrygghet

en ständig utmaning för kyrkan och den gemensamma tron skapar broderskap som sänker de murar människorna rest.

Lokalförsamlingarnas ekumeniska verksamhet Mer än hälften av församlingarna (53 procent) ordnade ekumenisk verksamhet år 2007; 43 procent av landsförsamlingarna och merparten av stadsförsamlingarna (66 procent). Verksamheten var desto vanligare, ju större församlingen var. I församlingar med fler än 16 000 medlemmar var arrangemangsprocenten 83 och i församlingar med färre än 4 000 medlemmar 37 procent. För stiftet gällde att församlingarna i Kuopio stift ordnade klart mest ekumenisk verksamhet (81 procent av församlingarna). I de flesta församlingar var verksamheten av engångsnatur, men i nästan en tredjedel (31 procent) regelbunden. Hälften av församlingarna (50 procent) i Kuopio stift och S:t Michels stift ordnade ekumenisk verksamhet.

Församlingarna samarbetar på många olika sätt med de kristna samfund som verkar inom deras område. År 2007 förekom mest allmänt samarbete med de kristna kyrkor och samfund som hade regelbunden verksamhet inom församlingens område. Katolska kyrkan hade regelbunden verksamhet bara inom ett fåtal församlingars område, men mer än en femtedel av församlingarna (22 procent) uppgav sig ha samarbetat med den. Vanligast var samarbete med ortodoxa kyrkan (61 procent), pingstväckelsen (55 procent) och Frikyrkan i Finland (36 procent).

Regelbunden verksamhet inom en församlings område bedrevs oftast av pingstväckelsen (60 procent), ortodoxa kyrkan (31 procent) och Frikyrkan (28 procent). Andelen församlingar som samarbetade ökade klart jämfört med år 2003. Uppgifter om klart mer samarbete än i genomsnitt lämnades stiftsvis av församlingarna i Tammerfors stift i fråga om de flesta kyrkor och samfund, av församlingarna i Kuopio stift i fråga om ortodoxa kyrkan och pingstväckelsen och av församlingarna i Borgå stift i fråga om Fria Missionsförbundet och Finlands svenska baptistmission.

Till de vanligaste formerna för lokal ekumenisk verksamhet hörde att ordna gemensamma evenemang (42 procent av församlingarna), att ta emot besök av talare från andra församlingar och sända talare till dessa (38 procent), att använda lokaliteterna gemensamt (36 procent) och att ordna gemensamma samman-

komster för församlingsanställda (26 procent). Av de lutherska församlingarna uppgav 28 procent att de hade ordnat Böneveckan för kristen enhet tillsammans med andra kyrkosamfund. Däremot uppgav bara 8 procent av församlingarna att de hade bedrivit ekumeniskt samarbete i anslutning till Ansvarsveckan. De olika formerna för samarbete blev en aning vanligare i församlingarna jämfört med år 2003, med undantag för gemensamma sammankomster för församlingsanställda där minskningen var 2 procent. Samarbetet med kristna kyrkor och rörelser löpte bra, eftersom 97 procent av församlingarna uppgav att det inte hade förekommit några konflikter i verksamheten år 2007.

Bilatera kontakter i hemlandet Den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland hade regelbundna kontakter med nästan alla andra kyrkor och kristna samfund i Finland, i synnerhet via verksamheten vid Ekumeniska rådet i Finland.

Den åttonde teologiska rådplägningen med ortodoxa kyrkan i Finland ordnades i Joensuu i februari 2007. Temana var Pyhitys ja kilvoitus (Helgelse och bättring) och Väkivalta perheissä ja lähisuhteissa (Våld i familjer och nära relationer).

Kontakterna med Frikyrkan i Finland och pingstväckelsen har befästs som regelbundet arbete för de gemensamma delegationerna. Delegationerna samlades två gånger per år för att dela information om den aktuella utvecklingen, diskutera teman som intresserade båda parterna och planera den gemensamma verksamheten.

Lärosamtalen med de finsk- och svenskspråkiga baptistsamfundet fortsatte under redogörelseperioden. Temat för den fjärde dialogen år 2007 var Pyhien yhteisö: Kirkko, seurakunta ja yhteyden mahdollisuus (De heligas samfund: Kyrkan, församlingen och möjligheterna till enhet). Under överläggningarna nåddes samförstånd om formerna för den gemensamma verksamheten.

Delegationen med metodistkyrkorna avslutade sitt femåriga arbete i september 2007 efter sitt nionde möte. Som ett resultat av förhandlingarna undertecknades det gemensamma dokumentet *Delaktiga i Kristus*. I dokumentet föreslogs att lutheranerna och metodisterna bör ingå ett gemensamt avtal om nattvardsgemenskap och om erkännande av varandras prästämbete, biskopsämbete

och diakonämbete. Ärendet avgörs av kyrkomötet på initiativ av biskopsmötet eller kyrkostyrelsen.

Kyrkostyrelsens ledning har i flera års tid regelbundet en gång per år träffat företrädare för Suomen vapaakristillinen neuvosto (Finska frikyrkorådet, SVKN) och Frikyrklig samverkan.

Ekumeniska rådet i Finland Ekumeniska rådet i Finland (ERF) är ett ekumeniskt samarbetsorgan för kyrkor, kristna samfund och församlingar verksamma i Finland (ordförande: ärkebiskop Jukka Paarma). Syftet med rådet är att främja strävandena mot Kristi kyrkas synliga enhet och stärka de kristnas gemenskap, tjänst och vittnesbörd i Finland. Under de senaste åren har rådets betydelse också som samhällelig aktör betonats. Sektionerna bär i hög grad ansvar för verksamheten. Ekumeniska rådet har elva medlemskyrkor och medlemssamfund och 20 medlemmar med observatörsstatus. ERF firade sitt 90-årsjubileum år 2007. Fram till år 2006 var pastor Jan Edström från Finlands svenska baptistmission generalsekreterare för rådet, och år 2006 valdes Heikki Huttunen från ortodoxa kyrkan i Finland till ny generalsekreterare.

De verksamhetsformer som ERF planerar varje år omfattar Böneveckan för kristen enhet, som fick en etablerad ställning i flera församlingar under redogörelseperioden, och kyrkornas internationella ansvarsvecka, som ordnas i de flesta församlingar (se även kapitel 7.4, Samhällsrelaterat arbete). Vid ingången av 2006 övertog ERF ansvaret för att arrangera ansvarsveckan. Överföringen var ett resultat av förhandlingar mellan Kyrkans Utlandshjälp och rådet. Enligt avtalet fortsatte KUH som kampanjarrangör och deltog i genomförandet av den. I ERF:s uppgifter ingick även att bereda ekumeniska böndagsplakat i samråd med presidentens kansli. Under redogörelseperioden fattades beslut om att böndagspraxisen skulle revideras så att böndagar för den lutherska kyrkan är böndagen för kristen enhet i januari och böndagen för fred, mänskliga rättigheter och internationellt ansvar i oktober.

De ekumeniska diskussionerna om mission framskred när temadagen för mission första gången arrangerades ekumeniskt i november 2005. I samband med VM-tävlingarna i friidrott i Helsingfors samma år arrangerade närmare 30 lokala samfund evangelisationskampanjen More than Gold. Kampanjarrangörerna bad

om tillstånd att som riktlinje för sin verksamhet få använda det av ERF godkända dokumentet *Takt och ton inom ekumeniken*. De ekumeniskt utformade spelreglerna kom därmed till vidsträcktare användning också för evangelisation.

Asylsökandenas nöd och bemötandet av dem i Finland togs upp till offentlig diskussion sommaren 2007. Utifrån häftet *Kyrkan som fristad*, som Ekumeniska rådet i Finland utgav, beslöt två församlingar ge skydd och stöd till asylsökande som levde under hot om avvísning. Kyrkornas förhållande till lagen och den lagliga överheten diskuterades i medierna. Kontakterna mellan kyrkorna och de statliga migrationsmyndigheterna stärktes. Verksamheten för kyrkan som fristad belönades senare med två inhemska fredsp-ris.

Temat för ERF:s höstmöte år 2007 var den finländska reformatorn Mikael Agricolas ekumeniska betydelse för de kyrkor som är verksamma i Finland.

9.2. Kyrkans internationella kontakter

Medlemskyrka i Lutherska världsförbundet År 2007 fanns det cirka 71,8 miljoner lutherska kristna. Av dem var 68,3 miljoner medlemmar i någon av medlemskyrkorna i Lutherska världsförbundet (LVF). Vid världsförbundets nionde generalförsamling i Winnipeg i Kanada (2003) utsågs biskop Eero Huovinen och pastor Riikka Myllys till medlemmar i LVF:s råd. Organisationen firade sitt 60-årsjubileum i februari 2007 i Lund i Sverige. Huvudtalet vid festen hölls av president Martti Ahtisaari. Kyrkans utrikesråd fungerar som LVF:s nationella kommitté i Finland.

Företrädare för utrikesavdelningen vid Kyrkostyrelsen, kyrkans missionsorganisationer och Kyrkans Utlandshjälp deltog i den konsultation om den ekumeniska rörelsens nya utformning som ordnades i Genève år 2005.

Kontakter med mellankyrkliga samarbetsorgan Kyrkornas världsråd (KVR) består av 340 medlemskyrkor. År 2006 höll det sin nionde generalförsamling i Porto Alegre i Brasilien. Temat för mötet var Gud i din nåd, förvandla vår värld. Det var första gången

som ett konsensusförfarande tillämpades i mötesbesluten. Förfarandet skrevs också in i världsrådets stadgar. Det traditionella budskapet från generalförsamlingen riktades i första hand till de ekumeniska kyrkorna. Det var första gången som budskapet hade avfattats i form av en bön för kyrkornas enhet.

KVR:s centralkommitté har 158 medlemmar och utövar högsta beslutanderätt mellan generalförsamlingarna. I centralkommittén invaldes från vår kyrka biskop Simo Peura och branschsekreterare Aaro Rytönen. Från ortodoxa kyrkan i Finland invaldes fader Heikki Huttunen och teologie magister Outi Vasko, som också invaldes i exekutivkommittén och till ordförande för den nya ungdomskommissionen.

KVR har beslutat att åren 2001–2010 ska vara ett årtionde för att övervinna våldet. Den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland deltog i årtiondet för att övervinna våldet genom kampanjen Från våld till försoning och valde att i kampanjen prioritera frågor som man vill påverka i i Finland. De är familjevåld, våldskulturen i barnens och de ungas värld samt rasism och främlingshat (se närmare kapitel 7.7, Övriga gemensamma projekt för kyrkan).

Under redogörelseperioden verkade Europeiska kyrkokonferensen (EKK) som ekumenisk organisation för 126 ortodoxa, anglikanska, lutherska, reformerta, protestantiska och gammalkatolska kyrkor. Organisationen har byråer i Genève, Bryssel och Strasbourg. Verksamheten bedrevs inom kommissionen för kyrka och samhälle (CSC). Den gemensamma EU-kontaktpersonen för evangelisk-lutherska kyrkan i Finland och i Sverige, Elina Eloranta, arbetade vid CSC:s kontor i Bryssel. Det fanns tre finländska medlemmar i EKK:s centralkommitté, rektor Tapani Rantala, prostens Veikko Purmonen från ortodoxa kyrkan i Finland och ärkebiskop Longin från Rysslands ortodoxa kyrka. År 2007 inledde EKK:s dialogkommission ett tvåårigt forskningsprojekt som behandlar överläggningarna mellan de ortodoxa kyrkorna och de evangeliska kyrkorna och resultaten av överläggningarna. För att samordna projektet anställde vår kyrka teologie doktor Kaisamari Hintikka som deltidsanställd för EKK.

Det tredje europeiska ekumeniska stormötet (EEA3) hörde till de viktigaste ekumeniska händelserna år 2007. Som arrangörer samarbetade Rådet för de katolska biskopskonferenserna i Europa

och EKK. Temat för stormötet var ”Kristi ljus lyser för alla – Hopp om enhet och förnyelse i Europa”. Unga, lekmän och kvinnor var starkt representerade i den delegation som deltog i denna konferens i Sibiu i Rumänien, och mötet förbereddes i samarbete med delegationerna för ortodoxa kyrkan i Finland och Helsingfors katolska stift.

Nordiska ekumeniska rådet drogs in i augusti 2003. Efter det har Ekumeniskt institut för Norden (EIN), inrättat av Sigtunastiftelsen, haft hand om planeringen och samordningen av det ekumeniska samarbetet. Från och med år 2004 har EIN ordnat årliga ekumeniska idéforum. Kyrkorna i Finland och Sverige bidrog med en betydande startinsats för institutet genom att utlova finansiering för de tre första åren. Samarbetet bedrivs i dag inom programmet Ekumenik i Norden inom Sveriges Kristna Råd.

Generalsekreterare Samuel Kobia (KVR) och generalsekreterare Collin Williams (EKK) besökte Finland under redogörelseperioden.

Teologiska överläggningar och övriga kontakter Teologiska lärosamtal med Rysslands ortodoxa kyrka fördes i Åbo i september 2005. Samtalen har ordnats sedan år 1970. Temat för dialogen var ”Kristen människosyn i dagens Europa – Frälsning, tro och det moderna samhället”. Deltagarna avfattade 24 gemensamma teser om den kristna människosynen och de utmaningar som det moderna samhället medför för kyrkorna. Teserna om en teologisk människosyn och det moderna samhällets utmaningar i fråga om frälsningssynen ledde in dialogen på framtida teman.

Hösten 2002 inledde den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland och Svenska kyrkan lärosamtal med företrädare för Helsingfors och Stockholms katolska stift. Avsikten är att överläggningarna ska pågå i fem år. Som tema valdes de frågor som kvarstod efter den gemensamma deklarationen om rättfärdiggörelseläran *Rättfärdiggörelse i kyrkans liv* (1999). Kyrkans ämbete och sakramenten är exempel på sådana frågeställningar.

Lutheranernas och katolikernas gemensamma mässa i Rom, Sankt Henriks mässa, har blivit en viktig händelse under böneveckan för kristen enhet. Den gemensamma massan firades regelbundet varje år så att gudstjänsten vartannat år förrättades av en

biskop från den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland och vartannat år av en katolsk biskop. Predikan hölls likaså enligt motsvarande mönster.

De luthersk-anglikanska teologiska kontakterna inom kyrkogemenskapen i anslutning till Borgåöverenskommelsen fortsatte under redogörelseperioden. År 2005 ordnades i samråd med EKK det första internationella mötet där den teologiska identiteten hos de kyrkor som anslutit sig till Borgådeklarationen avspeglades mot företrädare för de ortodoxa kyrkorna. I januari 2006 hölls i London en rådpläging om diakonatet utifrån förpliktelsen ”att arbeta för en gemensam syn på den diakonala tjänsten” enligt Borgådeklarationen. Kyrkoledarna för kyrkorna inom Borgåöverenskommelsen samlades i Cardiff i Wales i mars 2006. I december 2007 inbjöd Svenska kyrkan företrädare för samma kyrkor att informera varandra om deras inställning till parförhållanden mellan två personer av samma kön. Det inhemska samarbetet med den anglikanska kyrkan intensifierades i de största städerna, där präster från vår kyrka förrättade gudstjänster på engelska.

Samarbetet mellan den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland och den evangelisk-lutherska kyrkan i Namibia utvecklades i gynnsam riktning under redogörelseperioden och deras kännedom om varandra ökade. Kyrkorna effektiviserade sina kontakter och en delegation från vår kyrka ledd av ärkebiskopen besökte Namibia och Sydafrika i april 2006. Samarbetsavtalet mellan kyrkorna i Finland och Namibia är från år 2001. Under redogörelseperioden hade Helsingfors stift och Esbo stift ett samarbetsavtal med det västra stiftet inom kyrkan i Namibia, och Tammerfors stift med det östra stiftet.

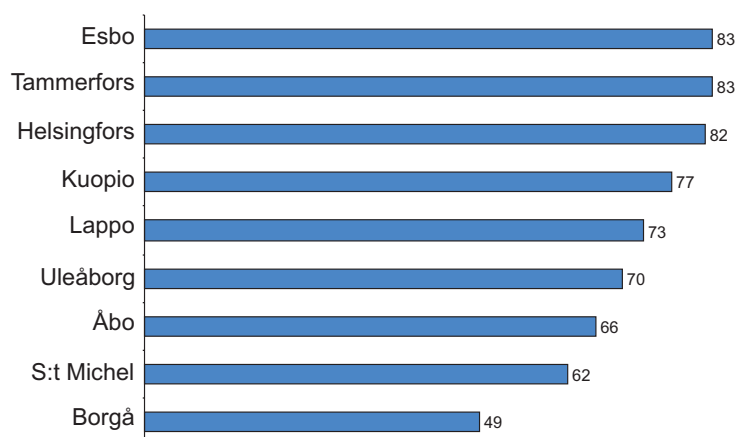
Stipendieutbyte Det stipendieprogram som samordnas av utrikesavdelningen vid Kyrkostyrelsen blev bättre känt vid de teologiska fakulteterna. Även teologer inom församlingsarbetet visade ett växande intresse för stipendiemöjligheterna. Via stipendieprogrammet studerade under redogörelseperioden cirka 20 finländska studerande vid utländska läroinrättningar för teologi och cirka 10 utländska studerande vid finländska läroinrättningar.

Engelskans dominerande ställning avspeglas också i stipendieprogrammet. Intresset för andra än engelskspråkiga alternativ var lamare.

Vänförsamlingsarbete Vänförsamlingsarbetet utgör en viktig del av kyrkans och lokalförsamlingarnas utrikesrelationer. Syftet med vänförsamlingsverksamheten är att främja kyrkornas, församlingarnas och deras medlemmars inbördes gemenskap samt tillväxt i en gemensam kristen tro och i ett ansvar att tjäna. Vänförsamlingsrelationer är direkta bilaterala relationer som församlingarna, de kyrkliga samfälligheterna, prosterierna eller stiftens sköter självständigt. Kyrkostyrelsens utrikesavdelning hjälper församlingarna att upprätta vänförsamlingsrelationer, ingå avtal och rikta eventuell hjälp. Den för också förteckning över vänförsamlingsrelationer med de evangelisk-lutherska kyrkorna i Ingermanland, Lettland, Ungern och Estland och Rysslands ortodoxa kyrka. Dessutom upprätthålls vänförsamlingskontakter med flera andra utländska kyrkor i exempelvis Sverige, Tyskland och Namibia.

År 2007 bedrev merparten av församlingarna (70 procent) vänförsamlingsverksamhet med en luthersk församling i utlandet. Ju större församlingarna var till sin folkmängd, desto oftare bedrev de vänförsamlingsverksamhet med en luthersk församling i utlandet.

Figur 9.1. Andelen församlingar med vänförsamlingsverksamhet enligt stift år 2007 (%).

Utöver detta uppgav 4 procent av församlingarna att de bedrev vänförsamlingsverksamhet med någon annan församling i utlandet. Sådana vänförsamlingsrelationer fanns mer i S:t Michels stift (11 procent) och Helsingfors stift (9 procent) än i de övriga stiften.

Församlingarna hade mest vänförsamlingsavtal med kyrkan i Ingermanland (59 procent) och den evangelisk-lutherska kyrkan i Estland (55 procent). Det hade också ingåtts avtal med den lutherska kyrkan i Ungern (18 procent), Svenska kyrkan (9 procent), den lutherska kyrkan i Tyskland (7 procent) och Rysslands ortodoxa kyrka. Dessutom lämnade församlingarna uppgifter om ett rikligt antal enstaka vänförsamlingsavtal.

Merparten av församlingarna (60 procent) uppgav att vänförsamlingsverksamheten var förenad med ekonomiskt bistånd. Så var fallet i 71 procent av stadsförsamlingarnas och i 51 procent av landsförsamlingarnas vänförsamlingsrelationer. I bägge fallen uppgav dessutom en tiondel av församlingarna att stödet var av annan än ekonomisk karaktär. Ekonomiskt bistånd förekom allmänt framför allt i församlingarna i Helsingfors stift (76 procent) och Tammerfors stift (77 procent). Det rapporterade stödbeloppet varierade i de olika stiften från några tiotals euro till några tusen euro. Ungefär 20 församlingar uppgav att stödet hade varit mer än 10 000 euro.

Vid ett möte med den evangelisk-lutherska kyrkan i Ingermanland år 2005 konstaterades att kyrkan i Ingermanland hade närmare 40 byggprojekt på gång för vilka stöd söks i huvudsak från Finland. Kyrkan i Petroskoj och orgelprojektet för S:ta Maria kyrka i S:t Petersburg var de finansiellt sett största projekten.

Rådplägningsdagar för vänförsamlingsarbetet ordnades i samband med Kyrkodagarna. Seminarietemat år 2005 var Kuulemistä ymmärtämiseen (Från att lyssna till att förstå) och år 2007 Ihana erilaisuus (Härligt olika).

9.3. Arbete bland finländare utomlands

Med arbete bland finländare utomlands avses kyrkligt arbete bland finländare i utlandet. Å ena sidan handlar det om gamla finländska församlingar i utlandet som har organiserats inom den lokala lut-

herska kyrkan. Å andra sidan tar arbetet fasta på utmaningarna för nya emigranter som i dagens läge flyttar utomlands för en kortare tid och för unga familjer samt på det växande turistarbetet. Arbetet har i hög grad utförts i form av mellankyrkligt samarbete och i huvudsak med egen finansiering från de lokala lutherska kyrkorna och församlingarna. Enheten för arbetet bland finländare utomlands vid Kyrkostyrelsens utrikesavdelning stöder och samordnar arbetet. Arbetet bland finländare utomlands utförs i samarbete med Sjömanskyrkan och missionsorganisationerna.

Sverige var numerärt sett det klart största fältet för finländare utomlands. Svenska kyrkan hade närmare 100 tjänster för det finskspråkiga arbetet. De flesta av tjänsterna var prästtjänster. För de finska prästtjänsterna i syskonkyrkorna rekryterades under redogörelseperioden nya anställda till framför allt Sverige, Tyskland, Schweiz, Kanada och Förenta staterna. För tjänsterna som emigrant- och turistpräst i Spanien och Estland valdes två nya tjänsteinnehavare år 2007.

Årligen arbetade ett tiotal turistpräster från den lutherska kyrkan och knappt tio kantorer på utländska turistorter. Exempelvis för vintersäsongen 2006–2007 valdes 14 präster och kantorer för turistarbetet. År 2006 bestämdes det att säsongarbetskraften på Kanarieöarna (Gran Canaria och Teneriffa) i Spanien skulle utökas så att det fanns två präster på båda öarna. Det finska kyrkliga arbetet på Kanarieöarna firade 30-årsjubileum i mars 2007 och det kyrkliga turistarbetet på Rhodos i Grekland firade 20-årsjubileum i maj 2006.

Dessutom kartlades behovet av arbetskraft i Thailand. På grund av den kraftiga tillväxten inom turismen utsändes en frivillig turistpräst för jullovssäsongen år 2007. Turistprästen skulle underlätta arbetet för den deltidsanställda emigrant- och turistprästen. Likaså kartlades turistarbetet i Turkiet. Det bestämdes att ett försöksprojekt skulle inledas genom att en turistpräst sändes ut för att hålla julkyrkor på de populäraste turistorterna i södra Turkiet. Personalfrågor upptog därför en stor del av det stödarbete som utfördes i hemlandet.

Under redogörelseperioden utgavs konfirmandboken *Kristitynä Suomessa (Kristen i Finland)* med tillhörande handbok för läraren. Boken är avsedd för finländare i utlandet och för invan-

drare. År 2006 översattes boken till engelska, spanska och franska. De ryska, kinesiska och arabiska versionerna blev klara år 2007. År 2006 utkom boken *Kriisiohjeita kirkon ulkomaantyöntekijälle (Krisanvisningar för kyrkans utlandsanställda)*. Boken hade sammanställts genom samarbete med Sjömanskyrkan och sändes till de anställda och kontaktpersonerna.

Kyrkans arbete bland finländare utomlands och de organisationer som arbetar bland finländare utomlands fäste avseende vid behovet av att stödja utlandsfinländarnas familjer bland annat genom att göra det möjligt för dem att få förebyggande stödåtgärder och professionell hjälp på sitt modersmål i samband med kriser i livet. Tillsammans med Kyrkostyrelsens enhet för familjefrågor inleddes ett familjeprojekt år 2006 i syfte att skapa verktyg och handlingsmodeller för både förebyggande arbete och krisarbete bland finländska familjer utomlands.

Syftet med det samarbetsavtal som undertecknats med Evangeliska kyrkan i Tyskland (EKD) är att utveckla kyrkornas samarbete och trygga de kyrkliga tjänsterna för finländare bosatta i Tyskland och tyskar bosatta i Finland. En avtalsenlig mellankyrklig konsultation hölls i Vehmersalmi år 2005. Centralorganisationen Suomalaisen kirkollisen työn keskus (SKTK) – Zentrum der finnischen kirklichen Arbeit e.V. (ZFKA) och byrån för kyrkans arbete bland finländare utomlands försökte under redogörelseperioden avhjälpa uppdagade missförhållanden i de finländska emigrantprästernas anställningsförhållanden genom att diskutera med företrädare för Evangeliska kyrkan i Tyskland och med företrädare för landskyrkorna.

I november 2004 godkände kyrkomötet ett samarbetsavtal som förhandlats fram med den evangeliska kyrkan i Österrike för att det inom kyrkan i Österrike skulle bildas en landstäckande finsk luthersk församling.

Bland finländare i Sydamerika fortsatte arbetet i form av julkyrkor i Argentina, Brasilien, Chile och Uruguay. Seminarierna och kyrkhelgen i Finland för arbetet bland finländare utomlands samlade årligen knappt 100 deltagare.

Enligt en undersökning om utmaningarna för kyrkans arbete bland finländare utomlands *Matkalla maailmankansalaiseksi – kirkon ulkosuomalaistyö 2000-luvun alussa (På väg att bli kosmo-*

polit – kyrkans arbete bland finländare utomlands i början av 2000-talet) (Kyrkans forskningscentrals publikationer 93, 2005) fortsatte fosterlandet och dess kultur och det egna modersmålet att vara viktiga för finländare bosatta utomlands. De söker lindring för sin hemlängtan och kontakter med andra finländare genom att söka sig till den finskspråkiga kyrkliga verksamheten. Modersmålet har speciell betydelse när det gäller att uttrycka frågor som gäller tron. Enligt undersökningen företrädde den finskspråkiga församlingen framför allt finskhet och först därefter luthersk kyrkogemenskap. Det noterades att finländare bosatta utomlands levde ett familjecentrerat liv. Det önskades att kyrkan vore ett stöd för familjen, och för barnens del hoppades man på att de skulle finna även social verksamhet bland kyrkans aktiviteter. Enligt forskningen inrymmer arbetet bland finländare utomlands ett stort mått av tillväxtpotential och har goda möjligheter att utvidgas med hjälp av frivilliga bland finländarna utomlands. I forskningen konstaterades att finländarna vanligen flyttar utomlands för några år. De som flyttat för flera årtionden sedan medför å andra sidan nya utmaningar för arbetet bland finländare utomlands, eftersom de äldre finländarna förväntar sig stödåtgärder från kyrkan i sitt fosterland.

- » I Finland förlöper det mellankyrkliga ekumeniska samarbetet väl. Det här är likväl inte någon självklarhet, utan det krävs fortlöpande arbete. På det lokala planet finns det alljämt ett stort utrymme för tillväxt för det ekumeniska samarbetet.
- » Öppenheten för det ekumeniska samarbetet märks både i de bilaterala förhandlingarna med minoritetskyrkorna och i vår kyrkas internationella ekumeniska relationer. Det krävs åtgärder för att visa vad båda har att ge på lokalplanet och å andra för att göra det lokala planet synligt i den mellankyrkliga verksamheten.
- » Den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland är stark såväl teologiskt som ekonomiskt och bär även i fortsättningen ett betydande ansvar inom den internationella ekumeniska rörelsen. Det bör skapas klarhet i de strukturella frågorna och frågorna kring verksamhetskulturen när det gäller ordnandet av kyrkans utländska relationer och ekumeniken.
- » Vänförsamlingsarbetet har befast sin position som ett led i lokalförsamlingarnas verksamhet. Det förblir trots allt ofta en fristående verksamhet eller är beroende av enstaka människor. Vänförsamlingsarbetet bör tydligare än hittills ses som ett led i det gemensamma internationella ansvaret. Det gäller att söka nya former för verksamheten också i stiftet. Det bör

skapas klarhet i samordningen av vänförsamlingsarbetet på nivån för helhetskyrkan.

- » Arbetet bland finländare utomlands bör finna nya metoder för att tjäna dem som flyttar utomlands och ordna det kyrkliga livet, infria förväntningarna hos de åldrande emigranterna och svara på efterfrågan på kyrkliga tjänster till följd av den växande turismen. Den växande frivilligverksamheten och utvecklingen av samarbetet kräver tydliga strategiska lösningar.

10. Kyrkliga väckelserörelser och organisationer

- Väckelserörelsernas utbredning har till övervägande del förblivit oförändrad. Gammallaestadianismen, Folkmissionen, pietismen och den evangeliska rörelsen hade den mest utbredda verksamheten.
- I synnerhet för Tomasgemenskapen men också för pietismen, de evangeliska och retreatrörelsen minskade verksamheten regionalt i församlingarna. Folkmissionen, Finska Bibelinstitutet och de förstfödda laestadianerna utvidgade sin verksamhet.
- Studerande inom kyrkliga sektorer upplever större närhet till väckelserörelserna än vad som är fallet bland dem som redan arbetar inom kyrkan.
- Nio av tio församlingar ansåg att samarbetet med väckelserörelserna fungerade bra.
- Församlingarna samarbetade med många olika organisationer. Mest samarbete bedrevs med pensionärs- och veteranorganisationerna.

10.1. Väckelserörelserna och organisationerna som en del av kyrkans verksamhet

Ett flertal väckelserörelser och organisationer är verksamma inom den evangelisk-lutherska kyrkan. Med väckelserörelse har traditionellt avsetts en kyrklig reformrörelse. Laestadianismen, bedjarrörelsen, pietismen, de evangeliska och den så kallade femte väckelsen har traditionellt räknats som väckelserörelser. Under de senaste åren har också den karismatiska rörelsen, som verkar via flera organisationer, varit framträdande.

I det finländska samhället berör väckelserörelserna en stor mängd finländare på ett eller annat sätt. Väckelserörelsernas verksamhet har brett ut sig över hela landet. Enligt enkäten *Kyrkomonitor 2004* uppgav en tiondel av finländarna (11 procent) att de hörde till en väckelserörelse och dessutom uppgav var tionde sig ha tagit intryck av väckelserörelserna i sitt sätt att tänka. Av de församlingsanställda uppgav mer än hälften (53 procent) att de hörde till en rörelse.

Väckelserörelserna är aktiva opinionsbildare inom kyrkan. En stor del av medlemmarna i väckelserörelserna tar aktivt del i kyrkans verksamhet. Många av dem verkar i kyrkliga förtroendeuppdrag såväl på det lokala planet som inom helhetskyrkan samt inom kyrkans frivilligarbete. En betydande del unga med bakgrund i väckelserörelserna söker sig till utbildning som ger behörighet för arbete inom kyrkan. Väckelserörelsernas insats är också stor inom ungdomsarbetet och förlagsverksamheten. Väckelserörelserna tar ställning till kyrkliga beslut; under de senaste åren i tilltagande grad också gemensamt. Under redogörelseperioden tog väckelserörelserna på många sätt del i den kyrkliga diskussionen. Diskussionerna gällde bland annat verksamheten inom den karismatiska rörelsen Nokia Missio och inställningen till kvinnopräster och de frågor den lyfte fram inom exempelvis den evangeliska rörelsen och Lutherstiftelsen.

Vid sidan om väckelserörelserna samarbetar också flera kyrkliga organisationer och stiftelser med kyrkan. De bedriver bland annat mission, diakoni, evangelisation, barn- och ungdomsarbete och förlagsverksamhet. Organisationerna spelar en viktig roll också inom utbildningen av kyrkligt anställda.

Största delen av medarbetarna i organisationerna arbetade som anställda inom kyrkans missionsorganisationer eller organisationerna inom diakoni- och socialsektorn. Evangelisk-lutherska kyrkan har sju officiella missionsorganisationer. Missionsorganisationernas verksamhet behandlas närmare i kapitel 8. Verksamheten för organisationerna inom diakoni- och socialsektorn är i huvudsak koncentrerad till vård- och serviceinrättningar samt läroanstalter. De bedriver ett nära samarbete med de statliga och de kommunala myndigheterna.

De kyrkliga organisationerna för ungdomsarbete, fostran och kultur fullgör olika uppgifter för att utveckla barn- och ungdomsarbete, materialproduktionen och fortbildningen.

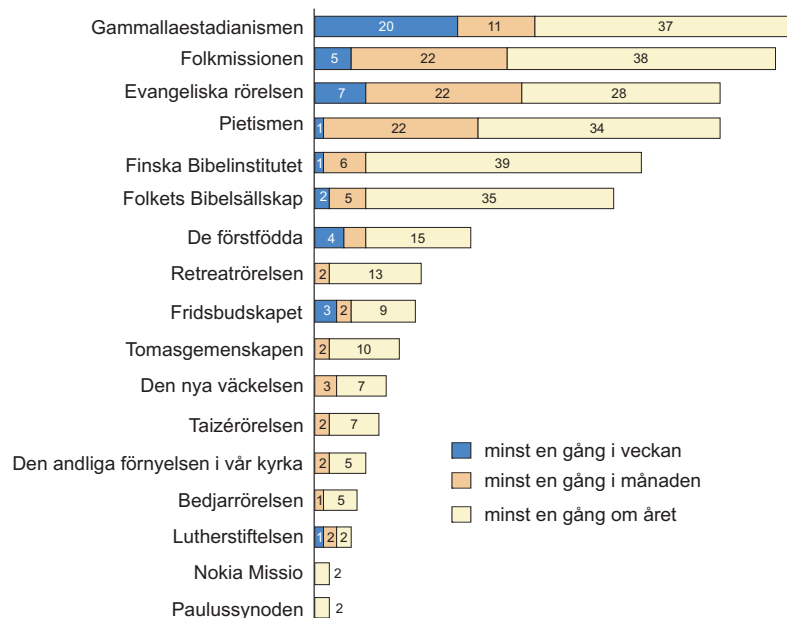
Genom så kallade Järki-avtal har man försökt skapa klarhet i Kyrkostyrelsens och organisationernas inbördes verksamhet. I avtalen kommer man överens om innehållet i samarbetet. Kyrkostyrelsen har bedrivit långsiktigt samarbete med stora serviceorganisationer som har församlingar som medlemmar eller på riksnivå sköter specialuppgifter som kyrkan tilldelat dem. Sådana organisationer är Kyrktjänst, Seurakuntien Lapsityön Keskus

(SLK, Centralen för Församlingarnas Barnarbete), Suomen Poikien ja Tyttöjen Keskus – PTK (Centralen för Pojkar och Flickor i Finland), Nuorten Keskus (NK, Lutherska Ungdomscentret i Finland), Församlingsförbundet och Finlands Sjömanskyrka. Av dessa är Kyrktjänst den största organisationen. År 2007 hade den 238 anställda (193 år 2003).

10.2. Väckelserörelsernas och organisationernas utbredning

För merparten av väckelserörelserna gäller att utbredningen nästan inte alls har förändrats. Gammallaestadianismen och Folkmissionen har den största utbredningen. De hade verksamhet i två av tre församlingar minst en gång om året. Gammallaestadianismen är den rörelse som aktivast ordnar verksamhet. Den har verksamhet i var femte församling varje vecka.

Figur 10.1. Väckelserörelsernas och organisationernas verksamhet inom församlingarna år 2007 (% av församlingarna).

Därnäst i fråga om utbredning kommer pietismen (58 procent av församlingarna) och de evangeliska (57 procent). Den evangeliska rörelsen har månatlig verksamhet i knappt en tredjedel av församlingarna (29 procent) och pietismen i en fjärdedel av församlingarna (24 procent).

10.3. Bedjarrörelsen

Bedjarrörelsen är den äldsta av väckelserörelserna. Den har sin bakgrund i väckelserna i västra Finland och Satakunta på 1700- och 1800-talet. I enlighet med accentueringarna inom pietismen hade den personliga tron en viktig position. Andaktslitteraturen och sångsamlingarna spelade en viktig roll inom folkväckelsen.

Betoningen av bön har varit utmärkande för rörelsen, vilket också kan ses i dess nuvarande verksamhet. Även böner i knäböjande ställning förekommer. Traditionen upprätthålls genom gamla andakts- och psalmböcker, såsom ett gudstjänstformulär från 1600-talet och en psalmbok från 1700-talet. Vid sidan om dem har även nya texter och psalmböcker tagits i bruk.

Rörelsen har under sin historia haft inflytande framför allt i Satakunta och Egentliga Finland. År 2007 hade rörelsen verksamhet minst en gång i veckan i 6 procent av församlingarna. Månatlig verksamhet bedrivs i endast en procent av församlingarna. I Åbo ärkestift har rörelsen månatlig verksamhet i 7 procent av församlingarna. I en fjärdedel av församlingarna i ärkestiftet (24 procent) har den verksamhet minst en gång om året. Av de församlingsanställda som utför andligt arbete upplevde 2 procent att de hörde till bedjarrörelsen, 8 procent hade tagit intryck av rörelsen i sitt sätt att tänka.

Den bedjande rörelsen uppdelades i två grenar på 1980-talet på grund av debatten om ämbetsfrågan. Rörelsens verksamhet fortgår via Länsi-Suomen Rukoilevaisten Yhdistys (Västra Finlands Bedjarförening) och Suomen Rukoilevaisen kansan yhdistys (Finlands bedjarförening).

Västra Finlands Bedjarförening försöker bevara kännetecknen för rörelsen, såsom bön under knäböjning och gammal litteratur. Föreningen har sitt kärnområde i västra Finland på landsbygden

kring Björneborg och Raumo. Föreningen ordnar möten, gudstjänster och ungdomssamlingar. Dessutom har den egen konfirmandundervisning och tar del i missionsarbetet.

Finlands bedjarförening vid Eurajoen kristillinen kansanopisto (Eurajoki kristliga folkhögskola) har förnyat traditionen. Föreningen använder också en ny psalmbok och bibelöversättning och har sett över rörelsens sångsamling. Den förrättar gudstjänster enligt både den gamla handboken och en ny handbok. Föreningen har ett femtiotal medlemmar.

10.4. Laestadianismen

Den laestadianiska väckelserörelsen uppkom i mitten av 1800-talet. Den svenskfödda prästen Lars Levi Laestadius' insatser för andlig förnyelse och predikoverksamhet var av central betydelse för utbredningen. Rörelsen spred sig till de nordliga delarna av Finland, Sverige och Norge.

Rörelsen har uppdelats i ett flertal grupperingar. Det beräknas att det finns åtminstone 15 verk samma grupperingar i Finland. Huvudgrupperingarna är gammallaestadianismen, de förstfödda, den nya väckelsen och rörelsen Fridsbudskapet. De olika inriktningarna har något olika betoningar, men gemensamt för dem är att de förkunnar bot och nåd och anser att alla troende kan avkunna syndernas förlåtelse. En del har klara livsstilsregler i sin undervisning. I dem ingår anvisningar för till exempel klädsel, musik och alkoholkonsumtion. Gemenskapen spelar en viktig roll för i synnerhet gammallaestadianerna och de nyfödda.

Gammallaestadianismen är den riktning som har störst utbredning. Det beräknas att åtminstone 100 000 personer hör till den. Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys (Fridsföreningarnas i Finland centralförening) är paraplyorganisation för gammallaestadianismen. Organisationens huvudsakliga verksamhetsformer består av ordets förkunnelse och själavård, barn- och ungdomsarbete samt förlagsverksamhet.

År 2007 hade gammallaestadianismen verksamhet i två tredjedelar av församlingarna (68 procent), i likhet med år 2003. Även den månatliga verksamheten hade kvarstått oförändrad.

Verksamheten var klart livligast i Uleåborgs stift, där det förekom verksamhet varje vecka i tre av fyra församlingar (73 procent). I nästan alla församlingar (97 procent) i Uleåborgs stift hade gammallaestadianismen verksamhet minst en gång om året. Rörelsen ordnade månatlig verksamhet i varannan församling (50 procent) i Lappo stift och i varannan församling (46 procent) i Esbo stift. Flyttningsrörelsen har inneburit att den traditionella väckelserörelsen i norr har fått fotfäste också i södra Finland.

Enkäten *Kyrkomonitor 2004* (N=2 569) bland finländare visade att gammallaestadianismen var den mest kända väckelserörelsen. Tre av fyra finländare kände till rörelsen även om de inte hör till den. En stor del av finländarna förhöll sig emellertid negativt till gammallaestadianismen. Av finländarna uppgav 2,2 procent att de hade antingen en fast eller en viss anknytning till gammallaestadianismen. Bland personer under 25 år har rörelsen mer inflytande än någon annan rörelse.

Enligt en enkät bland de församlingsanställda år 2004 hörde bara en liten del till laestadinismen. Två procent uppgav att de hade anknytning till gammallaestadianismen och 5 procent uppgav att de hade tagit intryck av den i sitt sätt att tänka. Gammallaestadianismen hade inflytande i synnerhet bland kantorer och kyrkoherdar. Av dem som studerade för kyrkans ungdomsarbete och den diakonala sektorn uppgav 1,5 procent att de hade anknytning till gammallaestadianismen.

Den gammallaestadianska rörelsen hade 195 lokalföreningar, fem färre än år 2003. År 2007 hörde cirka 34 100 personer till lokalföreningarna. Antalet medlemmar i lokalföreningarna ökade, eftersom antalet var 32 300 i början av redogörelseperioden. Antalet prenumerationer på tidningen *Päivämies*, som utges av rörelsen, rörde sig kring 23 600. Dessutom utgav rörelsen tidningen *Siionin lähetyslehti* (cirka 12 900 prenumerationer) och barntidningen *Siionin kevät* (cirka 13 300).

Vid utgången av 2007 hade organisationen 30 anställda i huvudsyssla. Fridsföreningarnas centralförening var en av de största arrangörerna av konfirmandläger. År 2007 ordnade den 35

skriftskolor, i vilka 1 786 konfirmander deltog. Organisationen arrangerade också två skriftskolor för förståndshandikappade.

De förstföddas huvudsakliga verksamhetsformer var mötessamlingar både i egna bönehus och i kyrkan, söndagsskolverksamhet och mission i Ryssland och länderna kring Baltikum.

År 2007 hade de förstföddas rörelse verksamhet minst en gång om året i drygt en femtedel av församlingarna (22 procent). Verksamheten hade utvidgats något. År 2003 hade rörelsen verksamhet i 20 procent av församlingarna. Den hade månatlig verksamhet i 7 procent av församlingarna (6 procent år 2003). De förstföddas rörelse hade sitt verksamhetscenter i Lahtis. Månatlig verksamhet bedrevs mest i S:t Michels stift (1 4 procent) och Tammerfors stift (10 procent).

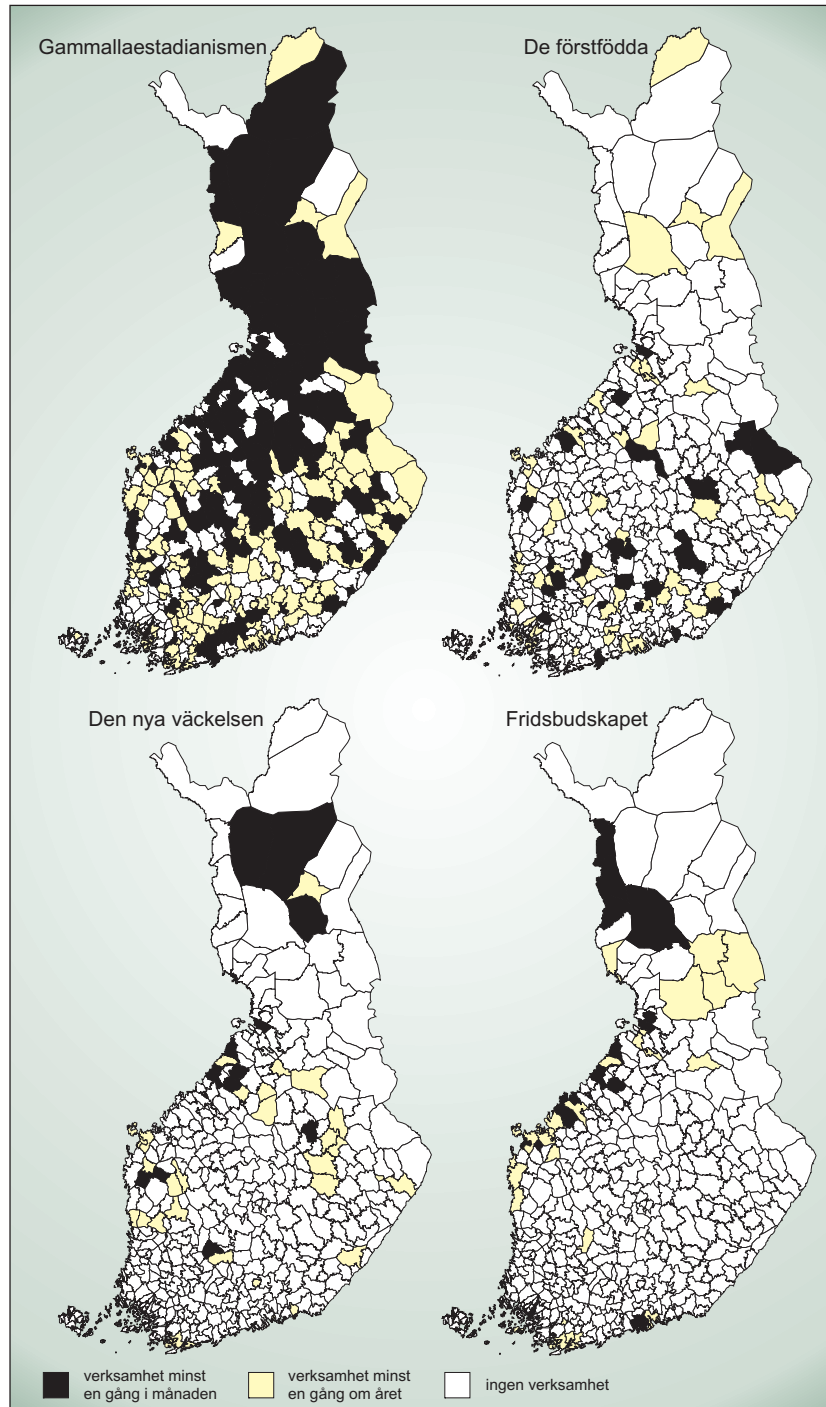
De förstföddas rörelse hade inga anställda i huvudsyssla. Rörelsen hade 23 lokalföreningar och 5 000 medlemmar. Organisationen utger tidningen *Rauhan Side*, som hade cirka 3 000 betalda prenumerationer. År 2007 ordnade rörelsen en skriftskola. I den deltog 20 konfirmander.

Den laestadianska nya väckelsens huvudsakliga verksamhetsformer var mötessamlingar, bibelundervisning, barn- och ungdomsarbete och ett lägerhem. Rörelsen understödde den ingermanländska kyrkans arbete och mission huvudsakligen via Finska Missionssällskapet.

År 2007 hade den nya väckelsen verksamhet i var tionde församling (11 procent år 2003). I 5 procent av församlingarna hade rörelsen verksamhet minst en gång i månaden, lika mycket som år 2003. Den nya väckelsens verksamhet koncentrerades till Uleåborgs stift, där den har verksamhet minst en gång i månaden i en femtedel av församlingarna (19 procent).

Organisationen hade sex personer anställda i huvudsyssla. Lokalföreningarna hade 31 anställda i huvudsyssla. Vid utgången av 2007 var antalet medlemmar 1 250. Organisationen utger tidningen *Lähetäjä*, som hade 1 350 prenumeranter. Rörelsen ordnade en skriftskola, och i den deltog fem personer.

Missionsföreningen **Rauhan Sana** (Fridsbudskapet) uppgav missionsarbete i Finland, Estland och Ryssland som sin huvudsakliga verksamhetsform.

År 2007 ordnade Fridsbudskapet verksamhet minst en gång om året i var sjunde församling (14 procent) (15 procent år 2003). Föreningen hade månatlig verksamhet i 5 procent av församlingarna, i likhet med år 2003. Rörelsens verksamhet är livligast i Uleåborgs stift (månatlig verksamhet i 21 procent av församlingarna) och i Borgå stift (13 procent).

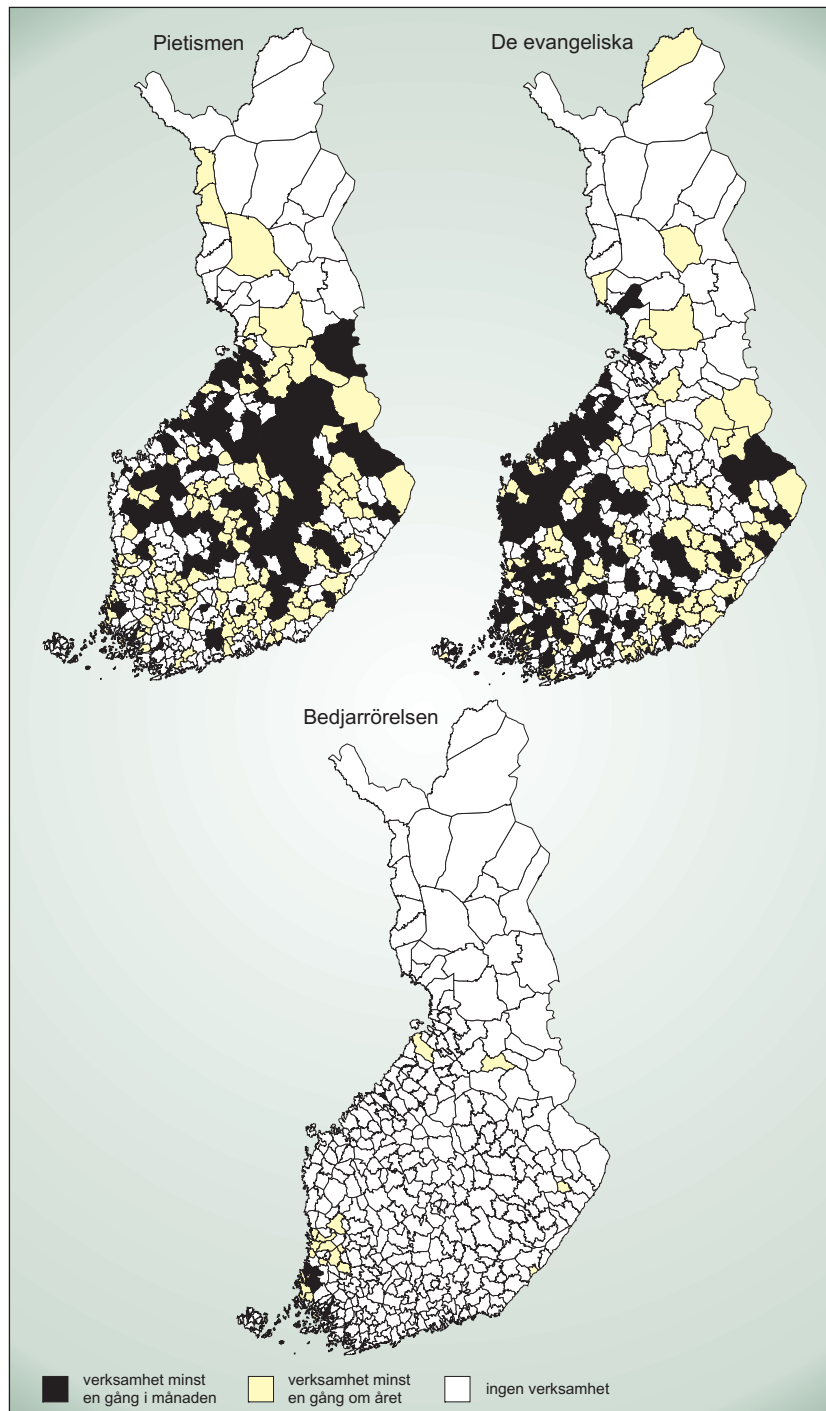
Rörelsen hade två anställda i huvudsyssla. Vid utgången av 2007 hade den 900 medlemmar. Organisationen uppgav att antalet medlemmar hade minskat med cirka 4 procent under fyraårsperioden. Tidningen *Rauhan Sana*, som utges av rörelsen, hade 2 200 prenumeranter. År 2007 ordnade rörelsen två skriftskolor. I dem deltog sammanlagt ett femtiotal konfirmander.

10.5. Pietismen

Pietismen föddes ur folkväckelser i Savolax och Österbotten på 1700- och 1800-talen. Bonden Paavo Ruotsalainen blev rörelsens ledargestalt. Pietismen betonar den känsliga och längtande tron. Guds storhet och människans litenhet understryks. Nåden bjuds ut till alla, och personliga trosupplevelser efterfrågas inte.

Organisationens huvudsakliga verksamhetsformer var regional och inre mission, student- och ungdomsarbete samt musikarbete och publikations- och förlagsverksamhet. Familje- och barnarbete har varit rörelsens tyngdpunktsområde. Organisationen bedrev också mission och arbetade bland olika finska stammar. Under redogörelseperioden inledde rörelsen talkoarbete i Afrika vid sidan om det traditionella avtalsarbetet. Rörelsen vidareutvecklade sina nättjänster under redogörelseperioden. På nätet finns till exempel en skörtistbutik och ett diskussionsforum för skörtister.

År 2007 hade pietismen verksamhet minst en gång om året i 58 procent av församlingarna (63 procent år 2003). Verksamheten hade alltså krympt i någon mån. I ungefär en fjärdedel av församlingarna (24 procent) ordnades månatlig verksamhet. Också den månatliga verksamheten hade minskat: år 2003 fanns sådan verksamhet i 28 procent av församlingarna. Verksamheten var koncentrerad till Kuopio stift och Lappo stift, där det ordnades månatlig verksamhet i varannan församling (Kuopio 49 procent, Lappo 48 procent).

Pietismen är den vanligaste andliga referensgruppen för de anställda som utför andligt arbete i församlingarna. Av de församling-sanställda hade 16 procent anknytning till pietismen. Bara några procent av dem som studerade teologi hade anknytning till pietismen. Detsamma gällde dem som sökte sig till utbildning för ungdomsarbete och diakoni.

Föreningen Herättäjä-Yhdistys är pietismens paraplyorganisation. Organisationen hade 147 lokalavdelningar. Vid utgången av 2007 fanns det närmare 6 000 medlemmar i medlemsregistret. Medlemstalet har sjunkit med flera hundra sedan år 2003 (6 320 medlemmar år 2003). Rörelsen hade 20 anställda i huvudsyssla. Föreningen Herättäjä-Yhdistys utger tidningen *Hengellinen kuukausilehti*, som har en upplaga på drygt 5 800. Ungdomstidningen *Yty* hade 650 prenumeranter. År 2007 ordnade rörelsen fem skriftskolor. I dem deltog cirka 120 konfirmander.

10.6. Evangeliska rörelsen

Den evangeliska rörelsens uppkomsthistoria hör samman med pietismen. Fredrik Gabriel Hedberg, som blev den mest inflytelserika personen inom rörelsen, lösgjorde sig från pietismen efter att ha gått in för andra betoningar i trosuppfattningarna. I stället för den pietistiska långtande tron betonade Hedberg frälsningsvisshet och ägande av tron. De evangeliska blev en egen rörelse på 1870- och 1880-talen.

Enligt det evangeliska tänkandet har allt fullbordats i Kristi verk, himlen öppnats och synderna blivit förlåtna. I stället för den personliga tron och pånyttfödelsen som betonades inom pietismen, gick den evangeliska rörelsen in för att understryka den frälsning som Kristus redan hade berett. Anhängarna ville dela ut den färdiga frälsningsgåvan till alla, utan åtskillnad. Dopet har ansetts garantera delaktighet i försoningen.

De huvudsakliga verksamhetsformerna för den evangeliska rörelsen var förkunnelse, bibelundervisning och musik. Även arbetet för personer i olika skeden av livet och personer i olika åldrar ansågs vara viktigt: arbete bland barn, miniorer, juniorer och ungdomar, studentarbete och arbete bland unga vuxna samt familjear-

bete. Rörelsen missionerade också i flera länder. I hemlandet ordnade den missionskretsar, besök av missionärer och missionsutställningar. Som ett nytt evenemang initierade rörelsen bland annat musikevenemanget Laulun jäljet (I sångens spår).

Den evangeliska rörelsen ordnade verksamhet i ungefär hälften av församlingarna (57 procent) år 2007. Verksamheten har krympt något, eftersom det ordnades verksamhet i 62 procent av församlingarna år 2003. Den månatliga verksamheten hade dock nästan inte alls förändrats. Månatlig verksamhet ordnades i 29 procent av församlingarna (30 procent år 2003). De evangeliska bedrev livligast verksamhet i Lappo stift, där verksamhet minst en gång per månad ordnades i tre av fem församlingar (62 procent). Månatlig verksamhet ordnades i 37 procent av församlingarna i Åbo ärkestift och i 32 procent av församlingarna i Tammerfors stift.

Av dem som utförde andligt arbete i församlingarna upplevde en tiondel (11 procent) att de hade en anknytning till den evangeliska rörelsen. Av dem som hade sökt in till utbildning för ungdoms- och diakoniarbete uppgav en femtedel (22 procent) att de hade anknytning till den evangeliska rörelsen; efter två studieår en tiondel (9 procent).

Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys (SLEY) (Lutherska Evangeliföreningen i Finland) är paraplyorganisation för den evangeliska rörelsen. Vid utgången av 2007 hade den drygt 2 400 medlemmar. Lokalföreningarna hade sammanlagt närmare 11 700 medlemmar. Rörelsen har tagit i bruk ett nytt registerprogram, vilket innebär att antalet preciserades enbart till de medlemmar som betalar medlemsavgift. Siffrorna är därför inte direkt jämförbara med siffrorna i den förra fyraårsberättelsen, då det fanns närmare 15 000 medlemmar. Organisationen hade nästan 260 lokalföreningar. Antalet lokalföreningar minskade med flera tiotal inom några år: år 2003 fanns det 310 lokalföreningar.

Föreningen publicerade tre tidningar: *Sanansaattaja*, *Nuotta* och *Vinkki*. *Sanansaattaja* hade ungefär 7 700 prenumeranter, ungdomstidningen *Nuotta* drygt 3 200 och barntidningen *Vinkki* cirka 2 500. Rörelsen arrangerade nio skriftskolor år 2007. I dem deltog sammanlagt ett par hundra personer. Organisationen hade totalt 125 anställda i huvudsyssla.

Den livliga debatten om kvinnopräster fortsatte inom den evangeliska rörelsen under fyraårsperioden. Vid årsmötet 2007 invaldes enbart kvinnoprästmotståndare i SLEY:s styrelse. Vid årsmötet fattades beslut om att kvinnliga präster inte skulle inbjudas som talare till SLEY:s sammankomster. Inom rörelsen lyckades man inte få till stånd tillräckliga dialogkontakter eller gemensamma handlingslinjer i ämbetssynen mellan parter som företräder olika synsätt. Det ledde till att de som godkänner kvinnopräster bildade en egen arbetsgrupp och på våren 2008 en förening som fick namnet Evankelinen Lähetisyhdistys (Evangeliska Missionsföreningen). Den ordnar möten och evangeliefester. Stödet till missionen kanaliseras via de organisationer som redan finns. Föreningen arrangerade en egen sommarfest redan den första sommaren 2008.

Även församlingarna kritiserade SLEY för dess linjedragningar i kvinnoprästfrågan. Några församlingar i södra Finland beslöt upphöra med missionsunderstödet till rörelsen på grund av dess linje i kvinnoprästfrågan. Några församlingar meddelade att de bojkottade rörelsens ungdomsevenemang Maata Näkyvissä (Land i sikte). Det här märktes emellertid inte i antalet deltagare, utan evenemanget har kvarstått som den största kristna ungdomsfestivalen i Norden.

Svenska Lutherska Evangeliföreningen ordnar evangelisk verksamhet på svenska. Organisationen bedrev förkunnelse- och evangelisationsarbete, barn- och ungdomsarbete och musikarbete. Den hade också missionsfält och förlagsverksamhet. Organisationen hade 23 anställda i huvudsyssla och cirka 1 100 medlemmar. Den ordnade en skriftskola och i den deltog 16 konfirmander.

10.7. Femte väckelsen

Femte väckelsen uppkom efter krigen. I enlighet med den pietistiska traditionen betonar den personlig tro och botgöring. Att evangelisera och nå människor med kristendomens budskap spelar en viktig roll inom rörelsen. Den femte väckelsen arbetar via flera olika organisationer, framför allt Finlands evangelisk-lutherska Folkmission, Finska Bibelinstitutet och Folkets Bibelsällskap.

Trots att rörelsen är ung har dess verksamhet spridits över ett vidsträckt område.

Finlands evangelisk-lutherska Folkmissions huvudsakliga verksamhetsformer var mission och utvecklingssamarbete, evangelisation och bibelundervisning både i församlingarna och genom elektroniska medier. Rörelsen gav utbildning vid sitt eget Folkmissionsinstitut. Den utförde barn- och ungdomsarbete och hade egen förlagsverksamhet. Rörelsen firade sitt 40-årsjubileum år 2007. Den ordnade allt fler egna gudstjänster.

År 2007 ordnade Folkmissionen verksamhet minst en gång om året i två av tre församlingar (66 procent). Rörelsens verksamhet hade utvidgats något (62 procent år 2003). Den hade månatlig verksamhet i 28 procent av församlingarna (25 procent år 2003). Den månatliga verksamheten var livligast i Kuopio stift (50 procent) och Lappo stift (49 procent). I S:t Michels stift ordnades månatlig verksamhet i två av fem församlingar (41 procent).

Rörelsen hade 17 distriktsorganisationer i Finland och en distriktsorganisation i Sverige. Rörelsen hade 175 anställda i huvudsyssla (178 år 2003). Folkmissionen var en av kyrkans officiella missionsorganisationer och 70 av dess anställda tjänstgjorde inom missionen. Rörelsen hade 3 140 medlemmar. Personmedlemmarna fanns i distriktsorganisationerna, vilkas vänbrev uppgick till drygt 18 000 (år 2006).

Rörelsen utgav tidningen *Uusi Tie* med en upplaga på knappt 8 200. Folkmissionens och den evangeliska rörelsens gemensamma ungdomstidning *Nuotta* hade en upplaga på drygt 3 200. Något under 1 500 personer prenumererade på barntidningen *Donkki*. År 2007 höll rörelsen sex skriftskolor och i dem deltog sammanlagt cirka 150 personer. Rörelsen ordnade dessutom specialskriftskolor, såsom skriba för kreativ verksamhet, sportskriba och ridningsskriba.

Finska Bibelinstitutets huvudsakliga verksamhetsformer var utbildning, evangelisation och förlagsverksamhet. Bibelinstitutet ordnar bibelkurser och utbildning för lekmän. En musiklinje och församlingskurserna *Matka halki Raamatun* (En resa genom Bibeln) är exempel på nya verksamhetsformer. Rörelsens förlagsverksamhet bedrevs genom förlaget Perussanoma. Förlagsverksamheten har stärkts under de senaste åren.

År 2007 hade Finska Bibelinstitutet verksamhet minst en gång om året i 45 procent av församlingarna (43 procent år 2003). Verksamheten hade alltså utvidgats en aning. På samma sätt som år 2003 hade Bibelinstitutet verksamhet minst en gång i månaden i 7 procent av församlingarna. Månatlig verksamhet förekom mest i Kuopio stift och Lappo stift (i 10 procent av församlingarna i båda stift).

Rörelsen utger tidningen *Elämään*, som hade närmare 4 700 prenumeranter; 1 120 personer prenumererade på tidningen *Perusta*. Den avgiftsfria informationstidningen *Ystäväviesti* hade en upplaga på 9 800.

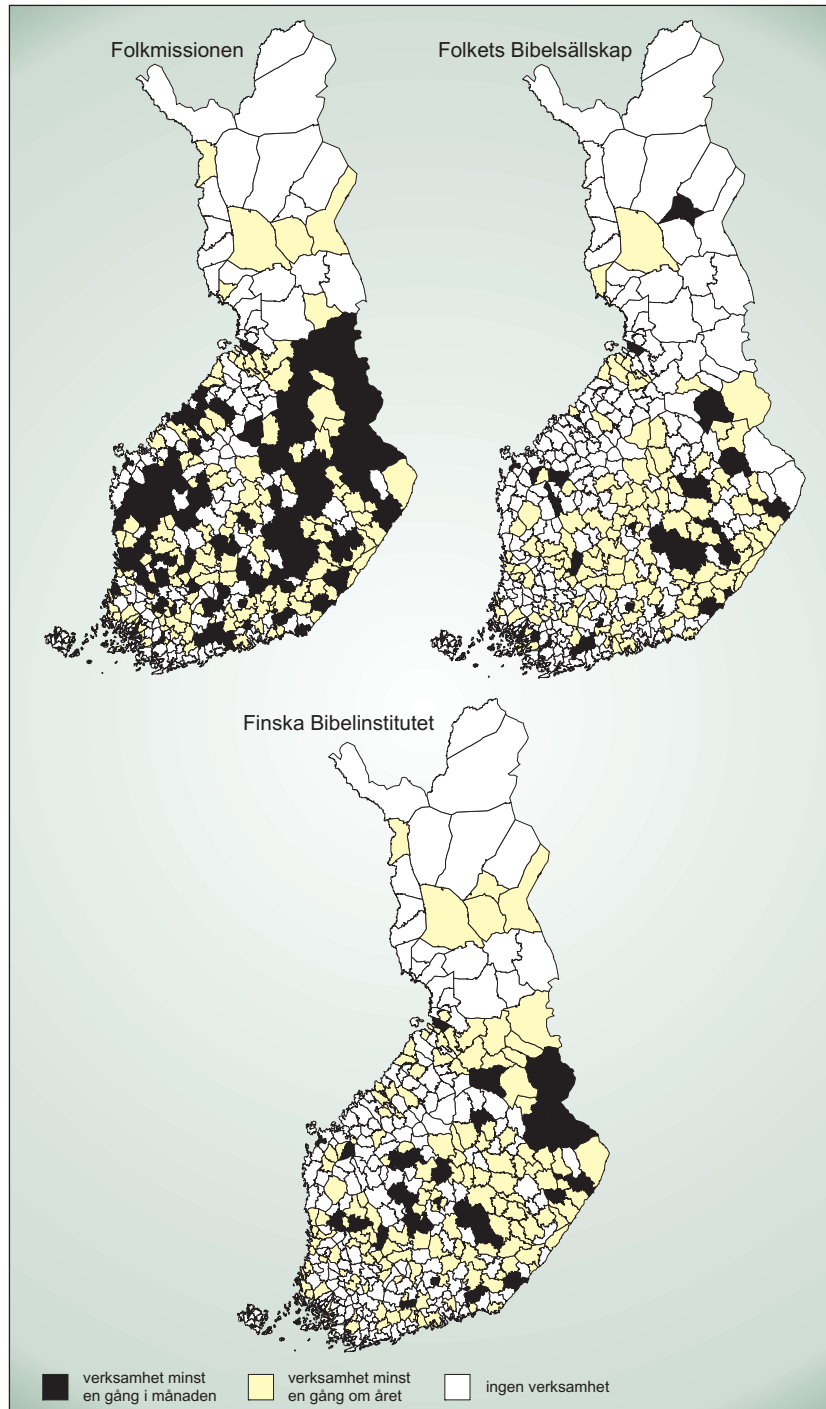
Finska Bibelinstitutets vänner omfattade 2 690 betalande medlemmar. Medlemstalet har uppvisat en något sjunkande trend de senaste åren. Föreningen hade 47 anställda i huvudsyssla. Rörelsen ordnade två skriftskolor och i dem deltog cirka 80 konfirmander.

Folkets Bibelsällskaps huvudsakliga verksamhetsformer var förkunnelse och utbildning samt student- och ungdomsarbete. Bibelsällskapet hade dessutom tre aktivitetscenter. Som nya verksamhetsformer initierades exempelvis en dockteater, Tarinoiden majatalo (Berättelsernas värdshus) för unga vuxna och Vivamon Raamattukylä (Vivamo Bibelby) för personer i alla åldrar. Rörelsen bedrev utbildningssamarbete i Namibia.

År 2007 hade Folkets Bibelsällskap verksamhet minst en gång om året i 42 procent av församlingarna. Månatlig verksamhet förekom i 7 procent av församlingarna. Verksamhetens omfattning förändrades inte från år 2003. Folkets Bibelsällskaps verksamhet hade brett ut sig ganska jämnt i de olika stift. Den månatliga verksamheten var trots allt ganska obetydlig. Mest verksamhet minst en gång i månaden förekom i S:t Michels stift (15 procent) och Lappo stift (10 procent).

Folkets Bibelsällskap har inte några egentliga medlemmar. Dess missionärskretsar omfattade cirka 19 000 personer. Folkets Bibelsällskap hade 88 anställda i huvudsyssla. Rörelsen utger tidningen *Sana*, som hade en upplaga på cirka 30 000.

År 2007 höll rörelsen sex skriftskolor och i dem deltog cirka 270 konfirmander.

10.8. Karismatiska rörelsen

Den karismatiska rörelsen har spridit sig till församlingarna sedan 1970-talet. Inom rörelsen betonas den Heliga Andens gåvor, såsom att bota sjuka, profetera och tala i tungor. I församlingarna har den karismatiska rörelsens verksamhet till en del kanaliserats via evenemangen Sanan ja Rukouksen illat (Ordets och Bönens kväll).

Föreningen **Hengen uudistus kirkossamme** (Den andliga förnyelsen i vår kyrka) är paraplyorganisation för den karismatiska rörelsen. Dess huvudsakliga verksamhetsform består av utbildnings- och församlingsevenemang i olika delar av Finland. Den missionerar i Sibirien, där den har en anställd i bisyssla. Den producerar också tv-program. Kirkonrakentajien foorumi (Forum för kyrkobyggare) har kommit till som en ny verksamhetsform för att föra fram diskussionen om det karismatiska inom kyrkan.

År 2007 hade Den andliga förnyelsen i vår kyrka verksamhet minst en gång om året i 7 procent av församlingarna och månatlig verksamhet i 2 procent av församlingarna. Mest månatlig verksamhet förekom i Tammerfors stift, där rörelsen hade verksamhet minst en gång i månaden i 7 procent av församlingarna.

Omfattningen av den karismatiska rörelsens verksamhet kan inte direkt jämföras med den förra fyraårsperioden eftersom grunderna för statistikföringen ändrades. År 2003 fick man i församlingarna svara på en allmän fråga om omfattningen av den karismatiska rörelsens verksamhet. Då hade verksamhet förekommit minst en gång om året i ungefär en tredjedel av församlingarna (29 procent) och minskat från den föregående fyraårsperioden.

Den andliga förnyelsen i vår kyrka hade 702 medlemmar i sitt medlemsregister (1 100 medlemmar år 2003). Antalet medlemmar hade alltså minskat under redogörelseperioden. Rörelsen hade två anställda i bisyssla. Rörelsen utgav tidningen *Kädenojennus*. Antalet prenumerationer rörde sig kring 360.

De senaste åren har **Nokia Missio** mest synligt fört fram den karismatiska rörelsen inom kyrkan. Nokia Missios huvudsakliga verksamhetsform är att sprida evangeliet i hemlandet och utomlands. Den bedriver också kristet hjälparbete.

Rörelsen hade åtta anställda i huvudsyssla. Den utgav den avgiftsfria nyhetstidningen *Nokia Mission uutisia*. Antalet avgiftsfria prenumerationer rör sig kring 15 400.

Endast i 2 procent av församlingarna hade rörelsen verksamhet minst en gång om året. Den hade verksamhet minst en gång i månaden i Tammerfors stift (2 procent), Uleåborgs stift (2 procent) och Lappo stift (2 procent).

Det förekom meningsskiljaktigheter mellan Nokia Missio och den lutherska kyrkan under hela redogörelseperioden. Situationen föranledde bland annat extraordinära biskopsvisitationer. Rörelsens ledare Markku Koivisto avstängdes från prästämbetet år 2004 på grund av olämpligt uppträdande. Orsaken var att Koivisto hade framfört påståenden om kyrkan och biskop Pihkala som konstaterades vara grundlösa. År 2006 gav domkapitlet i Tammerfors Koivisto en betänketid på fem månader för att han skulle kunna bedöma sin egen lutherskhet vid utforskning av läran. I mars 2007 fick Koivisto en förteckning med direktiv i 14 punkter som han skulle hålla sig till för att kunna fortsätta som präst inom den lutherska kyrkan. Direktiven gällde Koivistos undervisning som inte ansågs förenlig med den lutherska bekännelsen. Koivisto fick en månad tid på sig att förbinda sig att hålla sig till direktiven. Han skulle förbinda sig skriftligen. I maj 2007 avstängdes Koivisto från prästämbetet. Han återfick sina prästrättigheter i juni samma år.

Koivisto ställde upp som kandidat i biskopsvalet i Tammerfors stift. Efter den första valomgången meddelade Koivisto att han kommer att lämna sitt prästämbete och att Nokia Missio kommer att grunda ett eget kyrkosamfund. Som orsak till avgången uppgavs att Bibeln inte längre står som auktoritet för den lutherska kyrkan, utan auktoriteten är människornas tycke och smak. Som en andra orsak nämndes gemenskapsrelaterade faktorer. Exempelvis nattvard hade kunnat firas bara sällan och rörelsen ville också uppta människor i sin gemenskap genom dop. Inom Nokia Missio har det sida vid sida funnits olika uppfattningar om dopet, eftersom både lutherska företrädare och företrädare för fria inriktningar ingår i verksamheten.

10.9. Övriga rörelser och organisationer

Tuomasyhteisö (Tomasgemenskapen) arrangerar Tomasmässor i Helsingforsregionen. Tomasmässor har ordnats i Finland i tjugo års tid. I mässan kombineras modern andlighet med den gamla kyrkans tradition. Musiken består av både gamla psalmer och ny musik. En stor grupp frivilliga medverkar i förrättningen av mässan. Tomasmässan riktar sig i synnerhet till sökare och personer som är känsliga och sårbara i sin tro på samma sätt som Tomas.

Tomasgemenskapen ordnade också ett flertal retreatar varje år och utbildade frivilliga för att medverka som exempelvis förböns-medhjälpare. Stiftelsen hade tre anställda i huvudsyssla. Mot slutet av år 2007 inledde organisationen en reformprocess som syftar till att tillsammans med församlingen åstadkomma ett aktivitetscenter för vuxna i anslutning till Agricolakyrkan.

Tomasmässorna tycktes ha minskat kraftigt under fyraårsperioden. År 2007 ordnades mässor minst en gång om året endast i ungefär en tiondel av församlingarna (12 procent), medan verksamhet förekom i var fjärde församling (26 procent) år 2003. Månatlig verksamhet ordnades i 2 procent av församlingarna (5 procent år 2003).

Tomasgemenskapen hade cirka 1 000 medlemmar vid utgången av 2007, vilket är något färre än år 2003 (1 200). Rörelsen utgav nyhetstidningen *Tuomasmessun uutiset*, som sänds till medlemmarna.

Taizé är en ekumenisk brödragemenskap som grundades av Broder Roger. Den har medlemmar från flera länder och bekännelsesamfund. Gemenskapen försöker vara en "symbol för enhet" och ett konkret tecken på försoning mellan den delade kristenheten och folken. Ett stort antal unga från olika länder har besökt Taizé.

Taizérörelsen, som spridit sig till Finland från Frankrike, ordnade verksamhet varje år i var tionde församling (9 procent). År 2003 hade rörelsen verksamhet i 8 procent av församlingarna. Månatlig verksamhet ordnades i 2 procent av församlingarna (1 procent år 2003). Verksamheten har alltså stärkts en aning.

Hiljaisuuden ystäväät (Stillhetens vänner) har varit en verksam förening i Finland sedan senare hälften av 1980-talet. Den syftar till att främja stillhet och retreatverksamhet och upprätthåller kontakter med instanserna för stillhet inom olika kyrkosamfund och kristna sammanslutningar.

Föreningen hade verksamhet minst en gång om året i 15 procent av församlingarna i Finland. Verksamheten minskade något under fyraårsperioden, eftersom verksamhet förekom i var femte församling (19 procent) år 2003. Månatlig verksamhet ordnades i 2 procent av församlingarna (3 procent år 2003).

Lutherstiftelsen i Finland framhäver den lutherska bekännelsen. Dess huvudsakliga verksamhetsformer består av gudstjänstverksamhet och publikationsverksamhet. Rörelsen ordnade gudstjänster på 15 orter. Den utgav informationstidningen *Pyhäkön Lamppu*, en serie med undervisningshäften och en bokserie. Lutherstiftelsen missionerade i synnerhet i Östra Afrika.

Lutherstiftelsen hade verksamhet minst en gång om året i 5 procent av församlingarna. I 3 procent av församlingarna hade den verksamhet minst en gång i månaden.

Kvinnoprästfrågan hör nära samman med Lutherstiftelsens tillblivelse. Rörelsen godkänner inte kvinnopräster. Rörelsens pastor Juhana Pohjola och Sakari Korpinen framtogs prästämbetet för viss tid år 2005. Orsaken var att pastorererna hade meddelat biskopen i Helsingfors stift att denne inte var välkommen till en nattvardsgång som de skulle förrätta. Pastorererna ansågs ha handlat i strid med kyrkoordningen.

Rörelsen hade åtta anställda i huvudsyssla, alla präster. En del av prästerna har prästvigts i den lutherska kyrkan, en del i den svenska missionssynoden. De sistnämnda har inte prästrättigheter i den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland. Rörelsen blev föremål för offentlig debatt under redogörelseperioden efter det att de präster som prästvigts i Sverige hade döpt barn. På våren 2008 meddelade domkapitlet i Kuopio stift att det inte godkände ett dop förrättat av en präst inom Lutherstiftelsen som prästvigts i Sverige, eftersom domkapitlet ansåg att dopet inte förrättats på rätt sätt. På våren 2008 tog biskop Simo Peura initiativ till en utredning om hur barn som döpts på detta sätt skulle kunna upptas i kyrkans gemenskap.

10.10. Samarbete mellan väckelserörelserna och församlingarna

Församlingarna och väckelserörelserna bedriver samarbete i mångahanda former. De församlingsanställda deltar i rörelsernas sammankomster och församlingarna ställer sina lokaler till förfogande för väckelserörelserna och beviljar budgetmedel för väckelserörelserna och organisationerna.

Det vanligaste var att prästerna medverkade i verksamhet som arrangerades av pietismen, den evangeliska rörelsen och Folkmissionen. I två tredjedelar av församlingarna deltog prästerna i dessa rörelsernas sammankomster. Det aktivaste deltagandet gällde pietistiska evenemang. I en tredjedel av församlingarna deltog prästerna i sådana sammankomster. Deltagandeaktiviteten avspeglar antagligen delvis prästernas eget förhållande till pietismen. Enligt enkäten till anställda (2004) var pietismen den rörelse som prästerna oftast upplevde som sin referensgrupp.

Det var klart ovanligare med deltagande i gammallaestadianska sammankomster. Prästerna deltog i de gammallaestadianska rörelsernas sammankomster i två av fem församlingar. Regelbundet deltagande förekom dock bara i en tiondel av församlingarna.

Församlingarna samarbetade minst med Nokia Missio, Lutherstiftelsen och Paulussynoden. Av församlingarna uppgav 97 procent att prästerna aldrig deltog i Nokia Missios och Paulussynodens evenemang; 96 procent deltog aldrig i Lutherstiftelsens evenemang. Det bör beaktas att dessa rörelser var verksamma bara på ett litet geografiskt område, vilket innebar att de berörde endast ett fåtal församlingars verksamhet. Rörelsernas kritik av kyrkan bidrog eventuellt till att minska samarbetsviljan på bäge håll.

Inom församlingens ungdomsarbete bedrevs mest samarbete med de evangeliska. Nästan varannan församling samarbetade med rörelsen. Var tredje församling samarbetade inom ungdomsarbetet med Folkets Bibelsällskap och Folkmissionen.

Församlingarna ställde vanligen sina möteslokaler till väckelserörelsernas förfogande utan debitering. Den gammallaestadianska rörelsen hade mest egna möteslokaler, i ungefär en fjärdedel av församlingarna (24 procent). Den evangeliska rörelsen hade egna

möteslokaler i 16 procent av församlingarna, de förstfödda i 6 procent av församlingarna. De övriga rörelserna hade möteslokaler i bara några procent av församlingarna eller inga möteslokaler alls.

Tabell 10.1. Prästernas deltagande i väckelserörelsernas sammankomster år 2007 (% av församlingarna).

	Regelbundet	Ibland	Aldrig
Pietismen	29	36	36
Evangeliska rörelsen	23	41	36
Finlands evangelisk-lutherska Folkmission	20	48	32
Finska Bibelinstitutet	12	41	47
Folkets Bibelsällskap	10	39	51
Gammallaestadianismen	9	31	59
Tomasgemenskapen	8	17	75
Retreatrörelsen	5	18	77
Fridsbudskapet	4	9	87
Den nya väckelsen	3	8	89
Taizérörelsen	3	12	85
De förstfödda	2	15	84
Den andliga förnyelsen i vår kyrka	2	9	89
Bedjarrörelsen	1	7	92
Paulussynoden	1	2	97
Nokia Missio	-	3	97
Lutherstiftelsen	-	3	96

Församlingarna beviljade oftast understöd av sina budgetmedel för den evangeliska rörelsens och Finlands evangelisk-lutherska Folkmissions lokala eller rikstäckande verksamhet. En tredjedel av församlingarna beviljade dessa rörelser understöd. De var också aktiva verksamhetsarrangörer i församlingarna (figur 10.1). Av församlingarna beviljade 12 procent budgetunderstöd för pietismen, 10 procent för Folkets Bibelsällskap och 9 procent för gammallaestadianismen.

I de flesta fall fungerade samarbetet mellan församlingarna och väckelserörelserna eller de kyrkliga organisationerna bra. Nio av tio församlingar (89 procent) uppgav att det inte hade förekommit några konflikter med väckelserörelserna. Minst konflikter hade förekommit i Borgå stift, Uleåborgs stift och Helsingfors stift. Församlingarna uppgav att det inte hade förekommit några konflikter

med väckelserörelserna enligt följande: 97 procent av församlingarna i Borgå stift, 95 procent av församlingarna i Uleåborgs stift och 92 procent av församlingarna i Helsingfors stift. Mest konflikter hade förekommit i Lappo stift (16 procent) och S:t Michels stift (15 procent). Konflikterna mellan församlingarna och väckelserörelserna upplevdes på olika sätt i olika stora församlingar. Av landsförsamlingarna uppgav bara 7 procent att det hade förekommit konflikter med väckelserörelserna; av stadsförsamlingarna 15 procent. I församlingar med färre än 4 000 medlemmar förekom problem endast i 5 procent av församlingarna, men i församlingar med fler än 16 000 medlemmar i hela en fjärdedel (26 procent). Som problem uppgav församlingarna bland annat Lutherstiftelsens dopverksamhet, problem med den karismatiska rörelsen och problem i anslutning till ämbetsfrågan.

Tre av fem församlingar beskrev samarbetet med Folkmissionen, pietismen och gammallaestadianismen som välfungerande. Enligt församlingarna förekom det inga problem i samarbetet med pietismen. I 5 procent av församlingarna hade det förekommit problem med Folkmissionen, i 4 procent av församlingarna med gammallaestadianismen. Samarbete med gammallaestadianismen förekom dock i något mindre utsträckning också i det fallet att rörelsen var verksam inom församlingens område. Det kan till en del få sin förklaring av att rörelsen hade möteslokaler på så många församlingars område: rörelsen kunde då verka självständigt. Hälften av församlingarna upplevde att samarbetet med de evangeliska, Folkets Bibelsällskap och Finska Bibelinstitutet fungerade bra.

De evangeliska avvek från de övriga rörelserna på så sätt att församlingarna upplevde mest problem i samarbetet med den rörelsen. Var tionde församling (12 procent) uppgav att det förekom problem i samarbetet. Den evangeliska rörelsen aktualiserades i den kyrkliga debatten under redogörelseperioden genom att kräva att kvinnopräster inte får medverka på rörelsens sammankomster. I en situation där ett växande antal av prästerna är kvinnor ger kravet lätt upphov till konflikter.

Tabell 10.2. Församlingarnas erfarenheter av samarbetet med väckelserörelserna och organisationerna (%).

	Samarbetet fungerar	Samarbetet är problematiskt	Rörelsen har inte verksamhet inom vår församling	Inget samarbete
Finlands evangelisk-lutherska Folkmission	63	5	15	17
Pietismen	61	-	22	16
Gammallaestadianismen	58	4	17	21
Evangeliska rörelsen	51	12	20	17
Folkets Bibelsällskap	50	1	26	24
Finska Bibelinstitutet	50	2	25	22
Retreatrörelsen	20	-	45	35
De förstfödda	19	2	44	35
Tomasgemenskapen	18	-	46	36
Fridsbudskapet	13	-	52	35
Den nya väckelsen	11	-	52	36
Taizérörelsen	11	-	49	40
Den andliga förnyelsen i vår kyrka	7	-	50	44
Bedjarrörelsen	6	1	54	39
Nokia Missio	2	1	50	46
Lutherstiftelsen	2	3	48	47
Paulussynoden	1	1	51	47

Organisationerna själva beskrev samarbetet med församlingarna som till övervägande del välfungerande. Fjorton av femton väckelserörelser eller organisationer beskrev samarbetet som i huvudsak välfungerande. Organisationerna var i huvudsak nöjda med mängden samarbete eller önskade att det skulle utökas: åtta organisationer beskrev mängden som lämplig, sju önskade utökat samarbete.

Under redogörelseperioden väcktes diskussioner om arrangemangen för de församlingsanställdas arbetsturer vid samarbete med väckelserörelser som företrädde den gamla ståndpunkten i ämbetsfrågan. Merparten av församlingarna (82 procent) uppgav att inga arrangemang hade genomförts eller ens efterlysts. I 8 procent av församlingarna hade inga arbetsskiftsarrangemang genomförts trots att sådana hade önskats. Arbetstursarrangemang hade genomförts i var tionde församling. I 3 procent av församlingarna hade arrangemangen genomförts på begäran och i 6 procent utan begäran. Numerärt hade arbetstursarrangemang genomförts i 44 församlingar.

Arbetstursarrangemangen hade genomförts på olika sätt i små och i stora församlingar. Antalet församlingar där inga arbetsarrangemang hade genomförts trots begäran ökade när församlingsstorleken växte. I församlingar med färre än 4 000 medlemmar förekom situationer av detta slag endast i 3 procent av församlingarna, men i församlingar med fler än 16 000 medlemmar i en fjärdedel (26 procent). Av de minsta församlingarna uppgav merparten (93 procent) att inga arbetstursarrangemang hade begärts, men av de största församlingarna gav drygt hälften (57 procent) det svaret. Tre fjärdedelar av stadsförsamlingarna (73 procent) uppgav att inga arbetstursarrangemang hade genomförts eller ens begärts. Av landsförsamlingarna var nio av tio (89 procent) av den åsikten.

Nio av organisationerna uppgav att de inte hade framfört några önskemål om hur arbetsturerna skulle arrangeras. Fyra organisationer uppgav att de hade framfört önskemål och att önskemålen delvis hade beaktats.

Samarbetet mellan församlingarna och väckelserörelserna fungerar i regel bra. Problemen i samarbetet förefaller alltså vara begränsade till bara en liten del av församlingarna och bara en liten del av organisationerna.

10.11. Samarbete med övriga organisationer

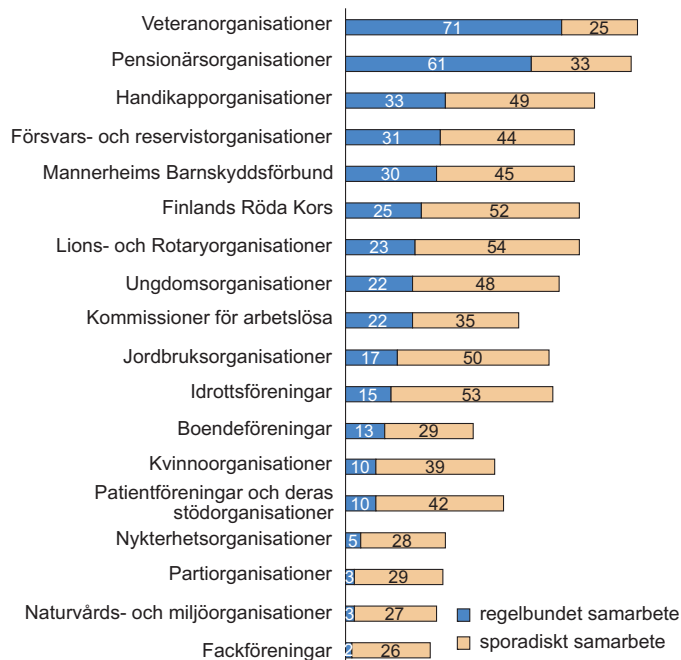
Församlingarna bedrev regelbunden verksamhet också tillsammans med andra än kristna organisationer, föreningar och sammanslutningar. Nästan alla församlingar samarbetade med veteran- och pensionärsorganisationer. Det regelbundna samarbetet med båda typerna av organisationer hade ökat sedan år 2003. Intensiteten i samarbetet varierar i hög grad från ett stift till ett annat. Regelbundet samarbete med veteranorganisationerna förekommer mest i Uleåborgs stift (89 procent av församlingarna) och minst i Borgå stift (29 procent). Situationen är likadan för pensionärsorganisationerna.

Fyra av fem församlingar samarbetade med handikapporganisationer. Också det samarbetet hade ökat något från år 2003. Två av tre församlingar samarbetade med försvars- och reservistorganisationer och Mannerheims Barnskyddsförbund. Samarbetet

med försvars- och reservistorganisationerna hade intensifierats klart jämfört med år 2003. Då samarbetade en femtedel av församlingarna (22 procent), år 2007 en tredjedel (31 procent).

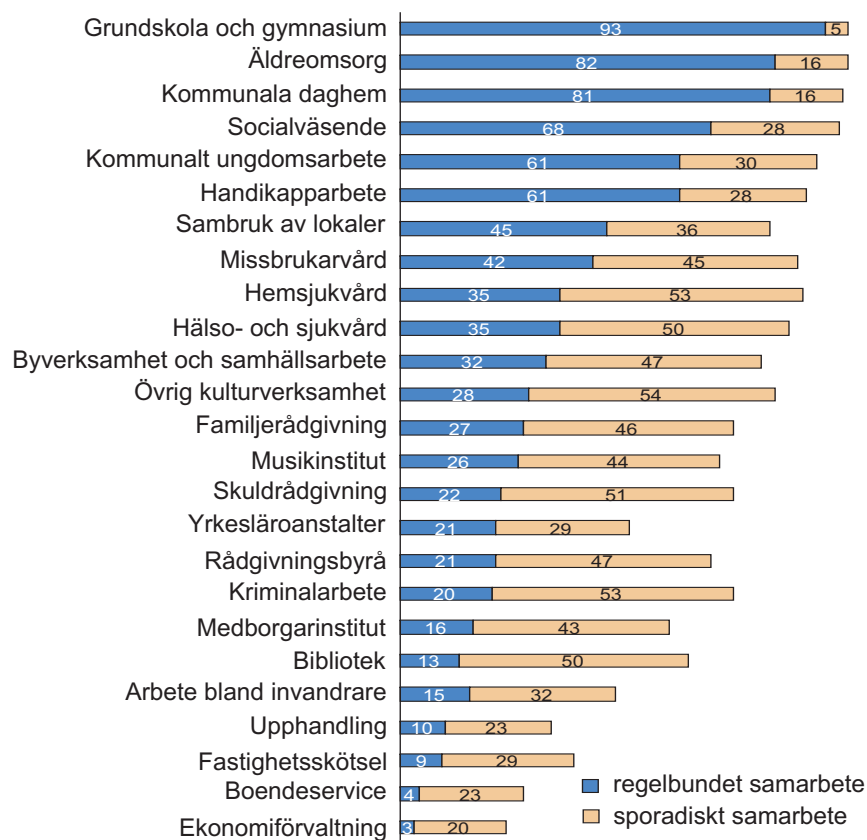
Mer än hälften av församlingarna samarbetade med Röda Korset, Lions- och Rotaryorganisationer, ungdomsföreningar, jordbruksorganisationer, idrottsföreningar och kommissioner för arbetslösa. En gynnsam atmosfär för samarbete och nätverksbildning är vanlig speciellt inom kyrkans samarbete kring motion och idrott. Kyrkan betraktas som en bra samarbetspartner och anses främja olika motionsmöjligheter genom sina olika arbetsformer. Tävlingspräster är en synlig del av kyrkans verksamhet i samband med stortävlingar. De anställda som haft hand om dessa uppdrag under redogörelseperioden har etablerat sin ställning och vunnit aktning. Mot slutet av redogörelseperioden tillsattes Kyrkans delegation för motion och idrott. Via den hålls kontakt med motions- och idrottsföreningarna och statsmakten.

Figur 10.2. Församlingarnas samarbete med andra än kristna organisationer år 2007 (%).

Församlingarna samarbetade också regelbundet med olika kommunala verksamhetsformer. På samma sätt som år 2003 bedrevs det aktivaste samarbetet med grundskolan och gymnasiet, äldreomsorgen och de kommunala daghemmen. Andelen församlingar som bedrev regelbundet samarbete med äldreomsorgen ökade dock tydligt jämfört med år 2003. Det året bedrev tre av fyra församlingar (71 procent) sådant samarbete, nu fyra femtedelar.

Figur 10.3. Församlingarnas samarbete med olika kommunala ansvarsområden år 2007 (%).

- » Väckelserörelserna utgör en bestående del av det kyrkliga livet. Under redogörelseperioden aktualiserades tvistefrågor med mycket olika slags religiösa rörelser: både med den karismatiska rörelsen som betonar upplevelser och med Lutherstiftelsen som understryker bekännelsen. Kyrkans image påverkas till en del av hur konfliktsituationerna löses.
- » Man bör fästa uppmärksamhet vid möjligheterna att förbättra samarbetet mellan i synnerhet de stora församlingarna och väckelserörelserna.
- » I församlingarna bör man beakta att nya anställda kan ha sin religiösa bakgrund någon annanstans än i de traditionella väckelserörelserna, exempelvis i någon av de fria riktningarna.

11. Personal, utbildning och förtroendevalda

- Kyrkans personalstyrka var nästan densamma som under den förra fyraårsperioden. Av de anställda utförde 43 procent församlingsarbete.
- Av de anställda var 71 procent kvinnor och 29 procent män. Andelen kvinnor är betydande bland församlingslektorerna, barnarbetarna, de anställda inom diakoni samt de förvaltnings- och kanslianställda.
- Det fästes allt mera uppmärksamhet vid rekryteringen till kyrkliga uppgifter. Rekryteringen ses som en flerfasig process som börjar redan när någon söker sig till en utbildning.
- Varje år utbildar mer än 5 000 studerande sig för kyrkliga yrken vid yrkesläroanstalter och universitet. Många av dem som studerar vid läroanstalter med utbildning för den kyrkliga sektorn söker arbete någon annanstans efter examen.
- Största delen av de förtroendevalda inom kyrkan var över 50 år. Personer under 30 år utgjorde 7 procent. Hälften av de unga förtroendevalda upplevde sitt förtroendeuppdrag som meningsfullt. De unga var oftare medlemmar i ett politiskt parti än i en religiös rörelse.
- Merparten av de kyrkligt anställda upplevde sitt arbete som meningsfullt och ansåg sig kunna påverka sådant som gällde deras arbete.

11.1. Personalstyrka

Enligt strategin *Den närvarande kyrkan* vet de anställda i kyrkan varför de arbetar för kyrkan och vad kyrkan är. Kyrkans anställda får i huvudsak sin grundutbildning vid läroanstalter som upprätthålls av samhället och som i sitt undervisningsinnehåll har beaktat kyrkans särskilda behov och synpunkter. Enligt dokumentet *Den närvarande kyrkan* ska kyrkan också komplettera sin egen utbildning. Vid sidan av att utveckla innehållet i utbildningen ska kyrkan aktivt arbeta för att rekrytera den som deltar i utbildningen till kyrkligt arbete.

År 2007 var sammanlagt 21 392 personer i tjänst inom den evangelisk-lutherska kyrkan. Antalet anställda uppvisade inte några stora förändringar i jämförelse med år 2003 (21 349). Beräk-

nad enligt årsarbetskraften var arbetskraftens volym 15 295 (15 247 år 2003).

En majoritet av församlingarna (66 procent) beräknade att antalet anställda kommer att kvarstå på samma nivå i fortsättningen. I 15 procent av församlingarna planerade man att utöka personalen: 8 procent hade för avsikt att utöka personalen och 7 procent ämnade sannolikt göra det. Planerna varierade i hög grad enligt församlingarnas storlek. Nästan en tredjedel (29 procent) av församlingarna med fler än 16 000 medlemmar ämnade utöka personalen, men bara 7 procent av församlingarna med färre än 4 000 medlemmar. Sammanlagt 17 procent av församlingarna planerade att minska på personalen: 5 procent ämnade minska på personalen och 12 procent ansåg det sannolikt att personalen kommer att minskas.

Hälften av de kyrkliga samfälligheterna (50 procent) trodde att samfällighetens personalstyrka kommer att kvarstå oförändrad. En fjärdedel av de kyrkliga samfälligheterna planerade utöka personalen. Av dem hade 13 procent för avsikt att utöka personalen och ansåg 13 procent det vara sannolikt med en utökning. Planer på att utöka personalen var alltså klart vanligare i de kyrkliga samfälligheterna än i församlingarna. Å andra sidan hade de kyrkliga samfälligheterna också mer nedskärningsplaner än församlingarna: 3 procent ämnade minska på personalen och 18 procent ansåg det vara sannolikt att personalen kommer att minskas.

Församlingarna planerade att utöka antalet präster (7 procent av församlingarna), diakoniarbetare (7 procent), ungdomsarbetsledare (6 procent) och barnarbetare (6 procent). I de kyrkliga samfälligheterna förekom planer på utökning av personalstyrkan i fråga om kyrkvaktmästarna (14 procent), diakoniarbetarna (13 procent), barnarbetarna (13 procent) och familjerådgivarna (9 procent).

Vid bedömning av tillgången på arbetskraft inom olika yrkesgrupper aktualiserades bristen på tillräcklig arbetskraft i synnerhet bland prästerna, kyrkomusikerna och ungdomsarbetsledarna. En fjärdedel av lokalförsamlingarna (27 procent) ansåg att utbudet på arbetskraft var för litet när det gäller prästerna. En tiondel av församlingarna (9 procent) ansåg däremot att utbudet på arbetskraft var större än behovet. Arbetskraften ansågs vara för liten också när det gäller kyrkomusiker (27 procent) och ungdomsarbetsledare (26

procent). I de kyrkliga samfälligheterna aktualiserades dessutom de anställda i fastighets- och kyrkobetjäningsarbeten.

År 2007 anställde församlingar och kommuner tillsammans totalt 124 personer. I siffran ingår personer som hade anställts för minst tre månader och av vilkas arbetsinsats minst 10 procent stod till förfogande för kommunen och församlingen. De flesta (108 personer) utförde församlingsarbete.

År 2007 arbetade närmare 490 stödsysselsatta i församlingarna och samfälligheterna. Cirka 130 personer fullgjorde samhällstjänst och närmare 80 fullgjorde civiltjänst. Mer än 400 deltog i läroavtalsutbildning eller inläring i arbetet i församlingarna och samfälligheterna. Det fanns över 700 praktikanter. Cirka 130 personer deltog i arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte.

11.2. Personalstruktur

Av dem som tjänstgjorde inom kyrkan var 48 procent anställda i tjänsteförhållande och 52 procent anställda i arbetsavtalsförhållande. Av de anställda utförde 46 procent (9 737) församlingsarbete. Andelen församlingsarbetare var i det närmaste oförändrad i jämförelse med år 2003 (45 procent). Beräknad enligt årsarbetskraften var församlingsarbetets andel 51 procent, i likhet med år 2003.

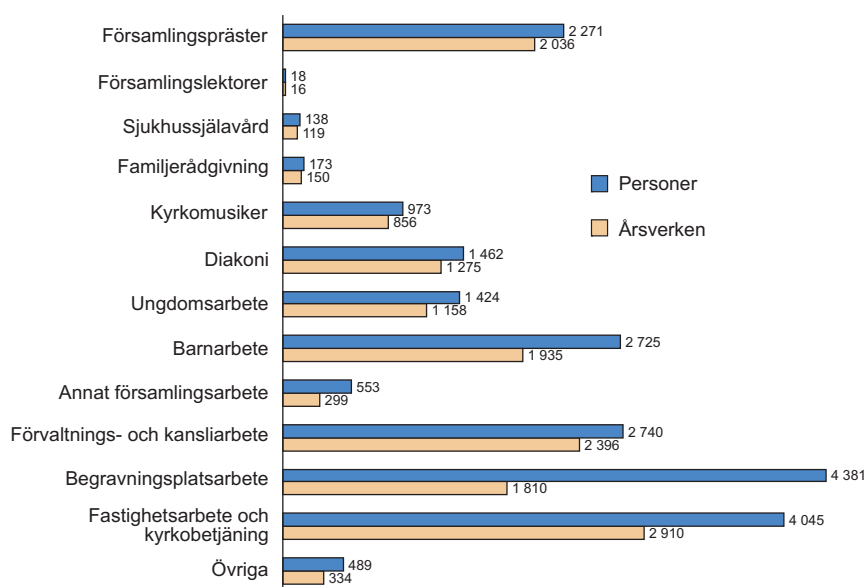
Av arbetskraften bestod 12 procent av teologer (församlingspräster, församlingslektorer, sjukhussjälavård, familjerådgivning). Andelen förändrades inte från år 2003. Beräknad enligt årsarbetskraften är teologernas andel 15 procent. Barnarbetets andel utgjorde 13 procent, beräknad enligt antalet anställda och årsarbetskraften. Diakoniarbetarnas andel utgjorde 7 procent (8 procent av årsarbetskraften), ungdomsarbetets andel 7 procent (8 procent av årsarbetskraften) och kyrkomusikernas andel 5 procent (6 procent av årsarbetskraften). Det övriga församlingsarbetets andel upptog 3 procent av de anställda och 2 procent av årsarbetskraften.

Av arbetskraften i den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland arbetade en ganska stor andel med andra uppgifter än uppgifter inom församlingsarbetet, vilket delvis beror av att kyrkan har lagbestämda samhällsuppgifter (exempelvis begravningsplatserna).

Beräknad enligt årsarbetskraften arbetade 49 procent av arbetskraften med andra uppgifter. Av årsarbetskraften utförde 19 procent fastighets- och kyrkobetjäningsarbete, 16 procent förvaltnings- och kansliarbete och 12 procent begravningsplatsarbete.

Granskad enligt antalet arbetade 54 procent av arbetskraften med andra uppgifter än uppgifter inom församlingsarbetet. Begravningsplatsarbetarna utgjorde 21 procent. Den stora andelen begravningsplatsarbetare förklaras av deras anställningsförhållanden, som vanligen var (86 procent) visstidsanställningar. Drygt en fjärdedel av arbetskraften inom ungdomsarbetet bestod av visstidsanställda (28 procent). Inom ungdomsarbetet ökade andelen visstidsanställda med 3 procent från år 2003. Av den teologiska arbetskraften bestod 15 procent av visstidsanställda. Detsamma gällde arbetskraften inom diakoniarbetet. Totalt hade 66 procent fast anställning och var 34 procent visstidsanställda. Förhållandet mellan dessa var exakt detsamma som år 2003.

Figur 11.1. Kyrkans personal fördelad på olika uppgiftskategorier år 2007. Kyrkans arbetsmarknadsverk.

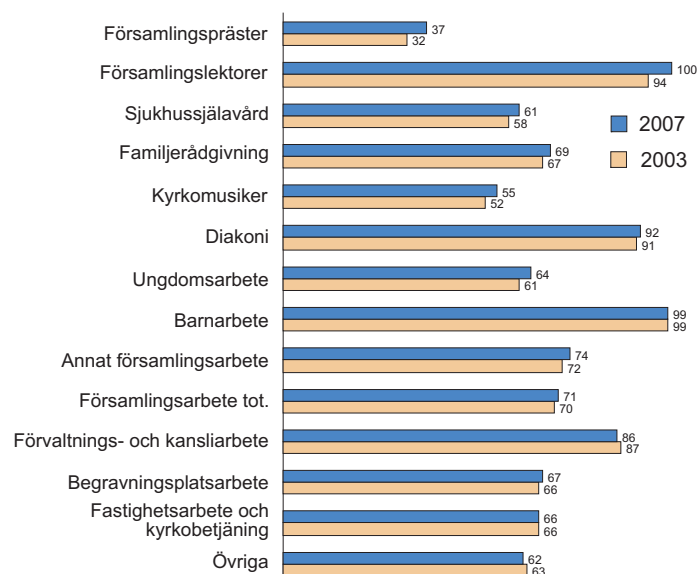

Antalet församlingspräster ökade fortfarande tydligt. Antalet präster ökade med 109. Antalet ungdomsledare ökade med 31, antalet kyrkomusiker med 35 och antalet förvaltnings- och kanslianställda med 33. Antalet begravningsplatsarbetare minskade klart (–104). Också de övriga anställda minskade till antalet (–103).

Könsfördelning Kvinnornas andel av kyrkans anställda ökade under fyraårsperioden inom nästa alla uppgiftskategorier. Av de anställda var sammanlagt 71 procent kvinnor och 29 procent män år 2007. Inom hela gruppen av anställda har kvinnornas andel ökat i långsam takt. Tio år tidigare var 68 procent av hela personalen kvinnor.

Kvinnornas andel ökade också inom kategorin församlingspräster. År 2007 utgjorde de 37 procent. Kvinnornas andel av prästerna har ökat klart på tio år. För tio år sedan var 23 procent av prästerna kvinnor. Bland församlingsprästerna var kvinnorna i majoritet i kategorierna 34-åriga och yngre präster.

Figur 11.2. Kvinnornas andel av kyrkans personal fördelad på olika uppgiftskategorier åren 2003 och 2007. Kyrkans arbetsmarknadsverk (%).

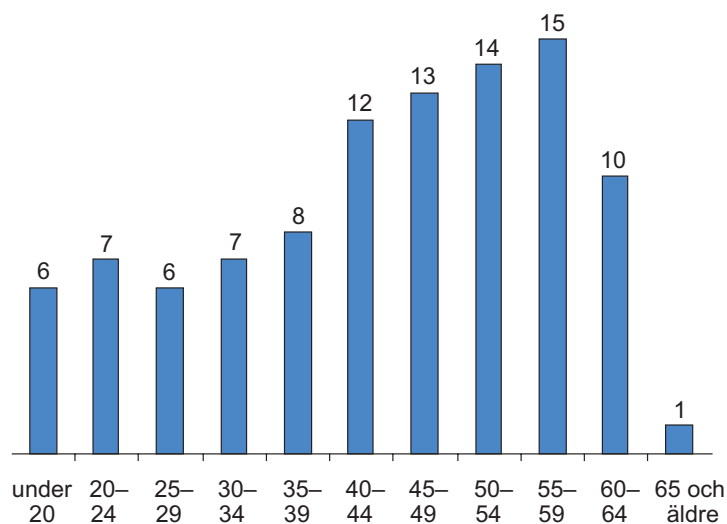

Andelen kvinnor bland teologistuderandena har ökat i flera års tid, vilket prognostiserar en fortsatt ökning av kvinnornas andel bland församlingsprästerna.

Inom kategorin barnarbetare var 99 procent kvinnor. Inom området för fostran håller också kategorin ungdomsarbetsledare på att bli kvinnodominerad: kvinnornas andel var 64 procent.

Åldersstruktur Vid utgången av 2007 var genomsnittsåldern för kyrkans fast anställda 48,3 år. Genomsnittsåldern har stigit under de två senaste fyraårsperioderna (år 1999 var den 46,1 år och år 2003 47,8 år). Under kommande år blir kyrkans rekryteringsutmaningar större när de stora åldersklasserna går i pension. De yngre åldersklasserna är klart mindre än de åldersklasser som går i pension. Dessutom börjar många av dem som studerar inom kyrkliga utbildningsområden arbeta med andra än kyrkliga uppgifter. Under fyraårsperioden fästes allt större uppmärksamhet vid rekryteringen till uppgifter inom kyrkan.

Figur 11.3. Åldersfördelningen för kyrkans personal år 2007. Kyrkans arbetsmarknadsverk (%).

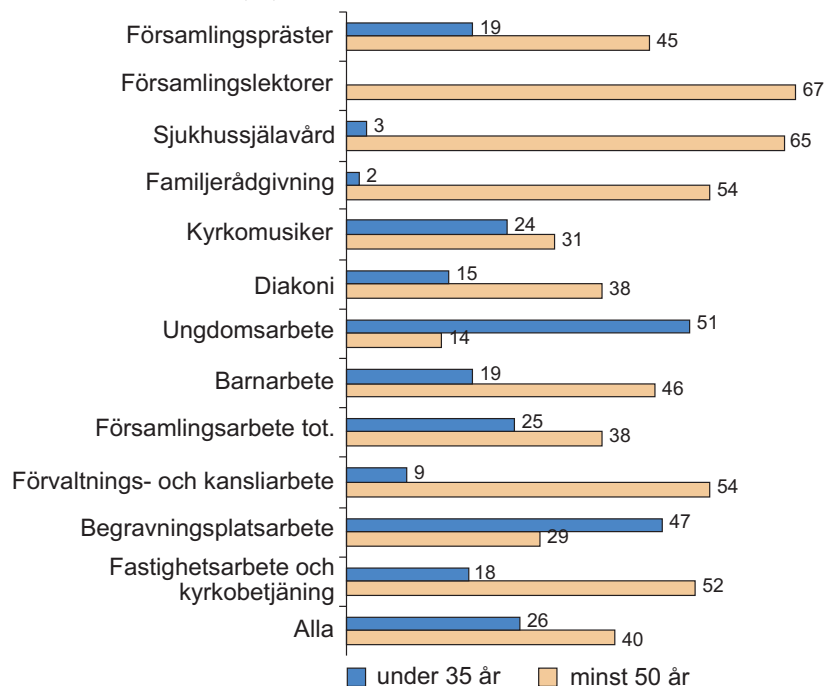
Vid utgången av 2007 bestod församlingarnas totala fast anställda personal av 11 292 personer. Antalet alterneringslediga var 200, antalet personer med deltidstillägg var 33, antalet deltidspen-

sionerade var 272, antalet sjuklediga var 1 027 och antalet familjepolitiskt lediga var 419.

En fjärdedel (26 procent) av de anställda inom kyrkan var under 35 år. Andelen personer under 35 år minskade något från den förra fyraårsperioden (28 procent år 2003). Av församlingsarbetarna var 25 procent under 35 år. Av personalen var 40 procent minst 50 år (37 procent år 2003). Av församlingsarbetarna var 38 procent över 50 år.

Personer under 35 år arbetade i synnerhet med uppgifter inom ungdomsarbetet. De utgjorde mer än hälften (51 procent) av de anställda inom kategorin och deras andel ökade från perioden för den förra fyraårsberättelsen (47 procent år 2003). Också inom begravningsplatsarbetet fanns det många under 35 år (47 procent). Bland församlingsprästerna ökade andelen personer under 35 år från den förra fyraårsperioden. De utgjorde 14 procent år 2003, men var 19 procent år 2007.

Figur 11.4. Åldersfördelningen för kyrkans personal år 2007. Kyrkans arbetsmarknadsverk (%).

Totalt var andelen personer under 35 år ganska liten i fråga om de teologiska uppgifterna. Många av dem som hade hand om uppgifterna var minst 50 år: av församlingslektorer 67 procent, av dem som arbetade med sjukhussjälavård 65 procent, av dem som arbetade inom familjerådgivningen 54 procent och av församlingspräster 45 procent.

Åldersfördelningen var jämn bland kyrkomusikerna och dem som arbetade med diakonala uppgifter. Inom förvaltnings- och kansliarbete var däremot mer än hälften (54 procent) över 50 år och mindre än en tiondel (9 procent) under 35 år. Också inom fastighetsarbete och kyrkobetjäning var varannan 50 år eller äldre, men en femtedel var under 35 år.

Reform av lönesystemet för kyrkan Ett nytt lönesystem för kyrkan trädde i kraft i oktober 2007. Genom Kyrkans allmänna tjänste- och arbetskollektivavtal 2007–2009 försvann de tidigare lönesystemen, som baserade sig på R- och H-lönetabellerna och L-lönegrupperingen. Målet med det nya lönesystemet var att skapa förutsättningar för en konkurrenskraftig lönenivå som bestäms på ett rättvist sätt, att motivera de anställda och att ge ledningen möjlighet att belöna när arbetet har utförts målmedvetet och med goda resultat.

Det nya avtalet innehåller ett lönesystem där den lön som regelbundet per löneperiod betalas till tjänsteinnehavare och månadsavlönade arbetstagare (ordinarie lön) består av en uppgiftsrelaterad lönedel (grundlön), en årsbunden individuell lönedel (årsbunden lönedel) och en prövningsbaserad individuell lönedel (prövningsbaserad lönedel) samt av annan eventuell tilläggs-lön (till exempel arvode till lägerledare). För kyrkoherdarna har det dock alltså avtalats om lön i euro.

I det reviderade lönesystemet grundar den uppgiftsrelaterade lönedelen sig på svårighetsgraden i arbetsuppgifterna och den indelning i kravgrupper som ingår i avtalet. För att en uppgift ska kunna placeras i en kravgrupp måste det finnas en skriftlig befattningsbeskrivning. Där redogörs för den uppgift som ska fullgöras i ett tjänste- eller arbetsavtalsförhållande och för de krav uppgiften ställer på den som ska utföra den. Dokumenteringarna görs på den blankett för befattningsbeskrivningen som ingår i avtalet.

Den chef som är arbetsgivarens företrädare ska diskutera befattningsbeskrivningen när den upprättas tillsammans med den anställda. Den myndighet som är behörig i ärendet fattar beslut om kravgruppen för arbetsuppgiften. Före beslutet ska det dock diskuteras med de anställdas företrädare.

Den årsbundna lönedelen bestäms enligt antalet tjänstgöringsår. Till den anställda betalas årsbunden lönedel om han eller hon har 4, 6, 8, 10 eller 13 tjänstgöringsår som berättigar till detta. Den årsbundna lönedelen kan vara högst 18 procent av grundlönen.

Genom att betala en prövningsbaserad lönedel kan ledningen belöna de anställda för målmedvetet arbete och goda resultat. Den prövningsbaserade lönedelen uppgår till högst 10 procent av minimilönen i respektive kravgrupp. Den kan betalas från och med september 2009.

11.3. Utbildning för tjänster inom kyrkan och arbetskraftssituationen

Rekryteringsutmaningar Under fyraårsperioden fästes allt större avseende vid utmaningarna när det gäller att rekrytera personer till yrken inom kyrkan. Rekryteringen handlar om en process i flera faser, där den första viktiga fasen gäller att få personer att söka sig till läroanstalter som ger utbildning med sikte på den kyrkliga sektorn. Församlingspraktik och perioder med inläring i arbetet i församlingarna är viktiga element under studietiden. Då får de studerande den klaraste och konkretaste bilden av arbetet i en församling. Det är viktigt att studierna ger goda yrkesmässiga färdigheter för det kyrkliga arbetet och förmedlar en realistisk men inspirerande bild av kyrkan som en potentiell framtida arbetsplats. Den tredje viktiga fasen i rekryteringsprocessen går ut på att få personer att söka arbete inom kyrkan som den första arbetsplatsen och de första årens erfarenheter av arbetet inom kyrkan.

Under de senaste åren har det noterats att kyrkan måste satsa allt kraftigare på att rekrytera nya medarbetare. De ovan nämnda kritiska faserna är ytterst viktiga, men kyrkan måste dessutom satsa på att aktivt hålla kontakt med dem som studerar för den kyrkliga sektorn. Kyrkan måste hålla kontakt med dem redan

under studietiden. Det här framgick bland annat av en utredning som gjordes vid Kyrkans utbildningscentral: *Kirkon virkaan opiskelevien hengellinen kasvu ja sitoutuminen kirkon virkaan (Andlig tillväxt och engagemang för tjänster inom kyrkan bland dem som studerar för tjänster inom kyrkan)* (Evangelisk-lutherska kyrkans i Finland centralförvaltning, Serie C 2006:4). Den svaga nedgången i antalet studerande som söker sig till den kyrkliga branschen är också ett fenomen som återspeglar utmaningarna inom rekryteringen. Exempelvis antalet sökande till diakonissutbildningen har minskat tydligt och de som slutfört studierna börjar arbeta inom andra sektorer i samhället än inom kyrkan. Det finns få svenskspråkiga kantorstuderande och de unga som blir barnledare tycks huvudsakligen söka arbete någon annanstans än i församlingarna. Arbete inom kyrkan tycks trots allt intressera dem som söker sig till vuxenutbildning inom olika branscher. Till exempel vid yrkeshögskolan Diakonia är antalet sökande till vuxenutbildning inom kyrkliga områden (ungdomsarbete och diakoni) högt.

Antalet sökande till det teologiska området har än så länge hållits på en god nivå och det har utexaminerats tillräckligt många personer med kyrklig behörighet. Årligen har drygt 100 teologie magistrar prästvigts och av dem har cirka 60 procent varit kvinnor. Bland teologistuderandena vid Helsingfors universitet har intresset för allmän teologie magisterexamen ökat betydligt. Examen ger inte behörighet för tjänster inom kyrkan eller behörighet som lärare. Antalet teologistuderande som sökte sig till församlingspraktik började sjunka tydligt under redogörelseperioden.

Preliminära rapporter (bland annat mellanrapporterna från forskningsprojektet kring att växa och mogna till medarbetare inom kyrkan, *Kasvu kirkon työntekijäksi*) ger fingervisningar om att motivationen hos många av dem som söker sig till den kyrkliga sektorn grundar sig på positiva erfarenheter av hjälpledarutbildningen. Det att någon söker sig till vuxenutbildning bottnar ofta i en vändpunkt i livet som har väckt en lust att byta yrke och börja arbeta med någonting som känns betydelsefullt. Som hinder för att söka sig till arbete inom kyrkan nämns exempelvis församlingsarbetets och arbetsgemenskapernas dåliga rykte, dåliga praktikerfarenheter, avsaknaden av sommarjobb (i synnerhet inom diakonin) och eftersläpningen i lönen.

De studerande ser ut att söka sig till studier i närheten av sin hemort. Efter studierna söker de vanligen arbete i närheten av studieorten. Det här blir en viktig framtida utmaning i synnerhet för de stift där det inte finns några läroanstalter som ger utbildning för den kyrkliga sektorn. När rekryteringen utvecklas gäller det också att tänka på den avsevärda obalansen mellan manliga och kvinnliga studerande (ungefär 90 procent av dem som studerar för den kyrkliga sektorn är kvinnor).

Läget iakttas av uppföljningsgrupper för utbildningen och Yrkesutbildningsgruppen, som redan har tagit initiativ till åtgärder för att förbättra situationen. Hittills har bland annat betänkandet *Opiskelijat kirkon työpaikoilla (Studerande på arbetsplatser inom kyrkan)* (2006) färdigställts. I det presenterades en mängd åtgärder för hur församlingspraktiken kan vidareutvecklas. Åtgärderna ges en konkretare utformning i den arbetsgrupp för det fortsatta arbetet som tillsatts av kyrkostyrelsen. Till församlingarna har också skickats en separat rekommendation för inläring på arbetsplatserna och yrkesprov (2005). Rekommendationen har undertecknats av företrädare för kyrkan och staten. Kyrkostyrelsen har sammanställt rekryteringsbroschyrer och tillsatt en arbetsgrupp för att bereda en rekryteringsstrategi för kyrkan. Sommaren 2005 öppnade kyrkan ett jobbtorg på nätet (www.evl.fi/rekrytointi).

Bolognaprocessen De senaste åren har man strävat efter att förenhetliga och utveckla europeiska högskoleexamina via den så kallade Bolognaprocessen. Inom processen utformades ett sameuropeiskt system för dimensionering av studierna. Inom systemet används studiepoäng i stället för studieveckor. Biskopsmötet tillsatte kyrkans Bologna-arbetsgrupp för att följa processen. I samråd med universiteten och yrkeshögskolorna utformade arbetsgruppen behörighetsvillkoren för utbildningar som förbereder för kyrkliga uppgifter.

Processen innebar att alla utbildningar sågs över, att systemet med studiepoäng infördes och att de nya kyrkliga behörighetsvillkoren slogs fast. Biskopsmötet godkände Bologna-arbetsgruppens betänkande i februari 2006. Utifrån betänkandet har det fattats beslut om nya behörighetsvillkor för olika sektorer eller påbörjats beredning i ärendet.

Uppföljning av yrkesutbildningen De förändringar som Bologna-processen för med sig gäller även den kyrkliga utbildningen. Inom kyrkan iakttar uppföljningsgrupper för utbildningar inom olika yrkesområden ändringsprocesserna inom utbildningen. Teologutbildningskommittén och kantorutbildningskommittén är tillsatta av biskopsmötet. Utöver dessa finns också en uppföljningsgrupp för diakoniutbildningen, en uppföljningsgrupp för barnledarutbildningen (från år 2008: uppföljningsgruppen för utbildning i småbarnsfostran) och uppföljningsgruppen för utbildning av kyrkans ungdomsarbetsledare.

Uppföljningsgruppernas verksamhet samordnas av Yrkesutbildningsgruppen (Ammatillisen koulutuksen ryhmä, AKR) som tillsatts av kyrkostyrelsen. Gruppen sammanställer årligen en rapport om uppföljningen av yrkesutbildningen. I uppföljningsgruppernas verksamhet uppmärksammades under fyraårsperioden bland annat att klyftan mellan den examensinriktade utbildningen och kyrkans personalutbildning har krympt helt tydligt. På utbildningsfältet betonas arbetslivsinriktningen allt starkare. Arbetslivet har blivit en viktig plats för inläring i arbetet.

Kärnkompetens I samband med utvecklingen av yrkesutbildningen inleddes i början av 2000-talet en diskussion om behovet av att utforma beskrivningar av kärnkompetensen. Med kärnkompetens avses sådan praktisk tillämpning av kunskaper och färdigheter som kan ligga till grund för identifiering av företrädare för en yrkeskår eller ett samfund. Inom kyrkan inleddes diskussionerna inom sektorn för fostran och spred sig till olika yrkesområden. Fram till ingången av 2007 uppgjordes beskrivningar av kärnkompetensen för olika yrken inom kyrkans andliga arbete. Den sista gällde prästens kärnkompetens. Med hjälp av beskrivningarna vidareutvecklades de kyrkliga yrkena, den examensinriktade utbildningen och den kompletterande utbildningen. Beskrivningarna är också verktyg när församlingarna preciserar och utvecklar befattningsbeskrivningarna för tjänster och befattningar och kartlägger personalens kompetens, bedömer arbetets svårighetsgrad och gör upp utbildningsplaner.

Teologutbildning Vid de teologiska fakulteterna vid Helsingfors universitet, Joensuu universitet och Åbo Akademi kan man bedriva studier som ger behörighet för präst- och lektorstjänster inom den evangelisk-lutherska kyrkan. I och med Bolognaprocessen fattades beslut om innehållet i examina för teologutbildningen och om villkoren för prästvigning. I fortsättningen kommer teologie magisterexamen att krävas även av magistrar inom andra områden innan de kan prästvigas.

Vid teologiska fakulteten vid Helsingfors universitet inrättades en visstidstjänst som rekryteringsplanerare som besattes år 2004. Tjänsten blev verklighet tack vare understöd från kyrkan och har varit viktig för samarbetet mellan kyrkan och de teologiska fakulteterna. Psykologisk lämplighetsprövning av teologistuderande har blivit vedertagen praxis, men dess innehåll har vidareutvecklats för att bättre svara mot kyrkans och de studerandes behov.

Åren 2005–2006 utförde de teologiska fakulteterna och kyrkan samt andra representanter för arbetslivet tillsammans utredningen Teator där behovet av arbetskraft inom det teologiska området granskades. Enligt utredningen förefaller behovet av utbildning av teologer att öka under de närmaste åren (i synnerhet omkring år 2010) för att småningom utjämnas och eventuellt minska en aning efter år 2020. Av utredningen framgår att sysselsättningen bland teologer allmänt taget är god. Ungefär hälften av de nyblivna teologerna får arbete i församlingarna och cirka 10 procent i organisationer som står nära kyrkan och i andra organisationer.

Erfarenheterna under studietiden påverkar den framtida placeringen i arbetslivet. Enligt Heikki Salomaas doktorsavhandling *Minustako papiksi? Soveltavia opintoja suorittava teologian opiskelija papin ammattikuvan ja identiteettinsä rakentajana. (Jag präst? De tillämpade studiernas betydelse för utformningen av en teologiestuderandes yrkesbild och identitet som präst.)* (Joensuu universitet, teologiska publikationer 17, 2007) försökte teologiestuderandena under perioden i arbetslivet anpassa sig till arbetsgemenskapens värderingar och accentueringar. Betydelsen av handledaren som person accentuerades under processen. Om handledaren förmådde sammanjämka den teoretiska kompetensen, livsåskådningen och den praktiska arbetskompetensen fick de studerande mod att lita på sig själva och sitt kunnande. Enligt Salomaa

fick många hjälp med att klara sig i arbetslivet genom att acceptera det egna livets begränsningar. De studerande upplevde att de kunde bli präst trots att de fortfarande hade olösta frågor i sitt liv och som personer.

Åren 2004–2007 började sammanlagt 852 studerande studera vid teologiska fakulteten vid Helsingfors universitet, 195 studerande inom utbildningsprogrammet för västerländsk teologi vid Joensuu universitet och 117 studerande vid teologiska fakulteten vid Åbo Akademi. Kvinnornas andel av dem som påbörjade studierna var 70 procent. Andelen kvinnor ökade från den förra fyraårsperioden då den var 66 procent.

Åren 2004–2007 fullgjorde 804 studerande sina studier vid de teologiska fakulteterna. Flertalet av dem, drygt 600, utexaminerades från teologiska fakulteten vid Helsingfors universitet. Av dem hade 61 procent studerat på den linje som ger behörighet för tjänster inom kyrkan. Andelen har minskat tydligt, eftersom 70 procent av de utexaminerade åren 2000–2003 hade studerat på den linjen.

Under fyraårsperioden prästvigdes 456 personer. Antalet prästvigda ökade något från den förra fyraårsperioden (389 åren 2000–2003). Tre av fem prästvigda var kvinnor. Andelen kvinnor av de prästvigda ökade något från den förra fyraårsperioden då den var 58 procent.

Tabell 11.1. Antalet prästvigda åren 2004–2007.

Stift	Antalet prästvigda	Andelen kvinnor av de prästvigda (%)
Åbo	53	57
Tammerfors	38	76
Uleåborg	50	58
S:t Michel	53	70
Borgå	16	50
Kuopio	62	48
Lappo	55	60
Helsingfors	86	58
Esbo	43	65
Sammanlagt	456	60

År 2007 fanns det sammanlagt 4 395 präster. Andelen kvinnor var störst i Helsingfors stift och Esbo stift, där två av fem präster var kvinnor. Andelen kvinnliga präster var minst i Uleåborgs stift, en femtedel.

Tabell 11.2. Mängden präster i de olika stiftet vid utgången av 2007.

Stift	Män	Kvinnor	Sammanlagt	Kvinnliga präster %	Pensionerade präster
Åbo	393	160	553	29	149
Tammerfors	424	193	617	31	141
Uleåborg	375	86	461	19	97
S:t Michel	284	133	417	32	117
Borgå	211	60	271	22	53
Kuopio	306	142	448	32	116
Lappo	296	111	407	27	96
Helsingfors	505	312	817	38	192
Esbo	240	161	401	40	68
Sammanlagt	3 034	1 358	4 392	31	1 029

Antalet lektorer minskade under redogörelseperioden. Lektorstjänsterna ändras till prästtjänster eller dras in när tjänsteinnehavaren har pensionerats. Endast en lektor vigdes under fyraårsperioden.

Disciplinära åtgärder mot präster De som prästvigs avger vid ordinationen ett löfte om att hålla sig till Guds ord och evangelisk-lutherska kyrkans därpå grundade bekännelse. Prästerna lovar att inte offentligt förkunna eller utsprida eller hemligt främja eller hylla läror som strider däremot. I prästlöftet lovar de som prästvigs också att efterleva kyrkans lag och ordning samt tjäna församlingen och ordets åhörare. (5 kap. 6 § i kyrkoordningen). Enligt kyrkolagen (23 kap. 8 §) kan en tjänsteinnehavare som handlar mot sin tjänsteplikt, försummar den eller uppträder på ett med hänsyn till sin tjänsteställning olämpligt sätt påföras disciplinstraff.

Disciplinstraffen är skriftlig varning, skiljande från tjänsteutövning för minst en månad och högst sex månader samt avsättning. Disciplinstraff kan inte påföras en biskop. Disciplinstraff kan inte heller påföras en medlem av ett domkapitel för förseelse som denne har gjort sig skyldig till i denna tjänst.

Åren 2004–2007 gavs präster sammanlagt åtta varningar i stiftet. Alla som fick en varning var manliga präster. De flesta anmärkningarna gällde Helsingfors stift, tre stycken. Orsaken till varningarna var olämpligt uppträdande, utförande av arbete under sjukledighet, brott mot bikthemligheten, diskriminering av kvinnliga präster och försummelse av tjänsteplikten.

Under fyraårsperioden skildes 15 präster från prästämbetet för en viss tid. Också här handlade det om manliga präster. De flesta fallen gällde Tammerfors stift och Uleåborgs stift, tre i vardera. Orsaken till skiljandet var olämpligt uppträdande i ämbetsutövningen, diskriminering av kvinnliga präster, handlande i strid med kyrkans bestämmelser, lärofrågor och avsättning genom beslut av allmän domstol.

Åren 2004–2007 skiljdes fem personer från prästämbetet. Alla var män. Orsakerna var utträde ur kyrkan, endast partiell efterlevnad av bekännelsen och olämpligt uppträdande. Under fyraårsperioden avgick åtta personer från sin prästtjänst, sex män och två kvinnor. De flesta fallen inträffade i Helsingfors stift, där tre personer avgick från sin prästtjänst.

Kantorsutbildning Högre högskoleexamen som ger behörighet för kantorstjänst kan avläggas inom utbildningsprogrammet för kyrkomusik vid Sibeliusakademins avdelningar i Helsingfors och Kuopio. Dessutom kan man avlägga yrkeshögskoleexamen inom kulturbranschen (inriktningsalternativet kyrkomusik, musiker) i Tammerfors, Uleåborg och Jakobstad (svenskspråkig). Examen ger behörighet för av biskopsmötet för den evangelisk-lutherska kyrkan godkänd kantorstjänst där det krävs någon annan examen. Vid musikkonservatorierna i Åbo och Uleåborg utbildades kantorer med kyrklig behörighet fram till år 2007.

Kantorsutbildningen har diskuterats på bred front inom den kantorsarbetsgrupp som tillsattes av biskopsmötet och som skulle utvärdera kantorsutbildningens utveckling och Bolognaprocessens inverkan på den. Ett centralt tema för arbetsgruppens arbete gällde hur tyngdpunkterna i utbildningen och behoven i arbetslivet möts. Kantorsarbetsgruppen gick in för att föreslå en breddning av behörighetsvillkoren för kantorstjänster så att kantorernas huvudämne också kan vara musikfostran, om det i examen ingår 130 studiepo-

äng studier i kyrkomusik och teologi och tillämpade studier i kyrkomusik.

Utbildningsstrukturen genomgick en viktig förändring när utbildningen helt och hållet blev högre utbildning. Från och augusti 2007 gäller att examen vid ett konservatorium inte längre ger behörighet för kantorstjänst. Antalet sökande till kantorsutbildning har dock minskat. Det rådde brist på i synnerhet svenskspråkiga studerande, och det var tidvis svårt att besätta tjänsterna i små församlingar på landsbygden.

Åren 2004–2007 inledde 56 studerande sina studier inom utbildningsprogrammet i kyrkomusik vid Sibeliusakademien i Helsingfors och 48 i Kuopio. Från utbildningsprogrammet i kyrkomusik vid Sibeliusakademins avdelning i Helsingfors utexaminerades sammanlagt 54 och i Kuopio 52 studerande åren 2004–2007. Enligt en grov bedömning börjar 90 procent av dem som utexamineras i Helsingfors och 75 procent av dem som utexamineras i Kuopio arbeta inom kyrkan.

Åren 2004–2007 började sammanlagt 65 personer studera kyrkomusik vid Pirkanmaan ammattikorkeakoulu (Birkalands yrkeshögskola), Oulun ammattikorkeakoulu (yrkeshögskolan i Uleåborg) och Svenska Yrkeshögskolan. Under samma period slutförde 24 studerande sina studier där.

Åren 2004–2007 inledde åtta studerande sina studier på linjen för kyrkomusik vid Åbo konservatorium. Under samma period slutförde 26 studerande sina studier där. Ungefär 65 procent av dem började arbeta inom kyrkan.

Utbildning i diakoni och ungdomsarbete Diakoniarbetare (diakoner och diakonissor) och ungdomsarbetsledare utbildas vid yrkeshögskolorna. Yrkeshögskolan Diakonia (Diak) är den största av de läroanstalter som tillhandahåller utbildningen. Vid yrkeshögskolan Diakonias verksamhetsenheter i Helsingfors, Träskända, Uleåborg, Pieksämäki och Björneborg utbildas socionomer (YH) inom utbildningsprogrammet för det sociala området. Socionomerna har behörighet för diakonala tjänster inom kyrkan (diakon). Svenskspråkig socionomexamen (YH) kan avläggas vid Yrkeshögskolan Sydvästs enhet Lärkkulla. Åren 2004–2007 började sammanlagt 482 personer studera inom utbild-

ningsprogrammet för det sociala området vid yrkeshögskolan Diakonia. Av dem var 88 procent kvinnor. Under fyraårsperioden inledde 26 studerande sina studier vid Lärkkulla. Av dem var 25 kvinnor.

Vid yrkeshögskolan Diakonias verksamhetsenheter avlade 349 studerande examen med behörighet för diakonala tjänster. Av dem var 93 procent kvinnor. Från Lärkkulla utexaminerades 11 studerande, av vilka 10 var kvinnor. Av dem som utexaminerats från yrkeshögskolan Diakonia de senaste åren har uppskattningsvis 40–50 procent börjat arbeta med uppgifter inom samhället och 20–30 procent inom kyrkan.

Vid yrkeshögskolan Diakonias verksamhetsenheter i Helsingfors, Lahtis, Uleåborg, Pieksämäki och Björneborg utbildas sjukskötare (YH) inom utbildningsprogrammet för vårdarbete. De har behörighet för diakonala tjänster inom den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland (diakonissa). Åren 2004–2007 började 209 personer studera inom utbildningsprogrammet och utexaminerades 115 personer. Av dem som började studera var 93 procent kvinnor och av de utexaminerade 97 procent. Några procent av de utexaminerade började arbeta inom kyrkan.

Kyrkans ungdomsarbetsledare har utbildats vid yrkeshögskolan Diakonias enheter i Helsingfors, Träskända, Grankulla och Pieksämäki och vid Mellersta Österbottens högskolas enhet i Ylivieska (Raudaskylä) och Yrkeshögskolan Sydvästs enhet i Karis (Lärkkulla). Omstruktureringen av yrkeshögskolan Diakonia innebär att ungdomsarbetsledare i fortsättningen kommer att utbildas vid enheterna i Träskända, Grankulla och Pieksämäki.

Vid yrkeshögskolan Diakonia ges utbildning enligt inriktningssalternativet barn- och ungdomsarbete inom utbildningsområdet för det sociala området (examensbenämning socionom, YH). Vid Lärkkulla ingår utbildningen likaså i utbildningsprogrammet för det sociala området (socionom, YH). Vid Mellersta Österbottens högskola ges utbildningen inom det humanistiska och pedagogiska området i utbildningsprogrammet för medborgarverksamhet och ungdomsarbete. Examensbenämningen är samfundspedagog, YH. Åren 2004–2007 började sammanlagt 351 personer studera vid yrkeshögskolan Diakonia. Av dem var 70 procent kvinnor. Vid Mellersta Österbottens yrkeshögskola började 133 personer stu-

dera inom det humanistiska och pedagogiska området. Av dem var 77 procent kvinnor. Av de 22 som började studera vid Yrkeshögskolan Sydväst var 21 kvinnor. Av alla som började studera var 73 procent kvinnor.

Under fyraårsperioden avlade 322 studerande vid yrkeshögskolan Diakonia examen med behörighet för ungdomsarbetsledare, 61 vid Mellersta Österbottens yrkeshögskola och 13 vid Lärkkulla. Av dem som fullgjorde studierna var 77 procent kvinnor. Av dem som utexaminerades från yrkeshögskolan Diakonia började 20–30 procent arbeta inom kyrkan, från Mellersta Österbottens yrkeshögskola 65–70 procent och från Lärkkulla cirka 80 procent.

Antalet sökande till utbildningarna för diakoner och ungdomsarbetsledare har hållits på en tillräcklig nivå, men antalet sökande till diakonissutbildningen har minskat tydligt. Det här återspeglar delvis det stora behovet av arbetskraft inom den offentliga och privata hälsovårdssektorn, men helheten påverkas också uppenbarligen av föreställningarna om att det finns litet behov av hälsovårdskompetens inom församlingsarbetet, utbildningens längd i jämförelse med socionomutbildningen (år 2004 utökades utbildningen med cirka ett halvt år från 140 studieveckor till 160 studieveckor) och eftersläpningen i lönen för diakonarbetare i församlingarna jämfört med hälsovårdssektorn.

Bestämmelser om högre yrkeshögskoleexamina trädde i kraft år 2005. Syftet med de högre examina är bland annat att ge de studerande sådana breda och djupa branschkunskaper som behövs för utveckling av arbetslivet samt behövliga teoretiska kunskaper för krävande expert- och ledaruppgifter inom branschen. Enligt bestämmelserna är den som avlagt högre yrkeshögskoleexamen behörig för uppgifter där det krävs högre högskoleexamen. Yrkeshögskolan Diakonia beviljades tillstånd att inleda ett utbildningsprogram för högre yrkeshögskoleexamen inom det sociala området (90 studiepoäng) år 2007. Inom utbildningsprogrammet fokuseras varannat år diakonala frågor och frågor kring kristen fostran. Utbildningen inleddes i januari 2007 och de studerande som deltar i den (19) företräder med sin utbildning och sina arbetserfarenheter det diakonala och pedagogiska fältet på bred front.

Utbildningen inom området diakoni och ungdomsarbete har utforskats inom projektet Kasvu kirkon työntekijäksi (Att växa till

arbetare i kyrkan). I projektet deltog de som år 2004 och 2005 hade sökt sig till utbildning inom diakonalt arbete och ungdomsarbete vid yrkeshögskolan Diakonia och Mellersta Österbottens yrkeshögskola (Raudaskylä). Enligt Pekka Launonens rapport *Kirkon työntekijäksi? (Arbetare i kyrkan?)* (Yrkeshögskolan Diakonias publikationer D 36, 2005) lägger församlingarnas ungdomsverksamhet en grund för inriktning på yrken inom kyrkan. Det diakonala arbetet i församlingarna är trots allt ganska obekant för de unga som söker sig till utbildning inom branschen. Endast 16 procent av dem som sökt till området för ungdomsarbete och diakoni var män. I synnerhet ungdomsarbetsledarkåren börjar ha en stark kvinnodominans. De sökande var motiverade för att arbeta inom kyrkan: 86 procent av dem var mycket intresserade eller ganska intresserade av kyrkan som arbetsplats. När det gäller yrkeskompetens bedömde de sökande förmåga att lyssna och hjälpa samt förmåga att möta människor och kommunikationsfärdigheter som de starkaste färdigheterna.

Den höga motivation som de sökande visade i inträdesproven sjönk trots allt under det första året (Pekka Launonen: *Kirkon työntekijäksi kasvamassa (Att växa till arbetare i kyrkan)*. Yrkeshögskolan Diakonias arbetspapper D 42, 2007). Under det andra studieåret började motivationen stiga för alla andra än för dem som studerade till ungdomsarbetsledare vid yrkeshögskolan Diakonia. Färdigheterna i anslutning till församlingskompetens började stärkas under det andra studieåret. Som en särskild inlärningsutmaning upplevde de studerande kompetens med anknytning till bibelkunskap, tillämpning och undervisning. De studerandes kontakter med arbetslivet främjar motivationen. Enligt Launonen skulle den kyrkliga motivationen gynnas av att det redan under det första studieåret ordnades mer kontakter med arbetslivet än för närvarande.

Hannu Salomäkis undersökning om den religiösa bakgrunden och yrkesvalet för dem som sökt sig till den kyrkliga sektorn, *Kirkolliselle alalle hakeneiden uskonnollinen tausta ja uranvalinta* (Mellersta Österbottens yrkeshögskola, A: Forskningsrapporter, 2008), visade att de studerande under studietiden på många sätt funderade över sin lämplighet för en tjänst inom kyrkan. De bedömde sin personlighet, sina trosföreställningar och sina fär-

digheter. Praktiktiden blev en viktig fas. Under den fick de studerande pröva på framtida arbetsuppgifter och testa sin lämplighet för arbetet. Undersökningen visade att trösklarna till att arbeta inom kyrkan sjönk under studietiden. Ökad teoretisk kompetens, erfarenheter av den egna lämpligheten för arbetet och upplevelser av att lyckas inger en känsla av säkerhet. Sådana upplevelser av säkerhet ökar tilltron till den egna förmågan att börja arbeta inom kyrkan trots den egna ofullgångenheten.

De studerande hade inte någon speciellt stark anknytning till de religiösa rörelserna, och aktivitet inom en rörelse uteslöt inte de övriga rörelserna. De studerande pendlade mellan olika rörelser både inom kyrkan och utanför den. De nyare rörelserna, såsom Tomasgemenskapen, den samkristna rörelsen, den karismatiska rörelsen och de fria inriktningarna, hade blivit populärare än många av de gamla rörelserna. Den evangeliska rörelsen, Folkmissionen och Tomasgemenskapen stod de sökande närmast i ansökningskedet. Dessa rörelser var de närmaste också efter två studieår, men det var inte lika vanligt med anknytning till rörelserna som under ansökningsfasen. De studerandes fortsatta kontakter med församlingen efter flyttningen till en studieort föreföll vara en särskild utmaning.

Utbildning i småbarnsfostran Examen som ger behörighet för barnledare (grundexamen i barn- och familjearbete) är en humanistisk och pedagogisk examen på andra stadiet som kan avläggas vid Jaakkimaan kristillinen opisto (Jaakkimaa kristliga institut, Ruokolax), Jyväskylän kristillinen opisto (Jyväskylä kristliga institut), Lutherinstitutet (Seurakuntaopisto, Församlingsinstitutet, Träskända), Kalajoen kristillinen opisto (Kalajoki kristliga institut), Kaustisen evankelinen kansanopisto (Kaustby evangeliska folkhögskola), Lahtis diakoniinstitut, Lapuan kristillinen opisto (Lappo kristliga institut), Portaanpään kristillinen kansanopisto (Portaanpää kristliga folkhögskola, Lapinlax), Inremissionssällskapets institut (Pieksämäki), Turun kristillinen opisto (Åbo kristliga institut) och Ylitornion kristillinen kansanopisto (Övertorneå kristliga folkhögskola). Svenskspråkig utbildning ges vid Kristliga folkhögskolan i Nykarleby.

Åren 2004–2007 utexaminerades mer än 1 100 barnledare. Av dem var 98 procent kvinnor. Studierna för grundexamen i barn- och familjearbete, som ger behörighet för uppgifter som barnledare i församlingarna, lockade ett stort antal sökande. De som avlade examen enligt läroplanen för utbildning av unga började i huvudsak arbeta med uppgifter i samhället eller gick direkt vidare till fortsatta studier (cirka 20 procent). Största delen av de vuxna som avlagt fristående examen började däremot arbeta i församlingarna.

Under redogörelseperioden diskuterades nybörjarplatserna inom utbildningsområdet, innehållet i och kvaliteten på läroplanerna vid de olika läroanstalterna och behovet av att uppdatera läroplansgrunderna. Grunderna för läroplanen för grundexamen i barn- och familjearbete började ses över år 2007 och de nya läroplanerna kommer att börja gälla i augusti 2009.

Utbildningen av barnarbetsledare genomförs för närvarande vid yrkeshögskolan Diakonia som specialiseringsstudier i kristen småbarnsfostran (35 studiepoäng). Utbildningen av barnarbetsledare lockade rikligt med sökande. Modellen för genomförandet av utbildningen har dock visat sig vara tungrodd, och därför började man ändra och förnya läroplanen, som kommer att vara klar år 2009.

Utbildning av kyrkotjänare Kristliga folkhögskolan i Nykarleby, de kristliga instituten i Jyväskylä, Raudaskylä och Åbo, Inremissionssällskapets läroanstalt i Pieksämäki och Lutherinstitutet (Församlingsinstitutet) i Träskända ger utbildning för kyrkvaktmästarexamen. Åren 2004–2007 avlades examen av sammanlagt 289 personer.

Yrkesexamen för kyrkvaktmästare har successivt befast sin ställning. I anställningssituationer förutsätts vanligen att personen har avlagt eller förbinder sig att avlägga examen. I likhet med andra yrkesexamina ska examen avläggas i nära samarbete med arbetslivet. År 2007 genomfördes 204 yrkesprov i församlingarna och var sammanlagt 119 församlingar platser för inlärn timer i arbetet. Inom processen för att förnya grunderna för yrkesexamina bereds också en reform av yrkesexamen för kyrkvaktmästare. Då beaktas erfarenheterna av examen, kraven i arbetslivet och församlingarnas olika behov.

Missionssekreterare Utbildning som ger behörighet för tjänst som missionssekreterare kan fogas till yrkeshögskoleexamen som ger behörighet för tjänst som diakonal tjänsteinnehavare eller tjänst som ungdomsledare inom kyrkan. Studierna ska då omfatta studier i mission och internationell diakoni som kan fullgöras vid yrkeshögskolan Diakonia, Mellersta Österbottens yrkeshögskola (enheten i Raudaskylä) och Yrkeshögskolan Sydväst (Lärkkulla). Studierna kan också genomföras som öppna yrkeshögskolestudier. Läroanstalterna ordnar studierna tillsammans med Kyrkans missionscentral.

Ekonomisk-administrativ personal Den ekonomisk-administrativa personalen i församlingarna har i huvudsak fått sin yrkeskompetens för församlingsarbetet genom arbetserfarenhet. Hanna Salomäkis undersökning av utbildningsbehoven hos ekonomiförvaltningspersonalen i församlingarna och sökande till branschen, *Seurakunnan taloushallinnon henkilöstön koulutustarpeet ja alalle hakeutuminen* (Mellersta Österbottens yrkeshögskolas publikationsserie B: Aktuellt, 2006), visade att den ekonomisk-administrativa personalen i huvudsak (61 procent) har en utbildningsbakgrund som merkonom eller studentmerkonom. Endast en liten del har avlagt högskoleexamen. Medelåldern bland dem som arbetade med ekonomisk-administrativa uppgifter var hög, vilket förutspådde ett behov av nya arbetstagare när den nu yrkesverksamma gruppen går i pension. Gruppen hade också rätt lång erfarenhet av arbete inom branschen, i genomsnitt 14 år. Undersökningen visade att de som söker sig till ekonomiförvaltningsuppgifter kommer från ekonomiförvaltningsuppgifter inom den offentliga och den privata sektorn men också från andra uppgifter inom församlingen. För många hade en temporär arbetsuppgift, till exempel praktik eller sommarjobb, lett till en längre arbetsperiod i församlingen än vad de ursprungligen hade planerat. Fyra av fem anställda inom ekonomiförvaltningen upplevde att de var starkt motiverade för att arbeta inom kyrkan. Endast en liten del (14 procent) planerade övergå till ett arbete utanför församlingen. Många anställda upplever dock utbrändhet som ett problem. Det här framstod speciellt klart i små församlingar med färre än 2 000 medlemmar. De anställda i större församlingar var också nöjdare med sina möjligheter

att delta i utbildning, de disponibla medlen för utbildning och arbetsmotivationen. I synnerhet i små församlingar är det en enda person som behärskar uppgifterna, vilket försvårar möjligheterna att delta i utbildning.

Inom de närmaste åren kommer det att uppstå ett tydligt behov av arbetskraft inom ekonomiförvaltningen, eftersom ett stort antal av de anställda uppnår pensionsåldern. I undersökningen utreddes i vilken utsträckning tradenomstuderande kände till uppgifterna inom kyrkans ekonomiförvaltning. De studerande hade en positiv uppfattning om församlingen och var intresserade av de uppgifter den erbjöd. De studerande kände trots allt dåligt till arbetsuppgifterna inom kyrkan. Tradenomstuderandenas intresse för att söka arbete inom kyrkan kan utökas genom aktiv information.

Omstruktureringar som gäller de utbildande läroanstalterna De senaste åren har utbildningssystemet i samhället helt tydligt tagit sikte på större utbildningsenheter. Målet har avspeglats också på området för kyrklig utbildning. Vid yrkeshögskolan Diakonia har man försökt utöka antalet nybörjarplatser vid verksamhetsställena till det målsatta antalet 40 studerande. Till följd av det gick man in för att bland annat dra in enheten i Lahtis och övergå till en regional organisation: Diak Norra (Uleåborg), Östra (Pieksämäki), Västra (Åbo och Björneborg) och Södra (Helsingfors, Träskända och Grankulla). Motsvarande process pågår också inom den svenskspråkiga yrkeshögskoleutbildningen, eftersom Yrkeshögskolan Sydväst och Svenska Yrkeshögskolan beslöt gå samman till Yrkeshögskolan NOVIA år 2006. Samgången genomförs år 2008 och då upphör den kyrkliga yrkeshögskoleundervisningen i Lärkkulla och flyttas till Åbo.

Undervisningsministeriet har också inlett ett projekt som syftar till att påskynda bildandet av ett samlat nätverk för dem som bedriver yrkesutbildning. Målet är regionalt utvecklingsarbete och ändamålsenlig och effektiv resursanvändning, som enligt undervisningsministeriet uppnås i regionala och starka yrkesinstitut för många branscher och i deras nätverk. Projektet har hittills berört det kommunala läroanstaltsnätverket, men kan eventuellt påverka också de läroanstalter på andra stadiet som tillhandahåller kyrklig utbildning.

Samgången av Kuopio och Joensuu universitet är också ett betydelsefullt projekt för den kyrkliga utbildningen. Samgången kan påverka ställningen för Joensuu teologiska fakultet i den övergripande strukturen för det nya universitetet.

Samarbete mellan kyrkan och de utbildande inrättningarna

Samarbetet mellan den yrkesinriktade utbildningen och arbetslivet har betonats mera än förut under de senaste åren. Det gäller all utbildning från andra stadiet upp till universitetsexamina. I praktiken visar samarbetet sig i olika former för inläring i arbetet och praktik, där en väsentlig del av lärandet försiggår på arbetsplatser och inom en mångfald av utvecklingsprojekt, liksom även i form av intensivare växelverkan mellan lärare och föreläsare för arbetslivet. Läroavtalssystemet är ett konkret exempel på samarbetet. Systemet har redan tagits till vara i församlingarna men kan väntas bli allt viktigare även när det gäller utbildning för kyrkliga yrken.

I samhället betonas också de färdigheter för arbetslivet som utbildningen medför. Det innebär en ständig utmaning att utvärdera även de kyrkliga utbildningarna och examina med tanke på arbetet inom kyrkan.

Samarbetet mellan kyrkan och de utbildande inrättningarna har utstakats i betänkandet *Kirkon keskusrahaston tuki kirkon virkaan kouluttaville laitoksille ja järjestöille* (Suomen ev.-lut. kirkon keskushallinto, sarja C 2003:2) (*Kyrkans centralfonds stöd till inrättningar och organisationer som utbildar för tjänster inom kyrkan*, Evangelisk-lutherska kyrkans i Finland centralförvaltning, Serie C 2003:2). Åren 2004–2007 gavs stöd till undervisningstjänster och projekt som ansågs vara viktiga.

Stödjande av det andliga livet och yrkesmässig tillväxt för dem som studerar för att arbeta inom kyrkan är en viktig del av samarbetet mellan kyrkan och de utbildande inrättningarna. Verksamhet av det slaget har redan länge varit en viktig del av verksamheten för den teologutbildningskommitté som tillsatts av biskopsmötet. Inom ramen för verksamheten har det bland annat ordnats biskopsbesök vid de teologiska fakulteterna, studerandebesök i stiftet och vartannat år den så kallade Kyrkans dag. År 2007 var Kyrkans dag gemensam för teologistuderande och kyrkomusikstuderande.

Förändringarna i studierna och den allt heterogenera skaran av studerande har allt starkare framhållt vikten av samarbete och växelverkan mellan kyrkan och dem som studerar för kyrkliga sektorer, vilket har beskrivits närmare i utredningen *Kirkon virkaan opiskelevien hengellinen kasvu ja sitoutuminen kirkon virkaan (Andlig tillväxt och engagemang för tjänster inom kyrkan bland dem som studerar för tjänster inom kyrkan)* (Evangelisk-lutherska kyrkans i Finland centralförvaltning, Serie C 2006:4). De studerande behöver kyrkans stöd inte bara i samband med rekryteringen till arbete inom kyrkan utan också för att forma sin yrkesidentitet som kyrkligt anställda.

Inlärn timer i arbetet, praktik och introduktion i arbetet Mer än 1 000 studerande fullgör årligen arbetspraktik (högre stadiet) eller perioder med inlärn timer i arbetet (utbildning på andra stadiet) i församlingar inom den lutherska kyrkan. De som studerat med sikte på kyrkliga tjänster har hittills inte under sin studietid på ett tillräckligt enhetligt sätt fått bekanta sig med sina framtida uppgifter i församlingen eller i kyrkans tjänst. Enligt betänkandet *Opiskelijat kirkon työpaikoilla (Studerande på arbetsplatser inom kyrkan)* (2006) bör församlingen vara en pedagogisk miljö inom alla studieområden. Enligt planen bör kontakterna mellan studerande och församlingen stärkas. Under praktikperioderna och perioderna med inlärn timer i arbetet får de studerande en bild av de kyrkliga yrkena och av församlingen som en potentiell framtida arbetsplats. Enligt de studerande höjer perioderna motivationen för att slutföra studierna och söka arbete inom kyrkan.

Enligt betänkandet bör praktiken och inlärn timer i arbetet utvecklas så att de stöder den andliga identiteten. I betänkandet betonas till exempel vikten av att ta del i gudstjänstlivet. De studerande utmanas till att reflektera över sitt förhållande till en tjänst eller ett arbete inom kyrkan samt kallelsen till och identiteten som församlingsanställd. Enligt betänkandet bör kyrkans egen handledarutbildning ordnas så att handledarna har beredskap att möta de studerande på ett självavärdande sätt.

Enligt rapporten om yrkesutbildning (2007) fanns det i församlingarna år 2007 sammanlagt mer än 1 300 studerande inom den kyrkliga sektorn som genomförde en praktikperiod eller en period

med inlärn timer i arbetet. Det största antalet studerande som fullgjorde perioder med inlärn timer i arbetet i församlingarna bestod av studerande som studerade för examen i barn- och familjearbete, fler än 600 studerande. På andra plats kom de som studerade för kyrkvaktmästarexamen, nästan 180. Det fanns 160 teologistuderande som deltog i församlingspraktik.

Tabell 11.3. Antalet studerande inom kyrkliga sektorer som deltog i praktikperioder och perioder med inlärn timer i arbetet i församlingarna år 2007.

Examen	Studerande
Grundexamen i barn- och familjearbete	629
Yrkesexamen för kyrkvaktmästare	177
Teologie magister	160
Socionom YH (diakoner)	110
Socionom YH-studerande (ungdomsarbetsledare inom kyrkan)	107
Sjukskötare YH (diakonissor)	62
Samfundspedagog YH (ungdomsarbetsledare inom kyrkan)	44
Musikmagister	25
Musiker (YH)	15
Sammanlagt	1 329

Enligt uppgifter från församlingarna var mer än 1 400 personer verksamma i handledningsuppgifter år 2007. Största delen av dem var handledare för praktik/inlärn timer i arbetet, närmare 800. Handledning gavs dessutom av utsedda introducerare, mentorer och arbetshandledare. Nästan 200 personer var verksamma i handledningsuppgifter i de kyrkliga samfälligheterna. Hälften av dem var handledare för praktik och inlärn timer i arbetet.

Tabell 11.4. Antalet personer verksamma i handledningsuppgifter i församlingarna och de kyrkliga samfälligheterna.

	Församlingar	Kyrkliga samfälligheter
Handledare för praktik/inlärn timer i arbetet	786	99
Utsedda introducerare	445	35
Arbetshandledare	116	47
Mentorer	95	6
Sammanlagt	1 442	187

År 2007 fanns det i församlingarna i genomsnitt studerande som behövde handledning i fem månader. I en femtedel av församlingarna (19 procent) ordnade församlingen bostad åt studerande som skulle delta i praktik. I tre femtedelar av församlingarna (59 procent) hade de studerande möjlighet att äta till personalpris.

De utbildande inrättningarna kan betala utbildningsersättning till församlingarna och betala den församling som erbjuder praktikplats eller plats för inläring i arbetet ersättning för kostnaderna för praktiken eller inläringen i arbetet. Det finns inte några rekommendationer för beloppet av ersättningen för studerande. Ersättningspraxisen varierar för olika utbildningsområden, utbildningsstadier och arbetsplatser.

Den församling som är arbetsgivare svarar i regel för den eventuella ersättningen till handledaren. Församlingarnas praxis varierar i hög grad när det gäller hur handledningsuppdraget beaktas i handledarens lön.

I församlingarna anställdes år 2007 sammanlagt nästan 2 000 nya arbetstagare som hade ett minst sex månaders anställningsförhållande. Ungefär en fjärdedel av dem hade deltagit i introduktion-sutbildning. Av församlingarna uppgav 46 procent att de inte hade någon utsedd introducerare för nya arbetstagare. I två av fem församlingar (43 procent) hade en introducerare utsetts för alla kategorier av arbetstagare. I var tionde församling (11 procent) hade en introducerare utsetts för vissa kategorier. En introduktionsplan fanns i 45 procent av församlingarna.

I de kyrkliga samfälligheterna anställdes år 2007 cirka 320 nya arbetstagare, av vilka knappt hälften hade deltagit i introduktion-sutbildning. Av de kyrkliga samfälligheterna uppgav 61 procent att de inte hade någon utsedd introducerare för nya arbetstagare. I en fjärdedel av församlingarna (26 procent) hade en introducerare utsetts för alla kategorier av arbetstagare, i 13 procent av församlingarna för vissa kategorier. En introduktionsplan fanns i knappt hälften av församlingarna (47 procent).

11.4. Personalutbildning

Med personalutbildning avses utbildning som arbetsgivaren ordnar eller köper för sina anställda i syfte att utveckla församlingens

funktioner och förbättra de anställdas arbetsfärdighet, trivsel i arbetet och psykiska välbefinnande. Inom kyrkan ansvarar Kyrkans utbildningscentral för samordningen av personalutbildningen. Utöver utbildningscentralen ordnar även stiftens, de kristliga organisationerna och läroanstalterna personalutbildning.

I utbildningscentralens strategi från år 2005 för åren 2006–2010 (*KK 2010. Kirkon koulutuskeskuksen strategia vuosille 2006–2010*) uppställdes som centrala mål att i samråd med stiftens stödjande församlingarnas utbildningsplanering samt ta fram olika utbildningsstigar och modulkonstruktioner för utbildning för alla personalkategorier. Tydligare mål, strukturering av utbildningsutbudet och bättre hänsyn till församlingarnas utbildningsbehov uppställdes som ett centralt mål för utvecklingen av kyrkans personalutbildning.

För genomförandet av strategin fastslogs fyra målområden för kyrkans personalutbildning: kyrklig spiritualitet, yrkeskompetens och yrkesidentitet, kyrkans organisationskultur och personalens samarbetsfärdigheter samt det föränderliga samhället. Målområdena berör alla kategorier av arbetstagare och bör beaktas inom alla utbildningar.

Den färdiga strategin startade en omfattande process för utveckling av strukturerna för personalutbildningen. Personalutbildningen indelades i tydliga kategorier: kyrkligt anställdas basfärdigheter, kompletterande utbildning, fördjupad utbildning, specialutbildning, ledarskapsutbildning samt utbildning för att uppdatera kompetensen och ta upp aktuella frågor. Vid sidan om dessa utgör pastoralexamen (34 studiepoäng) och högre pastoralexamen (80 studiepoäng) för präster en egen särskild grupp. Strukturen har införts i samband med planeringen av personalutbildningen för 2009. När det gäller arrangemangen för personalutbildning gick man in för ett nytt system med utbildningsavtal, där de som tillhandahåller utbildningstjänster (organisationerna och läroanstalterna) ingår avtal om anordnande av kyrkans personalutbildning. Utbildningar av det slaget bifogas till kyrkans personalkalender i elektronisk form.

För utbildningsavtalen har det utformats separata principer för godkännande av personalutbildning. Principerna baserar sig på ett system för utvärdering av kyrkans personalutbildning, vilket utfor-

mats av en arbetsgrupp tillsatt av Kyrkans utbildningscentral (*Arvioinnista apua. Kirkon koulutuskeskuksen asettaman työryhmän mietintö kirkon henkilöstökoulutuksen arviointijärjestelmästä*. Evangelisk-lutherska kyrkans i Finland centralförvaltning, Serie C 2007:7). Åtgärderna möjliggör framtida kvalitativ utvärdering av personalutbildningen och tillhandahåller verktyg för att utveckla innehållet i personalutbildningen.

År 2004 fattades beslut om samordningen av kyrkans svenskspråkiga utbildning, då domkapitlet i Borgå stift tilldelades uppgiften att samordna utbildningen. Domkapitlet samarbetar med Kyrkans utbildningscentral och Kyrkans central för det svenska arbetet. I praktiken har avtal om ordnande av utbildning ingåtts med Lärkullastiftelsen vid Yrkeshögskolan Sydväst, vilken ger utbildning i diakoni- och ungdomsarbete. Frågorna kring den svenskspråkiga utbildningen blev trots allt aktuella på nytt i om med förflyttningen av yrkeshögskoleundervisningen från Lärkkulla till Åbo. Kyrkostyrelsen tillsatte på hösten 2007 en arbetsgrupp för att klarlägga den svenskspråkiga utbildningen som helhet. Besluten kommer att fattas år 2008.

Församlingarnas utbildningsplanering och deltagande i utbildning Församlingens eller arbetsgivarens roll i utbildningsplaneringen och när det gäller att skicka anställda till utbildning har börjat betonas starkare än tidigare inom personalutbildningen under de senaste åren. Personalutbildningen är arbetsgemenskapens verktyg för att skaffa den kompetens som behövs för att möta nya utmaningar eller befästa de anställdas yrkeskompetens.

Enligt kyrkans personalutbildningsavtal ska församlingen formulera målen och prioriteringarna för sin personalutbildning i en utbildningsplan som görs upp för flera år. Utbildningsplanen är en del av församlingens verksamhets- och ekonomiplanering och omfattar hela personalen. Det här genomförs likväl på varierande sätt i praktiken. I varannan församling (51 procent) hade det gjorts upp en utbildningsplan som ingick i verksamhets- och ekonomiplanen. I de mindre församlingarna fanns det en utbildningsplan i mindre än hälften av församlingarna (47 procent), men i de större församlingarna, med fler än 16 000 medlemmar, fanns en sådan i tre av fem församlingar (62 procent). I de kyrkliga samfälligheterna var utbildningsplaner mera sällsynta än i de individuella för-

samlingarna. En utbildningsplan hade gjorts upp i en dryg tredjedel av samfälligheterna (38 procent).

I en tredjedel av församlingarna (31 procent) stod utbildningsbehov utifrån församlingens verksamhet som den primära utgångspunkten för utbildningsplaneringen. Av församlingarna uppgav 16 procent att utbildningsbehov utifrån personliga intressen stod som den primära utgångspunkten. Ungefär hälften av församlingarna (53 procent) betraktade båda utgångspunkterna som lika viktiga vid utbildningsplaneringen.

Utbildningsbehov utifrån församlingens verksamhet accentuerades desto mer, ju större församling det handlade om. Nästan hälften (49 procent) av de största församlingarna, fler än 16 000 medlemmar, uppgav att utbildningsbehov utifrån församlingens verksamhet stod som primär utgångspunkt. Detsamma uppgav endast en femtedel (22 procent) av de minsta församlingarna, färre än 4 000 medlemmar. I de kyrkliga samfälligheterna stod i regel utbildningsbehov utifrån församlingens behov (49 procent) som utgångspunkt för utbildningsplaneringen. Utbildningsbehov utifrån personliga intressen stod som primär utgångspunkt i 16 procent av samfälligheterna. Av de kyrkliga samfälligheterna betraktade 39 procent personliga behov och församlingens behov som lika viktiga utgångspunkter.

För att stödja utbildningsplaneringen utarbetade Kyrkans utbildningscentral och stiftens tillsammans en handbok i utbildningsplanering, *Koulutus seurakuntatoiminnan kehittäminen välineenä (Utbildning som verktyg för att utveckla församlingsverksamheten)* (2004, <http://www.kirkko.evl.fi/koulutus/srk>). Den innehöll konkreta anvisningar för målinriktad planering av utbildningen och för kompetenskartläggningar samt blankettmallar för en utbildningsplan.

För att stödja församlingarnas utbildningsverksamhet inrättades ett system för utbildningsunderstöd, enligt vilket mindre bemedlade församlingar kan ansöka om stöd hos domkapitlet för att erbjuda personalutbildning. Genom understöden kan även sådana anställda stödjas som av en eller annan orsak inte kan få stöd från sin församling för deltagande i utbildning men vilkas utbildning ligger i helhetskyrkans intresse. Förutom för att stödja mindre bemedlade församlingar har systemet kunnat användas för att stödja avläg-

gande av pastorexamen eller exempelvis arbetshandledarutbildning.

Utvecklingssamtal är en del av utbildningsplaneringen. I fyra av fem församlingar (79 procent) kartlades kompetensen och utbildningsbehoven genom årliga utvecklingssamtal. Av församlingarna uppgav 65 procent att utvecklingssamtal fördes med alla fast anställda. I 15 procent av församlingarna fördes utvecklingssamtal bara med en del av arbetstagarna. Kartläggning av kompetensen och utbildningsbehoven genom utvecklingssamtal hade störst spridning i stora församlingar, där kompetensen kartlades i nästan alla församlingar (96 procent). I mindre församlingar förekom utvecklingssamtal i knappt tre fjärdedelar av församlingarna (71 procent).

I de kyrkliga samfälligheterna begränsades utvecklingssamtalen till en mindre del av de anställda. Utvecklingssamtal fördes i fem av sex samfälligheter (79 procent), men med alla anställda fördes utvecklingssamtal i färre än hälften av fallen (47 procent). I en tredjedel av församlingarna (32 procent) fördes samtal bara med en del av de anställda.

Kompetenskartläggningar kan utföras för att stödja utbildningsplaneringen. De är trots allt förhållandevis sällsynta. Kompetenskartläggningar hade gjorts i var tionde församling (10 procent). Även kompetenskartläggningar hade större spridning i stora än i små församlingar. Bland de största församlingarna hade kompetenskartläggningar gjorts i en fjärdedel av församlingarna (27 procent), men bland de minsta församlingarna hade sådana gjorts i 7 procent av församlingarna. Kompetenskartläggningar hade gjorts i en tiondel av de kyrkliga samfälligheterna (11 procent).

I församlingarna bestod i genomsnitt 1,18 procent av lönekostnaderna av kostnader för personalutbildning. Andelen är större (2,75 procent) i de kyrkliga samfälligheterna. I lokalförsamlingarna i de kyrkliga samfälligheterna används nästan 3 procent (2,93) av lönekostnaderna för anställda till utbildning.

Från de individuella församlingarna deltar de anställda i utbildning sammanlagt cirka 60 dagar om året. Arbetsmiljöbarometern för den kyrkliga sektorn 2007 (Arbetskyddscentralen 2008) visade att under det gångna året hade nästan två av tre respondenter (64 procent) deltagit i utbildning som arbetsgivaren bekostade.

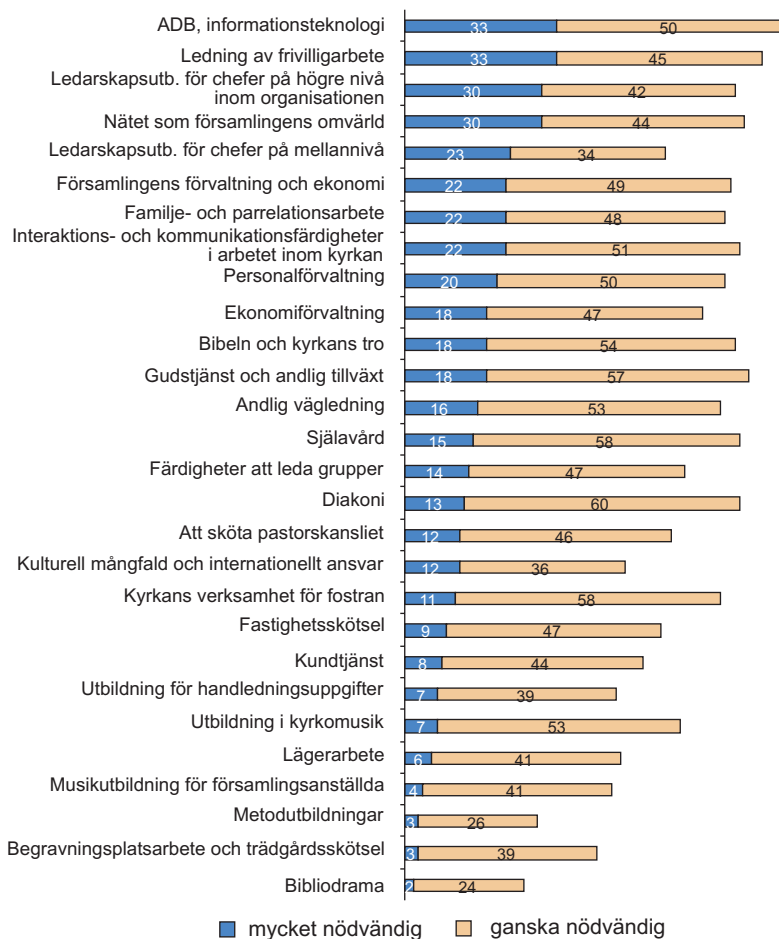
Antalet deltagare i utbildning hade stigit något sedan år 2005. Deltagarna deltog i genomsnitt 3,3 dagar i utbildning, vilket var färre dagar än tidigare. I Finland deltar löntagarna i utbildning i genomsnitt fem dagar om året. De som arbetade med förvaltningssuppgifter och utförde församlingsarbete deltog oftast i utbildning; begravningsplatsarbetarna deltog minst.

På det hela taget var de kyrkligt anställda rätt så nöjda med sina möjligheter att delta i utbildning. Av dem som medverkade i arbetsmiljöbarometern var 41 procent helt av samma åsikt och 37 procent ungefär av samma åsikt om att arbetsgivaren erbjöd tillräckligt med utbildning för att de anställda skulle klara sina nuvarande arbetsuppgifter. Personer under 35 år var missnöjdare än andra anställda och var tredje av dem (36 procent) ansåg att utbildningen var otillräcklig. Också enligt församlingsenkäten om utbildningsbehovet (2005) ansåg de anställda att de hade goda möjligheter att delta i utbildning. Av de församlingsanställda som medverkade i enkäten ansåg 42 procent att möjligheterna att delta i utbildning var tillräckliga, en tredjedel att de var nästan tillräckliga. Avsaknad av sådan utbildning som skulle behövas, långa resor eller dyr utbildning sågs som de största hindren för deltagande i utbildning. I synnerhet de anställda i Uleåborgs stift och S:t Michels stift upplevde de långa resorna som ett hinder för att delta i utbildning.

Enligt församlingarna var ADB och informationsteknologi de nödvändigaste områdena för personalutbildning. Fyra av fem församlingar (83 procent) ansåg att dessa var ganska eller mycket nödvändiga. Enligt 78 procent av respondenterna var utbildning i att leda frivilligarbete viktig. Enligt 75 procent var utbildning som gällde gudstjänster och andlig tillväxt viktig.

Enligt respondenterna var regionalt eller lokalt genomförda utbildningar det meningsfullaste sättet att genomföra utbildning i församlingarna. Enligt 48 procent av respondenterna var utbildning som ordnades i det egna prostriet eller stiftet mycket meningsfull. Knappt en femtedel av respondenterna ansåg att utbildning på riksnivå var mycket meningsfull. Utbildning för varje yrkeskategori (87 procent) upplevdes som klart meningsfullare än yrkesövergripande utbildning (55 procent).

Figur 11.5. Personalens utbildningsbehov i församlingarna (% av församlingarna).

Tabell 11.5. Åsikter om sätten att genomföra utbildning (% av församlingarna).

	Ganska meningsfullt	Mycket meningsfullt
Lokalt ordnad utbildning, i den egna församlingen eller kyrkliga samfälligheten	36	42
Regionalt ordnad utbildning, i prostriet eller det egna stiftet	45	48
Utbildning på riksnivå eller inom helhetskyrkan	45	17
Utbildning för olika yrkeskategorier	51	36
Yrkesövergripande utbildning	41	14

Pastoralutbildning Pastoralexamen förnyades i början av 2000-talet. Den är en utbildning som stöder prästerna i början av karriären. Antalet pastoralkurser utökades betydligt under redogörelseperioden. Utvecklingen av examen inleddes så att uttryckligen kyrkans diakoni, internationella ansvar eller kommunikation ställdes i blickfånget.

Högre pastoralexamen har traditionellt varit kyrkans egen examen som föregåtts av krävande studier. Domkapitlens assessorer, stiftsdekanerna och domprostarna ska ha högre pastoralexamen. Biskopsmötet godkände en reform av högre pastoralexamen i februari 2007. Den nya examen är uppgiftsorienterad och ger bättre färdigheter än tidigare för de uppgifter för vilka examen krävs. Examen omfattar teologiska studier enligt kyrkans personalutbildning, ledarskapsutbildning och en rapport om en utvecklingsuppgift.

Tabell 11.6. Avlagda pastoralexamina och examina i ledning av församlingsarbete åren 2004–2007.

Stift	Personer som avlagt lägre pastoralexamen	Av vilka kvinnor	Personer som avlagt högre pastoralexamen	Av vilka kvinnor	Personer som avlagt examen i ledning av församlingsarbete	Av vilka kvinnor
Åbo	21	9	3	0	35	16
Tammerfors	51	30	6	2	42	15
Uleåborg	34	11	5	0	33	5
S:t Michel	17	11	1	0	23	9
Borgå	15	8	4	0	24	7
Kuopio	32	14	4	0	37	13
Lappo	29	16	4	1	37	10
Helsingfors	35	19	11	3	42	16
Esbo	20	10	3	0	35	17
Sammanlagt	254	128 (50 %)	41	6 (17 %)	308	108 (35 %)

Ledarskapsutbildning Under redogörelseperioden har ledarskap ägnats allt större uppmärksamhet inom kyrkan och utbildning i anslutning till det har utvecklats. För utveckling av ledarskapsutbildningen som helhet utarbetades *Programmet för kyrkans ledarskapsutbildning* (Kirjo 2005), som biskopsmötet godkände i

februari 2004. Planen skapade klarhet i strukturerna för ledarskapsutbildningen. Exempelvis examen i ledning av församlingsarbete, som krävs av dem som söker en kyrkoherdetjänst, har etablerats som en viktig del av utbildningen i ledarskap för prästerna.

En del av utbildningarna har dock inte funnit sin naturliga plats, exempelvis utbildningen Kirjo I som riktar sig till andra än präster. Inte heller den mera krävande moduluppbyggda helheten av valbara studier har motsvarat ändamålet. Den största behållningen av utbildningsprogrammet har varit den utbildning som planerats för chefer på mellannivå (sektorchefer och chefer för områdesarbete). Dessa har haft ett mycket stort utbildningsbehov som utökats ytterligare av omvälvningen i församlingsstrukturen. Utbildningsbehovet ökas också av att det har varit nödvändigt att se över befattningsbeskrivningarna, ansvarsområdena, skyldigheterna och behörighetsvillkoren för cheferna på mellannivå.

Enligt erfarenheterna bör programmet för ledarskapsutbildning uppdateras med det snaraste. Strukturen för studierna måste göras klarare och innehållet i ledarskapsutbildningen måste bearbetas så att det bättre svarar mot behoven hos dem som utbildningen riktar sig till. Frågor i anslutning till ledning vid förändringar i samband med omvälvningarna av församlingsstrukturen är en viktig utmaning. En annan utmaning gäller möjligheterna att integrera ledarskapsutbildningen för den ekonomiskt-administrativa personalen i den övriga ledarskapsutbildningen, eftersom verksamhet och ekonomi hör nära samman inom församlingsarbetet. För det tredje gäller det att utöka utbildningen för cheferna på mellannivå.

Utveckling av arbetsgemenskaperna och arbetshandledning De administrativa besluten i samband med omvälvningar i församlingsstrukturen sysselsätter en församling för långa tider. Omvälvningarna utmanar också arbetsgemenskaperna i församlingarna till mycket komplexa och krävande processer som inte har kunnat förutses. För sådana situationer behövs ofta utomstående hjälp. Vid Kyrkans utbildningscentral har man redan länge utbildat arbetsplatsutvecklare och konsulter för situationer av detta slag. Vid utbildningscentralen utformades en utbildningshelhet för förändringar, Mukana muutoksessa (Med i förändringar), till vilken kallas de viktigaste ansvarsbärande personerna i församlingar som genomgår förändringsprocesser.

Arbetsplatskonsultation eller projekt för att utveckla arbetsgemenskapen hade genomförts i en tredjedel av församlingarna (36 procent). I 30 procent av dessa deltog hela personalen och i 6 procent en del av personalen. Arbetsplatskonsultation eller projekt för att utveckla arbetsgemenskapen hade genomförts i två femtedelar av de kyrkliga samfälligheterna (43 procent). I en tredjedel (29 procent) deltog en del av personalen och i 14 procent hela personalen.

I en fjärdedel av församlingarna (22 procent) hade arbetshandledning för arbetsgemenskapen genomförts under fyraårsperioden. En del av personalen var på plats i 17 procent och hela personalen i 5 procent av församlingarna. Arbetshandledning förekom mera allmänt i de kyrkliga samfälligheterna: arbetshandledning hade genomförts i 34 procent av samfälligheterna. I regel deltog en del av personalen (31 procent).

En problemsituation i arbetsgemenskapen hade utretts i knappt en tredjedel av församlingarna (29 procent). I en femtedel deltog en del av personalen (19 procent) och i en tiondel hela personalen (10 procent). En problemsituation i arbetsgemenskapen hade utretts i knappt hälften av de kyrkliga samfälligheterna (44 procent). Också i största delen av dem (41 procent) deltog en del av personalen.

Arbetshandledningsutbildning ordnas centrerat vid Kyrkans utbildningscentral och regionalt i samarbete med stiftet. Arbetshandledningen är gratis för anställda inom kyrkan, och arbetshandledarna kan utföra arbetshandledningsuppgifter på sin arbetstid. Det fanns cirka 450 utbildade arbetshandledare inom kyrkan. Avsikten var att utöka arbetshandledarutbildningen, eftersom behovet av arbetshandledning ökade. Många av de utbildade kan inte vara arbetshandledare i sina nuvarande uppgifter, och under de närmaste åren kommer många erfarna arbetshandledare att gå i pension.

Arbetsmiljön för anställda inom den kyrkliga sektorn Under 2000-talet har arbetsmiljön för anställda inom den kyrkliga sektorn undersökts med två års intervaller. Enligt den senaste arbetsmiljöbarometern 2007 (*Arbetsmiljöbarometern för den kyrkliga sektorn 2007*, Arbetarskyddscentralen 2008) är de kyrkligt anställda

(N=539) nöjda med sitt arbete och upplever det som meningsfullt. Tre av fyra anställda (73 procent) var helt av samma åsikt om påståendet ”Jag anser mig utföra ett nyttigt och betydelsefullt arbete”. De kyrkligt anställda upplevde också att de fick använda sin förmåga i sitt arbete. Av respondenterna var 95 procent antingen ungefär eller helt av samma åsikt om påståendet ”Jag får använda min förmåga och min yrkesskicklighet i arbetet”.

De anställda inom den kyrkliga sektorn upplevde sig ha klart bättre möjligheter att påverka än hela den lönearbetande befolkningen. Tre av fem kyrkligt anställda (61 procent) upplevde sig kunna påverka sina arbetsuppgifter mycket eller ganska mycket. Antalet är ungefär detsamma som år 2005. Av hela löntagarbefolkningen upplevde bara ungefär en tredjedel (36 procent) att de kunde påverka sitt arbete mycket eller ganska mycket. De anställda upplevde också att de hade ett säkert anställningsförhållande. Tre av fyra anställda var förhållandevis säkra på att få behålla sin arbetsplats.

De kyrkligt anställda upplevde arbetsmängden som ett problem. Var fjärde kyrkligt anställd (25 procent) uppgav sig ha överlånga arbetsdagar nästan varje vecka. Dessutom nämnde nästan var tredje att de hade överlånga arbetsdagar minst en gång i månaden. Utdragna arbetsdagar var ett problem i synnerhet för dem som utförde församlingsarbete. Var tionde (11 procent) av dem som inte omfattades av arbetstidslagen gick miste om en ledig dag nästan varje vecka. Trots allt upplevde färre än förut att det var svårt att sammanjämka arbetet och privatlivet.

En stor del av de anställda inom kyrkan (67 procent) upplevde likväl att de hade ett psykiskt tungt arbete. Kvinnorna upplevde oftare än männen sitt arbete som tungt. Var femte kvinna som arbetade inom kyrkan upplevde allvarlig utbrändhet som en påtaglig risk i sitt arbete. Av männen såg 15 procent utbrändheten som en risk. De kyrkligt anställda upplevde också våld eller hot om våld oftare än på andra arbetsplatser. Fler än var fjärde kyrkligt anställd hade noterat att någon på deras arbetsplats hade utsatts för våld eller hot om våld. Andelen utgjorde en femtedel av hela löntagarbefolkningen.

Enligt arbetsmiljöbarometern hade de sociala relationerna på arbetsplatserna inom kyrkan förbättrats från den förra undersök-

ningsomgången. Konflikterna mellan chefen och de anställda hade minskat från år 2005, men mellan de anställda och personalgrupperna förekom det lika mycket konflikter som förra gången. Av respondenterna ansåg 8 procent att det förekom arbetsplatsmobbing på arbetsplatsen. Arbetsplatsmobbing förekom lika ofta inom den kommunala sektorn.

Enligt arbetsmiljöbarometern uppmuntrar cheferna i högre grad än tidigare de anställda inom den kyrkliga sektorn att studera och utvecklas. Tre av fyra (75 procent) ansåg att de fick uppmuntran av sin chef. De anställda upplevde dock att det gavs mindre respons än vad som var fallet enligt arbetsmiljöbarometern 2005. Drygt hälften av respondenterna (55 procent) upplevde sig få tillräckligt med respons när de hade lyckats (58 procent år 2005).

Tre av fem respondenter (60 procent) var nöjda med den närmaste chefens ledarstil. Nöjdast var de som hade någon annan än ekonomichefen eller kyrkoherden som närmaste chef. Av dem var 63 procent nöjda med ledarstilen. Av dem som hade en ekonomichef som chef var 58 procent nöjda och av dem som hade kyrkoherden som närmaste chef var 55 procent nöjda med ledarstilen.

Mer än en fjärdedel av de kyrkligt anställda (27 procent) ansåg det vara ganska eller mycket sannolikt att de eventuellt kommer att byta arbetsplats inom de närmaste fem åren och övergå till anställning hos en annan arbetsgivare än kyrkan eller en församling. Viljan att byta arbetsplats hade ökat från år 2005 (24 procent). De som var under 35 år var mest beredda att byta arbetsplats, men också en större andel än tidigare av 35–44-åringarna ansåg det vara sannolikt att de skulle byta arbetsplats.

Förtroendevalda Under redogörelseperioden gjordes insatser för att aktivera unga till kyrklig påverkan på olika nivåer. Enligt Harri Palmus undersökning *Tahto vaikuttaa (Viljan att påverka)* (Kyrkans forskningscentrals webbpublikationer 10, 2006) hade unga förtroendevalda hand om sitt uppdrag framför allt därför att de ville påverka. De såg viljan att tjäna församlingen och sociala färdigheter som sina viktigaste egenskaper. Som mindre viktiga faktorer såg de erfarenhet av församlingen, tro på Gud, aktiv verksamhet i församlingen eller moralisk föredömlighet.

Unga förtroendevalda har vanligen inte någon anknytning till religiösa rörelser och har nästan inte alls tagit intryck av dem i sitt sätt att tänka. Två av fem (38 procent) var medlemmar i politiska partier. Likväl uppgav 66 procent att politik inte var speciellt viktig för dem. Största delen av de unga förtroendevalda (84 procent) såg Guds betydelse som stor i sitt liv. När det gäller privat religionsutövning var de inte lika aktiva som alla förtroendevalda. Mer än hälften uppgav att de regelbundet eller sporadiskt medverkade i gudstjänsterna och drygt en tredjedel hade hand om uppgifter i anslutning till insamlingen Gemensamt Ansvar eller som ledare för ungdomsgrupper.

I fråga om förtroendeuppdrag var respondenterna nöjdast med sådana möten som hade nära anknytning till verksamheten. Som exempel kan nämnas direktionmöten och nämndmöten, som tre av fem respondenter (59 procent) hade upplevt som meningsfulla. Tre av fem respondenter (60 procent) upplevde att de hade lämpligt med möjligheter att påverka inom församlingsförvaltningen. De ansåg att förtroendeorganens makt bör utökas i synnerhet vid beslut om utvecklingsriktningarna för församlingsarbetet och beslut om prioriteringarna för verksamheten i församlingen.

Av de unga förtroendevalda upplevde 60 procent att de får komma till tals mycket bra. Nästan hälften av respondenterna hade upplevt sitt förtroendeuppdrag som meningsfullt. En lika stor grupp hade ibland upplevt sitt uppdrag som meningsfullt och ibland som frustrerande. Unga förtroendevalda upplevde att de hade mindre möjligheter att påverka än vad som var fallet bland alla förtroendevalda. En tredjedel av de unga förtroendevalda ämnade inte ställa upp i nästa val.

- » Det bör fästas uppmärksamhet vid rekryteringen av män i synnerhet till församlingens arbete för fostran. Via manliga medarbetare kan man stärka pojkarnas deltagande i församlingens verksamhet under barn- och ungdomstiden, vilket också kan bidra till ökat deltagande i ett senare skede.
- » Rekryteringen till kyrkliga uppgifter under studietiden bör stärkas. Flyttning till en studieort bryter församlingskontakten för flera av de aktiva unga församlingsmedlemmarna. Det är svårt att återknyta kontakten senare. Kontakterna mellan dem som studerar för kyrkliga uppgifter och lokalförsamlingarna kunde stärkas.

- » Stärkande av den kyrkliga identiteten bör även i fortsättningen ägnas uppmärksamhet redan under studietiden, eftersom en stor del av dem som studerar vid läroanstalter som förbereder för den kyrkliga sektorn aldrig börjar arbeta inom kyrkan.
- » Belastningen i det kyrkliga arbetet bör alltså ägnas uppmärksamhet, eftersom två tredjedelar av de anställda upplever arbetet som psykiskt tungt och var femte ser utbrändhet som en klar risk.
- » Kyrkans nya lönesystem ger många utmaningar för ledningen. Lönesystemet möjliggör en rättvisare lön än tidigare och även belöning för utfört arbete.
- » De ungas möjligheter att påverka inom kyrkan och inneha förtroendeuppdrag bör betonas.

12. Kommunikation

- Nätkommunikationen blev allt viktigare under hela redogörelseperioden. I dagens läge har två tredjedelar av hushållen internetförbindelse. Unga och unga vuxna är de flitigaste nätanvändarna.
- Under redogörelseperioden har kyrkans kommunikation styrts av kyrkans kommunikationsstrategi En kommunikativ kyrka. De tre primära målen med strategin har varit att stärka dialogkulturen, stärka betydelsen av medlemskap och stärka den kyrkliga närvaron i medierna.
- En arbetsgrupp tillsatt av Kyrkostyrelsen blev klar med rapporten Hengellinen elämä verkossa (Andligt liv på nätet) i januari 2007. Den grundläggande infallsvinkeln i rapporten var att nätet är en ny omvärld för församlingarna och kyrkan, inte bara ett verktyg.
- Den nya webbtjänsten evl.fi öppnades vid advent år 2005. Målet var att kyrkan skulle bli allt synligare, mera mottagarorienterad och aktivare i nätvärlden. De interaktiva tjänsternas frammarsch präglade utvecklingen av den kyrkliga nätkommunikationen under redogörelseperioden.
- Kyrkans och dess nyheter följdes intensivt i medierna under redogörelseperioden. Under perioden inträffade ett flertal händelser som krävde kris-kommunikation av kyrkan. Händelserna väckte diskussioner om kyrkans betydelsefulla roll i samband med nationella kriser. Under redogörelseperioden aktualiserades också många etiska frågor som berörde kyrkan.

12.1. Förändringar på kommunikationsfältet

Nätkommunikationen blev allt viktigare i Finland under hela redogörelseperioden. Enligt uppgifter från Statistikcentralen hade hela 71 procent av hushållen en dator år 2006, medan andelen var 59 procent år 2003. År 2006 hade 64 procent av hushållen internetförbindelse mot mindre än hälften av hushållen år 2003. Även företagen har i tilltagande grad övergått till att bedriva verksamhet via internet. År 2006 uppgav 67 procent av företagen att de hade egna hemsidor. Antalet bredbandsabonnemang ökade med nästan en miljon från år 2003 till år 2006. (*Statistisk årsbok för Finland 2007.*)

På motsvarande sätt har användningen av internet ökat markant inom alla åldersgrupper. I synnerhet unga och unga vuxna använ-

der internet flitigt. År 2007 uppgav hela 99 procent av 15–29-åringarna att de hade använt internet under de tre senaste månaderna. Också bland 50–59-åringarna var andelen uppe i 76 procent. Användningen av internet minskar anmärkningsvärt först bland 60-åringarna, av vilka 39 procent uppgav att de hade använt internet under de tre senaste månaderna, men också bland dem hade användningen ökat markant, eftersom bara 16 procent av åldersgruppen år 2003 uppgav sig ha använt internet. (*Statistisk årsbok för Finland 2007*.)

Under redogörelseperioden antog internet i tilltagande grad formen av en egen särpräglad verksamhetsmiljö. De traditionella medierna satsade kraftigt på att utveckla nätmedierna. Tidningarnas nätversioner utvecklades till egna produkter, inte bara nätkopior av pappersversionerna. Radioprogram har på motsvarande sätt i tilltagande grad flyttat ut på nätet. Tyngdpunkten i nyhetsförmedlingen började också flyttas till nätet och mobila kommunikationsmedel, vilket innebär att användarna kan följa med nyheterna över nätet nästan i realtid. Till följd av det har nyheternas blivit kortare.

Den växande medborgarjournalismen hörde till de viktiga diskussionsämnena under fyraårsperioden. Exempelvis i samband med naturkatastrofen i Sydostasien aktualiserades enskilda personers aktiva användning av informationsnät. Bloggarna, det vill säga skrivelser av dagbokstyp på nätet, fick sitt slutliga genombrott även i Finland år 2006. Podcasting, det vill säga beställningsbaserad utgivning av ljudfiler över nätet, möjliggör i sin tur ett nytt slags programproduktion och nätpublicering för nästan vem som helst.

Den viktigaste nätkommunikativa omvälvningen år 2007 var den kraftiga ökningen av gemenskapsbaserade nättjänster, såsom Facebook. I synnerhet för unga människor blev nätgemenskaperna allt viktigare. Exempelvis den ökade visuella kommunikationen på webbplatser i stil med YouTube vittnar om de ungas aktivitet i nätmiljön. I augusti 2007 övergick Finland slutgiltigt till digitala tv-sändningar. Rundradion började sända nätarkivsändningar av program, och i dagens läge kan till exempel radioandakter höras via YLE Arenan.

Kyrkans mediestiftelse grundades år 2005, vilket är en viktig händelse med tanke på den kyrkliga programproduktionen. Stiftel-

seurkunden undertecknades av 24 församlingar och kyrkliga samfälligheter och stiftelsen inledde sin verksamhet mot slutet av år 2005. Kommunikationsdirektorn för Kyrkans informationscentral var styrelseordförande för stiftelsen och chefen för tv-redaktionen var dess ombud. Stiftelsen beviljade 19 projekt understöd till ett belopp av sammanlagt 320 000 euro år 2006 och 18 projekt understöd till ett belopp av sammanlagt 265 000 euro år 2007. De nämnda åren söktes understöd för sammanlagt 173 projekt till ett sammanlagt belopp av 2,8 miljoner euro.

Under redogörelseperioden uppkom den privata kristna tv-kanalen TV7, som inledde sin verksamhet i slutet av år 2003. Den kristna radiokanalen Radio Dei fortsatte sin verksamhet på ett vidsträckt område än tidigare. Enligt den nationella Radioundersökningen lyssnade mer än 200 000 personer på Radio Dei varje vecka vid utgången av redogörelseperioden. Hälften av dem är dagliga lyssnare. Enligt TNS Gallup är Radio Dei den kändaste av de kristna medierna på riksnivå.

Under redogörelseperioden har kyrkans kommunikation styrts av kyrkans kommunikationsstrategi *En kommunikativ kyrka. Kommunikationsstrategi för evangelisk-lutherska kyrkan i Finland 2004–2010*. Strategin godkändes i april 2004. Den hör nära samman med kyrkans vision och huvudstrategi *Den närvarande kyrkan*, som godkändes på hösten 2002. Den bärande tanken för båda är att den lutherska kyrkan ska vara närvarande i den finländska verkligheten och möta människorna i den livsmiljö de lever i. I kommunikationsstrategin betonas tre primära mål med prioriterade områden: 1) att stärka kommunikationskompetensen enligt en dialogkultur med personlig kommunikation som prioriterat område, 2) att stärka betydelsen av medlemskap med barn, unga och unga vuxna som prioriterat område och 3) att stärka den kyrkliga närvaron i medierna med nätkommunikation som prioriterat område. I strategin konstateras att kyrkan måste vara aktivt närvarande på nätet. I synnerhet unga och unga vuxna använder nätkommunikationen aktivt. Kommunikationstips i enlighet med strategin har samlats på webbtjänsten *Kommunicera!* (evl.fi/svenska/kommunicera)

12.2. Kyrkan i medierna

Kyrkans och dess nyheter följdes intensivt i medierna under redogörelseperioden. Konflikterna i arbetsgemenskaperna mellan dem som motsatte sig och dem som förespråkade kvinnopräster dominerade diskussionerna om kyrkan i offentligheten. Frågan aktualiserades i synnerhet i samband med att en arbetsgrupp tillsatt av biskopsmötet offentliggjorde sin utredning år 2005. Enligt utredningen har det förekommit svåra konflikter i 2 procent av församlingarna. Teologie magister Paula Närhis undersökning *Kun alttari erottaa (När altaret skiljer åt)* (Kyrkans forskningscentrals publikationer 94, 2006) visade att inställningen till kvinnopräst-motståndarna inte är enbart en intern angelägenhet för kyrkan. Förståelsen för motståndarna har minskat i samhället, vilket även mediernas intresse vittnade om. I synnerhet åren 2005 och 2007 blev det aktuellt med straffåtgärder från domkapitel och tingsrätter mot präster som vägrade samarbeta med sina kvinnliga kolleger. Lutherstiftelsen motsätter sig det kvinnliga prästadömet, och stiftelsens verksamhet blev föremål för publicitet när stiftelsemedlemmar sökte prästvigning hos organisationen Missionsprovinserna i Sverige. År 2007 döpte präster som prästvigts av Missionsprovinserna barn även i Finland, vilket väckte diskussioner om huruvida dopen var giltiga.

Redogörelseperioden inrymde flera händelser som krävde kris-kommunikation av kyrkan, såsom flodvågskatastrofen i Asien, bussolyckan i Konginkangas och skolmassakern i Jokela. Händelserna väckte diskussioner om kyrkans betydelsefulla roll i samband med nationella kriser. Kriskommunikationssituationerna har visat att i tider av ångest och sorg söker finländarna sig aktivt till andakter och gudstjänster i medierna, vilket kunde skönjas i tittar- och lyssnarsiffrorna. Även medierna uppmärksammade kyrkans krisarbete. Flera olika aktörer på det lokala planet, det regionala planet och riksplanet deltar i kyrkans kriskommunikation.

Under redogörelseperioden aktualiserades också många etiska frågor som berör kyrkan. Kyrkostyrelsens ställningstagande till den lag om assisterad befruktning som bereddes år 2005 väckte stor uppmärksamhet. Kyrkans inställning till homosexualitet

väckte diskussioner i och med det utredningsarbete som biskopsmötet initierade och i samband med de seminarier om partnerskapslagen som ordnades i januari och november 2007. Boken *Kyrkan som fristad*, som Ekumeniska rådet i Finland utgav, väckte intresse på bred front i medierna år 2007. I Åbo och Kuopio tillämpade lokalförsamlingen anvisningarna i handboken och erbjöd en asylsökande som fått beslut om avvisning fristad, för att ansökan skulle behandlas på nytt. Fallet väckte omfattande diskussioner om huruvida kyrkorna har rätt att handla med avvikelse från myndighetsbeslut och vilken roll kyrkan har när det gäller att försvara utsatta.

Även medlemskapet i kyrkan och förändringarna i den finländska religiositeten fick stort utrymme i medierna. Det växande antalet utträden ur kyrkan under redogörelseperioden behandlades upprepade gånger i medierna. Även de förändringar som begravningslagen förde med sig och i synnerhet avgifterna i anslutning till begravingar intresserade medierna. Temana väckte rikligt med frågor och åsikter också bland församlingsborna.

Andra aktuella ämnen var biskop Kantolas avgång och valet av ny biskop i Åbo, sammanslagningar av församlingar, biskopsvalet i Borgå, branden i Borgå domkyrka och de diskussioner om kyrkornas brandsäkerhet som den och flera andra anlagda kyrkbränder väckte.

I den forskning som SVD Juho Rahkonen publicerade år 2007, *Kirkko median kuvastimessa (Kyrkan i mediernas spegel)* (Kyrkans forskningscentrals webbpublikationer 12), granskas hur kyrkan och den kristna tron behandlas i finländska dagstidningar. Det huvudsakliga materialet bestod av artiklar om kyrkan och den kristna tron som publicerades i tidningarna Aamulehti, Helsingin Sanomat, Iltasanomat, Kaleva och Keski-suomalainen på våren 2006. Undersökningen visar att den allmänna uppfattningen om mediernas negativa inställning till religion i hög grad beror på en selektiv tolkning: negativa aspekter, såsom striderna om kvinnopräster, utträdet ur kyrkan och konflikterna, får tidvis stor publicitet i medierna. När journalismen granskas som helhet och systematiskt kan man däremot notera att nyheterna om kyrkan till övervägande del är neutrala eller lätt positiva. Det förekom emellertid anmärkningsvärda skillnader mellan tidningarna: exempelvis Kes-

kisuomalainen är klart positivare inställd till religion än Helsingin Sanomat. Undersökningen visade att de dominerande medierna har en i grunden positiv och respektfull relation till kristendomen och de kyrkliga angelägenheterna, om än de vill hålla ett visst avstånd. Religionens betydelse undergrävs eller ifrågasätts i rätt så liten utsträckning.

12.3. Kyrklig information

Församlingarnas information Var tionde församling hade en heltidsanställd informatör med tjänsten som huvudsyssla år 2007. Antalet informatörer i huvudsyssla i de enskilda församlingarna ökade med ungefär en fjärdedel under redogörelseperioden. Dessutom hade 16 församlingar (3 procent) en deltidsanställd informatör. I ungefär en tredjedel av församlingarna (35 procent) ingick informationsuppgifterna i kyrkoherdens ansvarsområde. I nästan lika många fall (31 procent) ingick de i befattningsbeskrivningen för någon annan tjänsteinnehavare. I vissa fall (4 procent) hade den kyrkliga samfälligheten hand om informationen. I mindre än en tiondel av församlingarna (9 procent) hade det inte utsetts någon informationsansvarig (18 procent år 2003).

Församlingarnas satsningar på kommunikation ökade något under redogörelseperioden. Mer än hälften av församlingarna (55 procent) bedömde att kyrkans gemensamma kommunikationsstrategi *En kommunikativ kyrka* hade påverkat kommunikationen i församlingen. Kommunikationsplaner härledda ur församlingens verksamhetsstrategi hade gjorts upp i 14 procent av församlingarna. I ungefär en fjärdedel av församlingarna (23 procent) hade personalen deltagit i kommunikationsutbildning år 2007. Under redogörelseperioden gjordes det någon form av kommunikationsundersökning i 12 procent av församlingarna.

År 2007 var anslagstavlor fortfarande den informationskanal som församlingarna oftast använde. Av församlingarna uppgav 89 procent att de använde anslagstavlan minst en gång i månaden. Internet hade dock spurtat upp jämsides med anslagstavlorna, eftersom 86 procent av församlingarna uppgav att de informerade via internet varje månad. År 2003 var andelen församlingar som

regelbundet använde internet 49 procent och år 1999 endast 25 procent.

Den tredje viktigaste informationskanalen var annonsering i lokaltidningarna, som 78 procent av församlingarna uppgav att de använde varje månad. Andra vanliga informationskanaler var utomhusreklam (56 procent), postförsändelser till målgrupper (51 procent), gratistidningar (34 procent), annonser i någon annan tidning (26 procent) och e-post (25 procent).

Pressmeddelanden (notiser) till redaktionerna var den metod för information som användes mest år 2007. Mer än en tredjedel av församlingarna (37 procent) uppgav att de sände meddelanden minst varje månad. Dessutom uppgav 55 procent av församlingarna att de sände meddelanden mera sällan än så. Bara färre än var tionde (8 procent) sände aldrig några meddelanden. En annan vanlig metod var att tipsa redaktionerna om ämnen för artiklar. En tredjedel av församlingarna (34 procent) uppgav att de gjorde detta minst varje månad och 60 procent mera sällan.

Av församlingarna informerade 22 procent redaktionerna varje månad om viktiga ärenden som bereddes och 66 procent informerade mera sällan än så. Redaktionerna informerades nästan lika ofta om kyrkorådets beslut (22 procent varje månad och 48 procent mera sällan). Kyrkofullmäktiges, kyrkorådets eller församlingsrådets föredragningslistor sändes mera sällan till redaktionerna.

Det ordnades bara några få möten med journalister eller presskonferenser. Två procent av församlingarna uppgav trots allt att de ordnade sådana varje månad och nästan hälften (48 procent) åtminstone ibland. Det var också ovanligt att delta i de diskussioner om kyrkan och religionen som fördes i massmedierna. Hälften av församlingarna uppgav sig ha gjort det åtminstone ibland.

Det vanligaste var att församlingsangelägenheter behandlades i lokaltidningarna. År 2007 uppgav nästan hälften av församlingarna (46 procent) att en lokaltidning behandlade församlingsangelägenheter minst varje månad (45 procent år 2003). En lika stor andel uppgav att artiklar publicerades minst en gång om året. Av församlingarna uppgav dock 7 procent att lokaltidningarna behandlar församlingsangelägenheter mera sällan än så eller aldrig.

Församlingsangelägenheter behandlades rätt så livligt även i andra regionala tidningar och i gratistidningar. Ungefär en sjätte-

del av församlingarna (16 procent) uppgav att artiklar publicerades minst en gång i månaden i gratistidningar och en tiondel (9 procent) i regionala tidningar. Bara ungefär en fjärdedel av församlingarna (26 procent) uppgav att församlingsangelägenheter tas upp i de regionala tidningarna mera sällan än varje år eller aldrig och 40 procent uppgav detsamma i fråga om gratistidningar.

Knappt hälften av församlingarna (46 procent) uppgav att en kommersiell radiokanal eller YLE:s landskapsradio hade inslag om församlingsangelägenheter minst en gång i året. Församlingsangelägenheter behandlades däremot mera sällan i lokaltelevisionen. Bara ungefär en femtedel av församlingarna (18 procent) uppgav att lokaltelevisionen gjorde program årligen eller oftare än så. På motsvarande sätt uppgav fyra femtedelar att lokaltelevisionen behandlade församlingsangelägenheter mera sällan eller aldrig.

Församlingstidningar Enligt enkäten *Gallup Ecclesiastica 2007* läste hälften av finländarna (50 procent) en församlingstidning eller någon annan kristen tidning några gånger om året och två tredjedelar (60 procent) minst en gång om året (se figur 12.1). Ungefär en femtedel (19 procent) uppgav att de läste tidningarna varje vecka eller oftare.

Nästan hälften av församlingarna (42 procent) och de kyrkliga samfälligheterna (42 procent) uppgav att de år 2007 utgav en egen församlingstidning som utkom minst två gånger om året eller egna församlingssidor som delades ut till nästan varje hem. Som exempel på tidningar med den största spridningen kan nämnas Helsingfors kyrkliga samfällighets *Kirkko ja kaupunki* (210 000), Åbo och S:t Karins kyrkliga samfällighets *Kirkko ja me* (105 000), Vanda kyrkliga samfällighets *Vantaan Lauri* (82 000) och Esbo kyrkliga samfällighets *Espoon Seurakuntasanomat* – ESSE (79 000).

Suomen Kirkko-Mediat Oy fusionerades med bolaget Kotimaa i slutet av år 2006. I dagens läge verkar bolaget som enheten Asia-kaslehdet (Kundtidningar) inom bolaget Kotimaa och har mer än 120 församlingar som kunder. Bolaget Kotimaa är för närvarande det ledande mediehuset för kyrklig information i Finland och är förläggare för mer än 40 tidningar och cirka 200 böcker per år.

Kyrkans gemensamma information Kyrkans gemensamma information sköts av informationsenheten vid Kyrkans informationscentral i samarbete med kyrkans gemensamma organ, stiftet, församlingarna och de kyrkliga organisationerna. Enheten främjar behandlingen av kyrkliga ärenden och ärenden i anslutning till viktiga livsfrågor i medierna och samhället och bland medborgarna. Den tillhandahåller aktuell information om den kristna tron, kyrkan, församlingarna och den kyrkliga verksamheten.

Åren 2004–2005 skickade informationsenheten medierna 550–575 pressmeddelanden per år. Åren 2006–2007 var antalet drygt 300. Informationsenhetens och i synnerhet informationschefens arbete präglas i allt högre grad av insatser för att upprätta kontakter med medierna, erbjuda experthjälp och intervjuobjekt och tillhandahålla riktad information.

Utformningen och ibruktagandet år 2005 av den nya webbtjänsten evl.fi breddade möjligheterna att använda nätet och gjorde samarbetet för nätkommunikation inom kyrkan tätare. Tjänsten evl.fi erbjöd en direkt nyhetskanal för stiftet, de kyrkliga organisationerna och församlingarna, som själva kan uppdatera sina meddelanden för evl.fi. Den gjorde det också möjligt att samla flera av informationsenhetens tjänster, såsom pressmeddelandena, andakterna Sana sinulle, pressöversikten Sakset ristissä och sökre-gistret Kirkon hakemisto inom medietjänsten Mediapalvelu. År 2007 kompletterades tjänsten med underrubriken Tästä puhutaan (På tapeten), som innehåller aktuella diskussioner om tron och kyrkan i olika medier.

Vid kyrkans informationscentral togs bloggar och podcasting i bruk under redogörelseperioden. Dessutom vidareutvecklades nyhetsdistributionen genom elektronisk nyhetsspridning där den som besökte sidorna kunde beställa nyheter till sin datorskärm med hjälp av RSS-flöde. Genom kyrkans webbtjänsts respons- och svarsservice svarade informationsenheten, vid behov med hjälp av experter, månatligen på i genomsnitt 60 frågor som ställts till Kyrkostyrelsen över nätet.

Informationsenheten deltog också i planeringen och genomförandet av ett flertal informationsprojekt, såsom Kyrkodagarna (2005), jubileumsåret Kyrkan i Finland 850 år (2005), jubileumsåret Agricola 450 år (2007), minior- och juniortemat Vacker i Guds

ögon åren 2006–2007, insamlingen *Gemensamt Ansvar* (2004–2007), församlingsvalet (2006), psalmbokens jubileumsår 2006–2007, projektet för konfirmandundervisning (2006–2007) och projektet *Unga vuxna* som församlingsmedlemmar (2006–2007).

Under redogörelseperioden överfördes den svenskspråkiga kyrkliga informationen från stiftsrådet i Borgå stift till Kyrkans central för det svenska arbetet. Centralen finns vid Kyrkostyrelsen och inledde sin verksamhet vid ingången av 2005. Enheten har hand om den svenskspråkiga informationen och producerar andakts- och gudstjänstprogram för radio och TV.

Kyrklig tidningstjänst skickar pressmeddelanden på svenska till massmedierna. Pressmeddelandena publiceras också på webbplatsen evl.fi. Antalet pressmeddelanden minskade under redogörelseperioden och deras kvalitet höjdes i syfte att öka chanserna att de skulle få genomslagskraft. Det sändes 262 pressmeddelanden år 2004, 287 år 2005, 185 år 2006 och 163 år 2007. Informationstidningen *Information till församlingarna* utkommer åtta gånger om året. Den betjänar i första hand de svenskspråkiga församlingarna men även olika organisationer och de finskspråkiga stiftet. Tidningen är tillgänglig på enhetens webbplats (<http://www.evl.fi/kkh-/kcsa/frsinfo/>). Kyrkans central för det svenska arbetet publicerar också tidningen *Nyckeln*, som utkommer fyra gånger om året och riktar sig till barn- och ungdomsarbetare samt diakoni- och familjearbetare.

Kyrkliga tidningar Det utkommer mer än 100 kyrkliga tidningar varje år i Finland, vilket är ett stort antal med hänsyn till folkmängden. Förutom de allmänkyrkliga tidningarna har stiftet, de kyrkliga organisationerna och sektorerna ofta egna tidningar. År 2007 var den sammanlagda upplagan för de kyrkliga tidningarna cirka 760 000.

Kyrkpressen är den kyrkliga tidning som har den största upplagan. Tidningen når närmare 90 procent av de finlandssvenska hemmen. Den har en upplaga på över 100 000 och är också den mest lästa finländska kyrkliga tidningen i de övriga nordiska länderna. I mars 2007 öppnades tidningens nätversion Kyrkpressen.fi.

Den mest betydelsefulla finskspråkiga allmänkyrkliga tidningen är *Kotimaa*, som är en kristen veckotidning. År 2007 var tidningens upplaga cirka 42 000, det vill säga över 18 procent mindre än fyra år tidigare. Ungefär hälften av upplagan utgörs av församlingarnas prenumerationer. Dess nätpublikation (www.kotimaa.fi) började publiceras i maj 2005. Utöver dagliga nyheter erbjuder nättjänsten bloggar av kyrkliga och samhällseliga opinionsbildare, en diskussionsdomän och audio- och videoklipp.

Ungefär varannan av de kyrkliga tidningarna har redan en nätversion. Ungefär hälften av dessa hade lagt ut allt material på nätet eller till och med mera omfattande material än i den tryckta versionen. Rätt så många hade emellertid lagt ut bara en liten del av tidningsmaterialet på nätet eller bara gett en allmän presentation av tidningen. Dessutom bör det noteras att den tryckta tidningen och nättidningen ofta är två produkter med helt olika karaktär som existerar jämsides. De kan också ha delvis olika slags läsare.

Reklamkampanjer Reklam och marknadsföring inom den kyrkliga informationen fortsatte att vinna terräng under redogörelseperioden. På riksplanet genomfördes en kampanj för jubileumsåret Kyrkan 850 år, mediekampanjer för insamlingarna Gemensamt Ansvar och en kampanj för församlingsvalet. Dessutom genomförde till exempel Helsingfors kyrkliga samfällighet omfattande mediekampanjer, såsom Nåd år 2005 och Tro hopp kärlek som inleddes i november 2007. Avsikten är att den sistnämnda kampanjen ska inspirera människorna att ta del i församlingslivet och anlita kyrkans tjänster. Kampanjen avslutas år 2009.

Kyrkans informationscentral ansvarade för informationen på riksnivå inför församlingsvalet år 2006. För valet genomfördes för tredje gången en rikstäckande offentlighetskampanj med en gemensam utformning och slogan: Använd hjärtat – det gör gott. Kampanjen utmanade kyrkans medlemmar att fundera över sina värderingar och använda sitt hjärta. Kyrkomötet beviljade kampanjen ett anslag om 500 000 euro. Församlingarna drog i stor utsträckning nytta av kampanjen i sitt valarbete.

12.4. Kyrklig kommunikation i televisionen

Digitaliseringen av televisionsverksamheten bereddes under redogörelseperioden och ändringen genomfördes vid Rundradion på hösten 2007. Digitaliseringen orsakade Rundradion ett ekonomiskt tryck och även andaktsprogrammen blev föremål för effektiviseringsåtgärder. Under redogörelseperioden uppkom en privat kristen televisionskanal när TV7 inledde sändningar i kabelnätet i slutet av år 2003. Kyrkans mediestiftelse grundades år 2005, vilket innebar att programmakarnas intresse för att göra program om religion och livsåskådning ökade betydligt.

Enligt enkäten *Gallup Ecclesiastica 2007* tittade 9 procent av finländarna på andliga tv-program varje vecka eller oftare (se figur 12.1). Det var speciellt vanligt att personer över 65 år tittade på andliga program. En tredjedel av dem (30 procent) uppgav att de tittade på andliga program minst varje vecka eller oftare. Däremot uppgav bara en procent av 25–34-åringarna att de tittade på programmen så pass ofta. Allt som allt uppgav ungefär hälften av finländarna (49 procent) att de tittade på andliga tv-program minst en gång om året eller oftare. Mer än en tredjedel uppgav att de aldrig tittade på programmen.

Inom televisionsverksamheten vid Kyrkans informationscentral förblev gudstjänstsändningarna de viktigaste andaktsprogrammen. Antalet gudstjänster hade utökats under den förra redogörelseperioden och kvarstod vid 35 sändningar per år. Av sändningarna var 15–18 direktsända program. Vid sidan om traditionella gudstjänster gjordes också program enligt mönstret Tre kvarts kyrka (Kolmen vartin kirkko). Programmen har ett nyare och kortare format som bättre kan ta vara på de möjligheter som televisionen erbjuder. De cirka fem minuter långa programmen *Pisara – Ajatus* uskosta (*Droppen – Tankar om tro*) sändes varje vecka under hela fyraårsperioden.

Utöver de fortlöpande programmen gjorde tv-redaktionen vid Kyrkans informationscentral en uppföljningsdokumentär om S:t Henriks ekumeniska konstkapell i Åbo och samlade dokumentärmaterial om färdigställandet av interiörmålningarna i Tyrvis kyrka. Det fördes förhandlingar om ytterligare programproduktion, men det hittades inga resurser för programmen.

Kyrkans central för det svenska arbetet (KCSA) producerar tv-gudstjänster tillsammans med Finlands Svenska Television (FST). Under redogörelseperioden hade tv-gudstjänsterna i genomsnitt cirka 40 000 tittare. År 2004 minskades antalet televiserade gudstjänster till åtta från tidigare tolv. I stället började man årligen producera tretton andaktsprogram under namnet SALT, som riktade sig till yngre tittare. SALT väckte stor uppmärksamhet på grund av sin nya visuella och musikaliska utformning. År 2005 tilldelades programmet årets bragdpris bland YLE:s svenskspråkiga program.

Tv-andaktsprogrammen firade sin 50-åriga tillvaro år 2005. Det första religiösa tv-programmet i Finland sändes i november 1955. Till jubileumsårets ära sammanställdes för TV1 programserien Arkistojen aarteita (Arkivpärlor) där man visade utdrag ur gudstjänster och andaktsprogram som hade sänts under årens lopp.

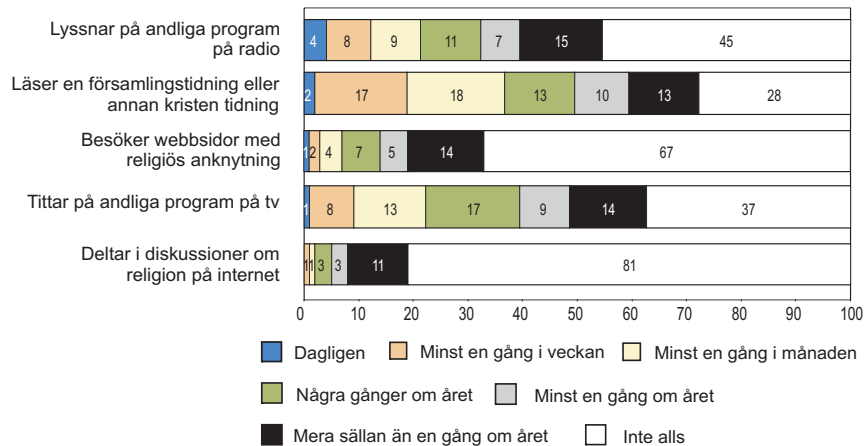
Under redogörelseperioden hade de lutherska tv-gudstjänsterna årligen i genomsnitt 153 000–190 000 tittare varje år. Droppen – Tankar om tro nådde 151 000–293 000 tittare under olika år. Tittarsiffrorna för gudstjänsterna sjönk från och med år 2005, men tittarsiffrorna för programmet Droppen började stiga när sändningsdagen flyttades från fredag till lördag år 2007. Variationen i tittarsiffrorna påverkades av ändringarna av både kanalplats och sändningstid. På grund av Rundradions kanalprofilering flyttades andaktsprogrammen från TV2 tillbaka till TV1 år 2006.

Tabell 12.1. Antalet finskspråkiga tv-gudstjänster och tittarsiffrorna åren 2004–2007, Rundradion.

	2004	2005	2006	2007
Tv-gudstjänster	35	35	35	35
Antalet tittare i genomsnitt för lutherska gudstjänster	169 000	190 000	185 000	153 000

Sammanlagt 29 församlingar och tre kyrkliga samfälligheter uppgav sig ha producerat program för lokaltelevisionen år 2007 (23 församlingar och två kyrkliga samfälligheter år 2003). Alla kyrkliga samfälligheter och tolv församlingar uppgav att de betalade för programtiden. De övriga får sändningstiden gratis.

Figur 12.1. Hur kyrkliga medier följs. Gallup Ecclesiastica 2007, N=1 030 (%).

Av de församlingar och kyrkliga samfälligheter som åtminstone ibland har program i lokaltelevisionen uppgav två att de producerade program varje vecka och två att de producerade program varje månad. Ungefär hälften (19) uppgav att de producerade program några gånger om året och de övriga (16) mera sällan än så. Till de vanligaste programmen hörde gudstjänster, andaktsprogram och musikprogram. Inte en enda församling rapporterade om regelbundna gudstjänstprogram varje vecka eller varje månad. Alla typer av program sändes vanligen mera sällan än varje månad. Nio församlingar och två kyrkliga samfälligheter uppgav att televisionproduktion hade lagts ut på internet.

12.5. Kyrklig kommunikation i radion

Radion har kvarstått som ett viktigt medium för finländarna. Den når fortfarande 96 procent av finländarna. Rundradion stärkte en aning sin ställning i förhållande till de kommersiella radiokanalerna under fyraårsperioden. År 2007 riktades 52 procent av radiolyssnandet till YLE:s kanaler. YLE Radio1 når 8 procent av alla radiolyssnare och Radio Suomi är fortfarande den populäraste kanalen.

Vid ingången av 2007 ändrades sändningstiderna för gudstjänsterna i YLE Radio1 så att de fria kyrkornas och fundens om den katolska kyrkans gudstjänster, möten i samband med religiösa sommarfester och specialgudstjänster sänds varannan söndag klockan 18–19. Samtidigt började programmet Horisontti (Horisonten) sändas i repris på söndagskvällarna. Förnyelsen innebär att en luthersk gudstjänst nu sänds varje söndag klockan 10. På basis av ett avtal med Rundradion började radioredaktionen vid Kyrkans informationscentral producera programmet Hartaat sävelet (Andliga melodier) för YLE Radio1 år 2007.

Andakterna hör alltså till de populäraste programmen i YLE Radio1 trots att antalet lyssnare har fortsatt minska (–12 procent). I början av redogörelseperioden hade morgonandakten klockan 7.50 i genomsnitt 181 000 lyssnare och år 2007 hade den 159 000 lyssnare. När aftonandakten på lördagskvällarna blev en bönestund år 2005 steg lyssnarsiffrorna med klar marginal i jämförelse med de övriga aftonandakterna. År 2007 hade den i genomsnitt 110 000 lyssnare.

Lyssnarsiffrorna för gudstjänsterna steg däremot en aning under redogörelseperioden. År 2007 hade söndagsgudstjänsterna i genomsnitt 224 000 lyssnare (214 000 år 2003). Också programmet Horisontti har fått en något större skara lyssnare. År 2004 lyssnade i genomsnitt 125 000 personer på programmet och år 2007 hade det i genomsnitt 133 000 lyssnare (dessutom lyssnade i genomsnitt 75 000 personer på repriserna).

Kyrkans central för det svenska arbetet (KCSA) producerade tre svenskspråkiga radioandakter per dag under redogörelseperioden. Radioandakterna sändes i Radio Vega. Radioandakten Andrum (klockan 6.55) hade cirka 22 000 lyssnare, Morgonandakt (klockan 8.53) cirka 43 000 lyssnare och Aftonandakt (klockan 19.20) cirka 20 000 lyssnare. År 2006 hade de svenskspråkiga radiogudstjänsterna i genomsnitt 26 000 lyssnare.

Enligt enkäten *Gallup Ecclesiastica 2007* lyssnar drygt en tredjedel av finländarna (39 procent) på radions andaktsprogram minst en gång om året (se figur 12.1). Fyra procent uppger att de lyssnar på programmen dagligen och 8 procent minst en gång i veckan. Mer än en tredjedel av dem som är över 65 år (37 procent) lyssnar så pass ofta på andaktsprogrammen i radio. Ett lika frekvent lyss-

nande är däremot sällsynt bland personer under 35 år – endast 2–3 procent av dem uppger att de lyssnar på radioandakterna varje vecka.

Under redogörelseperioden blev nätkommunikationen en viktig del också av radioverksamheten. På grund av att lokalradiostationerna bildade kedjor och blev partiellt riksomfattande försvårdades lokalförsamlingarnas programarbete. År 2004 diskuterade man fortfarande möjligheten att inrätta en egen radio för kyrkan och samtidigt köpte församlingarna tillsammans olika slags kampanjer av olika kommersiella radiostationer. År 2007 övergick radioredaktionen vid Kyrkans informationscentral från att ordna kampanjer i kommersiella radiokanaler till att distribuera program över internet via en pod.fi-webbplats.

Program började distribueras över internet på försök på hösten 2005 då radioredaktionen vid Kyrkans informationscentral producerade en mp3-laddningsbar programserie i åtta avsnitt under rubriken Kuoripojat (Korgossarna). Radioredaktionen vid Kyrkans informationscentral var därmed bland de första som inledde verksamhet med podcasting. I början av december sammanlänkades webbplatsen med webbplatsen för Dagens lösen och blev en gemensam tvåspråkig pod.fi-webbplats. Samtidigt började programmen sändas dagligen i stället för veckovis. På sidorna började också skrivas regelbundna bloggar. Radioredaktionen vid Kyrkans informationscentral producerar webbplatsen tillsammans med Kyrkans central för det svenska arbetet och Toivontuottajat (KanalHoppet, centralen för elektronisk kommunikation för de evangelisk-lutherska församlingarna i Helsingfors, Esbo och Vanda).

Sedan advent år 2005 har radioredaktionen vid Kyrkans informationscentral producerat andakten Kappelin pysäkki (Kapellets hållplats) för evl.fi-tjänsten. Målgruppen är framför allt unga vuxna. Samma år fick andaktsprogrammen och programmet Horisontti egna webbsidor på YLE Radio1:s webbplats.

Internet har börjat användas allt mer för förmedling av radioprogram. Andakterna och programmet Horisontti kan höras överallt i världen som online-sändningar över nätet. Dessutom kan Horisontti höras via YLE Arenan utan restriktioner i en månads tid eller laddas ned på en mp3-spelare. Av upphovsrättsliga skäl kan

andakter höras endast i Finland via YLE Arenan i en veckas tid efter sändningen.

Ungefär en femtedel av församlingarna (22 procent) och två femtedelar av de kyrkliga samfälligheterna (42 procent) hade självproducerade program i YLE:s landskapsradio eller någon kommersiell radio år 2007. Program producerade av församlingarna sändes oftast (12 procent) några gånger om året. Nästan var tionde församling (9 procent) producerade dock program som sändes varje vecka eller varje månad. De kyrkliga samfälligheterna hade oftast program som sändes varje vecka.

Programmen bestod oftast av information om församlingens kommande verksamhet (tabell 12.2). För de kommersiella radiokanalerna producerades också rikligt med radierade gudstjänster och andaktsprogram. För YLE:s landskapsradio producerades däremot mer aktualitetsprogram.

Ungefär en sjundedel av alla församlingar (14 procent) betalade för programtiden i radio. Ungefär lika många församlingar deltog i Radio Deis verksamhet genom att ge ekonomiskt understöd (39 procent av församlingarna) och/eller köpa programtid (27 procent av församlingarna).

Tabell 12.2. Sändningstätheten i YLE:s landskapsradio och kommersiella radiostationer för olika programtyper producerade av församlingarna (%).

	YLE:s landskapsradio				Kommersiell radio			
	Månatligen	Mera sällan	Aldrig	Alla	Månatligen	Mera sällan	Aldrig	Alla
Gudstjänster	-	-	-	-	18	21	61	100
Andaktsprogram	2	14	84	100	8	27	65	100
Aktualitetsprogram	2	17	81	100	10	11	79	100
Information om församlingens verksamhet	12	29	59	100	22	22	57	100
Musikprogram	1	8	91	100	2	9	89	100
Radioreklam	4	14	82	100	2	22	76	100
Övrigt	8	4	88	100	3	14	83	100

År 2006 fyllde radiogudstjänsten 80 år. Den första gudstjänsten radierades från Tammerfors bara några dagar efter det att Rundradion hade inlett sin verksamhet. Radiogudstjänsten är det äldsta programmet som fortfarande ingår i Rundradions programutbud. År 2007 fyllde radioandakten 75 år. Med anledning av jubileet utgavs boken *Kuunteleeko kukaan puhettasi (Hör någon vad du säger)* (Kirjapaja) med Lisa Enckell som redaktör.

12.6. Kyrklig nätkommunikation

Användningen och betydelsen av internet ökade betydligt under redogörelseperioden. Trenden ser ut att fortsätta under nästa årtionde. Inom åldersgruppen personer under 40 år använder nästan alla internet. Internet används dessutom mycket i hemmen. Nätet har alltså en stark förankring i privatlivet, inte bara i arbetslivet.

Enligt enkäten *Gallup Ecclesiastica 2007* besöker 3 procent av finländarna webbplatser med religiös eller kyrklig anknytning minst en gång i veckan eller oftare (se figur 12.1). Dessutom besöker 4 procent webbplatser av detta slag minst varje månad. Besök på religionsrelaterade webbplatser är vanligare bland personer under 35 år än bland personer över 35 år.

Personer som hör till någon annan än den evangelisk-lutherska eller ortodoxa kyrkan besöker speciellt ofta religionsrelaterade webbplatser. Av dem uppger 15 procent att de besöker webbplatser av detta slag minst en gång i veckan eller oftare. Bara hälften uppger att de inte alls har besökt sådana webbplatser under de senaste åren. De deltar också aktivare än andra i religionsrelaterade diskussioner på internet. Medan 6 procent av alla finländare uppger sig delta minst några gånger om året i diskussioner om religion på nätet är andelen bland dem som tillhör andra religionssamfund på motsvarande sätt 17 procent.

Kyrkans förståelse för nätkommunikationens betydelse förändrades och förtydligades markant under redogörelseperioden. Kyrkostyrelsen tillsatte år 2005 en arbetsgrupp (med chefen Kari Kopperi som ordförande) för att göra en förberedande utredning och en plan för utvecklingen av interaktiva tjänster på nätet och i

församlingarna. I maj 2006 lämnade gruppen en lägesrapport vars grundläggande ståndpunkter togs in i lägesrapporten om uppdateringen av kyrkans informationsförvaltningsstrategi *Kyrkan på nätet* (*Tietoverkoissa toimiva kirkko*). Arbetsgruppens rapport *Hengellinen elämä verkossa* (*Andligt liv på nätet*) blev klar i januari 2007. Den grundläggande infallsvinkeln i rapporten var att nätet är en ny omvärld för församlingarna och kyrkan, inte bara ett verktyg. I rapporten uppmuntrade arbetsgruppen församlingsanställda och frivilligarbetare att allt aktivare närvara och agera i de diskussionsforum, gemenskaper och interaktiva tjänster som redan finns. Enligt arbetsgruppen bör kyrkan och församlingarna dessutom utforma egna interaktiva tjänster för det andliga livet. Dessutom presenterades åtgärder för att stärka de församlingsanställdas beredskap att verka i nätmiljöer.

Uppbyggandet och öppnandet av Kyrkostyrelsens evl.fi-tjänst samt de interaktiva tjänsternas frammarsch präglade utvecklingen av den kyrkliga nätkommunikationen under redogörelseperioden. Användningsgraden för Kyrkostyrelsens webbtjänster fördubblades under redogörelseperioden. Det genomsnittliga antalet olika besökare per månad var 122 000 år 2007 (64 000 år 2003). Av besökarna var 84 procent sådana som inte kom via det interna KYRK-nätet.

Den nya webbtjänsten evl.fi öppnades vid advent år 2005. Syftet var att kyrkan skulle bli synligare, mera mottagarorienterad och aktivare i nätvärlden. I samband med öppnandet av tjänsten genomfördes första gången en interaktiv webbenkät där besökarna fick berätta om sina erfarenheter av kyrkan och om sina önskemål samt lämna kommentarer till ärkebiskopen. Responsen från medborgarna innebar i regel beröm. Tjänsten ansågs ha en fräsch utformning och innehållet ansågs ha redigerats med framgång. Tjänsten utvecklas kontinuerligt utifrån kommentarerna.

År 2007 färdigställdes två nya språkversioner av tjänsten: en lättläst version och en version på engelska. Kyrkostyrelsens samlade webbtjänst omfattade i slutet av redogörelseperioden förutom tjänsten evl.fi också mer än 50 separata webbtjänster. Som exempel kan nämnas webbplatserna Jobbtorget, Virtaa välilämme (Spänning i förhållandet), Från våld till försoning, Skuldspiralen och Agricola (webbplatser för gudstjänster och kyrkliga förrättningar, se kapitel 3, Samtalstjänstens nätjour, se kapitel 6.4).

Kyrkans tvåspråkiga podcast pod.fi startade som ett pilotprojekt år 2006. Den föregicks år 2005 av den finskspråkiga podcasten Kuoripojat (Korgossarna). Biskop Mikko Heikka medverkar i tjänsten och hans blogg är ett exempel på styrkan hos kommunikation av typen blogg. Bloggen har tidvis genererat teman även för andra kommunikationsmedel.

Församlingarnas nätkommunikation utvecklades i gynnsam riktning under redogörelseperioden. År 2007 hade 90 procent av församlingarna egna webbplatser eller gemensamma webbplatser tillsammans med en kyrklig samfällighet. Sammanlagt 343 församlingar (246 år 2003) uppgav att de har egna webbplatser och 118 församlingar (117 år 2003) hade webbplatser i anslutning till en kyrklig samfällighets webbplatser. De församlingar som inte hade egna webbplatser var nästan alla små landsbygdsförsamlingar med färre än 4 000 medlemmar. En tredjedel av dem uppgav att webbplatser förbereddes för att bli klara före utgången av 2008 och 14 procent uppgav att det fanns planer på att öppna webbplatser senare. Inalles 17 församlingar uppgav att de inte hade några planer på att öppna webbplatser. Ungefär hälften av församlingarnas webbplatser (45 procent) hade konstruerats av någon församlingsanställd och knappt en tredjedel av församlingarna (28 procent) hade anlitat företagstjänster.

Nätet används aktivt av församlingarna. Två tredjedelar av församlingarna (64 procent) uppgav att de använder kyrkans gemensamma webbtjänster och intranätstjänster dagligen (57 procent år 2003). Endast en procent av församlingarna använder dem aldrig (3 procent år 2003). En femtedel av församlingarna (21 procent) uppgav att de dagligen kontaktades per e-post. Dessutom uppgav 42 procent att de kontaktades per e-post varje vecka och 37 procent mera sällan än så.

Församlingarna höll sina webbplatser aktuella rätt så aktivt. Av de församlingar som hade webbplatser uppgav 7 procent att sidorna uppdaterades varje dag och ungefär en tredjedel (30 procent) att de uppdaterades oftare än en gång i veckan. Det vanligaste var att webbplatserna uppdaterades en gång i veckan (40 procent). Ungefär en sjundedel (14 procent) uppdaterade uppgifterna varje månad och ungefär en tiondel (9 procent) mera sällan än så. Närmare nio av tio församlingar (87 procent) uppgav att uppdateringarna görs av någon av de församlingsanställda.

Webbplatserna har förnyats och nya interaktiva och aktiverande tjänster har tagits in på webbsidorna. Sammanlagt 99 församlingar (20 procent) rapporterade om interaktiva nättjänster som användes. Dessutom uppgav 37 församlingar att sådana planerades. Hjälp över nätet hade prövats eller tagits i bruk i 71 församlingar.

Nätkommunikation har använts på ett kreativt sätt som ett led i olika slags kampanjer, såsom i Helsingfors kyrkliga samfällighets kampanjer Nåd samt Tro hopp och kärlek. Församlingarnas samarbetsprojekt har också genererat nya tjänster, såsom den senaste versionen av Nätprästen (Nettipappi) samt de sidor om kyrkliga förrättningar som producerats av de kyrkliga samfälligheterna i huvudstadsregionen.

Exempel på högklassiga tjänster producerade av individuella församlingar är det nätbaserade genomförandet av Tammerfors kyrkliga samfällighets projekt Suurella sydämellä (Med stort hjärta), Åbo och S:t Karins kyrkliga samfällighets bröllopswebbplats kirkkoon.fi och den finska församlingen Kangasalan seurakuntas diskussionsspalt. Konstruerandet av sidor med upprinnelse i verksamheten har stärkts också inom församlingarnas nätkommunikation. Likaså har allt fler av de anställda fått inspiration att producera nya nättjänster.

På initiativ av församlingarna i huvudstadsregionen förbereddes inför våren 2007 det första seminariet kring temat Internet och kyrkan. I seminariet deltog mer än 150 personer som var intresserade av kyrkans nättjänster. Till stöd för seminariearbetet upprättades forumet Internet ja kirkko (Internet och kyrkan), som är avsett att fungera som en försöksplattform för olika slags nättjänster.

12.7. Kyrklig AV-verksamhet

Det digitala mediets, de nya användargränssnittens och internets inflytande återspeglades i den finländska AV-verksamheten under hela redogörelseperioden. Även det mobila mediet har vidareutvecklats men har ännu inte fått ett genombrott i vidare kretsar.

Det multimediala inslaget breddade spektret för den kyrkliga AV-produktionen. AV-redaktionen vid Kyrkans informationscentral genomförde en användarenkät år 2007, enligt vilken lärarna

och de församlingsanställda fortfarande vill ha materialet både som VHS-kassetter och i digital form. Under redogörelseperioden producerades utöver och i samband med programmen också webbsidor, associerade filmer, podcast-morgonsamlingar, spel och material för lärarna. Vid AV-redaktionen utarbetades anvisningar för hur rörliga bilder kan läggas ut på webbplatsen evl.fi. Några filmer lades på försök ut på YouTube.

Under redogörelseperioden färdigställde AV-redaktionen vid Kyrkans informationscentral exempelvis Lukas evangelium på teckenspråk, dockkortfilmer och en animationsserie. Som en ny form av samarbete genomförde AV-redaktionen två programserier för YLE:s Skol-TV. Inför jubileet med anledning av Kyrkan 850 år färdigställdes en femdelad serie om korset och finska flaggan (Risti ja Siniristi) år 2005. År 2007 färdigställdes programmet Agricolan kaavussa (I Agricolas kåpa) som hade beviljats understöd från Kyrkans mediestiftelse. Efter det att serierna hade visats i Skol-TV och YLE Teema utgavs de på dvd för AV-försäljning.

- » Andligt liv på nätet är en viktig reform inom kyrkan. De första stegen togs under redogörelseperioden. Nätet är en ny omvärld för församlingarna och kyrkan, inte bara ett verktyg. Avsikten är att möta och hjälpa församlingsbor som tillbringar mycket tid på nätet. Nätet används mest av den grupp som medför de största utmaningarna för kyrkan: unga och unga vuxna. Kyrkans nättjänster och sättet att agera på nätet bör planeras särskilt för denna målgrupp, som kännetecknas av ett behov av självständigt och kritiskt tänkande och obundet deltagande.
- » De genomsnittliga tittarsiffrorna för tv-gudstjänsterna är ganska höga när de ställs i proportion till exempelvis deltagandet i gudstjänster på kyrkliga helgdagar. De lutherska tv-gudstjänsterna hade i genomsnitt 150 000–190 000 tittare under redogörelseperioden. Endast på julafton är antalet gudstjänstbesökare högre. Kyrkans synlighet i televisionen bör stärkas. Det är önskvärt att de möjligheter som televisionen erbjuder utnyttjas mera i samband med tv-gudstjänsterna.
- » Ämnen som tangerar kyrkan och religionen behandlades i stor utsträckning i olika medier under redogörelseperioden. Kyrkan betraktas fortfarande som en viktig opinionsbildare i samhället. Dess agerande och ställningstaganden har betydelse. Mediernas växande roll innebär att människornas bild av kyrkan i tilltagande grad tar form uttryckligen via medierna i stället för utifrån personliga möten. I en sådan situation är öppenhet, initiativrikedom och frimodig frammarsch egenskaper som kyrkan och församlingarna bör vidareutveckla i växelverkan med medierna.

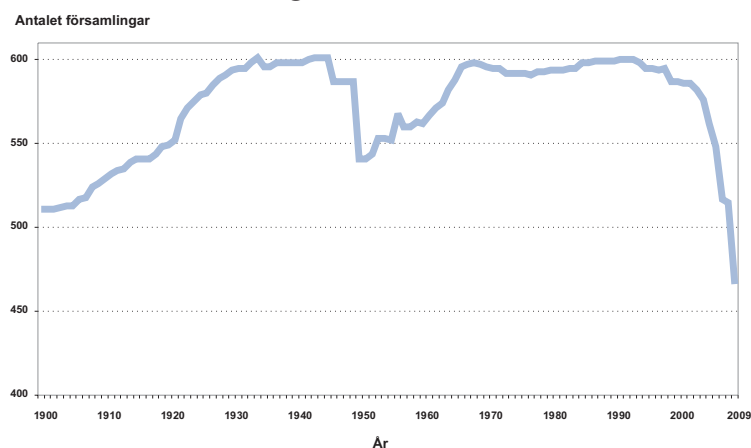
13. Förvaltning

- Församlingsstrukturerna genomgick en kraftig omvälvning. Antalet församlingar minskade med 65 under redogörelseperioden.
- Valdeltagandet var 14,5 procent i församlingsvalet år 2006 och steg för tredje valet i följd. Möjligheterna att förhandsrösta utökades och förhandsröstningen ökade i popularitet.
- Kyrkans strategi *Vår kyrka – gemenskap och delaktighet* färdigställdes. I den utstakades de framtida utmaningarna och utvecklingsområdena för kyrkans verksamhet, ekonomi och förvaltning fram till år 2015.
- Reformen av stiftsförvaltningen trädde i kraft. De första valen till stiftsfullmäktige förrättades i februari 2004.

13.1. Församlingarna

Vid utgången av 2007 tillhörde medlemmarna i den evangelisk-lutherska kyrkan 517 församlingar. Antalet församlingar minskade med 65 under redogörelseperioden (år 2003 fanns det 582 församlingar). Det fanns 390 ekonomiska enheter i slutet av redogörelseperioden, av vilka 351 församlingar hade separat ekonomi. Det fanns 39 kyrkliga samfälligheter och till dem hörde 166 församlingar. Församlingarna bildade sammanlagt 78 prosterier.

Figur 13.1. Antalet församlingar åren 1900–2007.

Drygt 7 procent av kyrkans folkmängd fanns i små församlingar med färre än 3 000 medlemmar. Var tredje församling hörde till den storleksklassen. Stora församlingar med fler än 20 000 medlemmar utgjorde 10 procent, men i dem fanns mer än en tredjedel av kyrkans folkmängd. Den största församlingen var Jyväskylä stadsförsamling, som hör till Lappo stift. Församlingen hade mer än 65 000 medlemmar. Den näst största församlingen var Malms församling, som hör till Helsingfors stift. Församlingen hade 60 559 medlemmar. Iniö församling i Borgå stift var med sina 233 medlemmar den församling som hade den minsta folkmängden. Församlingarna hade i genomsnitt 8 372 medlemmar. Församlingarnas genomsnittliga storlek ökade med 11 procent under redogörelseperioden.

Tabell 13.1. Fördelningen av församlingarna i olika storleksklasser år 2007.

Folkmängd	Antalet församlingar	% av församlingarna	% av kyrkans folkmängd
Under 3 000	168	32,5	7,3
3 000-5 999	123	23,8	12,2
6 000-8 999	72	13,9	12,3
9 000-11 999	33	6,4	7,8
12 000-14 999	35	6,8	10,9
15 000-19 999	34	6,6	13,9
20 000-29 999	33	6,4	18,5
30 000-	19	3,7	17,1
Sammanlagt	517	100	100

Förändrade församlingsstrukturer Å ena sidan bidrog församlingarnas egna behov av att effektivisera verksamheten och ekonomin till att antalet församlingar minskade. Å andra sidan fanns kommun- och servicestrukturreformen i bakgrunden. Till följd av den genomfördes kommunsammanslagningar som direkt påverkar församlingsindelningen. Enligt kyrkolagen kan det finnas bara en församling eller kyrklig samfällighet inom samma kommuns område.

Med anledning av de pågående omstruktureringsarna tillsatte kyrkostyrelsen i oktober 2005 en arbetsgrupp för församlings-

strukturen (med biskop Voitto Huotari som ordförande) för att följa omställningarna i kommunstrukturen och deras inverkan på kyrkan och församlingarna samt lägga fram förslag till hur samverkan mellan församlingarna ska främjas. Arbetsgruppen fick i uppdrag att utreda hur församlingsarbetet kan organiseras på ett ändamålsenligt sätt i olika verksamhetsmiljöer. Dess mellanrapport *Närvarande gemenskap* blev klar i april 2007, och arbetsgruppens betänkande *Kyrkan – en gemenskap i förändring* blev klart mot slutet av år 2007. Arbetsgruppen fullgjorde sitt uppdrag genom att försöka nå en dialogbaserad växelverkan med församlingsfältet och ta hänsyn till ställningstaganden och kommentarer av olika experter.

Enligt arbetsgruppens rapport är den viktigaste frågan rörande de ändrade församlingsstrukturerna vilken struktur som bäst stöder det andliga livet i församlingen och bland församlingsmedlemmarna. Strukturerna ska på ett effektivt, högklassigt och övergripande sätt garantera enskilda församlingsbor möjligheter till medlemskap i kyrkan och möjligheter till ett andligt liv. Utgångspunkten för och målen med de nya administrativa och operativa strukturerna finns i kyrkans grundläggande uppgift och ett effektivt fullgörande av den i praktiken. Målsättningen är att trygga ett mångsidigt församlingsarbete, ekonomisk stabilitet, ändamålsenlig förvaltning, effektivt ledarskap och meningsfull användning av arbetskraftsresurserna.

Arbetsgruppen betonade vikten av ett strukturtänkande på två nivåer när församlingsstrukturerna förnyas. Församlingen utgör basnivån. Primär verksamhet som hör till det andliga livet utförs i små eller överkomligt stora välfungerande närgemenskaper, som ansvarar för gudstjänstlivet, diakonin, missionen och den kristna fostran samt de kyrkliga förrättningarna. Samarbetsnivån kan bildas av en kyrklig samfällighet, prosteri eller avtalsbaserat samarbete. Församlingarnas ekonomiska och administrativa stödtjänster utförs alltså i stora enheter. Det är naturligt att samarbeta i uppgifter som hänför sig till ekonomi och personalförvaltning, ADB-nät, fastighetsskötsel och befolkningsregistret.

I arbetsgruppens betänkande behandlades också frågan om så kallade personförsamlingar, det vill säga församlingar som inte bildas på geografiska grunder. Enligt arbetsgruppen uttrycker lös-

ningsmodellen med personförsamlingar församlingsbornas önskan till fri och geografiskt obunden gemenskap. Arbetsgruppen ansåg dock att risken med personförsamlingsprincipen är att verksamheten kommer att inriktas på bara några få församlingsaktiva och förlorar sin kontaktyta med den breda majoritetens liv. Det ansågs också vara problematiskt att skattetekniskt och i praktiken ordna personförsamlingarnas ekonomi. En geografiskt bunden församling (parokialprincipen) beaktar enligt arbetsgruppen olikheterna bland medlemmarna och tar hand om de medlemmar som hotas av att hamna utanför. Enligt arbetsgruppen är det befogat att avhålla sig från åtgärder för att införa personförsamlingar också på den grunden att församlingsstrukturerna genomgår en mycket grundlig reform.

Arbetsgruppen presenterade ett flertal konkreta åtgärdsförslag. Enligt arbetsgruppen bör ställningen för cheferna på mellannivå ändras så att den i stora församlingar möjliggör effektivt och ändamålsenligt ledarskap. Enligt arbetsgruppen bör det vidtas åtgärder för att utveckla ett tydligare ledarsystem inom de kyrkliga samfälligheterna och tydligare ledning av arbetet inom de kyrkliga samfälligheternas område och för att utveckla flexibel användning av arbetskraften. Dessutom föreslog arbetsgruppen att det bör utredas om kyrkolagen bör ändras så att en person inom sin hemkommun kan tillhöra också en annan församling än den inom vars område han eller hon är bosatt.

I enlighet med arbetsgruppens framställning färdigställdes på våren 2008 handboken *Handledning för strukturförnyare* till stöd för genomförandet av omstruktureringsarna av församlingarna.

De kraftiga omstruktureringsarna av församlingarna kommer att fortgå. Enligt församlingarna själva hade förhandlingar om samgång mellan församlingarna förts i var tredje församling. Förhandlingarna hade gällt antingen bildande av en kyrklig samfällighet eller sammanslagning av församlingarna. I 8 procent av församlingarna hade man dessutom planer på att inleda samgångsförhandlingar inom de närmaste åren.

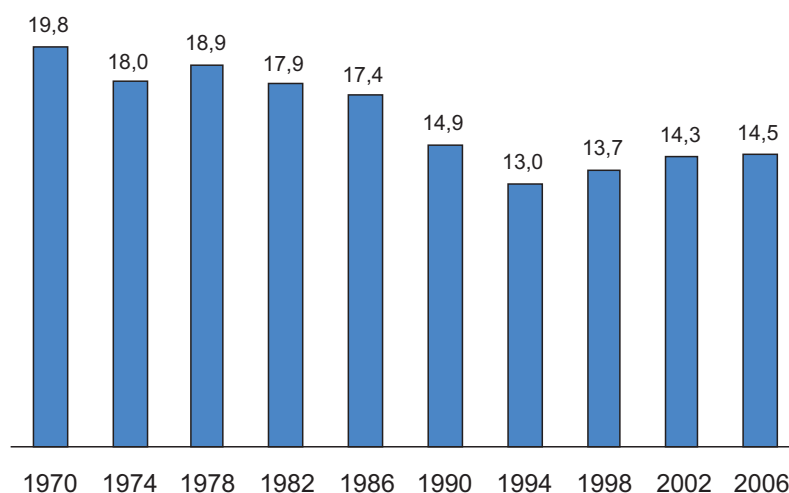
Tabell 13.2. Andelen församlingar som åren 2004–2007 inlett förhandlingar med grannförsamlingarna om bildande av en kyrklig samfällighet eller sammanslagning av församlingarna (%).

	Förhandlingar har förts och samgången genomförts	Förhandlingar har inletts	Förhandlingar kommer att inledas inom de närmaste åren	Inga förhandlingar har inletts eller planeras
Om att bilda en kyrklig samfällighet	4	21	8	68
Om sammanslagning av församlingarna	11	37	8	44

Omstruktureringarna av församlingarna har en stark anknytning till kommunstrukturen. I mer än hälften av de församlingar där en sammanslagning hade genomförts eller förhandlingar pågick fanns en planerad eller pågående kommunsammanslagning i bakgrunden.

Församlingsval De förtroendevalda utövar högsta beslutanderätt i församlingarna. I församlingsvalet i november 2006 valdes i de självständiga församlingarna medlemmar i kyrkofullmäktige, och i de kyrkliga samfälligheterna valdes medlemmar i gemensamma kyrkofullmäktige och församlingsråd.

Figur 13.2. Valdeltagandet i församlingsval åren 1970–2006.

Valdeltagandet på riksnivå var 14,5 procent. Valdeltagandet steg redan för tredje valet i följd. I synnerhet förhandsröstningen ökade markant i popularitet. Av de mer än 470 000 församlingsbor som röstade i valet förhandsröstade drygt 200 000, nästan 44 procent. Andelen förhandsväljare var störst i Esbo stift, där mer än hälften av rösterna var förhandsröster. Andelen var minst i Borgå stift, men också där röstade nästan en tredjedel på förhand. Förhandsröstningen har snabbt ökat i popularitet. Vid valet 2002 utövade var tredje sin rösträtt genom förhandsröstning, år 1998 var fjärde.

Också andra än de som inte kunde rösta på den egentliga valdagen förhandsröstade. I valet 2006 utökades förhandsröstningsmöjligheterna på flera orter. I synnerhet på stora orter lyckades församlingarna höja valdeltagandet genom att ordna möjligheter att rösta till exempel i köpcenter.

Skillnaderna mellan valdeltagandet i olika församlingar var betydande. Valdeltagandet var högst i Kinnula församling (50,7 procent) och lägst i Alphyddans församling i Helsingfors (5,2 procent). Valdeltagandet i landsförsamlingarna (19,2 procent) var i genomsnitt klart högre än i stadsförsamlingarna (12,5 procent). Skillnaderna mellan stiftet var också betydande. Det högsta valdeltagandet nåddes i Lappo stift (20,8 procent). Valdeltagandet var lägst i Helsingfors stift (8,5 procent).

Tabell 13.3. Valdeltagandet stiftsvis i församlingsvalet 2006 i stads- och landsförsamlingarna.

Stift	Stad	Landsbygd	Sammanlagt
Åbo	13,8	21	15,9
Tammerfors	11,3	17,1	13,2
Uleåborg	16	22,2	18,2
S:t Michel	11,1	20,1	13,9
Borgå	11,6	19,5	14,1
Kuopio	13,1	16,9	14,6
Lappo	19,2	23,5	20,8
Helsingfors	8,3	13,6	8,5
Esbo	11,7	13,1	12,1
Sammanlagt	12,5	19,2	14,5

Av alla invalda förtroendevalda var 54 procent kvinnor. Nästan två tredjedelar av de förtroendevalda var över 50 år. En tredjedel var över 60 år. Bara 7 procent av de invalda var under 30 år.

Till kyrkofullmäktige i lokalförsamlingarna valdes sammanlagt 7 100 medlemmar. Av medlemmarna i kyrkofullmäktige var 44 procent män. År 2007 var 5 procent av medlemmarna i kyrkofullmäktige under 30 år, 20 procent 30–44-åringar, 57 procent 45–64-åringar och 18 procent 65-åringar eller äldre.

Till gemensamma kyrkofullmäktige i de kyrkliga samfälligheterna valdes sammanlagt 1 440 medlemmar. Av dem var 53 procent män.

Till församlingsråden i de kyrkliga samfälligheterna valdes sammanlagt 2 000 medlemmar. Av dem var 42 procent män. År 2007 var 7 procent av medlemmarna under 30 år, 18 procent 30–44-åringar, 53 procent 45–64-åringar och 22 procent 65-åringar eller äldre.

De unga vuxnas påverkningsgrupp NAVI hade som mål i församlingsvalet 2006 att fördubbla andelen unga förtroendevalda under 30 år i församlingarna. Ett ytterligare mål var att få minst två unga förtroendevalda i varje församling i Finland. NAVI:s kampanj inför församlingsvalet Gör kyrkan din! var förenad med mångsidig kommunikation, deltagande, aktivering och utbildning.

I lokalförsamlingarna valdes kyrkorådet av kyrkofullmäktige. Till kyrkoråden i lokalförsamlingarna valdes sammanlagt 2 850 medlemmar. Nästan lika många män (49 procent) och kvinnor invaldes. Tre procent var under 30 år, 16 procent 30–44-åringar, 64 procent 45–64-åringar och 17 procent 65-åringar eller äldre.

Åldersfördelningen bland de förtroendevalda motsvarade i hög grad åldersfördelningen bland väljarna. Bara 5 procent av dem som röstade var 18–24-åringar, 10 procent 25–34-åringar och 16 procent 35–49-åringar. Hela 70 procent av dem som besökte valurnorna var över 50 år. Nästan två tredjedelar av dem som röstade var kvinnor (62 procent). Uppgifterna framgår av den enkätundersökning som Taloustutkimus utförde på uppdrag av Kyrkans forskningscentral. För undersökningen intervjuades 1 003 personer direkt efter församlingsvalet.

En positiv inställning till församlingens verksamhet, en önskan att påverka församlingsangelägenheter och upplevelsen av röst-

det som en medborgerlig plikt var enligt undersökningen exempel på de viktigaste orsakerna till att någon ville rösta. Det upplevdes också som viktigt att man kände kandidaten personligen. Mer än hälften ansåg att röstandet berodde på att valet togs upp i medierna. Något under en tredjedel nämnde att deras röstande hade påverkats av att de i församlingsvalet ville stödja ett parti som de röstar på även i andra val.

Församlingsvalet föregicks av en omfattande offentlighetskampanj och informationen om valet hade gått bra fram. Bara 7 procent av de församlingsmedlemmar som inte hade röstat ansåg att orsaken var att de inte hade hört om valet. För de flesta var inte heller röstningsställets placering något problem. Bara var tionde nämnde röstningsställets dåliga läge som orsak till att de inte hade röstat.

Som orsak till att inte rösta nämndes oftast att man inte brukar rösta i församlingsval. Nästan hälften av de församlingsbor som inte utövade sin rösträtt motiverade detta med att de var nöjda med församlingens verksamhet i dess nuvarande form.

De som inte röstat tillfrågades särskilt vad som skulle få dem att rösta i ett församlingsval. Var tredje sade att de säkert skulle rösta om de kände någon kandidat personligen. Var femte skulle säkert rösta, om de hade bättre kännedom om vilka frågor varje grupp arbetade för. Enligt enkäten skulle var tredje säkert rösta om det var möjligt att poströsta. Drygt en fjärdedel skulle säkert rösta om det var möjligt att rösta över nätet. I synnerhet de unga såg den möjligheten som en faktor som säkert skulle få dem att rösta.

Kandidatens skicklighet och förmåga att målmedvetet arbeta för en fråga sågs som den viktigaste faktorn som påverkade valet av kandidat. Som den näst viktigaste faktorn sågs kandidatens församlingserfarenhet och som den tredje faktorn att kandidaten ville arbeta för sådant som den potentiella väljaren själv ansåg vara viktigt i församlingens verksamhet. Ett viktigt kriterium var också att kandidaten inte var en alltför trångsynt troende. För en majoritet hade det betydelse att de kände kandidaten. Hög utbildning, ett representativt utseende eller aktiv politisk verksamhet sågs däremot inte som viktiga kriterier. Könstillhörigheten påverkade valet av kandidat för endast 10 procent av männen. Nästan en tredjedel av kvinnorna skulle helst rösta på en kvinnlig kandidat.

Åldersstrukturen bland de förtroendevalda och framför allt den obetydliga andelen unga bland beslutsfattarna låg i bakgrunden till det initiativ som ett ombud lade fram i kyrkomötet i maj år 2006 och enligt vilket rösträttsåldern i församlingsval skulle sänkas till 16 år. Framställningen motiverades bland annat som följer: ”Att ge 16-åringar rösträtt är en väldigt konkret metod för att få unga med i församlingens beslutsfattande, utmana dem till senare aktivitet när det gäller förtroendeuppdrag och visa att de är förtroendevärda och en storartad del av vår kyrka. Det räcker inte med att man bara oroar sig över de unga som medlemmar i kyrkan, utan kyrkan bör också på ett strukturellt plan vara beredd att göra någonting åt saken”.

I november 2006 beslöt kyrkomötet föreslå för statsrådet att kyrkolagen ändras så att rösträttsåldern vid församlingsval sänks till 16 år. Röstberättigade är de konfirmerade församlingsmedlemmar som fyllt 16 år senast på den första valdagen. Den nya rösträttsåldern tillämpas i församlingsvalet år 2010.

Politiska symboler har fått användas i församlingsval sedan år 1994. Vid valet 2006 varierade dock användningen och en del kandidatlistor saknade politiska symboler också i det fallet att det fanns en politisk referensgrupp i bakgrunden. Det var också annars ofta svårt att utifrån namnen på listorna veta vilka frågor kandidaterna ville arbeta för. Uppgifter om politiska och andra grupper i bakgrunden registrerades inte i kyrkans gemensamma valdatabas eller registrerades i så pass ofullständig form att det inte finns någon information på riksnivå om de bakomliggande gruppernas andel av platserna för de förtroendevalda.

Informationen om valresultatet dröjde. Det berodde på att ett flertal församlingar inte meddelade sitt valresultat till den gemensamma valdatabasen genast när resultatet var klart. Vid midnatt den andra valdagen var det möjligt att uppge en preliminär bedömning av valdeltagandet. Utifrån resultatet med en procentenhets noggrannhet var det trots allt omöjligt att informera om att valdeltagandet ökat. Situationen var dålig ur ett kommunikativt perspektiv och med tanke på kyrkans image. För det slutliga valresultatet måste uppgifter efterlysas hos församlingarna ännu en lång tid efter det att valresultatet hade fastställts.

I många församlingar blev det under redogörelseperioden ett problem att förtroendeorganen förminskades på grund av att de förtroendevalda flyttade bort från församlingens område. På grund av den livliga flyttningsrörelsen blev även suppleanterna för få på många håll. En förtroendevald förlorar sin plats om han eller hon flyttar till en annan församlings område. Det här gäller även de kyrkliga samfälligheternas gemensamma kyrkofullmäktige trots att en person flyttar inom samma kyrkliga samfällighet.

Strategisk planering Tre av fyra församlingar uppgav att strategin *Den närvarande kyrkan* hade haft betydelse för församlingens strategiska planering. I Tammerfors stift och Esbo stift bedömdes kyrkans gemensamma strategi ha haft störst betydelse. Varannan församling i Borgå stift uppgav däremot att kyrkans gemensamma strategi inte på något sätt hade påverkat församlingens strategiska planering. I ärkestiftet gav 43 procent av församlingarna det beskedet. Det fanns ett klart samband mellan den gemensamma strategins betydelse och församlingens storlek. Av de små församlingarna med färre än 4 000 medlemmar uppgav 40 procent att strategin inte hade haft någon betydelse. Av de stora församlingarna med fler än 12 000 medlemmar gav mindre än 10 procent det beskedet.

Två tredjedelar av de kyrkliga samfälligheterna uppgav att kyrkans gemensamma strategi hade haft betydelse för samfällighetens strategiska planering. En tredjedel av samfälligheterna ansåg dock att strategin inte hade haft något inflytande. Största delen av de kyrkliga samfälligheter där strategin inte hade haft något inflytande fanns i Borgå stift.

Av församlingarna meddelade 40 procent att de hade gjort upp en egen verksamhetsstrategi. Flest strategier hade gjorts upp i Tammerfors stift och Esbo stift, där två tredjedelar av församlingarna hade en egen verksamhetsstrategi. I ärkestiftet hade bara var fjärde församling en strategi. Verksamhetsstrategier förekom klart mera allmänt i stadsförsamlingar än i landsförsamlingar. Varannan stadsförsamling (53 procent) och var tredje landsförsamling (30 procent) hade en egen verksamhetsstrategi. Ju mindre församlingen var, desto mera sällan fanns det en egen verksamhetsstrategi. Knappt hälften av de kyrkliga samfälligheterna (43 procent) hade

gjort upp en egen verksamhetsstrategi. Var tredje av de samfälligheter som inte hade någon egen verksamhetsstrategi fanns i Borgå stift.

Drygt hälften av församlingarna (54 procent) uppgav att kyrkans gemensamma databehandlingsstrategi hade påverkat församlingens databehandling. Den upplevdes som klart mest relevant i stora församlingar med fler än 16 000 medlemmar, av vilka tre av fyra uppgav att strategin hade påverkat församlingens databehandling. Också bland de små församlingarna ansåg nästan hälften av församlingarna att strategin hade haft inflytande i den egna församlingen. Av församlingarna hade 8 procent gjort upp en egen databehandlingsstrategi. Två tredjedelar av de kyrkliga samfälligheterna uppgav att databehandlingsstrategin hade påverkat samfällighetens databehandling. Hälften av de samfälligheter där databehandlingsstrategin inte ansågs ha haft något inflytande fanns i Borgå stift.

En jämställdhetsplan hade gjorts upp i 15 procent av församlingarna, och 6 procent uppgav att avsikten var att göra upp en sådan. Andelen församlingar som hade en jämställdhetsplan ökade under redogörelseperioden. År 2003 hade endast 7 procent av församlingarna en jämställdhetsplan. Merparten av församlingarna har inte någon lagstadgad skyldighet att göra upp en jämställdhetsplan, eftersom det enligt jämställdhetslagen gäller att en jämställdhetsplan ska göras upp om arbetsgivaren regelbundet har minst 30 anställda. Av församlingarna med fler än 30 anställda hade drygt en tredjedel (38 procent) gjort upp en jämställdhetsplan och 17 procent uppgav att avsikten var att göra upp en plan. Hälften av de församlingar som inte hade någon egen jämställdhetsplan hörde till en kyrklig samfällighet. Varannan av de kyrkliga samfälligheterna hade en separat jämställdhetsplan och två kyrkliga samfälligheter hade tagit in den i den treåriga verksamhets- och ekonomiplanen.

Av de församlingar som hade gjort upp en jämställdhetsplan hade 63 procent den som en separat jämställdhetsplan, 18 procent hade tagit in den i den treåriga verksamhets- och ekonomiplanen och 64 procent hade tagit in den i verksamhetsprogrammet för arbetarskyddet. Två tredjedelar av de församlingar som hade gjort upp en jämställdhetsplan uppgav att man följer med hur jämställdhetsplanen iakttas.

13.2. Stiften

Ett stift är ett kyrkligt förvaltningsområde som leds av en biskop och består av församlingar. Församlingarna och prästerna i stiftet övervakas av domkapitlet och leds av biskopen som herde. För uppdraget bistås biskopen av kontraktsprostar som representerar biskopen på lokal nivå i prosterierna.

Sedan år 2004 har det funnits nio stift: Åbo, Tammerfors, Uleåborgs, S:t Michels, Borgå, Kuopio, Lappo, Helsingfors och Esbo stift. Med undantag för Borgå stift omfattar stiften församlingarna i ett visst geografiskt område. Till Borgå stift hör däremot alla församlingar som är svenskspråkiga eller de församlingar där majoriteten av medlemmarna är svenskspråkiga samt tyska församlingen och rikssvenska Olaus Petri församlingen.

Som biskopar i stiften under redogörelseperioden verkade i Åbo ärkestift Jukka Paarma som ärkebiskop och Ilkka Kantola som biskop fram till maj 2005. Kantola avgick från biskopsämbetet. Från ingången av 2006 var Kari Mäkinen biskop i ärkestiftet. Juha Pihkala var biskop i Tammerfors stift, Samuel Salmi i Uleåborgs stift, Voitto Huotari i S:t Michels stift samt Erik Vikström till slutet av november 2006 och Gustav Björkstrand från december samma år i Borgå stift. Wille Riekkinen var biskop i Kuopio stift, Jorma Laulaja till utgången av augusti 2004 och Simo Peura från september i Lappo stift, Eero Huovinen i Helsingfors stift och Mikko Heikka i Esbo stift. Esbo stift inledde sin verksamhet vid ingången av 2004 då Helsingfors stift delades.

Synodalmöten för prästerna hölls i oktober 2004. Alla stift behandlade den gemensamma syndodalavhandlingen *Bibeln och kyrkans tro i dag* (Kyrkans forskningscentrals publikationer 88).

Reform av stiftsförvaltningen En förnyad stiftsförvaltning trädde i kraft vid ingången av 2004. Målet var att stärka stiftens självständighet och förändra deras karaktär som operativa center. Stiftsfullmäktige inrättades för att leda stiftets verksamhet och ekonomi. Det stöder och främjar fullgörandet av kyrkans uppdrag i stiftet och dess församlingar. Stiftsfullmäktige består av 14 lekmän och 7 präster, och mandatperioden är fyra år. Kyrkofullmäktige

eller gemensamma kyrkofullmäktige och församlingsråden väljer lekmannamedlemmarna till stiftsfullmäktige. Prästmedlemmarna i fullmäktige väljs av prästerna i stiftet. De första medlemmarna till stiftsfullmäktige valdes i februari 2004. Erfarenheterna av stiftsfullmäktiges verksamhet i olika stift avvek från varandra. Stiftsmötena som drogs in i och med reformen samlades sista gången i mars 2004.

Stiftsfullmäktige godkänner årligen stiftets verksamhets- och ekonomiplan samt budgeten. Det godkänner verksamhetsberättelsen och bokslutet för stiftets förra redovisningsperiod. Fullmäktige inrättar och drar in de flesta tjänsterna vid domkapitlet. Dessutom behandlar det initiativ som lagts fram för fullmäktige av olika organ och utifrån vilka fullmäktige kan lägga fram initiativ för kyrkomötet. Fullmäktige kan för högst sin mandatperiod tillsätta underordnade direktioner som bistår domkapitlet.

Vid sidan om stiftsfullmäktige har biskopen och domkapitlet hand om stiftsförvaltningen. Vid ingången av redogörelseperioden ökade domkapitlets sammansättning med två medlemmar: en stiftsdekan och en lekman. Biskopen, domprosten, två prästassessorer, en lagfaren assessor, en lekmannamedlem som valts av stiftsfullmäktige och stiftsdekanen är fullvärdiga medlemmar av domkapitlet. Dessutom har ordförande för stiftsfullmäktige rätt att närvara och yttra sig vid sammanträdena.

13.3. Biskopsmötet

Biskopsmötet handlägger ärenden som gäller kyrkans tro, förkunelse och arbete samt stiftens förvaltning och vård. Medlemmar i biskopsmötet är biskoparna, fältbiskopen och en assessor som utsetts av varje domkapitel för respektive session. Biskopsmötets beslut är bindande i de fall då besluten gäller sådant som i kyrkologgen och kyrkoordningen uttryckligen anges som angelägenheter som biskopsmötet ska besluta om. I övriga ärenden har besluten karaktär av rekommendationer.

Vid biskopsmötet fanns under redogörelseperioden två permanenta arbetsgrupper, Kyrkans teologutbildningskommitté och Kantorutbildningskommittén (deras arbete beskrivs i kapitel 11).

Under redogörelseperioden tillsatte biskopsmötet arbetsgrupper för aktuella utmaningar. I april 2004 inledde en arbetsgrupp under ledning av biskop Mikko Heikka sitt arbete med uppgift att utarbeta åtgärdsförslag för att lösa och förebygga problemsituationer med anledning av åsiktsskillnader i fråga om ämbetssyn. Arbetsgruppens betänkande behandlades vid sessionen på våren 2006. Efter de utlåtanden som begärts gav biskopsmötet vid höstsessionen samma år kyrkomötet, kyrkostyrelsen, domkapitlen och församlingarna en redogörelse för hanteringen av problem i arbetsgemenskaperna till följd av olika ämbetssyn. Biskopsmötet konstaterade i sin redogörelse att den kläm som hade godkänts i samband med beslutet om kvinnliga präster utmanar alla parter till att värna om kyrkans enhet. Enligt redogörelsen bör lösningar på problemen sökas i första hand med hjälp av pastorala samtal och herdledning av biskopen. Först därefter blir det aktuellt med övriga åtgärder. Sanktioner är en sista utväg när det inte längre är möjligt att framskrida genom diskussioner. Efter biskopsmötets linjedragning blev det trots allt nödvändigt att tillämpa sanktioner i ett flertal fall.

Lagen om registrerat partnerskap trädde i kraft vid ingången av mars 2002. Efter det att lagen hade antagits inlämnades två initiativ till kyrkomötet. I det ena initiativet framfördes att personer som registrerat sitt partnerskap med en person av samma kön inte ska få arbeta inom kyrkan. I det andra initiativet föreslogs att partner av samma kön skulle få kyrklig välsignelse av sitt registrerade parförhållande. Kyrkomötet förkastade båda initiativen men sände ärendet till biskopsmötet för utredning av de teologiska och juridiska aspekterna av frågan.

I april 2004 beslöt biskopsmötet låta utreda de juridiska, teologiska och ekumeniska konsekvenserna av partnerskapslagen. Utgående från expertutlåtanden tillsatte biskopsmötet i september 2005 en arbetsgrupp (med biskop Mikko Heikka som ordförande) för att utarbeta ett förslag till biskopsmötets redogörelse för de teologiska och juridiska aspekterna inom kyrkan i anslutning till registrering enligt partnerskapslagen. Enligt arbetsgruppen behövde ärendet diskuteras redan under beredningsskedet. År 2007 ordnades det för kyrkans ledning och företrädare för stiftet två seminarier kring temat. Det första av kyrkans seminarier om

partnerskapslagen hölls i januari 2007 kring temat homosexuella parförhållanden med hänsyn till bibeltolkning, kristen etik och ekumeniska kontakter. Temat för det andra seminariet i november 2007 var frågor relaterade till människobilden i församlingsarbetet och inom den offentliga hälsovården samt lagstiftningsrelaterade frågor inom kyrkans förvaltning och församlingarnas verksamhet. Anförandena och de kommenterande inläggen under det första seminariet publicerades år 2007 i boken *Homoseksuaalisuus Raamatussa ja kirkon opetuksessa (Homosexualitet i Bibeln och kyrkans undervisning)* (Kyrkans forskningscentrals publikationer 101). Anförandena från det andra seminariet publiceras år 2009. Förutom en rapport publicerar arbetsgruppen diskussionsmaterial kring temat. Arbetsgruppens mandattid fortgår fram till utgången av 2008.

13.4. Kyrkostyrelsen

Kyrkostyrelsen är allmän förvaltningsmyndighet för kyrkan med uppgift att sköta kyrkans gemensamma förvaltning, ekonomi och verksamhet. Medlemmar i kyrkostyrelsens plenum är ärkebiskopen som ordförande, två biskopar som utsetts av biskopsmötet för fyra år samt två präster och nio lekmän, en från vart stift, som väljs av kyrkomötet för fyra år. En del av besluten fattas av ämbetskollegiet, som består av innehavarna av de sex ecklesiastikrådstjänsterna.

Kyrkostyrelsens ämbetsverk leds av kanslichefen. Risto Junttila har varit kanslichef sedan år 1998. Organisatoriskt består Kyrkostyrelsen av en förvaltningsavdelning, en personalavdelning (från ingången av 2008 arbetsmarknadsavdelning), en ekonomiavdelning, en verksamhetsavdelning, en utrikesavdelning samt specialenheter och, från ingången av 2008, kanslichefens kansli.

Under redogörelseperioden dokumenterades sammanlagt 4 159 nya ärenden vid kyrkostyrelsen. Dessutom behandlades förfrågningar direkt riktade till tjänsteinnehavare och rådgivningsfrågor samt ansökningar till Kyrkans centralfonds hyresfastigheter och upphovsrättsliga ansökningar.

I protokollet från kyrkostyrelsens plenum intogs mer än 1 300 paragrafer och i ämbetskollegiets protokoll närmare 2 800 paragrafer. Med stöd av reglementet för kyrkostyrelsen fattade kanslichefen dessutom 1 100 beslut och ecklesiastikrådet med ansvar för centralfonden 730 beslut. Närmare 800 ärenden behandlades enligt övriga beslutsförteckningar. I pensionsärenden meddelades totalt närmare 15 000 beslut av olika slag. Mer än 5 300 svar på förhandsförfrågningar meddelades skriftligen och per telefon.

Tabell 13.4. Ärenden som anhängiggjorts vid kyrkostyrelsen samt ärenden som behandlats av kyrkostyrelsens plenum och ämbetskollegiet åren 2004–2007.

	2004	2005	2006	2007	Sammanlagt under redogörelseperioden
Angängiggjorda ärenden	1 279	1 021	988	871	4 159
Paragrafer som tagits in i plenarieprotokollet	331	411	318	250	1 310
Paragrafer som tagits in i ämbetskollegieprotokollet	677	666	709	741	2 793

Under redogörelseperioden inrättades Kyrkans central för det svenska arbetet vid Kyrkostyrelsen. Stiftsrådet i Borgå stift, som hade haft hand om det svenskspråkiga arbetet inom kyrkan, lades ned vid ingången av 2005 och dess verksamhet överfördes på Kyrkostyrelsen. Centralen är ett serviceorgan för det svenskspråkiga arbetet och bedriver nära samarbete med verksamhetsavdelningen vid Kyrkostyrelsen, Kyrkans informationscentral, Kyrkans Utlandshjälp och domkapitlet i Borgå stift.

Under redogörelseperioden utfördes vid Kyrkostyrelsen omfattande beredningsarbete med sikte på framtiden. Ett flertal arbetsgrupper arbetade med denna uppgift. Arbetsgrupperna utförde uppgifter i anslutning till kodifiering av kyrkolagen, revidering av organisationen för kyrkans centralförvaltning och kyrkostyrelsen, förändringar av församlingsstrukturen och kyrkans strategi fram till år 2015. Arbetsgrupperna tillsattes på hösten 2005.

Kodifiering av kyrkolagstiftningen Kommittén för kodifiering av kyrkolagen (med ecklesiastikrådet Matti Halttunen som ordförande) fick i uppgift att utarbeta ett förslag till ny kyrkolag och kyrkoordning och övriga behövliga författningar. Mandatet gick ut på att ändra den kyrkliga lagstiftningen så att den motsvarar den författningsnivå som förutsätts i grundlagen. Kommittén skulle undersöka grunderna för kyrkolagstiftningen i synnerhet genom att ur kyrkorättsligt perspektiv klarlägga det område för kyrkolagen som omfattar ärenden som fortfarande bör regleras enligt den nuvarande lagstiftningsordningen för kyrkolagen samt skissera upp en grundläggande lösning för på vilken författningsnivå och vilken ordning de övriga normerna för kyrkan bör regleras. Arbetet med att kodifiera kyrkolagstiftningen fortsatte under hela redogörelseperioden. I samband med kodifieringen var målet att inlemma de nya tjänstemannarättsliga bestämmelserna i den nya helheten. Kyrkomötet avslog i november 2007 ett lagförslag om tjänstemannarättsliga bestämmelser.

Kyrkans strategi 2015 Arbetsgruppen för kyrkans strategi 2015 (med biskop Simo Peura som ordförande) fick i uppdrag att bereda kyrkans strategi med beaktande av tro, lära och liv och dra upp riktlinjerna för den gemensamma förvaltningen, ekonomin och verksamheten fram till år 2015. Arbetsgruppen diskuterade strategiutkastet på bred front på internet och vid ett flertal sammankomster. Målet var att utarbeta en strategi där de val som träffats tar konkret form i planerna på lokal nivå. Kyrkans strategi *Vår kyrka – gemenskap och delaktighet* och det betänkande som ligger till grund för strategin färdigställdes i slutet av år 2007. Visionen för kyrkan år 2015 definierades på följande sätt: "År 2015 inser medlemmarna kyrkans värde och hör Guds röst i kyrkan. Till kyrkan kommer man för att söka svar på de stora livsfrågorna och från kyrkan går man ut för att tjäna i Guds värld." I strategin lyftes fram sex centrala strategiska riktlinjer fram till år 2015: det andliga livet stärks, kyrkan tar hand om de svaga och bär ansvar globalt, betydelsen av medlemskap i kyrkan stärks, kommunikationen utvecklas, strukturerna utvecklas så att de bättre betjänar verksamheten och förnyandet av kyrkan fortsätter.

Utveckling av kyrkans centralförvaltning Arbetsgruppen för utveckling av kyrkans förvaltning (med kanslichef Risto Junttila som ordförande) blev klar med sitt betänkande i april 2007. Arbetsgruppen skulle bereda en förnyelse av kyrkans centralförvaltning – kyrkomötet, biskopsmötet, kyrkostyrelsen, kyrkans utrikesråd och kyrkans arbetsmarknadsverk – så att kyrkans gemensamma förvaltning, ekonomi och verksamhet kan skötas på ett ändamålsenligt sätt.

Utvecklingsarbetsgruppen granskade kyrkans centralförvaltning som helhet och koncentrerade sig särskilt på behörighetsfrågor för organen inom centralförvaltningen. Den utvärderade också hur 1994 års reform av centralförvaltningen hade fungerat och borde vidareutvecklas.

Arbetsgruppen gick in för att föreslå en till strukturen och formen för beslutsfattande ”partiellt decentraliserad modell”. I den modellen är det enligt arbetsgruppen inte nödvändigt att införa några ändringar i kyrkomötets ställning eller uppgifter som kyrkans högsta beslutande organ. Däremot föreslogs att arbetsfördelningen mellan kyrkostyrelsen och biskopsmötet ses över, men biskopsmötet skulle alltjämt ha beslutanderätt i vissa frågor och initiativrätt inför kyrkmötet. Enligt förslaget skulle biskopsmötets profil göras tydligare och dess befogenheter preciseras i ärenden som gäller tolkning av kyrkans lära och tro. Biskopsmötets centrala uppgift bör vara att se till att kyrkans beslut, ställningstaganden och verksamhet håller fast vid kyrkans lärogrund. Som en annan viktig uppgift för biskopsmötet sågs dess verksamhet som ett organ som handlägger stiftens och i synnerhet domkapitlens gemensamma angelägenheter.

Kyrkostyrelsens ska bereda ärenden för kyrkomötet och se till att kyrkomötets beslut verkställs samt dessutom sköta kyrkans gemensamma förvaltning, ekonomi och verksamhet. Arbetsgruppen konstaterade generellt att man på alla sätt bör bidra till att göra förvaltningen smidigare, t.ex. genom att i högre grad ta i bruk tjänstemannabeslut. På så vis får kyrkostyrelsens högsta beslutande organ, plenum, mera tid att sätta sig in i omfattande och principiella frågor.

När det gäller kyrkans utrikesråd konstaterades i betänkandet att kyrkan behöver ett organ som är specialiserat på kyrkans

externa relationer. Det föreslogs ändringar i dess ställning och fördelning av uppgifterna med kyrkostyrelsen utifrån de erfarenheter som kyrkostyrelsen fått av skötseln av kyrkans gemensamma verksamhet efter år 1994. Det föreslogs att kyrkans arbetsmarknadsverk skulle behålla samma ställning och befogenheter som tidigare. Det konstaterades att frågor som gäller reformer av Kyrkans centralfond eller dess pensionsanstalt kan lösas först senare. Förslaget hade sänts för utlåtande när redogörelseperioden upphörde.

13.5. Kyrkomötet

Kyrkomötet är kyrkans högsta beslutande organ. Det behandlar ärenden som gäller kyrkans lära, arbete, lagstiftning, förvaltning och ekonomi. Kyrkomötet samlas i Åbo två gånger per år, i maj och november. Sammanträdena pågår ungefär en vecka. Kyrkomötet består av 109 medlemmar: ärkebiskopen som ordförande, stiftsbiskoparna, fältbiskopen, 96 valda ombud (64 lekmän och 32 präster), ett ombud som valts av sametinget och ett ombud för statsrådet.

I februari 2004 valdes ett nytt kyrkomöte för valperioden 1.5.2004–30.4.2008. Mer än hälften (57 procent) av ombuden i kyrkomötet var nya (33 av lekmännen, 22 av prästerna). Tre av de valda ombuden var under 30 år. Antalet kvinnor bland ombuden i kyrkomötet minskade. Sammanlagt 31 av de valda var kvinnor, 23 av lekmannaombuden och 8 av prästerna.

Kyrkomötet behandlade många viktiga frågor under redogörelseperioden. Det godkände en ny översättning av apokryferna i november 2007. Beslutet att inleda arbetet med att översätta apokryferna och tillsätta en översättningskommitté (med professor Raija Sollamo som ordförande) hade fattats år 1999. Översättningskommittén hade en ekumenisk sammansättning. Den förra översättningen var från år 1938. Kyrkomötet beslöt också att en del av texterna i apokryferna kan tryckas som en separat bilaga till kyrkbiblarna, efter böckerna i Gamla testamentet. Apokryferna hade funnits med i de gamla finska bibelöversättningarna fram till 1800-talet.

- » Strukturerna för församlingarnas förvaltning och verksamhet genomgår omfattande förändringar som är de snabbaste i församlingarnas historia. Omstruktureringarna berör mer än hälften av församlingarna. Det behövs nya, dynamiska verksamhetsstrukturer i församlingarna för att stödja det andliga livet och nå församlingsborna i naturliga livssammanhang.
- » Det strategiska arbetet inom kyrkan har ökat och under redogörelseperioden färdigställdes ett flertal nya strategier. Det strategiska arbetet bör inte stanna på dokumentstadiet, utan innehållet i dokumenten bör utnyttjas bättre än hittills när arbetet planeras och utvärderas utgående från församlingarnas egna behov.
- » Om en förtroendevald flyttar till en annan församlingsområde förlorar han eller hon sitt uppdrag som förtroendevald. Förfarandet tillämpas också i de kyrkliga samfälligheterna. Eftersom gemensamma kyrkofullmäktige i en kyrklig samfällighet sköter hela samfällighetens ärenden, borde flyttning inom samma samfällighet inte påverka möjligheterna att fortsätta som medlem i gemensamma kyrkofullmäktige.
- » Kyrkans valordning bör ändras så att församlingarna förpliktas att fylla i förhandsuppgifter om kandidaterna och de röstberättigade i kyrkans gemensamma valdatabas i god tid före valet och omedelbart efter det att valresultatet blivit klart skicka uppgifterna till den gemensamma valdatabasen.
- » De förändrade församlingsstrukturerna kommer att minska antalet förtroendevalda. I församlingar som går samman blir det nödvändigt att hitta nya meningsfulla sätt för lekmännen att påverka församlingens verksamhet.

14. Ekonomi

- Under redogörelseperioden ökade församlingarnas skatteintäkter med 15 procent. Under samma tid ökade verksamhetskostnaderna med 13,5 procent.
- Den tilltagande regionala ojämlikheten kunde ses även i kyrkans ekonomi. Församlingarnas ekonomiska situation var god i bosättningscentra. I de minsta ekonomiska enheterna med minskande folkmängd var dock de nödvändiga utgifterna ofta större än inkomsterna.
- Under redogörelseperioden började församlingarna tillhandahålla uppgifter om grunderna för rätten att bli delaktig av samfundsskatten, det vill säga uppgifter om kostnaderna för begravningsverksamheten, förandet av kyrkböckerna och kulturarvet samt om de faktiska kostnaderna för respektive verksamhetsområde.
- Kyrkans pensionsanstalt utvecklades så att den fungerar enligt samma principer som de övriga pensionsanstalterna.
- Anvisningar för ansvarsfull placeringsverksamhet för kyrkan färdigställdes. I dem redogörs för hur etiska aspekter kan beaktas i den praktiska placeringsverksamheten.

14.1. Allmän utveckling av församlingarnas ekonomi

Församlingarnas inkomstskattesats kvarstod nästan oförändrad under hela redogörelseperioden. Under redogörelseperioden var hela kyrkans inkomstskattesats viktad med intäkterna av kyrkoskatt 1,32–1,33 procent. De viktade inkomstskattesatserna var högst i Borgå stift, Lappo stift, Kuopio stift och Uleåborgs stift. I de största städerna var inkomstskattesatsen 1,0 eller något högre. Den lutherska och den ortodoxa kyrkans sammanlagda samfundsskatteandel var 1,8 procent år 2004, 1,94 procent åren 2005 och 2006 och 1,75 procent år 2007. Skatteredovisningarna ökade med 6 procent år 2007 från det föregående året, vilket innebar en exceptionellt stor ökning. Det krympande medlemstalet sågs dock i det att kyrkoskatteintäkterna årligen ökade 1–2 procent mindre än kommunalskatteintäkterna.

Eftersom utgifterna ökade långsammare än inkomsterna under redogörelseperioden, förbättrades församlingarnas ekonomiska ställning och var sammantaget mycket stark. Vid utgången av 2007 hade församlingarna penningmedel för utgifterna för nästan nio månader, medan beloppen av räntebelagda lån hölls mycket låga i förhållande till de årliga inkomsterna och penningmedlen utifrån balansräkningarna. Soliditetsgraden, det vill säga eget kapital och reserveringar i förhållande till främmande kapital, hölls över 92 procent under redogörelseperioden. Den positiva ekonomiska utvecklingen var dock inte jämnt fördelad mellan församlingarna. I Åbo ärkestift samt i S:t Michels, Kuopio och Borgå stift fanns det numerärt sett flest församlingar som uppvisade negativt årsbidrag och negativt resultat för bokslutsperioden. Dessa ekonomiska problem berörde i huvudsak församlingar med lågt medlemstal.

Inom den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland övergick man vid ingången av 1999 i tillämpliga delar till bokföring enligt bokföringslagen. Med anledning av den reviderade bokföringslagen uppdaterades under åren 2004–2007 de grundläggande anvisningarna till församlingarna för uppgörande av verksamhets- och ekonomiplaner samt upprättande av resultaträkning, balansräkning, finansieringskalkyl, bokslut och koncernbokslut. Dessutom fick församlingarna anvisningar för ordnande av god förvaltningspraxis och intern övervakning, notering av kostnader föranledda av bevarande av kulturarvet, möjligheter att ansöka om EU-finansiering, uträkning av avskrivningar och delbokföring av bestående aktiva, administrering och bokföring av gravvårdsavtal, efterlevnad av upphandlingslagen och sammanslagning av ekonomiska enheter. Församlingarna fördelar alla intäkter och utgifter på verksamhetsområdena i enlighet med upphovsprincipen, vilket innebär att kyrkan och församlingarna har uppgifter om varje verksamhetsområdes faktiska kostnader per år.

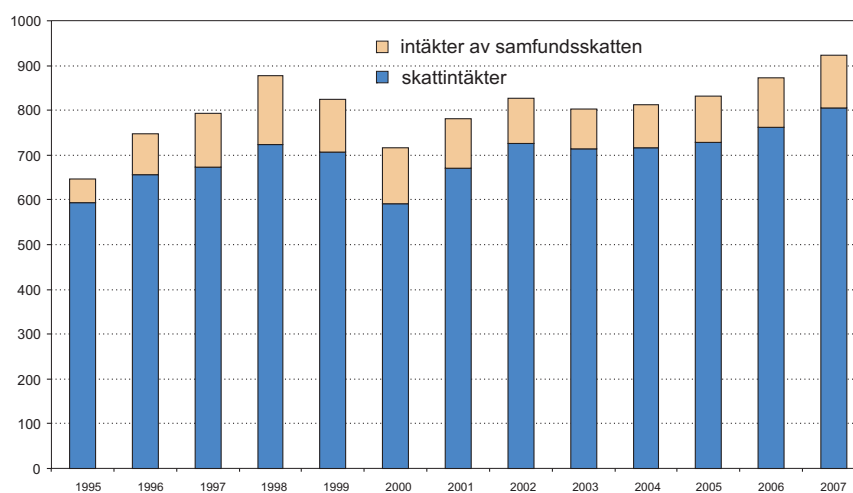
Med ekonomisk enhet avses i denna text en församling och en kyrklig samfällighet.

14.2. Församlingarnas ekonomi

Skatteintäkter Största delen av församlingarnas inkomster utgörs av den kyrkoskatt som församlingsmedlemmarna betalar. Församlingarna får också en andel av den samfundsskatt som staten uppbär. Församlingarnas alla inkomster år 2007 bestod till cirka 70 procent av kyrkoskatt och till cirka 10 procent av samfundsskatteandelen. Församlingarna betalade skatteförvaltningen 17 miljoner euro för uppbörden och redovisningen av skatteintäkter till församlingarna.

År 2007 uppgick redovisningarna av kyrkoskatt till 805 miljoner euro, medan de uppgick till 717 miljoner euro år 2004. Samfundsskatteandelen var 118 miljoner euro. År 2004 var den 96 miljoner euro. De sammanlagda skatteintäkterna år 2007 uppgick till 923 miljoner euro, vilket innebär en ökning med 15 procent jämfört med utgången av den förra redogörelseperioden.

Figur 14.1. Församlingarnas skatteintäkter åren 2004–2007 (miljoner euro).

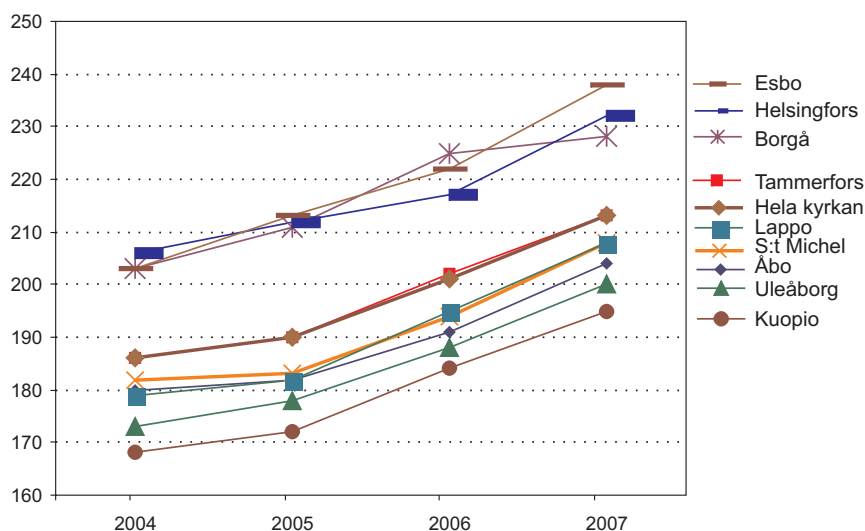
Skatteintäkterna per medlem var störst i Esbo stift, Helsingfors stift och Borgå stift. Skatteinkomsterna per medlem var minst i Kuopio stift och Uleåborgs stift. Skatteintäkterna ökade inte i alla

församlingar. Redovisningarna av kyrkoskatt minskade i 33 församlingar och de sammanlagda skatteintäkterna minskade i 22 församlingar jämfört med det föregående året. Det bör dessutom beaktas att i ett flertal församlingar ökade skatteintäkterna nästan inte alls trots den ekonomiska högkonjunkturen. Denna lokala och regionala ojämlikhet i ekonomin kommer sannolikt att fördjupas när de rekordartade inflödena av skatteredovisningarna normaliseras.

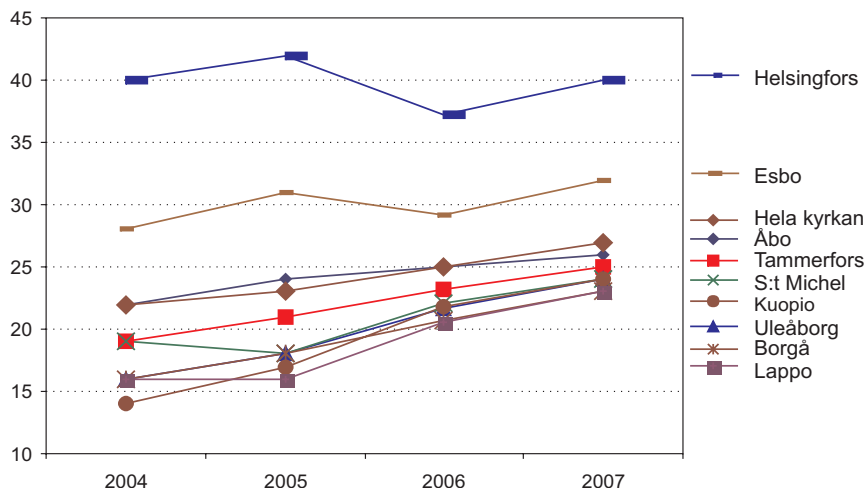
Tabell 14.1. Beloppet av skatteintäkter per medlem åren 2004–2007.

	2004	2005	2006	2007
Kyrkoskatt	164	167	175	186
Samfundsskatteintäkter	22	23	25	27
Skatteintäkter sammanlagt	186	190	201	213

Figur 14.2. Alla skatteintäkter per medlem stiftsvis åren 2004–2007 (euro/medlem).

Figur 14.3. Samfundsskatteintäkterna per medlem stiftsvis åren 2004–2007 (euro/medlem).

Från år 2006 har kyrkans samfundsskatteandel fördelats mellan församlingarna så att hälften av intäkterna fördelas mellan församlingarna i förhållande till invånarantalet i kommunerna och hälften enligt den regionala fördelningen av samfundsskattebetalarna och arbetsgivarnas arbetsplatser. Reformen innebär att intäkterna av samfundsskatten ökade för en majoritet av församlingarna, men inkomstökningen dämpades av att många församlingars avgifter till centralfonden ökade. På grund av det nya fördelningssättet sjönk samfundsskatteintäkterna per medlem betydligt i Helsingsfors stift och Esbo stift år 2006 men började stiga på nytt år 2007. Till kyrkan betalas samfundsskatt bland annat för att täcka kostnaderna för begravningsverksamheten, folkbokföringen och vården av det nationella kulturarvet. De sammanräknade kostnaderna för de tre nämnda uppgifterna uppgick till 135 miljoner euro år 2007.

Verksamhetsintäkter och verksamhetskostnader Verksamhetsintäkternas andel av verksamhetskostnaderna uppgick till 16 procent år 2007. Under redogörelseperioden ökade verksamhetsintäkterna med 22 procent och verksamhetskostnaderna med 13,5 procent. Verksamhetsbidraget, det vill säga skillnaden mellan verksamhetsintäkterna och verksamhetskostnaderna, ökade med 12 procent.

Tabell 14.2. Församlingarnas verksamhetsintäkter och verksamhetskostnader i miljoner euro åren 2004–2007.

Hela kyrkan	2004	2005	2006	2007
Verksamhetsintäkter	124	118	130	139
Verksamhetskostnader	819	830	859	897
Verksamhetsbidrag	-696	-712	-729	-758

År 2007 inflöt 5 miljoner euro av ersättningsintäkterna från verksamheten med morgon- och eftermiddagsklubbar. Kommunerna betalade 4 miljoner euro i ersättningar och återstoden av ersättningarna utgjordes av övriga församlingars ersättningar för skötseln av gemensamma uppgifter. Med försäljningsintäkter avses intäkter av försäljning av varor eller tjänster till marknadspris eller minst självkostnadspris.

Tabell 14.3. Kontovis fördelning av verksamhetsintäkterna i miljoner euro åren 2004–2007.

Hela kyrkan	2004	2005	2006	2007
Ersättningar	9	11	12	14
Försäljningsintäkter	-	-	-	4
Avgiftsintäkter	41	41	42	41
Hysesintäkter	45	40	40	40
Intäkter från skogsbruket	12	11	17	20
Kollekter m.m.	5	5	6	8
Understöd och bidrag	6	7	9	9
Övriga intäkter	6	3	4	4
Verksamhetsintäkter sammanlagt	124	118	130	139

År 2007 bestod mer än hälften av avgiftsintäkterna av församlingssavgifter, det vill säga läger-, klubb- och utfärdsavgifter. Avgifterna för begravningsverksamheten uppgick till 12 miljoner euro. För ämbetsbetyg inflöt avgifter till ett belopp av cirka 1 miljon euro. Gruppen understöd och bidrag omfattar bland annat skogsförbättringsunderstöd samt FPA:s sysselsättningsstöd, låglönestöd och ersättningar för kostnaderna för företagshälsovård.

Användningen av verksamhetsintäkter för att täcka verksamhetskostnaderna varierar i mycket hög grad från en församling till en annan. När användningen är som minst täcks bara 4–5 procent

av verksamhetskostnaderna med verksamhetsintäkter, vilket innebär att församlingen nästan inte alls debiterar för tjänsterna. De församlingar som äger rikligt med skog finansierade en betydande del av sina verksamhetskostnader med verksamhetsintäkterna.

Tabell 14.4. Kontovis fördelning av verksamhetskostnaderna i miljoner euro åren 2004–2007.

Hela kyrkan	2004	2005	2006	2007
Personalkostnader	506	521	537	559
Köp av tjänster	153	154	161	168
Hyror	20	19	20	21
Material och tillbehör	89	91	95	99
Understöd	34	34	34	37
Övriga verksamhetskostnader	17	13	13	14
Verksamhetskostnader sammanlagt	819	830	859	897

Personalkostnadernas andel av verksamhetskostnaderna var 62 procent år 2007. Under redogörelseperioden ökade personalkostnaderna med 15 procent. År 2007 var bygg- och underhållsservicen den största individuella gruppen bland köpta tjänster. För den servicen användes 24 miljoner euro. Andra stora grupper var reseersättningar, post- och telefontjänster och ADB-service.

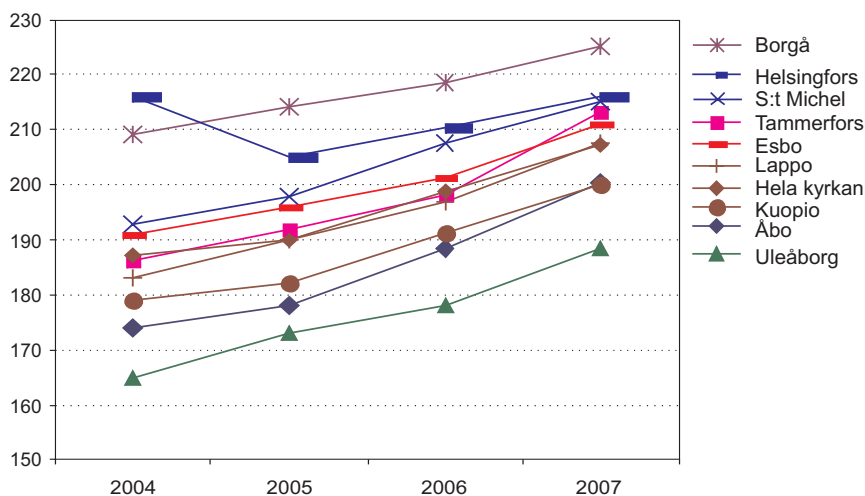
Av de understöd församlingarna gav år 2007 gick 17 miljoner euro till missionsarbetet, 3,6 miljoner euro till Kyrkans Utlandshjälp, 5,9 miljoner euro till diakonala understöd och 9,2 miljoner euro till övriga understöd. De övriga understöden omfattade exempelvis understöd till Sjömanskyrkan och till organisationer och föreningar med verksamhet som stöder församlingens verksamhet.

Bland övriga verksamhetskostnader utgjordes den största kostnaden av fastighetsskatt till kommunerna, 8 miljoner euro. Från ingången av 2005 har församlingarna inte längre behövt betala mervärdesskatt för egen användning av tjänster som avser fastighetsinnehav när fastigheten används för församlingsrelaterad verksamhet. År 2004 och före det betalade församlingarna cirka 5,5 miljoner euro per år i mervärdesskatt för tjänster som avser fastighetsinnehav.

Av församlingarnas verksamhetskostnader användes 54 procent för allmänt församlingsarbete och skötsel av församlingsuppgifter,

8 procent för skötsel av begravningsverksamheten, 23 procent för uppgifter inom fastighetsväsendet och 15 procent för allmän förvaltning.

Figur 14.4. Verksamhetskostnader per medlem stiftsvis åren 2004–2007 (euro/medlem).

Borgå stift, Helsingfors stift och S:t Michels stift hade de högsta verksamhetskostnaderna per medlem. Uleåborgs stift, Kuopio stift och Åbo ärkestift hade de lägsta verksamhetskostnaderna per medlem.

Nedgången i verksamhetskostnaderna per medlem i Helsingfors stift från år 2004 till år 2005 beror av att bokföringssättet mellan verksamhets- och finansieringsdelen ändrades inom Helsingfors kyrkliga samfällighet.

Tabell 14.5. Verksamhetsbidrag enligt huvudtitel i miljoner euro åren 2004–2007.

Hela kyrkan	2004	2005	2006	2007
Förvaltning	-108	-111	-119	-120
Församlingsarbete	-401	-411	-419	-435
Begravningsverksamhet	-53	-54	-55	-59
Fastighetsväsende	-134	-136	-136	-144
Alla sammanlagt	-696	-712	-729	-758

Med verksamhetsbidrag avses skillnaden mellan externa verksamhetskostnader och verksamhetsintäkter.

Från och med år 2004 har församlingarna fördelat de direkta och indirekta kostnaderna på uppgiftsområdena enligt upphovsprincipen. Exempelvis när det gäller kyrkoherdarnas löner har andelen arbete för förvaltningsarbete bokförts som förvaltningsutgifter. På så vis får kyrkan och församlingarna veta hur stor del varje arbetsområde utgör av kyrkans och församlingarnas ekonomiska resurser som helhet. Kostnaderna omfattar förutom verksamhetskostnaderna även avskrivningar, det vill säga räkenskapsårets andel av investeringsutgifterna, ränta på kapital och de grundläggande uppgifternas andel av de indirekta förvaltningskostnaderna. Indirekta kostnader för de grundläggande uppgifterna består i första hand av förvaltningskostnader, fastighetskostnader samt avgifter till centralfonden och kostnader för beskattningen. År 2007 fördelade församlingarna första gången även avgifterna till centralfonden och kostnaderna för beskattningen som indirekta utgifter på de grundläggande uppgifterna.

Tabell 14.6. Fördelningen av församlingarnas faktiska kostnader på olika uppgifter åren 2004–2007, miljoner euro.

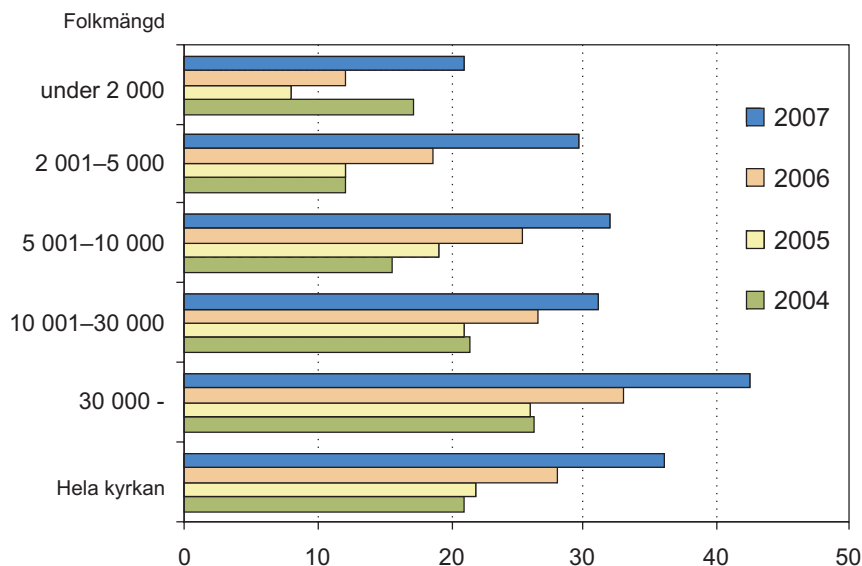
	2004	2005	2006	2007
Förande av kyrkböcker	19	20	19	21
Allmänt församlingsarbete	162	172	188	222
Information och kommunikation	28	27	28	34
Musik	38	40	43	49
Barn- och ungdomsarbete	234	253	266	303
Service	99	106	108	123
Mission, internationellt arbete och övrigt församlingsarbete	69	79	80	77
Begravningsverksamhet	78	83	87	102
Övriga odelade poster	42	21	17	13
Avgifter till centralfonden och beskattningskostnader	0	0	0	-64
Sammanlagt	769	801	836	879

År 2007 upptog barn- och ungdomsarbetet 34 procent av församlingarnas samtliga ekonomiska resurser. Det allmänna församlingsarbetet (gudstjänstlivet, de kyrkliga förrättningarna, vuxenarbetet och de övriga församlingsevenemangen) stod för 25 procent och

begravningsverksamheten för 12 procent. Kategorin service omfattar diakoni, familjerådgivning, sjukhussjälavård, Samtalstjänsten och övriga tjänster. Diakonins andel av kostnaderna inom kategorin service uppgick till 100 miljoner euro. I siffrorna ingår förutom användningen av församlingens egna medel också användningen av donerade diakonimedel, exempelvis testamenterade medel, för diakonala ändamål.

Årsbidrag och räkenskapsperiodens resultat Med årsbidrag avses skillnaden mellan ordinarie verksamhetsintäkter och finansiella intäkter å ena sidan och verksamhetskostnader och finansiella kostnader å andra sidan. Årsbidraget inkluderar förutom verksamhetsintäkter och verksamhetskostnader även skatteintäkter, avgifter till centralfonden och understöd från centralfonden samt finansiella intäkter och finansiella kostnader. Årsbidraget var 94 miljoner euro år 2004, 95 miljoner euro år 2005, 122 miljoner euro år 2006 och 156 miljoner euro år 2007. Församlingens medlemstal påverkade årsbidragets storlek.

Figur 14.5. Årsbidraget per medlem enligt församlingarnas storleksklass åren 2004–2007 (euro/medlem).

Grundregeln är att ekonomin är i balans när årsbidraget är minst lika stort som avskrivningarna. Regeln gäller i församlingarna bara när avskrivningarna är ungefär lika stora som ersättningsinvesteringarna på längre sikt. Eftersom avskrivningarna i församlingarna alltså är mindre än investeringarna från år till år ger räkenskapsperiodens resultat inte en helt korrekt bild av situationen. Årsbidraget, det vill säga inkomstfinansieringen, bör under planperioden eller en något längre tidsperiod vara lika stort som summan av utgifterna för egen anskaffning av investeringar och amorteringarna.

Tabell 14.7. Årsbidragets tillräcklighet i församlingarna åren 2004–2007, miljoner euro.

Hela kyrkan	2004	2005	2006	2007
Årsbidrag	94	95	122	156
Avskrivningar	54	58	60	64
Utgifter för egen anskaffning av investeringar + amorteringar	141	125	135	131
Årsbidragets tillräcklighet för investeringsutgifter och amorteringar	67 %	76 %	90 %	119 %

Åren 2004–2007 lyckades man inte helt finansiera utgifterna för egen anskaffning av investeringar och amorteringarna med årsbidraget. Det sammanräknade årsbidraget för åren 2004–2007 var 466 miljoner euro, medan de sammanlagda utgifterna för egen anskaffning av investeringar och amorteringarna uppgick till 532 miljoner euro under samma tid. Skillnaden 66 miljoner euro täcktes genom tidigare överskott, försäljning av egendom och upptagning av lån.

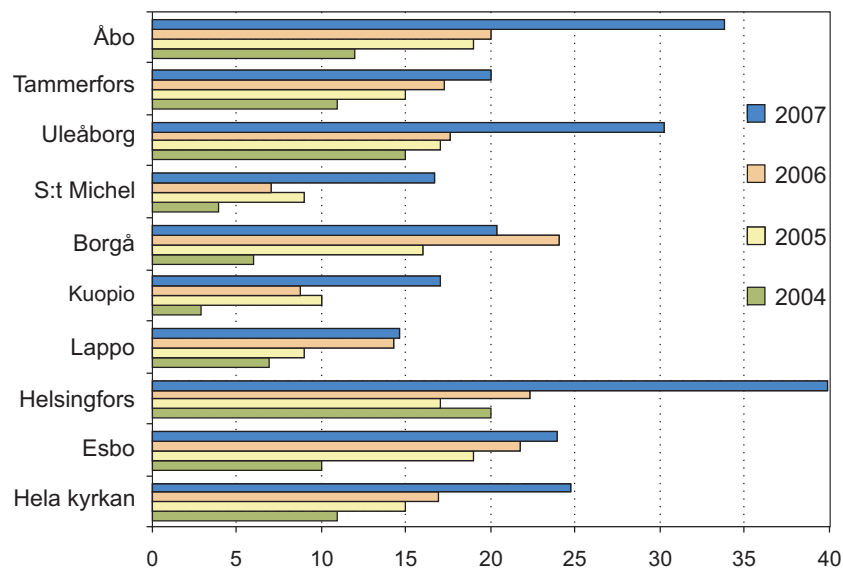
Med utgifter för egen anskaffning av investeringar avses bruttoutgifterna för investeringar minskade med finansiella understöd från Kyrkans centralfond eller EU.

Räkenskapsperiodens resultat är summan av verksamhetsintäkter, finansiella intäkter och investeringsintäkter och utgifter periodiserade på räkenskapsperioden. År 2007 var räkenskapsperiodens sammanräknade resultat för församlingarna 107 miljoner euro. Det innebär att intäkterna var 107 miljoner euro större än de periodiserade kostnaderna under räkenskapsperioden. I många för-

samlingar är räkenskapsperiodens resultat fortfarande en icke-informativ siffra, eftersom beloppet av avskrivningar jämfört med investeringsutgifterna är alltför lågt.

Räkenskapsperiodens resultat i församlingarna förbättrades betydligt under redogörelseperioden. Resultatet var 47 miljoner euro år 2004, 64 miljoner euro år 2005, 74 miljoner euro år 2006 och 107 miljoner euro år 2007. Antalet församlingar med negativt årsbidrag och negativt resultat för räkenskapsperioden minskade betydligt under redogörelseperioden.

Figur 14.6. Räkenskapsperiodens resultat per medlem stiftsvis åren 2004–2007 (euro/medlem).

Tabell 14.8. Antalet församlingar med negativt årsbidrag och/eller negativt resultat för räkenskapsperioden åren 2004–2007.

	2004	2005	2006	2007
Negativt årsbidrag	71	76	44	22
Negativt resultat för räkenskapsperioden	141	110	82	57

Tabell 14.9. Antalet församlingar med negativt årsbidrag och negativt resultat för räkenskapsperioden grupperat enligt församlingarnas medlemstal år 2007.

Församlingens medlemstal	Antalet negativa årsbidrag	Antalet negativa resultat för räkenskapsperioden
Under 2 000	12	17
2 001-5 000	7	22
5 001-10 000	3	7
10 001-30 000		10
30 001-		1
Församlingar sammanlagt	22	57

Investeringsutgifter Församlingarna ökade sina investeringar efter det ”investeringsunderskott” som recessionen på 1990-talet gav upphov till. Investeringsutgifterna var som störst i slutet av den förra redogörelseperioden år 2003, då cirka 150 miljoner euro användes för investeringar. Investeringsutgifterna minskade under redogörelseperioden.

Tabell 14.10. Utvecklingen för församlingarnas investeringsutgifter och investeringsintäkter samt erhållna finansiella understöd för investeringsutgifter i miljoner euro åren 2004–2007.

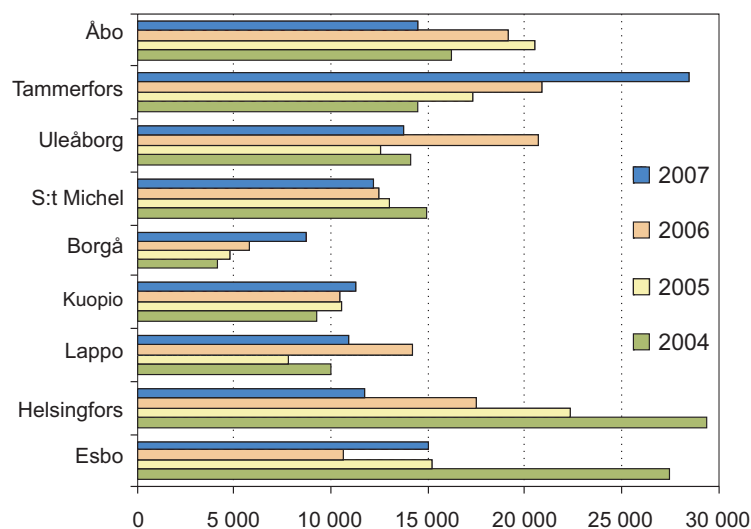
	2004	2005	2006	2007
Investeringsutgifter	140	124	132	126
Finansiella understöd för investeringsutgifterna	5	7	4	4
Försäljningsintäkter av bestående aktiva	15	11	13	14
Investeringar, netto	120	106	115	108

Av de investeringar som slutfördes år 2007 användes 37 miljoner euro för nybyggande och 67 miljoner euro för reparationsbyggande. Kyrkor, kapell och församlingshem stod för 61 miljoner euro av utgifterna. Läger- och kurscentraler stod för 19 miljoner euro av utgifterna för nybyggande och reparationsbyggande. Övriga investeringar gällde bland annat maskiner och inventarier, mark- och vattenkonstruktioner och orgelanskaffningar. Investeringar som gällde begravningsväsendet uppgick till sammanlagt 11,4 miljoner euro.

De finansiella understöden för investeringsutgifter bestod i första hand av understöd från Kyrkans centralfond. Församlingarna fick också understöd för investeringsutgifter från Europeiska unionen.

Församlingarnas avskrivningar uppgick till 54 miljoner euro år 2004, 58 miljoner euro år 2005, 60 miljoner euro år 2006 och 64 miljoner euro år 2007.

Figur 14.7. Investeringsutgifterna stiftsvis åren 2004–2007 (1 000 euro).

Församlingarnas ekonomiska ställning Församlingarnas ekonomiska situation var allmänt taget god under redogörelseperioden. Lånebeloppen var små i förhållande till penningmedlen och förmögenheten. Understöden från Kyrkans centralfond jämnade ut olikvärdigheten mellan rika och fattiga församlingar. Sammanslagningarna av församlingar minskade antalet församlingar med ekonomiska problem.

Finansförmögenhet År 2007 uppvisade nettopenningflödet för den egentliga verksamheten och investeringarna ett positivt resultat på 55 miljoner euro. Nettopenningflödet för den finansiella verksamheten uppvisade ett positivt resultat på 21 miljoner euro. Som helhet ökade församlingarnas penningmedel med 105 miljoner euro under de år som redogörelsen gäller. I beräkningen ingår alla pengar som kommit in på och lämnat församlingens bankkonto.

På bokslutsdagen för år 2007 räckte församlingarnas penningmedel till för utbetalningar för 262 dagar, vilket är en mycket bra siffra. År 2007 upptogs i beräkningen även avgifterna till centralfonden och kostnaderna för beskattningen, till ett sammanlagt värde av 65 miljoner euro. Endast i tio församlingar förslog penningmedlen på bokslutsdagen inte för att finansiera de kalkylerade utgifterna fram till skatteavräkningsdagen i januari. Dessa församlingar blev sannolikt tvungna att lyfta lån för att kunna betala de dagliga utgifterna före skatteavräkningsdagen den 28 januari 2008.

Förhållandet mellan penningmedlen och lånen förbättrades något under året. Församlingarnas finansförmögenhet (= penningmedel minskade med främmande kapital) var 149 euro per medlem år 2007. Under de tre tidigare åren var finansförmögenheten per medlem 128–135 euro per medlem. Inkomstfinansieringen räckte väl till för låneskötseln. Församlingarna lyfte inte några extra lån för utgifterna för skötseln av främmande kapital.

Skuldsättning Församlingarnas länestock, det vill säga beloppet av räntebelagda kort- och långfristiga lån, var alltså litet. Beloppet av räntebelagda lån per medlem var 12 euro år 2004 och 13 euro åren 2005–2007.

Den relativa skuldsättningen var liten inom hela kyrkan. Den relativa skuldsättningen anger hur mycket av driftsinkomsterna under räkenskapsåret som behövs för återbetalning av främmande kapital. Med driftsinkomster avses i detta sammanhang det sammanlagda beloppet av verksamhetsintäkter, skatteintäkter och verksamhetsunderstöd från Kyrkans centralfond. Av driftsinkomsterna för år 2007 skulle bara 18,8 procent ha behövts för återbetalning av främmande kapital. Relativ skuldsättning är ett användbarare nyckeltal än soliditetsgraden, eftersom de bestående aktivas ålder, värderingen av dem eller de valda avskrivningsmetoderna inte påverkar nyckeltalet. Nyckeltalet för åren 2004–2007 vittnar om ett mycket litet lånebelopp i förhållande till driftsinkomsterna.

Gravvårdsfonder Merparten av församlingarna sköter administrationen av och bokföringen över gravvårdsavtal via självtäckande gravvårdsfonder. Enligt boksluten för 2007 uppgick verksamhetsintäkterna för gravvårdsfonderna till sammanlagt 25 miljoner

euro och verksamhetskostnaderna till 29 miljoner euro. Räkenskapsperiodens resultat för gravvårdsfonderna var dock positivt till ett belopp av 36,5 miljoner euro, eftersom gravvårdsfonderna hade exceptionellt stora finansiella intäkter och extraordinära intäkter under räkenskapsåret 2007. Balansräkningens slutsumma för gravvårdsfonderna var 233 miljoner euro på bokslutsdagen 2007.

I några års tid har församlingarna räknat ut hur mycket återstående ansvarsförbindelser för gravvården församlingen har på bokslutsdagen och hur mycket medel det finns för ändamålet i gravvårdsfonden. Vid utgången av 2007 hade församlingarna återstående ansvarsförbindelser motsvarande 158,7 miljoner euro för ingångna gravvårdsavtal. Enligt församlingarnas uppgifter hade gravvårdsfonderna övertäckning till ett belopp av sammanlagt 74,2 miljoner euro. Enligt anvisningarna har förhållandet mellan ansvarsförbindelserna och medlen räknats ut enligt gravvårdsfondernas balansvärden.

Sammandrag över resultaträkningen

Tabell 14.11. Församlingarnas sammanräknade förkortade resultaträkning i miljoner euro för åren 2004–2007.

Hela kyrkan	2004	2005	2006	2007
Verksamhetsintäkter	124	118	131	139
Verksamhetskostnader	-819	-830	-859	-897
Verksamhetsbidrag	-696	-712	-729	-758
Skatteintäkter	813	831	872	923
Kostnader för beskattningen	-18	-17	-18	-17
Avgifter till Kyrkans centralfond	-47	-48	-47	-48
Verksamhetsunderstöd från Kyrkans centralfond	9	9	9	9
Finansiella intäkter	37	39	42	61
Finansiella kostnader	-5	-7	-8	-10
Årsbidrag	94	95	122	156
Avskrivningar och nedskrivningar	-50	-60	-60	-64
Extraordinära poster	10	30	12	15
Räkenskapsperiodens resultat	47	64	74	107
Ökn. eller minskn. i avskrivningsdifferens	-12	-17	-9	-10
Bokslutsöverföringar	6	13	5	
Räkenskapsperiodens över-/underskott	41	61	70	97

Sammandrag över balansräkningen

Tabell 14.12. Församlingarnas sammanräknade förkortade balansräkning i miljoner euro för åren 2004–2007.

Hela kyrkan	2004	2005	2006	2007
Aktiva				
Bestående aktiva	1 668	1 721	1 785	1 833
Uppdragsmedel	237	247	256	307
Rörliga aktiva	728	750	770	848
Sammanlagt	2 634	2 718	2 811	2 988
Passiva				
Eget kapital	2 103	2 159	2 228	2 319
Avskrivningsdifferens och frivilliga reserveringar	111	122	127	141
Obligatoriska reserveringar	3	3	3	3
Uppdragskapital	246	258	268	318
Främmande kapital	171	176	185	208
Sammanlagt	2 634	2 718	2 811	2 988

Församlingarnas balansräkning stärktes under hela redogörelseperioden. Gravvårdsfondernas andel av uppdragsmedlen och uppdragskapitalen var 233 miljoner euro. Andelen främmande kapital ökade, men andelen räntebelagda lån av den kvarstod på nästan samma nivå under hela fyraårsperioden. På bokslutsdagen 2007 uppgick andelen räntebelagda lån av det främmande kapitalet till 55,8 miljoner euro. Överförda lån, 83 miljoner euro, utgjorde den största individuella posten bland främmande kapital. Merparten av de överförda lånen är semesterpennings- och semesterlöneperiodiseringar, det vill säga obetalda personalkostnader för verksamheten under år 2007 som realiserades år 2008.

Församlingarnas soliditetsgrad var 92,3 procent, vilket vittnar om det egna kapitalets styrka jämfört med främmande kapital. När församlingarnas soliditetsgrad beräknas omfattar kalkylen inte uppdragskapital (bland annat gravvårdsavtal).

Tabell 14.13. Nyckeltal för församlingarnas ekonomi åren 2004–2007.

Alla församlingar sammanlagt	2004	2005	2006	2007
Kyrkoskatteintäkter, euro/medlem	164	167	175	186
Andel av avkastningen av samfundsskatt, euro/medlem	22	23	25	27
Skatteintäkter sammanlagt, euro/medlem	186	190	201	213
Verksamhetskostnader, euro/medlem	187	190	198	207
Verksamhetsbidrag, euro/medlem	-159	-163	-168	-175
Årsbidrag, euro/medlem	21	22	28	36
Årsbidragets andel av avskrivningarna, %	174	162	204	244
Årsbidragets tillräcklighet för utgifter för egen anskaffning av investeringar och amorteringar, %	67	76	90	119
Räkenskapsperiodens resultat per medlem	11	15	17	25
Investeringsutgifter, euro/medlem	32	28	30	29
Kassamedlens tillräcklighet i dagar	254	263	261	262
Investeringsfinansiering, %	70	81	96	128
Låneskötselbidrag	12	10	13	14
Finansförmögenhet, euro/medlem	128	132	135	149
Lånestock, euro/medlem	12	13	13	13
Relativ skuldsättning, %	17,8	18,1	18	18,8
Soliditetsgrad, %	92,8	92,8	92,7	92,3

14.3. Det ekonomiska läget inom Kyrkans centralfond

Kyrkans centralfond verkar som kyrkans pensionsanstalt, jämnar ut inkomstskillnaderna mellan församlingarna och finansierar verksamheten inom kyrkans centralförvaltning och stiftsverksamheten. Av centralfondens ekonomi består cirka 77 procent av pensionsfonden, 8 procent av understöd och 15 procent av annan verksamhet.

Kyrkans pensionsanstalt Under fyraårsperioden fortsatte insatserna för att utveckla kyrkans pensionsanstalt så att den fungerar enligt samma principer som alla andra pensionsanstalter. Målet uppnåddes.

Under fyraårsperioden ändrades både pensionslagen för kyrkan och kyrkans pensionsdatasystem (Kirke) i enlighet med ändringarna i arbetspensionssystemet i Finland. De sista åren under redogörelseperioden var därför exceptionellt arbetskrävande.

Kyrkans pensionsanstalt deltar i Vilma-reformen, som infördes vid ingången av 2004. Enligt arrangemanget med sista pensionsanstalt betalas alla pensioner och sköts pensionsanstaltens uppgifter endast av den pensionsanstalt vars pensionsskydd pensionssökanden senast har omfattats av (Vilma-systemet). För att Vilma ska fungera måste anställningsregistret utredas ytterligare. I det arbetet medverkar alla församlingar. I pensionsdatasystemet gjordes likaså de ändringar som förutsätts enligt de pensionsreformer som inleddes år 2005 (Puro I och Puro II).

Kyrkostyrelsen ingick i oktober 2007 en avsiktsförklaring med Kommunernas pensionsförsäkring (Keva) om att sköta kyrkans pensionsskydd i form av köpta tjänster. Keva ska verkställa pensionsskyddet enligt pensionslagen för kyrkan, vilket omfattar bland annat pensions- och rehabiliteringsbeslut, utbetalning av pensioner, kundservice, förhandsrådgivning, registrering av intjäningsuppgifter, utredning av anställningsförhållanden och utdragsservice. Kyrkans centralfond ansvarar dock fortfarande i egenskap av verkställare för pensionsskyddet för personer som omfattas av pensionslagen för evangelisk-lutherska kyrkan, finansieringen av pensionsskyddet och beredningen av ändringar som gäller uppgifterna enligt pensionslagen för evangelisk-lutherska kyrkan samt för sina delägar- och medlemsavgifter i företag eller sammanslutningar med anknytning till skötseln av pensionsskyddet. Tjänsterna produceras delvis med Kevas nuvarande datasystem, delvis med nya system som färdigställs år 2010. Servicen inleds när de nya systemen blivit klara vid ingången av 2011. Det innebär i praktiken att utöver några utvecklingsuppdrag som ska slutföras kommer inga ytterligare ändringar att göras i kyrkans pensionsdatasystem (Kirke), om de inte infaller under tiden före år 2011. När det gäller Kirke består kostnaderna för pensionsdatasystemet under denna övergångsperiod till övervägande del av underhållskostnader. Det egentliga avtalet om samarbetet ingicks i juni 2008.

En ny prognos för kyrkans pensionsutgifter blev klar år 2007. I Statskontorets prognos varierar de grundläggande antagandena mellan ett basscenarium (procenten för kyrktillhörighet anses kvarstå oförändrad) och ett scenarium för avveckling (alla nya anställda försäkras i fortsättningen inom APL-systemet). Den första

prognosen för kyrkans pensionsutgifter gjordes år 1992 (fram till år 2030). Följande prognos är från år 1999 (fram till år 2040). Enligt den nya prognosen ser situationen något bättre ut om resultatet för basscenariot jämförs med de tidigare prognoserna. Flera faktorer har bidragit till den förbättrade situationen. Ändringarna inom det nya pensionssystemet i Finland påverkar på lång sikt nivån för de framtida pensionerna. År 2010 införs en livstidskoeficient som en faktor som kringskar pensionerna. Dessutom antas löntagarnas ArPL-avgift stiga under kommande år, vilket dock inte ökar pensionen. I fortsättningen kommer pensionen likaså att bestämmas utifrån hela karriären i arbetslivet.

Utifrån prognosen för pensionsutgifterna räknade Statskontoret också ut KyPL-pensionsansvaret den 31 december 2006. Med diskonteringsräntan 3,5 procent var KyPL-pensionsansvaret cirka 2,8 miljarder euro, det vill säga ungefär sju gånger så stort som KyPL-lönesumman år 2006. Enligt Statskontorets beräkning rörde pensionsansvaret sig kring 3,2 miljarder euro den 31 december 2007. Ökningen av pensionsansvaret (+14 procent) förklaras av att kyrkligt anställda som omfattats av KAPL och KoPL började omfattas av pensionslagen för kyrkan vid ingången av 2007.

Fram till fyraårsperiodens slut avancerade planerna på att grunda en kyrkans pensionsstiftelse till beredningsstadiet. Inom kyrkan har man redan i flera års tid försökt klarlägga förutsättningarna för att koppla samman kyrkans pensionssystem med det privata pensionssystemet. Målet uppställdes första gången vid kyrkomötet år 1999. Diversifieringen mellan pensionslagarna för den privata sektorn och pensionslagarna för den offentliga sektorn har hittills varit ett problem när det gäller modellen med en stiftelse. För närvarande förefaller ändringen genomförbar, eftersom det i fortsättningen inte finns några skillnader i fråga om pensionsförmånerna. En annan fråga har gällt fonderingsgraden för kyrkans pensionsfond i jämförelse med fonderingsgraden på ArPL-sidan. För närvarande förefaller fonderingsgraden vara i stort sett likadan. Enligt den målsatta tidtabellen för pensionsfonden bör stiftelsen vara verksam vid ingången av 2011. Det förutsätter att lagändringsförslagen (bildande av pensionsstiftelsen samt ändringar av kyrkolagen, pensionslagen för kyrkan och kyrkoordningen) finns hos kyrkomötet senast i maj 2010. Målet är att de båda ovan

beskrivna stora förändringarna som gäller kyrkans pensionsanstalt genomförs samtidigt.

Syftet med pensionsfonden är att trygga utbetalningen av pensioner och jämna ut utvecklingen av församlingarnas pensionsavgifter också när de stora åldersklasserna går i pension. Pensionsfonden har inte bundits vid individuellt pensionsansvar, utan den är en så kallad buffertfond.

Vid utgången av 2004 uppgick pensionsfondens marknadsvärde till 506 miljoner euro och vid utgången av 2007 till 792 miljoner euro. Vid utgången av 2007 hade 25 procent av kyrkans kalkylerade pensionsansvar täckts.

Placeringsverksamheten för kyrkans pensionsfond leds och övervakas av pensionsfondens direktion. Under redogörelseperioden hade placeringarna följande neutrala allokering:

aktieplaceringar	40 %
ränteplaceringar	40 %
övriga placeringar	20 %

Pensionsfondens placeringsverksamhet är långsiktig. Placeringsverksamhetens nettoavkastning enligt gängse värde åren 1991–2007 (hela fondens historia) har rört sig kring 9,7 procent, vilket kan ses som ett mycket gott resultat.

Under hela 2000-talet har Kyrkans centralfond målmedvetet försökt främja ansvarsfull placeringsverksamhet. År 2007 godkände kyrkostyrelsen *Anvisningar för ansvarsfull placeringsverksamhet för kyrkan*. De nya anvisningarna baserade sig på de etiska anvisningar för kyrkans placeringsverksamhet som gavs ut år 1999. Avsikten var att närmare definiera hur det etiska perspektivet i praktiken kan beaktas i placeringsverksamheten. Anvisningarna uppgjordes delvis i samarbete med Svenska kyrkan. En annan viktig faktor i pensionsfondens ansvarsfulla placeringsverksamhet var det samarbetsavtal för två år som ingåtts med Ethix SRI Advisors AB, som är en svensk konsultfirma med analys av samhällsinriktat ansvar som specialitet. År 2007 utförde Ethix två analyser av ansvarsfullheten när det gäller pensionsfondens listade placeringar. Utifrån resultaten beslöt pensionsfondens direktion delta i verksamhet för att påverka sex olika företag. Utifrån rap-

porterna kan det konstateras att fem av företagen ändrade sina verksamhetssätt tillräckligt och uppdaterade sina beteendekoder. Endast i fråga om ett företag misslyckades målet att förändra verksamheten. Samarbetet med konsultfirman fortgår. Utveckling av ansvarsfull placering prioriteras även i fortsättningen inom centralfondens verksamhet. Målet är framför allt att öka församlingarnas intresse för ämnet.

Utveckling och finansiering av understödssystemet Finansieringen och utvecklingen av systemet för understöd från Kyrkans centralfond har varit ett viktigt insatsområde sedan år 2000. Understödssystemet levde kontinuerligt under redogörelseperioden. Fördelningen mellan de olika understödsformerna ändrades betydligt inom understödssystemet. Vid utgången av redogörelseperioden utgjorde utvecklingsunderstöden en större andel än de traditionella understöden.

Tabell 14.14. Understöd från Kyrkans centralfond åren 2004–2007, miljoner euro.

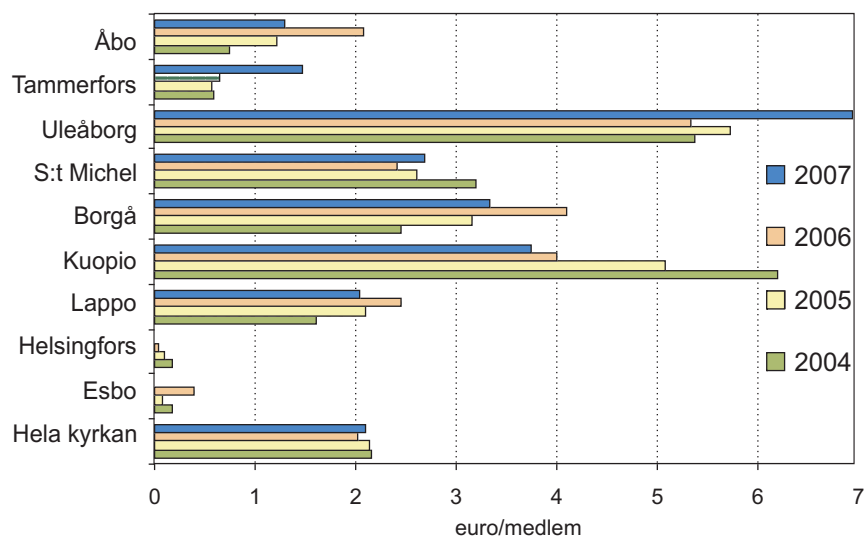
	2004	2007
Traditionella understöd (komplettering av skatteintäkter, byggnadsunderstöd beroende av prövning)	13,3	5,9
Utvecklingsunderstöd	1,9	7,8
Sammanlagt	15,1	13,7

Verksamhetsunderstöd utdelades mest till Uleåborgs stift, S:t Michels stift, Borgå stift och Kuopio stift. I alla församlingar totalt förblev beloppet av verksamhetsunderstöd per medlem oförändrat under hela redogörelseperioden.

Under de närmaste åren kommer kommunstrukturen i Finland att genomgå betydande förändringar till följd av kommun- och servicestrukturen. Antalet kommuner kommer att minska tydligt. Församlingsstrukturen är starkt beroende av kommunstrukturen, vilket innebär att ändringar i kommunindelningen direkt påverkar församlingsindelningen. Den framtida utvecklingen har beaktats i understödssystemet. Kyrkostyrelsen godkände på hösten 2006 de nya principerna för fördelning av utvecklingsunderstöd från och med år 2008. När det gäller sammanslagningsunderstöd iaktas motsvarande principer i kommunindelningslagen. Enligt

beräkningar inför framtiden kommer församlingarnas behov av understöd att minska betydligt i fortsättningen.

Figur 14.8. Fördelning av verksamhetsunderstöd stiftsvis och per medlem åren 2004–2007.

Åren 2002–2005 samlade Kyrkans centralfond progressivt in den tilläggsavgift som bestäms på basis av samfundsskatten (22 kap. 8 § 3 punkten i kyrkolagen). Alla ekonomiska enheter betalade en jämn avgift på 12 procent. Dessutom betalade cirka 60 ekonomiska enheter en progressiv andel på 15–20 procent, beroende på sina intäkter av samfundsskatten. När systemet utformades var tanken att den ökning av anslaget för understödssystemet som behövdes skulle täckas med den progressiva avgiftsandel. När systemet planerades insåg man att finansieringen av understöden genom progressiva tilläggavgifter trots allt bara var en temporär lösning. Problemet är att finansieringsmodellen är beroende av konjunkturväxlingarna.

Insamlandet av avgifter till centralfonden ändrades på nytt vid ingången av 2006. Centralfonden uppbär församlingsavgiften enbart som en grundavgift på basis av den kalkylerade kyrkoskatten. Kyrkomötet uppställde 8,7 procent som nivå för grundavgiften för åren 2006–2007. Ändringen hänförde sig till det nya sättet för

fördelning av samfundsskatten. Från ingången av 2006 redovisas kyrkans andel av samfundsskatten till församlingarna på ett nytt sätt: 50 procent enligt den ”tidigare” modellen, det vill säga i förhållande till arbetsplatserna, och 50 procent enligt euro/kommunmedlem. Reformen garanterar att alla församlingar får åtminstone en viss andel av samfundsskatten. Fördelningssättet euro/kommunmedlem ger församlingarna cirka 10 euro per kommunmedlem. Denna utjämning av samfundsskatten mellan församlingarna som sker utanför centralfonden leder till en effektivare resultatutjämning än fördelning via understödssystemet.

Stora gemensamma projekt Under senare hälften av fyraårsperioden fattades beslut om att genomföra eller planera två stora gemensamma projekt.

Kyrkans nya medlemsdatasystem (KITKE) byggs upp under åren 2009–2011. Beslut om projektet fattades hösten 2006. Systemet kommer att testas, användas inom ett pilotförsök och tas i bruk stegvis åren 2009–2011. Totalkostnaderna för kyrkan kommer emellertid att minska jämfört med den nuvarande lösningen. När det gäller att finansiera uppbyggnaden av medlemsdatasystemet konstaterade kyrkomötet i maj 2005 att centralfonden har en stabil balansräkning. Enligt ekonomiutskottet bör överskottet från tidigare år användas för nya projekt, vilket innebär att projekten inte medför något tryck på att höja församlingsavgifterna. Kyrkomötet konstaterade vidare att projektet på ett jämlikt sätt kommer att gagna alla de församlingar som genom församlingsavgifter har finansierat det överskott som samlats under tidigare år.

Enligt den arbetsgrupp för församlingsstrukturen som avslutade sitt arbete i slutet av 2007 följer förnyandet av församlingsstrukturerna en tudelad princip. Församlingarnas ekonomiska och administrativa stödåtgärder sköts av stora enheter och basfunktionerna inom det andliga livet genomförs både i små välfungerande närliggande sammanslutningar och i form av ett mera vidsträckt samarbete. Arbetsgruppens målsättning att stödinsatser bör skötas i stora enheter började genomföras inom det så kallade Heta-projektet (hela **kyrkans gemensamma personal- och löneadministrationscentral**). Kyrkostyrelsens plenum beslöt i januari 2008 börja planera inrättandet av servicecentralen.

Arbetsgruppen gick in för att föreslå att det under kyrkostyrelsen ska inrättas en gemensam ekonomi- och löneadministrationscentral för den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland. Servicecentralen ska producera bland annat de bokförings- och löneräkningstjänster som församlingarna och kyrkans centralförvaltning behöver. Servicecentralen bör ha tillräckligt många verksamhetsställen till vilka överförs kunnig personal från församlingarna. På det praktiska planet skisserades modellen upp så att servicecentralen verkar under Kyrkans centralfond och har uppdelats på regionala verksamhetsställen. Servicecentralen ska ha en direktor och regionansvariga som leder det regionala arbetet. Alla församlingar ska höra till någon av servicecentralens filialer. Med effektivitet som måttstock bör varje verksamhetsställe ha minst tio anställda. Till servicecentralen överförs ekonomi- och löneräkningspersonal från församlingarna. Åtminstone i början kan arbetet till en del utföras virtuellt, det vill säga de anställda behöver inte flytta till en annan ort på grund av sitt arbete. För att servicecentralen ska fungera som planerat är det nödvändigt att alla församlingar anlitar dess tjänster. Det här förutsätter att lagstiftningen ändras på denna punkt.

Om servicecentralmodellen blir verklighet bör hela kyrkan få ett gemensamt datasystem för ekonomi- och personalförvaltning, vilket ställs till förfogande för alla församlingar när de övergår till servicecentralen. Avsikten är att anskaffningen av datasystemet ska finansieras med medel från centralfonden utan att grundavgiften höjs och att verksamhetskostnaderna ska finansieras med serviceavgifter som tas ut av församlingarna.

- » Församlingarnas ekonomiska situation har förbättrats samtidigt som medlemstalet har sjunkit. Då största delen av dem som lämnar kyrkan är unga vuxna, av vilka många är studerande, kommer det minskade medlemstalet att påverka skatteintäkterna med fördröjning. Församlingarna bör beräkna hur medlemsutvecklingen kommer att påverka de framtida skatteintäkterna.
- » I många församlingar sjönk skatteintäkterna eller kvarstod skatteintäkterna nästan oförändrade trots den ekonomiska högkonjunkturen. Denna lokala och regionala ojämlikhet kan fördjupas när skatteredovisningarna normaliseras. Kyrkan bör se till att verksamhetsbetingelserna tryggas i hela landet.

15. Service som samhället ansvarar för

- Ställningen för småbarnsfostran stärktes ytterligare i det finländska samhället. *Grunderna för planen för småbarnsfostran* (VASU), som hade utformats av Stakes, offentliggjordes år 2003 och i reviderad upplaga år 2005. En av orienteringarna för innehållet i småbarnsfostran gäller religion och livsåskådning.
- Under redogörelseperioden tillämpades den nya religionsfrihetslagen (2003) på livet i skolan. Lagen och diskussionerna i anslutning till den har skapat klarhet i och stärkt religionens ställning som ett läroämne i skolan.
- Militärprästrernas själavårdssamtal ökade numerärt under redogörelseperioden.
- I fängelserna arbetade 18 präster eller diakoner med tjänsten som huvudsyssla. De hade hand om gudstjänster, andakter och kyrkliga förrättningar samt själavård och diakoni.

Religionsfostran, religionsundervisning, gudstjänstliv och själavård genomförs vid inrättningar som drivs av samhället, exempelvis inom dagvården, i skolorna och de övriga läroanstalterna, inom försvarsmakten och i fängelserna. Det kyrkliga arbetet inom försvarsmakten och fångvårdsväsendet baserar sig på samhällets skyldighet att trygga de grundläggande fri- och rättigheterna. När samhället har rätt att inskränka medborgarnas rättigheter genom låsa in dem i ett fängelse och utesluta dem ur den dagliga miljön eller lösgöra dem från det civila livet för att medverka i en militär gemenskap, har samhället samtidigt skyldighet att se till att de berörda personerna har möjlighet att utöva sina viktigaste grundläggande fri- och rättigheter. Enligt västerländskt människorättstänkande bör även soldater och fångar erbjudas möjlighet att utöva sin religion, vilket är en rättighet som alla människor har.

15.1. Religionsfostran

I Finland ges religionsfostran på bred basis på olika nivåer inom systemet för fostran och utbildning. Religionsfostran ingår i både

småbarnsfostran och förskoleundervisningen i samhället. På det grundläggande skolstadiet och i gymnasiet finns läroämnet religion. Vid yrkesläroanstalterna, universiteten och yrkeshögskolorna finns inte någon egentlig religiös fostran. Vid yrkesläroanstalterna kan undervisningen likväl inrymma etik, fostran till kulturell mångfald och undervisning om olika kulturer. Många av dessa ämnen tangerar religiös fostran.

Religionsfostran inom dagvården I Finland har religionsfostran traditionellt haft en fast förankring i barnträdgårdarna. Den fick lagstadgad status när lagen om barndagvård år 1983 kompletterades med en paragraf enligt vilken dagvården, med beaktande av det allmänna kulturarvet, ska stödja barnets religiösa fostran. I lagen förutsattes dessutom att barnets föräldrars eller förmyndares övertygelse ska respekteras.

Småbarnsfostrans ställning stärktes betydligt i det finländska samhället på 1990-talet och in på 2000-talet. År 2003 sammansällde Stakes *Grunderna för planen för småbarnsfostran* (VASU) i samarbete med social- och hälsovårdsministeriet, undervisningsministeriet, Utbildningsstyrelsen, Kommunförbundet och andra sakkunniga. Även Kyrkostyrelsen var representerad i styrgruppen för planen för småbarnsfostran. Den andra, ändrade upplagan av VASU utkom år 2005 efter att ha genomgått ändringar utifrån utlåtanden och en kommunenkät.

VASU är ett verktyg för innehållsmässig utveckling och styrning. Målet är att främja likvärdig småbarnsfostran i hela landet. VASU bygger på statsrådets principbeslut från februari 2002 om *Riksomfattande riktlinjer för förskoleverksamheten*. Riktlinjerna omfattar de viktigaste principerna och prioriteringarna för utvecklingen av småbarnsfostran som samhället ordnar och övervakar.

En av orienteringarna för innehållet i småbarnsfostran enligt VASU gäller religion och livsåskådning. Inom orienteringen bekantar man sig med traditionen för barnets egen religion eller livsåskådning och gör sig förtrogen med dess seder och bruk. I VASU betonas att innehållet i orienteringen religion och livsåskådning bör överenskommas med föräldrarna särskilt för respektive barn. VASU baserar sig på principen om helhetsinriktad pedagogik. Barnets sätt att förundras, utforska och vara nyfiken fram-

hävs. För det dagliga livet inom dagvården innebär detta en förändring från pedagogik med inriktning på stunder av aktivitet till stödjande av mera helhetsbetonad tillväxt. Synsättet medför också en utmaning för församlingarna att utforma ett nytt sätt att medverka i dagvårdens vardag.

Förskoleundervisningen fick en ny läroplan år 2000. Möjlighet att delta i förskoleundervisning blev varje barns subjektiva rätt på hösten 2001. I läroplanen ingick ett nytt ämnesområde för förskoleundervisningen: ”etik och livsåskådning”. Etisk fostran är en princip som genomsyrar all förskoleverksamhet. I ämnesområdet ingår dessutom kulturellt livsåskådningsfostran, där målet är att utveckla livsåskådningsmässigt tänkande exempelvis genom att bekanta sig med sederna i olika religioner och livsåskådningar. Ämnesområdet omfattar dessutom religionsfostran och livsåskådningsfostran samt övrig fostran. Målet för religionsfostran är att ge möjlighet att möta frågor som hör samman med religion och bekanta sig med de religiösa högtiderna. Målet är också att barnen ska ha möjlighet att bekanta sig med det viktigaste innehållet i den egna religionen. I enlighet med vårdnadshavarens val deltar barnet i religionsfostran, livsåskådningsfostran eller annan anordnad undervisning. Förskollärarna har trots allt upplevt det som en krävande uppgift att fostran differentieras som religionsfostran och livsåskådningsfostran inom en och samma barngrupp.

Den reviderade småbarnsfostran medförde nya utmaningar för samarbetet mellan församlingarna och kommunerna under redogörelseperioden. Dagvårdens samarbete med församlingarna när det gäller religionsfostran kan indelas i tre delområden: samarbete för att genomföra religionsfostran, samarbete på administrativ nivå och mentorskap. Mentorskapet är det nyaste arbetssättet. Det administrativa samarbetet och den gemensamma verksamheten för att genomföra religionsfostran bildar en välfungerande och naturlig kanal för att vidareutveckla även den nyaste samarbetsformen. Mentorskapet innebär att betydelsen av samarbete får en allt starkare framtoning: den som är mentor måste känna till besluten och planerna på nivån för det administrativa samarbetet för att kunna handla enligt de gemensamma riktlinjerna i den dagliga dagvården.

Barn gudstjänster planerade för dagvården kommer med största sannolikhet att få en allt större betydelse under de kommande åren. Orienteringen religion och livsåskådning enligt VASU betonar barnets rätt till en egen religion och upplevelse av dess tradition. Den efterlyser möjligheter för barnet att uppleva det heligas närvaro och tystnad samt förundras och ställa frågor om religionen. Samtidigt har den traditionsrika kyrkopedagogiken i reviderad form blivit ett verktyg för kyrkans barnarbete. Hemkyrkan erbjuder en naturlig miljö för religionsfostran av detta slag.

Reformerna medför en utmaning att göra en tydligare åtskillnad mellan dopundervisning och religionsfostran. Dessa båda finns med i kyrkans verksamhet för fostran. Dopundervisningen ingår i församlingens verksamhet. Målet är att stödja den andliga tillväxten för alla döpta församlingsbor. Församlingen har som mål att stödja dagvårdspersonalen i att genomföra religionsfostran i deras egen uppgift. Kärnan för religionsfostran inom småbarnsfostran utgörs av traditionerna för och innehållet i vår kristna kultur och vid behov även beaktande av andra religioner.

Religionsundervisning Under de senaste decennierna har tonvikten inom religionsundervisningen förändrats väsentligt, eftersom målet med undervisningen inte längre anses vara att fostra eleverna till en personlig tro. Sedan grundskolereformen genomfördes har målet varit att främja elevernas religiösa, etiska och sociala utveckling. Undervisningen i läroämnet har tydligt blivit en uppgift för samhället. Som ett av läroämnena i skolan har religionsundervisningen helt tydligt andra mål och uppgifter än kyrkans verksamhet för fostran. Religionslärarna har också själva velat betona sin självständiga yrkesidentitet.

Under redogörelseperioden tillämpades den nya religionsfrihetslagen (2003) på livet i skolan. I lagen om grundläggande utbildning och gymnasielagen har det inte efter år 2003 talats om "religionsundervisning enligt elevernas trosbekännelse" utan om "religionsundervisning enligt elevernas religion". Det handlar om undervisning som inte innebär utövning av en religion. Den ändrade terminologin ansågs återspegla rådande praxis, eftersom undervisning enligt trosbekännelsen inte längre på flera decennier hade inneburit undervisning utgående från lärosynen för ett reli-

gionssamfund. Det att termen slopades hade också sin grund i den rådande oklarheten och motstridigheten i fråga om begreppet konfessionell (enligt trosbekännelsen). I läroplanerna för grundskolan och gymnasiet understryks att den centrala uppgiften för religionsundervisningen är att ge kunskap och erfarenhet av den egna religionens betydelse och dess samhälleliga och kulturella inflytande. I lagen ströks också bestämmelsen om att religionslärarna skulle höra till kyrkan. En lärare undervisar i religion under samma tjänsteansvar som gäller för alla andra läroämnena i skolan. Termbytet påverkade inte sättet att bedriva religionsundervisning.

I merparten av skolorna har det ansetts att lagreformen har haft bara obetydligt eller inget inflytande. Det har ansetts positivt att lagen och diskussionerna i anslutning till den har skapat klarhet i och stärkt religionens ställning som läroämne i skolan. Detta underbyggs också av professorerna Antti Räsänen och Arto Kallioniemi's aktuella enkätundersökningar.

Det har förekommit vissa oklarheter i tolkningen av lagen i synnerhet i samband med gemensamma festtraditioner i skolan. När lagen behandlades konstaterade grundlagsutskottet att eventuell enstaka psalmsång inom skolans festtraditioner inte gjorde festerna till sammankomster som kunde betraktas som utövning av en religion. Av detta följer att deltagande i skolans gemensamma fester inte är förknippat med elevens eller lärarens medlemskap i religionssamfund. Enligt riksdagens beslut är uttryckligen skolgudstjänster och andaktsstunder religiösa sammankomster.

I motsats till riksdagens synsätt har man i vissa skolor med tolerans som motivering låtit bli att sjunga den traditionella sommarsalmerna på skolans vårfest. Likaså har några skolor med åberopande av religionsfrihetslagen vägrat samarbeta med församlingen eller krävt att morgonsamlingarna ska vara universellt humana utan något kristet innehåll. Också i församlingarna har det varit oklart hur lagen ska tolkas. Med anledning av detta har man i församlingarna försökt föra fram utbildningsstyrelsens promemoria om religionsfrihetslagens konsekvenser för den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen. Promemorian bygger på riksdagens motivering.

Under redogörelseperioden började man inom religionsundervisningen och i församlingarnas skolinriktade arbete, framför allt

på större orter, ta större hänsyn till den växande religiösa pluralismen och kulturella mångfalden. Det behövs ett allt större mått av utbildning i och verktyg för genuina möten och dialoger. Inom religionsundervisningen innebär detta fördjupade insikter i den egna religionen för att möjliggöra en jämlik dialog med andra religioner och icke-religiösa inriktningar.

15.2. Kyrkligt arbete inom försvarsmakten

Det kyrkliga arbetet inom försvarsmakten är den evangelisk-lutherska och ortodoxa kyrkans arbete bland beväringar, anställda och reservister. Militärprästerna utför också kyrkligt arbete inom gränsbevakningsväsendet under inrikesministeriet. Utgångspunkten för det kyrkliga arbetet inom försvarsmakten är att prästen är närvarande mitt i sin församling. Syftet med det kyrkliga arbetet är att genom gudstjänstliv, kyrklig undervisning och själavård erbjuda folkkyrkornas religiösa och andliga stöd till dem som tjänstgör inom försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet. Dessutom är målet att hos medlemmarna i den militära gemenskapen upprätthålla och vidareutveckla den etiska funktionsförmågan under alla förhållanden. Militärprästen finns till för alla beväringar och anställda oberoende av deras religion eller övertygelse.

Det kyrkliga arbetet är en del av försvarsmaktens statligt finansierade arbete. Utöver den statliga basfinansieringen får det kyrkliga arbetet olika former av stöd från de lutherska och de ortodoxa församlingarna, kyrkostyrelsen för ortodoxa kyrkan och Soldathemsförbundet. De lokala soldathemsföreningarna donerar av tradition Soldatens psalmbok till beväringarna och ordnar konfirmeringsfester och andra evenemang. Gideoniterna i Finland rf donerar fortfarande Nya testamentet till beväringarna och dem som tjänstgör i internationella styrkor.

Fältbiskop Hannu Niskanen ledde det kyrkliga arbetet inom försvarsmakten under redogörelseperioden. Det fanns 28 militärpräster med tjänsten som huvudsyssla. Utöver dem utfördes kyrkligt arbete av deltidsanställda militärpräster, av vilka en del var ortodoxa. I arbetet deltog också beväringar inom den kyrkliga sek-

torn, militärpräster och militärdiakoner i reserven samt präster och diakoner i internationella uppdrag.

Största delen av det kyrkliga arbetet riktades till beväringarna. Antalet gudstjänster ökade en aning under redogörelseperioden. År 2007 hölls det 574 gudstjänster, av vilka 381 var gudstjänster med nattvard. Också antalet nattvardsgäster ökade och uppgick till närmare 33 000.

Det ordnades fler andakter än tidigare. I garnisonerna ordnades också konserter med andlig musik och De vackraste julsångerna, bibel- och samtalskretsar samt utfärder till kyrkliga sammankomster.

Militärprästerna förrättade årligen cirka 500 kyrkliga förrättningar. Många beväringar och anställda upplevde militärprästen som ”sin egen präst” och för de anställda var militärprästen ofta familjepräst i samband med viktiga vändpunkter i livet.

Skriftskolan för beväringar har minskat en aning i popularitet. Av de drygt 200 årliga skriftskoleleverna konfirmerades cirka 80 procent och döptes 30–50 unga. Av dem som döpts tidigare anslöt sig årligen 60–80 beväringar till kyrkan. Militärprästen har utmärkta möjligheter att möta unga vuxna genom sitt arbete.

Det ordnades lektioner och föreläsningar för beväringarna och personalen. På lektionerna för beväringarna behandlades frågor om den kristna tron samt livssituationen för unga män och kvinnor. Dessutom gavs det psalmundervisning på lektionerna. Under redogörelseperioden var etik och etiskt ledarskap ett av insatsområdena för undervisningen. Specialtemat för det kyrkliga arbetet år 2006 var ”Militärprästen som etisk fostrare”. Till stöd för värdediskussionerna inom försvarsmakten utgav ecklesiastikavdelningen vid huvudstaben boken *Ihmisestä on kysmys (Det handlar om människan)*. Boken har redigerats av fältbiskopen Hannu Niskanen och fältprosten Seppo Ahonen och innehåller artiklar från försvarsmaktens ledning och civila opinionsbildare i samhället.

Under redogörelseperioden ordnades ett flertal evenemang på riksnivå, av vilka de största var olika slags andliga dagar och fester. De andliga dagarna för försvarsmakten, de ortodoxa andliga dagarna och de andliga dagarna för befälet samlade årligen 400–500 deltagare. Fältbiskopens inspektioner av det kyrkliga arbetet och övriga besök vid olika garnisoner samlade också ett

stort antal människor. I Uleåborg ordnades år 2005 en konferens för militärpräster i länderna kring Östersjön. I konferensen deltog cirka 160 militärpräster och militärsjälavårdare från de nordiska länderna, de baltiska länderna, Tyskland, Polen och Ryssland.

Informationskrigföring och psykologisk krigföring har fått en allt större betydelse vid kriser i dagens värld. Undervisningen och själavården inom det kyrkliga arbetet stöder försvarsmaktens etiska funktionsduglighet. Inom försvarsmakten värdesätts militärprästernas själavårdskompetens i samband med kriser och deras beredskap att konfrontera till exempel frågor kring döden. Ett bevis på detta är att militärprästerna är ordförande för eller expertmedlemmar i krisgrupper vid garnisonerna.

Den tilltagande internationalismen och den kulturella mångfalden påverkade försvarsmaktens verksamhet under redogörelseperioden. Också de fredsbevarande operationerna innebar att militärprästernas etiska och teologiska expertis behövdes. Militärpräster arbetade i Kosovo, Eritrea, Bosnien, Libanon och Afghanistan. Dessutom fanns det en präst med i Europeiska unionens stridstrupper (EUBG). I destinationsländerna skulle militärprästerna stödja de egna soldaterna men också bland annat upprätta kontakter med olika kyrko- och trossamfund. Den dialog som de åstadkom bidrog till att lindra spänningar och bygga upp förtroende i krisområdena.

Den ekumeniska karaktären hos det kyrkliga arbetet inom försvarsmakten accentuerades i samband med internationella krishanteringsoperationer. Man försökte arbeta jämsides och i samråd med olika kyrkor och religionssamfund både i hemlandet och under utlandskommenderingar. Även den tilltagande värdepluralismen styrde verksamhetssätten och insatserna för att vidareutveckla dem. Inom det kyrkliga arbetet försökte man skapa förutsättningar för religionsfrihet för människor som företräder olika religioner och övertygelser och för att de ska få det religiösa och etiska stöd de önskar.

Själavård utgjorde ett viktigt element i militärprästernas arbetsinsats inom försvarsmakten. Det fördes 5 000–6 000 personliga samtal per år. Antalet samtal ökade under redogörelseperioden. Ökningen förklaras delvis av reformen av försvarsmaktens lednings- och förvaltningssystem (JOHA 2008), som väckte osäkerhet och oro inför framtiden hos de anställda. Omstruktureringen

innebar att även personalen inom den kyrkliga sektorn omfördelades och uppgifterna omorganiserades.

15.3. Kriminalarbete

Religionsfrihet innebär vid sidan om rätten till övertygelse också rätt att utöva sin religion. Att tillgodose medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter är en uppgift för fängelsesjälavårdarna och för hela fångvården. När fångvården garanterar fångarna deras rätt till religion också under fängelsetiden sörjer den samtidigt för att människans grundläggande fri- och rättigheter tillgodoses. Det arbete som utförs av de fängelsesjälavårdare som sänts ut av sin kyrka ingår därmed i fångvården som helhet. Fängelsepastorerna är tjänsteinnehavare inom fångvårdsväsendet och fängelse-diakonerna är tjänsteinnehavare i stiftet. Domkapitlen i stiftet övervakar fängelsesjälavården.

Den nya fängelselagen och häktningsslagen trädde i kraft i oktober 2006. I anslutning till reformen av lagstiftningen genomfördes en omfattande omorganisering av fångvården, vilket resulterade i att det bildades fem regionfängelser i landet. Regionfängelserna är ämbetsverk med enskilda inrättningar under sig. Målet är att man med hjälp av systemet med regionfängelser ska kunna sköta fängelseprocessen från häktning till frihet på ett allt mera planerligt sätt och med betoning på rehabilitering. Planerlighet och samordning av verksamheten vid de fängelser som hör till regionfängelset berör all verksamhet vid regionfängelset och därmed också till fängelsesjälavården. Fängelsesjälavården utgör en egen basuppgift och innebär utöver religionsutövning också ett led i det totala fångarbetet i rehabiliteringssyfte.

År 2007 var det genomsnittliga dagliga antalet fångar (medelfångtalet) 3 551 fångar. Av alla fångar var 7 procent kvinnliga fångar. Antalet unga fångar under 21 år har minskat i jämn takt på 2000-talet. Enligt rapporten om fångstrukturen dömdes flest fångar för brott mot liv och våldsbrott (39 procent). Därefter följde narkotikabrott, egendomsbrott och rattfylleri. Av fångarna i häkte var 32 procent häktade första gången och 11 procent minst tionde gången.

Av fångarna avtjänade 77 procent sitt straff i slutna inrättningar och 23 procent i öppna inrättningar. Det fanns 144 livstidsfångar.

I slutet av redogörelseperioden fanns det sammanlagt 18 fängelsepräster och fängelsediakoner med tjänsten som huvudsyssla. Dessutom har Frikyrkan i Finland tillsatt en fängelsediakon. Präster (15) och diakoner (3) arbetade vid alla slutna fängelser och vid två öppna. Vid fyra öppna fängelser fanns det dessutom en fängelsepräst med tjänsten som bisyssla, som höll kontakt med fängelset vid sidan om sin egen befattning som församlingspräst.

Inom kriminalarbetet kan prästerna och diakonerna träffa fångar individuellt på fångarnas egen begäran. Fängelsesjälavårdarna har hand om gudstjänster, ordnandet av andakter och kyrkliga förrättningar samt enskild själavård och diakoni. De håller kontakt med församlingarna och via dem har de församlingsanställda och de frivilliga medarbetarna i församlingarna den naturligaste kontakten med fängelserna. Fängelsesjälavårdarna och de församlingsanställda hjälpte också fångarnas anhöriga som en del av sitt grundläggande arbete. De stödde likaså dem som hade frigivits från fängelserna.

I början av 1970-talet upprättades en fast kontakt mellan Kyrkostyrelsen och fängelsesjälavården, och år 1972 inrättades en tjänst som sekreterare för kriminalarbetet i huvudsyssla. Under kapitel 7.3 redogörs för kyrkans missbruks- och kriminalarbete.

Vid sidan av det egna kriminalarbetet medverkade kyrkan i samhällets pågående program för att förebygga brottslighet och främja säkerhet. Det viktigaste programmet var Turvallisuuustalkoot – kansallinen rikoksen torjuntaohjelma (Trygghetstalko – nationellt brottsförebyggande program). Ungefär två tredjedelar av församlingarna deltog i programmet. Kyrkan deltog i utvecklingen av kriminalvården också som ett stödsamfund för Stiftelsen för Kriminalvårdens Främjande och i anslutning till Delegationen för brottspåföljdsområdet.

Under redogörelseperioden medverkade kyrkan i Brottsofferjouren, som har funnits sedan år 1994. Brottsofferjouren ska stödja och ge praktiska råd vid regionkontor och servicekontor för dem som utsatts för brott eller försök till brott. Telefontjänsten på riksnivå är en samtalstjänst som ger mentalt stöd och en juristrådgivning.

Det ekumeniska samarbetet inom kyrkornas och trossamfundens insatser för att utveckla fängelsearbetet och kriminalarbetet genomfördes under redogörelseperioden via samarbetsnätverket för kristet fängelse- och kriminalarbete (Kristillinen vankila- ja kriminaalityön yhteistyöverkosto) som organiserades och leddes av den evangelisk-lutherska kyrkan. På årsbasis deltog cirka 250 lekmän och cirka 80 kyrkligt anställda och anställda inom trossamfundet i kriminalarbetets samarbete med fängelsesjälavården och fångvården.

16. Slutsatser och utmaningar inför framtiden

Kyrkans omvärld har förändrats i snabb takt under 2000-talet. De allmänna, rådande attityderna, värderingarna och levnadsvanorna i samhället har förändrats kraftigt. Engagemanget i traditionella institutioner har försvagats. Flyttningsrörelsen har varit livligare än någonsin. Förändringarna i kommunstrukturerna har ändrat på församlingarnas strukturer, och processen accelererar. Antalet invandrare och den religiösa mångfalden har ökat. Även finländarnas religiositet har förändrats. Befolkningens medelålder stiger och de stora åldersklasserna börjar gå i pension.

De förändringar som ägt rum utmanar kyrkan till att reflektera över sin förmåga att bemöta den kulturella omvälvningen. De förutsätter beredskap att förändras och flexibilitet när det gäller att ta fram nya verksamhetsformer. I det följande presenteras de viktigaste iakttagelserna och de framtida utmaningarna utgående från förändringarna under redogörelseperioden.

1. Medlemmarna i kyrkan blir allt heterogenare

De senaste årtiondena har präglats av en nedtrappning av institutionernas roll. Det västerländska tänkesättet domineras av tankar om ett självständigt liv, frihet att välja sin livsmodell och individuella lösningar. För flera traditionella sammanslutningar, såsom partier och föreningar, har antalet medlemmar sjunkit kraftigt. Samma utvecklingstrend har också gällt för kyrkan, om än i mindre omfattning.

Frågan om medlemskap i kyrkan blev ett speciellt aktuellt tema under redogörelseperioden. Antalet utträden ur kyrkan ökade och medlemstalet började sjunka. En majoritet av finländarna är trots allt medlemmar i den lutherska kyrkan och har på många sätt också förbundit sig vid sitt medlemskap. Grunderna för medlemskapet är emellertid inte enhetliga. En granskning av orsakerna till medlemskapet och medverkan i församlingarnas verksamhet visar att det finns olika orsaker i bakgrunden till medlemskapet och

medlemmarna i kyrkan profilerar sig på olika sätt. Kyrkan tar sig uttryck i mångfald.

Kyrkliga förrättningar som rytmiserar vändpunkterna i livet är en viktig orsak till kyrktillhörigheten för de flesta av medlemmarna. Många vill också tillhöra kyrkan därför att kyrkan hjälper svaga och utsatta både i hemlandet och i utlandet samt stöder människor i olika slags kriser. En del anser det vara speciellt viktigt att kyrkan bevarar det kristna kulturarvet och lär ut viktiga livsvärderingar. Många uppskattar kyrkans arbete för barn och unga. En del av medlemmarna betonar kyrkans andliga uppgifter och deltar aktivt i församlingens verksamhet.

En del av medlemmarna tar på ett mångsidigt sätt vara på de möjligheter kyrkan erbjuder. Vid sidan om gudstjänstlivet erbjuder kyrkan rikligt med regelbunden verksamhet för att samla människor. Många möter å andra sidan kyrkan framför allt genom kyrkliga förrättningar med tillhörande förrättningssamtal i samband med viktiga vändpunkter i livet. En del brukar gå i kyrkan på de största helgdagarna, i synnerhet jul och påsk. Många vill själva som frivilliga medarbetare i församlingen medverka till att göra gott och dela det goda. Nästan alla hittar sin väg till begravningsplatsen när de följer sina närstående till graven och under årets gång återkallar dem i minnet vid graven. Olika slags medlemmar har olika slags förväntningar på kyrkan och bestämmer själva hur mycket och vad de väljer av de möjligheter som kyrkan erbjuder.

Samma person kan ha flera grunder för sitt medlemskap, och den primära motivationen för medlemskapet kan variera under olika skeden i livet. För flera av medlemmarna i kyrkan är det tillräckligt att kyrkan existerar, verkar och finns nära dem när de behöver den. Deras engagemang i kyrkan bör ses som lika viktigt som engagemanget hos dem som på grund av sin livssituation har möjlighet att delta aktivt i församlingens verksamhet och vill göra det. Det bästa sättet att stärka medlemmarnas band till kyrkan är att utgå från de band de redan har.

2. Finländarna flyttar, åldras och dör

Flyttningsrörelsen från en ort till en annan har varit livligare än någonsin. Under redogörelseperioden överskred antalet flyttningar från en kommun till en annan en miljon. Flyttningsrörelsen innebär

att många traditionella band bryts och att människorna får fotfäste i nya livsmiljöer. Lösgörelserna påverkar också finländarnas förhållande till kyrkan. Många lämnar kyrkan just i samband med att de flyttar till en annan ort. Också i ungdomsåren bryts församlingsbanden för unga som varit aktiva inom kyrkans verksamhet. Den brytningen sker ofta när de flyttar till sin studieort. Kyrkan kan få en viktig uppgift som mottagare på de orter dit nya människor flyttar. Det lönar sig för församlingarna att fördomsfritt söka sätt att möta dem som flyttar till en ny bomiljö.

Familjestrukturerna blir allt heterogenera. Kyrkan måste utveckla sina verksamhetssätt för att den ska kunna möta olika slags familjer och stödja familjerna under olika skeden i livet.

Befolkningens medelålder stiger. När de stora åldersklasserna går i pension kommer kyrkans verksamhet att påverkas på bred front. Kyrkan har möjlighet att erbjuda de äldre meningsfulla former för deltagande. Över huvud taget lönar det sig för församlingarna att i tillräckligt god tid uppmärksamma förändringarna i åldersstrukturen.

Den åldrande befolkningen behöver förutom omsorgs- och hälsovårdsservice också ett sista vilorum efter livets slut. Kyrkan har hand om begravningen av inte bara sina medlemmar utan också nästan alla andra finländare. Det här innebär att folkkyrkan har en bred kontaktyta med befolkningen. För att begravningarna också i fortsättningen ska kunna förrättas på det sätt som deras betydelse kräver, måste de behövliga resurserna förutses i tillräckligt god tid, eftersom antalet avlidna kommer att öka betydligt inom den närmaste framtiden.

3. Religiositeten privatiseras

Under de senaste årtiondena har finländarnas värderingar förändrats i en allt mer individcentrerad riktning. Nationella och globala värderingar har däremot förlorat terräng. Värderingarna varierar också allt mer inom olika människogrupper.

Förändringen handlar delvis om en omvälvning som berör hela västvärlden och innebär att man övergår från traditionella värden i riktning mot posttraditionella värden. Inom värdeforskningen har bland annat följande kategoriserats som exempel på de sistnämnda: ansvarsfullhet, självständighet, fantasi, tolerans, känsla

av ledarskap och altruism. Kontinuerlig och kritisk reflektion kring livsvärderingarna ingår i den moderna människans förhållningssätt till livet. Det handlar inte om något idésystem, utan om ett sätt att träffa avgöranden. Till följd av det kan även traditionella värderingar, såsom betoning av familjelivet, värdesättning av arbetet eller kyrktillhörigheten, ingå i den moderna människans liv. Människorna går dock in för dem utgående från mera medveten och självständigare prövning. De är inte några självklarheter för den moderna människan, utan genomtänkta val. Också religiositeten är modern när den utgår från personen själv och följer av önskan att vara autentisk.

Forskningar ger vid handen att det under det senaste kvartseket inte har skett några dramatiska förändringar i finländarnas religiositet som sådan. Tron på kristendomens lärdomar har likväl minskat bland finländarna redan under en lång tid. Trots att andelen personer som tror på Gud har kvarstått på en relativt stabil nivå, har tron på många av de kristna grundläggande föreställningarna blivit klart svagare. Det här utmanar kyrkan till att möta det växande andliga sökandet och ta även trons intellektuella utmaning på allvar.

Den moderna livsattityden förändrar förhållandet till de religiösa institutionerna. På längre sikt kommer den största individuella förändringen att äga rum inom den offentliga religionsutövningen: de som inte alls deltar i gudstjänster eller andra religiösa sammankomster kommer att bilda en allt större grupp. Finländarna uppskattar den evangelisk-lutherska kyrkans gudstjänst och anser att kyrkan har skött den uppgiften ganska bra eller mycket bra. Trots det har deltagandet i huvudgudstjänsterna länge visat en sjunkande trend. I bakgrunden står individualiseringen, eftersom det viktigaste argumentet för att inte delta är att människorna hellre sköter sin gudsrelation privat, utan kyrkan.

Många efterlyser en starkare förankring för gudstjänsten i individens liv. Förankringen har emellertid ofta helt olika innebörd för olika människogrupper. Livsstilens och livssituationernas mångfald medför en tydlig utmaning att förrätta mässan på ett sätt som innebär att människan i högre grad ställs i blickfånget. De möjligheter till olika typer av gudstjänster som gudstjänstförnyelsen erbjuder kan tas till vara på bredare basis än tidigare. Den förän-

drade livsrytmen kan beaktas i gudstjänsttiderna. I synnerhet i större städer med flera församlingar kan man variera gudstjänsttiderna i olika kyrkor och ordna olika typer av gudstjänster. Dessutom kan musikstilen i gudstjänsterna påverka beslutet att delta. Upplevelsebaserade evenemang samlar människor inom alla områden i livet. Det medför att församlingarna kan nå en stor grupp människor genom att satsa på till exempel högtiderna under kyrkoåret.

Ett flertal former för traditionellt samlande verksamhet har förlorat i popularitet i synnerhet i städerna. Jämsides med de traditionella verksamhetsformerna kan man stödja uppkomsten av små aktivitetsbetonade grupper och gemenskaper och stärka kyrkmedlemmarnas möjligheter att utveckla verksamheten och skapa någonting nytt. Församlingarnas vidsträckta nätverk erbjuder allt större möjligheter att utveckla samarbetet med andra aktörer och organisationer i samhället. I församlingarna lönar det sig att diskutera på vilket sätt deltagande eventuellt anses stå i konflikt med självständighet, fantasi och personligt ansvarstagande. Samtidigt vill människorna ha möjligheter att leva upp till osjälviska ideal. Det är möjligt för församlingarna att i sin verksamhet ge den aspekten en starkare framtoning.

Individualiseringen innebär en särskild utmaning för verksamheten för kristen fostran. Finländarna vill i tilltagande grad respektera barnets eget sätt att uppleva religiositet och ge barnet rum och självständighet när det gäller religionen. Många unga vuxna vill ge sina egna barn en kristen fostran även om de inte själva har fått en sådan. Ett nytt slags religiös fostran med respekt för barnets infallsvinkel ligger helt tydligt rätt i tiden. Församlingarna har en nyckelställning när det gäller att stödja den kristna fostran i hemmen.

4. I samband med kyrkliga förrättningar möter kyrkan medlemmarna i vändpunkter som är viktiga för dem

Finländarna anser att de kyrkliga förrättningarna är viktiga och uppskattar dem. Förrättningarna har länge hört till de viktigaste grunderna för medlemskapet i kyrkan. Via dem får kyrkan kontakt med en stor del av finländarna. Förrättningarna möjliggör möten där kyrkan är närvarande i sådana händelser under levnadsloppet

som är viktiga för människorna. Det lönar sig att reflektera över karaktären hos förrättningarna och noggrant bedöma dem, eftersom finländarnas kontaktytor med kyrkan blir allt färre på grund av det låga deltagandet. Synen på kyrkan utformas ofta via enstaka sammankomster och personer.

Också de kyrkliga förrättningarna har trots allt minskat i popularitet. Andelen kristna dop, vigslar och jordfästningar är lägre än i början av redogörelseperioden. Andelen kyrkligt vigda gifta par har sjunkit kraftigt. Den utvecklingen medför utmaningar också för kyrkans traditionellt starka verksamhetsformer. I huvudstadsregionen är andelarna för dem som deltar i förrättningarna ytterligare klart mindre. På flera punkter föregriper utvecklingen i huvudstadsregionen också utvecklingen på annat håll. Man kan därför inte i någon del av landet se de kyrkliga förrättningarnas traditionellt sett starka ställning som en självklarhet. De församlingssanställdas beredskap för individuella möten bör stärkas ytterligare.

5. Kyrkan har en tunn kontaktyta med unga vuxna

Skriftskolan har behållit sin starka popularitet och hjälpledarverksamheten har fortsatt att öka i popularitet. Det är dock en utmaning att lyckas hålla kvar den kontakt med församlingen som uppkommit under tiden för konfirmandundervisningen och under tiden för utbildning av hjälpledare. Det är fortfarande lätt hänt att unga vuxna faller utanför verksamheten. Det ordnas mer verksamhet för unga vuxna än tidigare och det har också inrättats mer tjänster och ansvarsområden för arbetet bland unga vuxna än under den förra fyraårsperioden, men antalet deltagare i verksamheten har minskat. Frågan gäller framför allt huruvida kyrkan kan finna sin naturliga plats i den livssfär och kultur som de unga vuxna representerar.

Det gäller att fortsätta arbeta för att möta denna åldersgrupp som är viktig för kyrkans framtid. Det är speciellt viktigt att unga som flyttar till en studieort tas emot av den nya hemförsamlingen. De studerande besitter många former av kunnande som kan berika livet i lokalförsamlingen. Unga bör också uppmuntras att söka sig till förtroendeuppdrag inom kyrkan och församlingarna för att deras röst ska bli hörd när verksamheten planeras.

6. Kyrkan förväntas hjälpa i kriser och svårigheter

I den offentliga debatten i samhället har kyrkans diakoni en viktig uppgift som förespråkare för dem som har det sämre ställt. Därigenom kan kyrkan ta upp människornas nöd och de strukturella problemen bakom den. Kyrkan förväntas också stödja och hjälpa på ett konkret sätt. Kyrkans diakonala uppgift, att hjälpa fattiga, utsatta och människor med problem, utmanar kyrkan till ständig vaksamhet. Kyrkans diakoni har sin egen särskilda karaktär när det gäller att möta människorna på ett övergripande sätt. Denna speciella roll för diakoniarbetet bör alltså betonas.

När medlemskapet diskuteras är det befogat att också ta upp kyrkans ansvar för de samhälleliga uppgifterna. All kyrklig verksamhet som bedrivs med skattemedel visar sig inte som direkt nytta för individen, utan via den bärs ett mera omfattande samhällsligt ansvar. Det här är en uppgift som många medlemmar i kyrkan anser vara viktig. Finländarna är själva intresserade av frivilliga uppdrag.

Kyrkans krisarbete aktualiserades flera gånger under redogörelseperioden. De kyrkligt anställda har grundläggande beredskap att möta kriser, kyrkans andliga vård utgör ett led i de psykosociala stödtjänsterna och i samband med storolyckor och kriser är det kyrkans uppgift att arbeta inom den samlade räddningsverksamheten på riksnivå. Det gäller att fortsätta utveckla krishjälpen, utbildningen i krishjälp och systemen för krishjälp.

Den internationella diakonin och missionsarbetet fullgör uppdraget att sprida det kristna vittnesbördet, erinrar om den världsomspännande verkligheten och främjar ett människovärdigt liv överallt i världen. Arbetet uppfattas allt tydligare som en helhet inom församlingens internationella ansvar. Effektiviteten hos och den positiva publiciteten för kyrkans hjälparbete hör till de positiva iakttagelserna under redogörelseperioden. Människorna värdesätter kyrkans hjälparbete, efterlyser ytterligare satsningar på det och är själva beredda att delta. Sådana former av frivilligarbete som upplevs som betydelsefulla bör utökas ytterligare.

7. De föreställningar om kyrkan som medierna framkallar får allt större inflytande

Föreställningarna om kyrkan formas i tilltagande grad via medierna, eftersom den religiösa fostran i hemmen och hemmens medverkan i församlingarnas verksamhet har minskat. Teman som tangerar kyrkan och religionen behandlas flitigt i medierna. Kyrkan betraktas som en viktig opinionsbildare i samhället. Dess ageranden och ställningstaganden har relevans. I en sådan situation är öppenhet, initiativrikedom och frimodiga framträdanden egenskaper som kyrkan och församlingarna bör vidareutveckla i växelverkan med medierna. Kyrkan bör vara mera beredd än för närvarande att diskutera andliga frågor i samhället och massmedierna.

Det andliga livet på nätet är en viktig reform som gjort framsteg under redogörelseperioden. Nätet är en ny omvärld för församlingarna och kyrkan, inte bara ett verktyg. Reformen gör det möjligt att möta och hjälpa församlingsbor som tillbringar mycket tid på nätet. Via de interaktiva tjänsterna kan kyrkans grundläggande andliga uppgift fullgöras i en nätmiljö. Nätet används flitigast av den grupp som medför de största utmaningarna för kyrkan: unga och unga vuxna. Kyrkans nättjänster och sättet att verka över nätet bör planeras särskilt för denna målgrupp, som kännetecknas av ett behov av självständigt och kritiskt tänkande och obundet deltagande.

Också de traditionella medierna har behållit sin betydelse. De genomsnittliga tittarsiffrorna för tv-gudstjänsterna och lyssnarsiffrorna för radiogudstjänsterna är anmärkningsvärt höga jämfört med till exempel deltagandet i gudstjänster på kyrkliga helgdagar. När befolkningens medelålder stiger kommer deras betydelse att betonas ytterligare eftersom en allt större grupp får svårt att besöka gudstjänsterna. I synnerhet de möjligheter som televisionstekniken erbjuder kan tas till vara i högre grad än för närvarande när tv-gudstjänster genomförs. Ökad närvaro för kyrkan i mediet är ett naturligt sätt att bredda kontaktytan där människorna tillbringar en allt större del av sin tid.

8. Strukturuomvandlingen har bara börjat

Många strukturella förändringar äger rum inom kyrkan. Mer än hälften av församlingarna berörs på ett eller annat sätt av de förändrade församlingsstrukturerna. En del av församlingarna medverkar i processen på eget initiativ, en del mot sin vilja som en följd av kommunsammanslagningarna. Omstruktureringsarna får inte handla enbart om administrativa förändringar, utan det gäller också att trygga förutsättningarna för det andliga livet för varje enskild församlingsbo. Det behövs nya, dynamiska verksamhetsstrukturer i församlingarna och samarbetsformer som stöder det andliga livet och når församlingsborna i naturliga livssammanhang. Den viktigaste frågan i anslutning till omstruktureringen lyder: Med hjälp av hurdan förvaltnings- och verksamhetsstruktur kan man bäst stödja varje församlingsbo? När största delen av församlingarna berörs av processen framhävs betydelsen av att dela erfarenheter.

Kyrkans ekonomi är på det hela taget i balans, men skillnaderna mellan regionerna och församlingarna är stora. Många små församlingar i avfolkningsbygderna har det svårt. Det är en utmaning att skapa strukturer som kan bidra till att bevara församlinglivet i hela landet. För det behövs det vidsträckt samarbete med olika aktörer och insatser för att utveckla församlingens egen inkomstfinansiering. I den framtida planeringen bör det beaktas att de konsekvenser som det växande utträdet ur kyrkan har för församlingarnas ekonomi visar sig med fördröjning.

9. Konkurrenten om arbetskraften skärps

Pensioneringen bland de stora åldersklasserna innebär en stor rekryteringsutmaning för kyrkan. De åldersklasser som inträder i arbetslivet är betydligt mindre än de som går i pension. Dessutom förhåller det sig så att bara en del av dem som deltar i utbildning som ger behörighet för kyrkliga yrken söker arbete inom kyrkan. Den trenden kan emellertid påverkas genom rekrytering i ett tidigare skede. Rekryteringen bör inledas redan inom församlingarnas ungdomsarbete. Man kan också hålla kontakt med de studerande under studietiden och på så sätt stödja utvecklingen av en kyrklig identitet.

Merparten av de anställda inom kyrkan är kvinnor och kvinnornas andel har ökat inom nästa alla uppgiftskategorier. Det är viktigt att försöka få fler män än tidigare att söka arbete inom kyrkan, i synnerhet arbete inom fostran. Stöd och arbetsorientering för dem som slutför en utbildning med sikte på uppgifter inom kyrkan bör utökas, eftersom en allt större del av dem som utexamineras inte har några erfarenheter av församlingslivet.

Konkurrensen om arbetskraften gäller inte enbart framtida rekryteringar. Det gäller också att värna om den nuvarande personalens kompetens, arbetsmotivation och arbetsvillkor. Revideringen av lönesystemet medför nya utmaningar för ledarskapet men erbjuder också möjlighet till konkurrenskraftigare lönesättning. Dessa möjligheter bör tas till vara på bred front.

10. Kyrkan fortsätter att förnyas

Redogörelseperioden präglades av ett kraftfullt strategiskt arbete inom kyrkan. I flera fall hade strategierna dock inget inflytande på planeringen och verksamheten i församlingarna. Många strategier utformades och församlingarna är mycket olika. Strategiernas inflytande på verksamheten varierar därför i hög grad. Ett strategiskt arbetssätt kan ibland upplevas som främmande just där det skulle komma särskilt väl till pass.

Kyrkan har fått en gemensam strategi fram till år 2015. De riktlinjer som lyfts fram i den kan anta konkreta former i planerna på lokal nivå. Trots att det andliga livets djupaste väsen inte öppnar sig för bedömning av människor finns det ett flertal områden där det går att uppställa tydliga mål och bedöma hur de uppnås. Man kan då också bedöma om det som är väsentligt fokuseras och om resurserna används på ett ändamålsenligt sätt. Kyrkorna och församlingarna förfogar över ett flertal mätare som kan vara till nytta vid bedömningen.

Den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland har många starka sidor och goda förutsättningar för verksamheten. Många utvecklingstrender under redogörelseperioden visar likväl att de starka sidorna och de goda förutsättningarna inte är några självklarheter. Kyrkan bör utvecklas som en gemenskap som kallar människorna till en nådig Gud och värnar om medmänniskorna och skapelsen. En folkkyrka som är medveten om sin identitet är

närvarande i sina medlemmars liv i ett samhälle där mångfalden ökar. Olika slags medlemmar bör på ett genuint sätt kunna hitta sin plats i sin egen kyrka.

Kyrkans omvärld har förändrats i snabb takt under 2000-talet. De allmänna, rådande attityderna, värderingarna och levnadsvanorna i samhället har förändrats kraftigt. Engagemanget i traditionella institutioner har försvagats. Flyttningsrörelsen har varit livligare än någonsin. Förändringarna i kommunstrukturerna har ändrat på församlingarnas strukturer, och processen accelererar. Antalet invandrare och den religiösa mångfalden har ökat. Även finländarnas religiositet har förändrats. Befolkningens medelålder stiger och de stora åldersklasserna börjar gå i pension.

De förändringar som ägt rum utmanar kyrkan till att reflektera över sin förmåga att bemöta den kulturella omvälvningen. De förutsätter beredskap att förändras och flexibilitet när det gäller att ta fram nya verksamhetsformer. I det följande presenteras de viktigaste iakttagelserna och de framtida utmaningarna utgående från förändringarna under redogörelseperioden.

Förteckning över sökord

A

Aaltonen, Veikko 112
Aamulehti 317
advent 75–76, 86, 101, 108, 110, 143, 313, 328, 331
Agricola, Mikael 103, 110, 112, 321
Aho, Esko 112
Ahonen, Risto 209
Ahonen, Seppo 386
Ahtisaari, Martti 234
andaktsstund 92, 181, 384
Andelin, Jan-Erik 114
anglikanska 235, 237
ansvarsfull placering 355, 375
apokryferna 353
arbete bland förståndshandikappade 185–186
arbete i läroanstalter 100, 118, 131, 152, 154, 156
arbete i skolor och läroanstalter 282, 288, 293, 295, 300, 312, 380
arbete med synskadade 186
arbetshandledare 168, 298, 308
arbetslöshet 16, 18, 178, 181, 184, 189
arbetsmiljöbarometer 19–20, 303–304, 308–310
arbetsplatskonsultation 308
asylsökande 195, 234, 317
ateist 10, 42–45

B

barn- och ungdomsarbete 245
barn- och ungdomsarbete 118, 122–124, 131, 148, 205, 213, 248, 250, 256–257, 289, 363
barnarbetare 130, 273, 277
Barnets sorg, bok 171
barnkör 78
barnledare 122, 135, 281, 292–293
barnskyddslag 130, 163
bedjarrörelsen 244, 247, 265, 267
begravning 33, 35, 51, 58, 82, 93, 96–97, 191, 274–276, 304, 317, 355, 359–360, 362–364, 367, 392–393
begravningsplats 51, 58, 82, 93, 274–276, 278, 304, 392
begravningsverksamhet 355, 359–360, 362–364
beredskapsplanering 195–197
bibelkrets 39

Bibeln 36, 46, 110, 215, 257, 261, 346, 349
bikt 130, 159–160, 163, 167, 287
biskop 317, 331–332, 346–349, 351, 353, 385–386
biskop Henrik 107
biskopsmötet 75, 77, 142, 233, 282–283, 287, 296, 306, 316–317, 347–349, 352
Björkstrand, Gustav 346
blogg 314, 321, 323, 328, 332
Bolognaprocessen 282–284, 287
borgerlig vigsel 94–95
Borgå stift 55–56, 61, 64, 71, 79–81, 83–85, 88–90, 101, 126, 177, 179, 185, 194, 197, 231, 252, 265–266, 268, 301, 322, 336, 340, 344–346, 350, 355–357, 362, 376
brottsofferjouren 389
bröllop 33, 35, 72, 95, 333
Buddärarna 115, 207, 213, 215, 220–221
buddhismen 32
bön 85, 88, 99, 110, 120, 142–143, 159, 167, 210, 230, 233, 235–236, 247, 250, 260, 262
bönestund 11, 100, 169, 171, 327

C

Centralen för Församlingarnas Barnarbete 111, 122, 129, 246
Centralen för Pojkar och Flickor i Finland 137, 246
Changemaker 223

D

daghem 78, 129–130, 161, 219, 270
dagklubb 78, 89, 118–120, 124–126, 128, 135
databehandlingsstrategi 345
Dawkins, Richard 10
de evangeliska 235, 244, 247, 254–255, 264, 266
de förstfödda 244, 248, 250, 265, 267
De unga vuxnas påverkningsgrupp NAVI 341
delegationen för brottspåföljdsområdet 389
Den andliga förnyelsen i vår kyrka 260, 265, 267
den nya väckelsen 248, 250, 265, 267

Den närvarande kyrkan (strategi) 8, 54, 115, 160–161, 208, 212, 222, 272, 315, 344
 diakoni 9, 132, 150, 159–160, 166, 175–186, 188–189, 191, 197, 199, 201–208, 213, 215, 217, 221–222, 224, 226, 229, 245, 254–255, 272–273, 275, 281, 283, 288–292, 294, 298, 301, 306, 322, 337, 364, 380, 389, 397
 Diakonian tutkimuksen seura (DTS) (diakoniforskningsällskapet) 184
 diakoniarbetare 132, 185–186, 197, 202, 273
 diakonikrets 180
 domkapitel 196, 286, 316, 347
 Donkki 257
 dop 51, 58, 70, 72–73, 75, 92, 94, 98, 131, 136, 142, 157, 160, 261, 263, 266, 316, 383, 396
 dövpräster 185

E

Edström, Jan 233
 eftermiddagsklubb 127, 135, 360
 Eho, Sirkku 171
 ekumenik 109, 230, 234, 242
 Ekumeniska rådet i Finland 230, 232–234, 317
 Elenius, Antti 229
 Elämään, tidning 258
 En kommunikativ kyrka (strategi) 313, 315, 318
 En kyrka för alla (program) 176, 182, 185
 Ensi- ja turvakotien liitto (Förbundet för mödra- och skyddshem) 188, 199
 Esbo stift 54–55, 63–64, 71, 79, 83, 85, 89, 124, 135, 148, 164–165, 176–178, 182, 185, 194, 200, 221, 237, 249, 286, 340, 344, 346, 357, 359
 Eskola, Seikko 112
 Espoon Seurakuntasanomat - ESSE 320
 eutanasi 24, 170
 evangelisation 99, 207, 210, 213–214, 233–234, 245, 256–257
 evangeliska rörelsen 244–245, 247, 254–257, 264–265
 Evangelisk-lutherska Missionsföreningen Säningsmannen 207, 213
 Evangelisk-lutherska Student- och Skolungdomsmissionen 110
 Evankelinen Lähetysyhdistys (Evangeliska Missionsföreningen) 256
 evl.fi 77–78, 143, 156, 173, 198, 282, 302, 313, 315, 321–322, 328, 331, 334

F

Facebook 314
 fadder 54, 58, 72, 93, 121, 130, 143, 214, 227
 Fagerudd, Johan 102
 familjefostrar 164
 familjeklubb 78, 89, 118, 131–132, 158
 familjerådgivare 162–164
 familjerådgivning 132, 159, 161–164, 174
 femte väckelsen 244, 256
 Finlands evangelisk-lutherska Folkmission 256–257, 265, 267
 Finlands Kantor-organistförbund 106
 Finlands kristliga fredsrorelse 113–114
 Finlands Sjömanskyrka 246
 Finlands svenska baptistmission 231, 233
 Finlands Svenska Television (FST) 325
 Finska Bibelinstitutet 110, 151, 244, 256–258, 265–267
 Finska Bibelsällskapet 110, 207, 215, 220–221
 Finska frikyrkorådet 233
 Finska Kyrkans Inremissionssällskap 184
 Finska kyrkohistoriska samfundet 109
 Finska Missionsällskapet 112, 196, 207–208, 213, 220–221, 228, 250
 flyttningsrorelse 7, 13–14, 30, 54–55, 61, 74, 80, 249, 344, 391–392, 401
 Folkets Bibelsällskap 151, 164–165, 256, 258, 264–267
 Folkmissionen 151, 164, 214, 220, 244, 246, 257, 264, 266, 292
 fortsättningsskriftskola 141
 Fria Missionsförbundet 231
 Fridsbudskapet 248, 250, 252, 265, 267
 Fridsföreningarnas i Finland centralförening 140, 248
 Frikyrkan i Finland 27–28, 231–232, 389
 Frikyrklig samverkan 107, 233
 frivilligarbete 38–40, 158, 181, 205, 245, 304, 397
 Från skriftskolan till vuxenlivet 145
 Från våld till försoning (kampanj) 204, 235, 331
 Frälsningsarmén 32
 fångvård 380, 388, 390
 fältbiskop 347, 385–386
 fängelsediakoni 388–389
 fängelselag 388
 fängelsepastor 388
 fängelsepräst 389
 Förbundet för 188, 199
 förbön 85, 171, 262
 förhandsröstning 335, 340
 förrättningsamtal 98, 159–160, 392
 Församlingsförbundet 246
 Församlingsinstitutet 184–185, 292–293
 församlingslektor 272, 274, 279

Förteckning över sökord

församlingsråd 163, 196, 319, 339, 341, 347
församlingsval 54, 322–323, 335, 339–340, 342–343
försvarsmakten 25, 142, 159, 380, 385–387
förtroendevald 156, 185, 272, 310–311, 339, 341, 343–344, 354

G

gammallaestadianismen 244, 246, 248–249, 265–267
Gemensamt Ansvar 83, 175, 188, 199–203, 206, 224–226, 228, 311, 322–323
Gideoniterna i Finland rf 385
Glossa 109
Grönlund, Henrietta 183
Gud är. Livet är nu. Kärleken rör (strategi) 122
gudstjänst 12, 36–37, 39, 60, 75–89, 91, 97, 99, 102–103, 105–108, 115, 117, 126–127, 129, 153, 157, 160, 185, 188, 193, 216–217, 227, 230, 236–237, 247–248, 257, 263, 297, 304, 311, 316, 322, 324–327, 329–331, 334, 337, 363, 380, 383–386, 389, 392, 394, 398
gudstjänstförnyelsen 75–76, 81–83, 89, 394

H

Halava, Ilkka 25–26
Halonen, Tarja 108
Halttunen, Matti 351
Handbok för kyrkans miljödiplom 192
Handbok för kyrkliga förrättningar 75, 77
handikapparbete 176, 185–186
Hedberg, Fredrik Gabriel 254
HeHu 196–197
Heikka, Mikko 332, 346, 348
Heininen, Simo 112
Hela kyrkans mission (betänkande) 207–208, 215–217
Helsingfors stift 54–56, 61, 63–64, 71, 79–81, 85, 87–88, 90, 94, 104, 126, 138, 148, 164–165, 176–179, 194, 197, 201, 221, 237, 239, 263, 265–266, 286–287, 336, 340, 346, 357, 359, 362
Helsingin Sanomat 317
Hemkyrkans vecka 103, 108
Herättäjä-Yhdistys 254
Heta (projekt) 378
Hiilamo, Heikki 183
Hiljaisuuden ystävät 263
hinduismen 32
Hintikka, Kaisamari 235

hjälpledare 118, 145, 147–150, 158, 396
hjälpledarutbildning 118, 147–150, 158, 281
hjälpledarverksamhet 144, 147–148, 150, 396
HNMKY 164
Holkeri, Harri 113
Huotari, Voitto 346
Huovinen, Eero 234, 346
Huttunen, Heikki 233, 235
huvudgudstjänst 75, 79–82, 86, 89, 91, 102, 394
häktningsslag 388
Härö, Klaus 112, 115

I

Iltasanomat 317
information 9–10, 41, 78, 114–115, 127, 131, 142–143, 145, 156, 172, 196, 198, 200, 204, 223, 232, 258, 263, 295, 304, 314, 318–319
internationell diakoni 201, 207–208, 217, 222, 229, 294
internet 10, 39, 127, 142, 161, 173, 313–314, 318–319, 326, 328, 330, 333
introduktionsutbildning 299
inträde i kyrkan 70–73
invandrare 89, 117, 139, 142, 175, 181, 189, 193–195, 218, 391
Issakainen, Tytti 112

J

Jehovas vittnen 27–28, 33
Jokinen, Erkki 112
jordfästning 12, 58, 68, 75, 92–96, 98, 160, 396
jul 12, 85, 101, 104, 120, 167, 172, 227, 240–241, 334, 386, 392
Junttila, Risto 349, 352
Juntunen, Elina 183
Jyllands-Posten 10
jämsällldhetsplan 345

K

Kaleva 317
Kallioniemi, Arto 384
Kantola, Ilkka 317, 346
Kantorsdagar 107
kantorsutbildning 287–288
karismatiska väckelserörelser 33
Karjalan teologinen seura 109
Karppanen, Eero 198
Kasvu kirkon työntekijäksi 281, 290
Kataja ry 166
Katolska kyrkan i Finland 27–28, 107
Kauppinen, Juha 72
KCSA 325, 327

- Kekkonen, Helena 113
 Kekäläinen, Haka 115
 Keskiuomalainen 317
 Ketola, Kimmo 8, 24
 KFUK 204
 Kirkko ja kaupunki 320
 Kirkko ja me 320
 Kirkon Henkinen Huolto (HeHu) (kyrkans psykosociala krisberedskap) 196
 Kirkosta kiinni! (projekt) 155
 KITKE (projekt) 378
 KIVA (projekt för utveckling av kyrkans minior- och juniorarbete) 137
 klimatförändring 11, 192
 klimatprogram 192
 Kobia, Samuel 236
 Koivisto, Markku 261
 Kokko, Erkki 173
 kollekt 190, 202, 225, 228, 360
 Kom och hjälp 229
 konfirmandundervisning 82, 118, 137–143, 146–147, 158, 193, 195, 322, 396
 konfirmation 97, 102, 137, 141, 143, 145, 385
 Konola, Hannu 111
 kontraktsprost 346
 Kopperi, Kari 330
 Korpinen, Sakari 263
 Kotimaa 320, 323
 kriminalarbete 187–189, 388–390
 krisberedskap 175, 195–196, 198
 Kristittynä Suomessa (konfirmandbok för invandrare och finländare utomlands 142, 240
 Kristliga kulturförbundet (KKL) 116
 Kristna förläggare 112
 Kristna medieförbundet (KML) 114
 kulturell mångfald 116, 131, 171, 194, 381
 kung Erik 107
 Kuopio stift 55, 79–80, 83–85, 87, 89–90, 101, 104, 124, 148, 176, 182, 184, 199, 231, 252, 257–258, 263, 346, 355, 357, 362, 376
 Kustannus Oy Kotimaa 117
 Kuusi, Riitta 143
 kvinnopräster 209, 245, 256, 263, 266, 316–317
 Kyrkan på nätet (Tietoverkoissa toimiva kirkko) 331
 Kyrkans arbetsmarknadsverk 275–278, 352
 Kyrkans central för det svenska arbetet 301, 322, 325, 327–328, 350
 Kyrkans centralfond 296, 349, 365, 368–370, 372–373, 375–377, 379
 kyrkans diakonifond 201, 203
 Kyrkans informationscentral 315, 321, 323–324, 327–328, 333–334, 350
 Kyrkans mediestiftelse 314, 324, 334
 kyrkans pensionsanstalt 355, 372–373, 375
 kyrkans pensionsstiftelse 374
 Kyrkans rusmedelsstrategi 176, 182, 187
 Kyrkans Socialforum 203–204
 Kyrkans Utlandshjälp 207, 222–229, 233–234, 350, 361
 Kyrkans utrikesråd 234, 352
 Kyrklig tidningstjänst 322
 kyrkliga förrättningar 36, 51, 54, 58, 68, 75–77, 82, 92–93, 96, 98, 100, 102, 109, 159–160, 167, 193, 331, 333, 337, 363, 380, 386, 389, 392, 395–396
 Kyrkodagar 108, 111, 116, 186, 203–204, 239, 321
 Kyrkodagarna i Uleåborg 108, 111, 203
 Kyrkodagarna i Åbo 186, 203–204
 kyrkofullmäktige 319, 339, 341, 344, 346, 354
 kyrkogemenskapen i anslutning till Borgåöverenskommelsen 237
 kyrkolag 163, 286, 336, 338, 343, 347, 350–351, 374, 377
 kyrkomötet 186, 233, 241, 323, 343, 347–349, 351–353
 Kyrkornas världsråd 204, 222, 230, 234
 kyrkoråd 196, 233, 319, 341
 kyrkoskatt 68, 70, 355, 357–358, 372
 kyrkospel 99, 101
 Kyrkostyrelsen 8, 78, 105–108, 110–111, 114, 117, 122–123, 129–130, 136–137, 142–144, 151, 155, 165–166, 170–171, 183, 185, 189, 191, 195–197, 204–205, 208, 210, 233–234, 237–238, 241, 245, 282, 301, 313, 316, 321–322, 330–331, 349–350, 352, 373, 376, 378, 381, 389
 Kyrkpressen 322
 Kyrktjänst 91, 106, 110, 115–117, 155, 184, 199, 245–246
 kyrkvaktmästare 293, 298
 Kädenojennus 260
 kärnkompetens 283
 Kääriäinen, Kimmo 8, 24
- L**
 laestadianismen 33, 244, 248–249, 265–267
 Laestadius, Lars Levi 248
 lag om assisterad befruktning 316
 lag om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning 144–145
 Laihia, Marja-Liisa 193
 Lappo stift 61, 79, 83–84, 87, 94, 104, 135, 138, 176, 179, 185, 194, 249, 252, 255, 257–258, 261, 266, 336, 340, 346, 355

Lapsen suru 171
Lasten keskus 78
Latvus, Kari 229
Laulaja, Jorma 346
Launonen, Pekka 291
ledarskapsutbildning 300, 306–307
Lindfors, Helena 78
Lindgren, Minna 114
Linkki 173
Lintunen, Martti 229
Lions- och Rotaryorganisationer 269
Lutherska Evangeliföreningen i Finland
207, 213–214, 220–221, 255
Lutherska världsförbundet 222, 234
Lutherstiftelsen 245, 263–267, 271, 316
Lähetäjä 250
Länsi-Suomen Rukoilevaisten Yhdistys
(Västra Finlands Bedjarförening) 247
Lärkkulla-stiftelsen 301
läsmöte 99–100, 108
lönesystem 279, 312, 400

M

Mannerheims Barnskyddsförbund
133–134, 152, 268
Martikainen, Tuomas 30, 193
Maskulainen, Hemminki 110–111
mattjänstevenemang 175, 191
metallmässa 88, 115
Miettinen, Jorma K. 113
Mikkola, Teija 23–24
militärpräst 380, 385–387
miljödiplom 175, 191–192
minior- och juniorarbete 132–133,
135–137, 151
missbruksarbete 186–188, 199
mission, missionsarbete 207–209,
214–219, 221, 228–229, 248, 250,
361, 397
missionskrets 180, 214
missionsorganisation 115, 207–209, 211,
213, 215, 220–221, 228, 230, 234,
245, 257
Missionsprovinsen (organisation) 316
missionssekreterare 217–218, 294
missionsstrategi 209
Monesas (projekt) 131
mormoner 33
Muhammed 10
munk Serafim 113
musikevenemang 12, 37, 39, 99,
103–104, 106
musikgrupp 103–105
muslim 10, 30–31, 194, 214
Myllys, Riikka 234
Mäkinen, Kari 346
mässa 24, 88–89, 115, 155, 161, 169,
236, 262, 394

möten 12, 77, 96, 99–100, 108, 154,
174, 248, 256, 311, 319, 327, 334,
346–347, 385, 395–396

N

nattvard 82, 85, 89–91, 160, 167, 169,
232, 261, 263, 386
NAVI 341
Niemelä, Kati 8, 24, 67, 145
Niskanen, Hannu 385–386
Nokia Missio 245, 260–261, 264–265,
267
Nokia Mission uutisia 261
Nuisku (kurs) 154
Nuorten Keskus (Lutherska ungdomscent-
ret i Finland) 150, 246
Nuotta 255, 257
Ny Tid 114
Närhi, Paula 316
Närvarons ungdomsarbete 151
nätkommunikation 313, 315, 321, 328,
330–333

O

Ordets och Bönens kväll 260
ortodoxa kyrkan 27, 32, 136, 231–233,
235–236, 330, 355, 385

P

Paarma, Jukka 107–108, 233, 346
Paavilainen, Maija 114
Pajamo, Antti 114
Palmu, Harri 8, 310
Paras (projekt) 14
parokialprincipen 338
parrelationskurs 165
partnerskapslag 317, 348–349
pensionärsgrupp 180
personalutbildning 156, 283, 299–304,
306
personförsamling 337
Pesonen, Hannu 229
Pesonen, Heikki 192
Peura, Simo 235, 263, 346
pietismen 114, 244, 247, 252, 254,
264–267
Pihkala, Juha 76, 112, 261, 346
Pingstkyrkan i Finland 27
pingströrelsen 231–232
plan för konfirmandarbetet 143
Plan för småbarnsfostran (VASU) 130
podcasting 314, 321, 328
Pohjola, Juhana 263
Poliisit ja papit tsunamityössä (Poliser
och präster i tsunamiarbetet) 171
popmässa 88
Porkka, Jouko 150

Porkka, Jouko 143
 Priha, Päikki 111
 projektet för konfirmandundervisning 322
 propriemusik 105–106
 präst 112, 122, 130, 132, 153, 159–160, 167–169, 171, 185–186, 188–189, 197, 209, 232, 237, 240–241, 248, 256, 261, 263–264, 266, 269, 273–274, 276, 278–279, 281, 283–286, 300, 306–307, 316–317, 333, 346–349, 353, 380, 385, 389
 psalm 77–78, 103, 105, 110–111, 122, 159, 167, 186, 248, 262, 322, 384, 386
 psalmbok 77–78, 103, 110–111, 186, 247–248, 322, 385
 Purmonen, Veikko 235
 Pyhäkön Lamppu 263
 påsk 86, 101, 108, 295, 392
 Påven Benedictus XVI 10
 Päivämies 249

R

radio 11, 114, 145, 215, 223, 314–315, 320, 322, 324–330
 Radio Dei 315, 329
 Rahkonen, Juho 317
 Rantala, Tapani 235
 Rauhan Side 250
 registrerat partnerskap (parförhållande) 348
 regnbågsmässa 88–89
 reklamkampanj 200
 rekrytering 20, 272, 277, 280–282, 284, 297, 311, 399–400
 religionsdialog 158, 194, 230
 religionsfostran 129–130, 136, 380–383
 religionsfrihet 10–11, 63, 380, 383–384, 387
 religionsundervisning 380, 383–385
 retreat 99, 186, 244, 262–263
 Riekkinen, Wille 346
 Rimpiläinen, Olavi 76
 RipariVisa 143
 Rippikoulusta aikuisuuteen (Från skriftskolan till vuxenlivet). 145
 Rundradion 223, 314, 324–327, 330
 Runeberg, Johan Ludvig 103, 110
 Ruotsalainen, Paavo 252
 Rusama, Jaakko 116
 Rytönen, Aaro 235
 Rädda Barnen rf 133, 226
 Räsänen, Antti 384
 Räsänen, Johanna 83
 Rättsskyddscentralen för hälsovården 164
 Röda Korset 134, 269

S

S:t Michels stift 135, 148, 165, 176, 184, 231, 239, 250, 257–258, 266, 304, 346, 362, 376
 Saari, Mikko 115
 Salmi, Samuel 346
 Salomaa, Heikki 284
 Salomäki, Hanna 8, 294
 samer 76
 samfundsskatt 355, 357, 359, 372, 377–378
 samhällsarbete 175–176, 189
 sammanslagning av församlingar 338–339
 Samtalstjänst 159, 172–174, 198, 331, 364
 Samtalstjänstens nätjour 159, 173–174, 331
 Sanaksenaho, Matti 111
 Sanan ja Rukouksen ilta 260
 Sankt Henriks mässa 236
 Sariola, Yrjö 75
 scientologi 33
 Scouterna i Finland 136
 scouting 136
 Seurakuntaopisto (Församlingsinstitutet) 292
 Siionin kevät 249
 Siionin lähetyslehti 249
 Sippo, Matti 171
 sjukhussjälavård 159, 167–171, 174, 196, 274, 279, 364
 Sjömanskyrkan 241, 361
 Skantze, Margareta 102
 skolgudstjänst 78, 86, 153, 384
 skolpastor 153
 skriftskola 61, 70, 72, 94, 118, 139–145, 147–149, 158, 250, 256
 småbarnsfostran 124, 129–132, 153, 283, 292–293, 380–383
 Sollamo, Raija 353
 sorgeandakt 161, 168–169, 171
 sorggrupp 12, 161, 168–169
 specialgudstjänst 86–87, 327
 specialungdomsarbete 132, 151–152
 statsrådet 14–15, 113, 195, 343, 353, 381
 Stiftelsen för Kriminalvårdens Främjande 389
 Stiftelsen Plan Finland 226
 stiftsfullmäktige 335, 347
 Stillhetens Vänner 263
 Strategi för kyrkans äldrearbete 176
 Suhonen, Pertti 21
 Suomalainen Teologinen Kirjallisuusseura 109
 Suomalainen, Nina 223
 Suomen Helluntaikirkko 28
 Suomen Kanttoriurkuriitto 106

Suomen Kirkkomusiikkiliitto 106
Suomen kristillinen rauhanliike 113
Suomen Laulajain ja Soittajain Liitto ry 106
Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdisty 248
Suomen Rukoilevaisen kansan yhdistys (Finlands bedjarförening) 247
Suomen vapaakristillinen neuvosto (Suomen Vapaakirkko) 107, 233
Svenska Lutherska Evangeliföreningen i Finland 207, 213, 220
söndagsskola 126–128

T

Taizérörelsen 262, 265, 267
Tammerfors stift 61, 63–64, 71, 80, 83–85, 89, 124, 164–165, 191, 194, 231, 237, 239, 250, 255, 260–261, 287, 344, 346
teckenspråk 78, 185–186, 334
teologiska fakulteten 137, 284–285
teologutbildning 284, 296, 347
Tietoverkoissa toimiva kirkko (strategi) 331
Tomasgemenskapen 244, 262, 265, 267, 292
Tule ja auta 229
Tuomasmessun uutiset 262
Tuomio ja sovitus (bok) 229
turistarbete 240
turistkapell 91
turistpräst 240
Turvallisuustalkoot - kansallinen rikoksen torjuntaohjelma (Trygghetstalko - nationellt brottsförebyggande program) 389
TV7 315, 324

U

Uleåborgs stift 64, 80, 83, 89–90, 94, 135, 138, 165, 176, 184–185, 199, 249–250, 252, 261, 265, 268, 286–287, 304, 346, 355, 357, 362, 376
undervisningsministeriet 295, 381
ung vuxen 156
ungdomsarbete 118, 122–125, 130–132, 147–148, 150–152, 155, 190, 205, 213–214, 245, 248–250, 252, 254, 256–258, 264, 274–275, 278, 281, 288–291, 301, 363, 399
Ungdomsbarometer 2006 25
Uskonnot Suomessa (databas) 29
utbildningsplan 283, 300–303
utbildningsplanering 300–303
Utbildningsstyrelsen 78, 111, 381

utträde ur kyrkan 63, 68–70, 72, 157, 287
utvecklingssamtal 303
Uusi Tie 257

V

Valkama, Jukka 115
Vantaan Lauri 320
Vasko, Outi 235
VASU 130, 380–381, 383
verksamhets- och ekonomiplan 301, 345, 347, 356
verksamhetsstrategi 78, 318, 344–345
vigsel 58, 94–96, 98, 160
Vikström, Erik 346
Vikström, John 203
Williams, Collin 236
Vinkki 255
VirsiVirikepaketti (psalmidpaket) 78
World Vision i Finland rf 226
vuxenfostran 157–158
Vår kyrka – gemenskap och delaktighet 335, 351
väckelserörelse 33, 133, 152, 244–249, 264–268, 271
vägkyrka 91
välsignelse av hemmet 100
vänförsamling 230, 238–239, 243

Y

Ylikarjula, Simo 171
yrkesutbildning 283, 295, 297
Ystäväviesti 258
Yty 254

Å

Åbo ärkestift 61, 84–85, 165, 176, 194, 247, 255, 346, 356, 362

Ä

ärkebiskop 76, 107–108, 196, 203, 233, 235, 237, 331, 346, 349, 353

Ö

öppna dörrar-evenemang 175